

1989
STOPINJE

Izdalo Pomursko pastoralno področje
Alfonz Korbun, Martin Poredoš, Franc Tement

Uredil uredniški odbor
Lojze Kozar, Lojze Kozar ml., Vilko Novak, Franc Puncer,
Jožef Smej, Jože Zadravec

Naslovna stran ovitka
Ivan Kos — Prijazna skromna domačija
(Original last Tomislava Tomšiča v Mariboru)

Zadnja stran ovitka
Tako smo želi nekoč (posnetek L. Kozar ml.)

Ovitek oblikoval Lojze Veberič

Tisk: ZGEP Pomurski tisk, TOZD Tiskarna, Murska Sobota

semnajte STOPINJE

STOPINJE 1989

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA

KNJIZNICA

MURSKA SOBOTA

D 26

STOPINJE

/ 1989

262.2(497.12-18)(059)

19025942

CORISS 8

Leto 1989 je navadno leto

Nedelje, zapovedani prazniki in državni prazniki so označeni z rdečim večjim tiskom, nezapovedani prazniki in dela prosti dnevi pa z rdečim manjšim tiskom, da jih ne bi zamenjali z zapovedanimi prazniki. Imena župnij, ki obhajajo god svojega zavetnika, pa so na skrajni desni strani s krepkejšim tiskom.

Praznovanje svetniških godov je označeno s številkami in sicer: slovesni praznik (1), praznik (2), obvezni god (3), neobvezni god (4). Svetnikov, pri katerih ni številke, se v bogoslužju več ne spominjamo.

Lunine spremembe:

polna luna	☾	maj	♊
prvi krajec	♈	zadnji krajec	♏

Osemnajste STOPINJE

Prosinec

Kam usmerjena je vaša pot, Stopinje?
Imate vzrok, imate cilj, da ste še tu?

Skušate odkriti naš obraz nekdanji
in najti pot do starih korenin:
kako živeli so nam naši predniki,
kako so mislili, kako so čustvovali,
kako ob delu in molitvi modrovali,
kako besedo nam slovensko, našo pesem varovali,
da tujec ne bi je utišal in spodrinil s svojo.

Iz starih zdravih korenin izhajate, Stopinje,
poženite iz njih mladike nove,
naj se razrase nam nov rod,
rod poštenjakov, bistrega duha in rok,
rod ponosnega slovenskega človeka,
ki se ne bo podal ne strahu ne nasilju
ne preglasovanju ne surovi móči,
kajti prava in resnična moč je v srcu:
v pravičnosti, dobroti, spoštovanju bližnjega,
v skrbi za svobodo svojo in svobodo drugega
in v skrbi za pravico do drugačnosti.

Dramíte nas, Stopinje,
da na svoji zemlji bomo svoj gospod,
stopnjujte v nas ljubezen do jezika, vere,
do slovenske grude in kulture,
do ravnine naše in bregov,
do slehernega cvetja in logov,
do vsega, kar je živega in mrtvega v naravi!

Lojze Kozar

1 N NOVO LETO, OSMINA BOŽIČA, BOŽJA MATI MARIJA (1)
Pastirji najdejo dete (Lk 2, 16-21)

2 P Bazilij Veliki in Gregor Nac., škofa in cerkv. uč. (3)

3 T Genovefa Pariška, dev.; Anter, papež, muč.

4 S Angela Folinjska, redovnica; Gregor Langreški, škof

5 C Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev.

6 P Gospodovo razglasenje, sv. Trije kralji (1)

7 S Rajmund Penjafortski, duh. (4); Lucijan Antioh., duh. ☺

8 N JEZUSOV KRST (2); Severin, opat

Ti si moj ljubljeni Sin (Lk 3, 15-16, 21-22)

9 P Julijan in Bazilisa, mučenca; Hadrijan, opat

10 T Viljem iz Bourgesa, škof; Agaton, papež

11 S Pavlin Oglejski, škof (3); Teodozij, opat

12 C Alfred, opat; Tatjana (Tanja), muč.; Ernest, muč.

13 P Hilarij, škof in cerkv. uč. (4); Veronika Milanska, dev.

14 S Feliks (Srečko) Nolanski, duh.; Odon iz Novare, red. ☺

15 N 2. NAVADNA (2); Pavel Puščavnik

Jezusov prvi čudež (Jn 2, 1-12)

16 P Marcel, papež; Berard in tov., franč. muč.

17 T Anton (Zvonko), pušč. (3); Marijan, diakon, muč.

18 S Marjeta Ogrska, red.; Priska, muč.

19 C Kanut (Krut), kralj; Germanik, muč.; Arsen, red.

20 P Fabijan in Boštjan (Sebastijan), muč. (4)

21 S Neža (Agnes, Janja), dev., muč. (3); Epifanij, škof ☺

Pečarovci

22 N 3. NAVADNA (2); Vincenc (Vinko), diakon, muč.

Jezusov govor v Nazaretu (Lk 1, 1-4; 4, 14-21)

23 P Emerencijana, muč.; Ildefonz, škof

24 T Frančišek Saleski, šk., cerkv. uč. (3)

25 S Spreobrnitev apostola Pavla (2); Ananija, muč.

26 C Timotej in Tit, škofa (3); Robert, Alberik, Štefan, red. ust.

27 P Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež

28 S Tomaž Akvinski, duh., cerkv. uč. (3)

29 N 4. NAVADNA (2); Valerij, škof

Jezus ni prerok samo za Jude (Lk 4, 21-30)

30 P Martina, dev., muč.; Hijacinta (Jacinta) Marescotti ☺

31 T Janez Bosko, red. ust. (3); Marcela, vdova

- 1 S Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.
2 Č Jezusovo darovanje, Svečnica (2); Simeon in Ana
3 P Blaž, škof, muč.; Oskar (Ansgar), škof (4);
4 S Andrej Corsini, škof; Janez de Britto, muč.
-

5 N 5. NAVADNA (2); Agata, dev., muč.
Obilni ribji lov (Lk 5, 1-11)

- 6 P Pavel Miki in tov. muč. (3); Amand Belgijski, škof
7 T Nivard, red.; Adavkt in frigijski mučenci; Pust
8 S †† Pepelnica (1); Hieronim Emiliani; Prešernov dan
9 Č Apolonija, dev., muč.; Nikefor, muč.
10 P † Sholastika, dev. (3); Viljem Veliki, pušč.
11 S Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.
-

12 N 1. POSTNA (1); Benedikt Anianski, opat
Jezus zavrne skušnjavca (Lk 4, 1-13)

- 13 P Jordan Saški, red.; Gregor II., papež
14 T Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno Kverfurtski, muč
15 S Klavdij Colombiere; Georgija, dev.; Agapa, dev., muč.
16 Č Julijana, muč.; Onezim, škof
17 P † Sedem ustanoviteljev servitov (4); Frančišek Clet, muč.
18 S Kvatre; Simeon Jeruzalemski, škof, muč.; Flavijan, škof
-

19 N 2. POSTNA (1); Konrad iz Piacenza, spok.
Jezus se na gori spremeni (Lk 9, 28-36)

- 20 P Sadot in tov., muč.; Evherij, škof
21 T Peter Damiani, šk., c. uč. (4); Maksimilijan Puljski, škof
22 S Sedež apostola Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.
23 Č Polikarp, škof, c. uč. (4); Dositej, menih
24 P † (Matija, apostol), Sergij, muč.
25 S Tarazij (Taras), škof; Valburga, dev.
-

26 N 3. POSTNA (1); Matilda iz Hackeborna, dev.
Jezus opominja k pokori (Lk 13, 1-9)

- 27 P Gabrijel Žal. Matere božje, red.; Leander, škof
28 T Roman, opat; Hilarij, papež; Osvald, škof

- 1 S Albin, škof; Svitbert, škof; Antonina, muč.
- 2 Č Neža Praška, dev.; Karel Dobri, knez
- 3 P † Kunigunda, cesarica; Marin in Asterij, muč.
- 4 S Kazimir, kraljevič, (4); Arkadij, škof, muč.

5 N 4. POSTNA (1); Janez od Križa, red.

Prilika o izgubljenem sinu (Lk 15, 1-3, 11-32)

- 6 P Fridolin (Miroslav), opat; Koleta (Nika), dev.
- 7 T Perpetua in Felicita, muč. (4); Gavdioz, škof
- 8 S Janez od Boga, red. ust. (4); Beata, muč.
- 9 C Frančiška Rimska, redovn. (4); Gregor Niški, škof
- 10 P † Štirideset mučencev; Makarij, škof
- 11 S Sofronij, škof; Evlogij, muč.; Konstantin, spok.

12 N 5. POSTNA (1); Doroteja (Rotija), muč.

Jezus ne obsoja grešnice (Jn 8, 1-11)

- 13 P Kristina, dev.; Teodora (Božidara), muč.
- 14 T Matilda, kraljica; Florentina, opatinja
- 15 S Klemen M. Dvořak, red.; Ludvika de Marillac, red.
- 16 Č Hilarij in Tacijan, muč.; Herbert, škof
- 17 P † Patricij, škof (4); Jedrt Nivelska, opatinja
- 18 S Ciril Jeruzalemski, šk., c. uč. 4); Salvator, red.

19 N CVETNA NEDELJA (1); Jožef, mož D. Marije
Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Lk 19, 28-40)

Cankova

- 20 P Klavdija in tov., muč.; Kutbert, škof
- 21 T Nikolaj Flüe, pušč.; Filemon, muč.
- 22 S Lea, spokornica; Katarina Genovska, spok.
- 23 Č Vel. četrtek (1); Turbij iz Mongroveja, škof
- 24 P † Vel. petek (1); Katarina Švedska, red.
- 25 S Vel. sobota (1); Dizma, desni razbojnik

26 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1)
Jezus vstane od mrtvih (Jn 20, 1-9)

**Prehod na
poletni čas**

- 27 P Velikonočni ponedeljek (1); Rupert, škof
- 28 T Milada Praška, dev.; Bojan (Vojan), knez, muč.
- 29 S Bertold, red. ustan.; Evstracij, menih
- 30 Č Amadej IX. Savojski, knez; Kvirin iz Neussa
- 31 P Modest Gosposvetski, škof (4); Gvido, opat

1 S Hugo Grenobelski, škof; Venancij, škof, muč.

2 N 2. VELIKONOČNA (1); Frančišek Paolski, red. ust.
Jezus se prikaže apostolom (Jn 20, 19-31)

3 P Rihard, škof; Sikst I., papež; Agapa, muč.

4 T Izidor Seviljski, šk., c. uč. (4); Zosim, pušč.

5 S Vincenc Ferrer, duh.; Julijana, opatinja

6 Č Irenej Sirmijski, škof, muč.; Celestin I., papež

7 P Janez Krstnik de la Salle, red. ust.

8 S Albert, škof, muč.; Valter, opat

9 N 3. VELIKONOČNA (1); Marija Klopajeva, svetopis. žena
Jezus z apostoli na Genezar. jezeru (Jn 21, 1-19)

10 P Ezekiel, prerok; Apolonij in tov., muč.

11 T Stanislav, škof, muč. (3); Domnij (Dujam), škof

12 S Lazar Tržaški, muč.; Zenon, škof

13 Č Martin I., papež, muč.; Hermenegild, muč.

14 P Lidvina, dev.; Valerijan in tov., muč.

15 S Anastazija, muč.; Peter Gonzales, red.

16 N 4. VELIKONOČNA (1); Bernardka Lurška, dev.
Jezus dobri pastir (Jn 10, 27-30)

17 P Rudolf, muč.; Inocenc, škof

18 T Apolonij, muč.; Eleuterij Ilirski, muč.

19 S Leon IX., papež; Ema, redovn.; Dioniz, muč.

20 Č Hilda, dev.; Teotim, škof; Sulpicij, muč.

21 P Anzelm, škof, c. uč. (4); Konrad iz Parzhama, red.

22 S Leonid, muč.; Agapit, papež

23 N 5. VELIKONOČNA (1); Jurij, muč.
Jezusova nova zapoved (Jn 13, 31-35)

Videm

24 P Fidel (Zvest), duh., muč.; Honorij, škof

Rogašovci

25 T Marko, evangelist (2); Ermin, škof, muč.

26 S Pashazij, opat; Mati dobrega sveta

27 Č Ustanovitev OF, Hozana Kotorska, dev. (4)

28 P Peter Chanel, duh., muč. (4); Vital (Živko), muč.

29 S Katarina Sienska, dev., c. uč. (3); Peter Veronski, muč.

30 N 6. VELIKONOČNA (1); Pij V., papež
Jezus obljubi Svetega Duha (Jn 14, 23-29)

1 P JOŽEF DELAVEC (2); MEDNARODNI PRAZNIK DELA

2 T Atanazij, škof, c. uč. (3); Boris, knez; Prošnji dan

3 S Filip in Jakob ml., apostola (2); Prošnji dan

4 Č Gospodov vnehohod (1); Florijan, muč.

Bogojina

5 P Gotard, škof; Angel, muč.; Juta, spokornica

6 S Marija, Srednica milosti; Dominik Savio, dijak; Frida

7 N 7. VELIKONOČNA (1); Gizela, opatinja

Naj bodo vsi eno (Jn 17, 20-26)

8 P Viktor Milanski, muč.; Dezider (Željko), škof

9 T Pahomij, opat; Beat, pušč.; Dan zmage

10 S Antonin, škof; Gordijan in Epimah, muč.

11 Č Sigismund (Žiga), kralj; Mamert, škof

12 P Leopold Mandić, duh. (3); Pankracij, muč.

13 S Servacij, škof; Mucij, muč.

14 N BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA (1); Matija, apostol

Prejmite Svetega Duha (Jn 20, 19-23)

15 P Marija, Mati Cerkve (2); Zofija, muč.; Izidor, kmet

16 T Janez Nepomuk, duh., muč. (4); Andrej Bobola, muč.

17 S Paskal Baylon, red.; Jošt, opat

18 Č Janez I., papež, muč. (4); Erik, kralj

19 P Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.

20 S Kvatre; Bernardin Sienski, duh. (4)

21 N SV. TROJICA (1); Krispin, red.

Odranci, G. Petrovci

Tri božje osebe so eno (Jn 16, 12-15)

M. Nedelja

22 P Renata, spok.; Marjeta (Rjeta, Rita) Kasijska, red.

23 T Janez de Rossi, duh.; Evfrozinja, red.

24 S Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.

25 Č REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI (1); Gregor VII., papež

26 P Filip Neri, duh. (3); Lambert de Vence, škof

27 S Avgustin Canterburyjski, škof (4); Julij, muč.

28 N 8. NAVADNA (2); German Pariški, škof

Drevo spoznamo po sadu (Lk 6, 39-45)

29 P Maksim Emonski, škof (4); Teodozija, dev.

30 T Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand Aragonski, kralj

31 S Obiskanje Device Marije (2); Kancijan, muč.

Markovci

1 Č Justin, muč. (3); Pamfil, muč.

2 P Srce Jezusovo (1); Erazem, škof, muč.

Vel. Polana

3 S Srce Marijino; Karel Lwanga in tov., muč. (3)

4 N 9. NAVADNA (2); Kvirin iz Siscije, škof, muč.

Jezus ozdravi stotnikovega služabnika (Lk 7, 1-10)

5 P Bonifacij, škof, muč. (3); Svetko (Svetopolk), muč.

6 T Norbert, šk., red. ust. (4); Bertrand Oglejski, škof

7 S Robert Newminsterski, opat; Ana Garzia, dev.

8 Č Medard, škof; Viljem iz Yorka, škof

9 P Efreem Sirski, diakon, c. uč. (4); Primož in Felicijan

10 S Bogumil, škof; Janez Dominici, dubrovn. škof

11 N 10. NAVADNA (2); Barnaba, apostol

Jezus obudi mladeniča iz Naíma (Lk 7, 11-17)

12 P Janez Fakundski, red.; Adelhajda, dev.

13 T Anton Padovanski, red., c. uč. (3); Trifil, škof

14 S Elizej, prerok; Valerij in Rufin, muč.

15 Č Vid (Vitomir), muč. (4); Germana Cousin, dev.

16 P Frančišek Regis, duh.; Beno, škof; Gvido Kortonski, red.

17 S Gregor Barbarigo, škof; Adolf, škof

18 N 11. NAVADNA (2); Amand (Ljubo), škof

Jezus odpusti grešnici (Lk 7, 36-50; 8, 1-3)

19 P Romuald, opat (4); Nazarij, škof

20 T Silverij I., papež, muč.; Mihelina Malatesta, spok.

21 S Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, red. (3); Evzebij, škof

22 Č Janez Fisher in Tomaž More, muč. (4); Pavlin iz Nole

23 P Agripina, dev., muč.; Jožef Cafasso, duh.

24 S Rojstvo Janeza Krstnika (1); Kres

Ljutomer, Razkrižje

25 N 12. NAVADNA (2); Viljem (Vilko) iz Vercellija, opat

Peter izpove vero v Kristusa (Lk 9, 18-24)

26 P Vigilij (Stojan), škof; Pavel, muč

27 T Ema Krška, kneginja; Ladislav, kralj

Beltinci

28 S Irenej, škof, muč. (3); Potamijena, muč.

29 Č Peter in Pavel, apostola (1); Marcel, muč.

Hotiza, Radgona

30 P Prvi mučenci rimske Cerkve (4); Emilijana, muč.

1 S Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera, svetopis. žena

2 N 13. NAVADNA (2); Oton Bamberški, škof
Jezusove zahteve do učencev (Lk 9, 51-62)

3 P Tomaž, apostol (2); Heliodor Koprski, škof

4 T DAN BORCA; Elizabeta Portugalska; Urh, škof

5 S Ciril in Metod, slovan. ap. (1); Anton M. Zaccaria

Radenci

6 Č Marija Goretti, dev., muč. (4); Bogomila, spok.

7 P Izaija, prerok; Vilibald, škof; Edelburga, dev.

8 S Kilijan, škof, muč.; Prokop, muč.

9 N 14. NAVADNA (2); Veronika Giuliana, opatinja
Jezus razpošlje učence (Lk 10, 1-12, 17-20)

10 P Amalija (Ljuba), red.; Rufina in Sekunda, muč.

11 T Benedikt, opat (2); Olga Kijevska, kneg. Benedikt v Prekm. B

12 S Mohor in Fortunat, muč. (4); Nabor in Feliks, muč.

13 Č Henrik (Hinko) I., kralj (4); Evgen, škof

14 P Kamil de Lellis, duh. (4); Francišek Solan, red.

15 S Bonaventura, šk., c. uč. (3); Vladimir Kijevski, knez

16 N 15. NAVADNA (2); Karmelska Mati božja
Prilika o usmiljenem Samarijanu (Lk 10, 25-37)

17 P Aleš (Aleksij), spok.; Marcelina, dev.

18 T Friderik (Miroslav), škof, muč.; Arnold, škof

19 S Arsen, diakon, pušč.; Aurea (Zlata), dev.

20 Č Marjeta Antiohijska, dev., muč.; Elija, prerok

21 P Lovrenc iz Brindisija, duh., c. uč. (4); Danijel (Danilo)

22 S DAN VSTAJE; Marija Magdalena (Majda) (3)

Kapela

23 N 16. NAVADNA (2); Brigita Švedska, red. ust.
Marta in Marija (Lk 10, 38-42)

24 P Kristina, dev., muč.; Boris in Gleb, muč.

25 T Jakob st., apostol (2); Kristof (Kristo), muč.

Dobrovnik

26 S Joahim in Ana, starša Dev. Marije (3); Valens

Bakovci

27 Č Gorazd, Kliment, Naum in tov. (3); Pantaleon, muč.

28 P Viktor (Zmago), papež; Samson (Samo), škof

29 S Marta iz Betanije (3); Olaf, kralj

30 N 17. NAVADNA (2); Peter Krizolog, škof, c. uč.
Jezus uči prav moliti (Lk 11, 1-13)

31 P Ignacij Lojolski, red. ustan. (3); Fabij, muč.

- 1 T Alfonz M. Ligvorij, škof, c. uč. (3); Makabejski bratje
- 2 S Evzebij iz Vercellija, škof (4); Štefan, papež
- 3 C Lidija, makedon. žena; Avguštin Kazotić, zagr. škof
- 4 P Janez M. Vianney, duh. (3); Perpetua, žena
- 5 S Posvetitev bazilike Marije Snežne (4); Ozbalt, kralj

6 N JEZUSOVA SPREMENITEV NA GORI (2); Pastor, muč.
Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1-9)

- 7 P Sikst II., papež in tov., muč.; Kajetan, duh. (4)
- 8 T Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirjak in tov.
- 9 S Peter Faber, red.; Roman, muč.
- 10 Č Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.
- 11 P Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč.
- 12 S Evplij, muč.; Inocenc XI., papež

13 N 19. NAVADNA (2); Poncijan, papež in Hipolit, duh., muč.
Opomin k čuječnosti (Lk 12, 32-48)

- 14 P Maksimilijan Kolbe, muč. (3); Evzebij iz Rima, duh.

15 T MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč. Apače, Grad, Turnišče

- 16 S Rok, spok.; Štefan Ogrski, kralj (4) Dokležovje, Cezanjevci
- 17 Č Hijacint Poljski, red.; Libert (Svoboda), opat, muč.
- 18 P Helena (Jelka, Alenka), cesarica; Agapit Pertoča
- 19 S Janez Eudes, red. ustan. (4); Ludvik Toulouški, škof

20 N 20. NAVADNA (2); Bernard, opat, c. uč.
Za Jezusa se je treba odločiti (Lk 12, 49-53)

- 21 P Pij X., papež (3); Baldvin, škof
- 22 T Devica Marija, Kraljica (3); Sigfrid (Zmago), škof
- 23 S Roza iz Lime, dev. (4); Filip Benizi, red.
- 24 Č Jernej, apostol (2); Emilija de Vialar, red.
- 25 P Ludvig IX. Francoski, kralj; Jožef Kalasanc, red. (4)
- 26 S Ivana Elizabeta Bichier, red. ust.; Rufin, škof

27 N 21. NAVADNA (2); Monika, mati sv. Avguština
Ozka so vrata v nebesa (Lk 13, 22-30)

- 28 P Avguštin, škof, c. uč. (3); Hermes, muč.
- 29 T Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč.
- 30 S Feliks (Srečko) in Adavkt, muč.; Gaudencija, muč.
- 31 Č Rajmund (Rajko) Nonat, red.; Pavlin, škof

- 1 P Egidij (Tilen), opat; Verena, dev.
2 S Maksima, muč.; Kastor, škof

3 N 22. NAVADNA (2); ANGELSKA; Gregor Vel. papež
Jezus uči ponižnosti (Lk 14, 1. 7-14)

- 4 P Rozalija, dev.; Ida, spok.; Mojzes, prerok
5 T Lovrenc Giustiniani, škof; Viktorin, škof, muč.
6 S Petronij, škof; Favst. Makarij in tov., muč.
7 C Marko Križevčan in tov., muč.; Regina, dev., muč.
8 P **Marijino rojstvo (2); Hadrijan, muč.**
9 S Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, muč.

Tišina ☞

10 N 23. NAVADNA (2); Otokar, red.
Hoja za Kristusom (Lk 14, 25-33)

- 11 P Emilijan, škof; Erntruda (Erna), dev.
12 T Gvido iz Anderlechta, spok.; Tacijan (Tihomir)
13 S Janez Zlatousti, škof, c. uč. (3); Mavricij, škof
14 Č Povišanje sv. Križa (2); Notburga, dev. **Črensovci, Križevci**
15 P Žalostna Mati božja (Dolores) (3); Melita, muč. ☹
16 S Kvatre; Kornelij, papež in Ciprijan, škof, muč. (3)

17 N 24. NAVADNA (2); Robert Bellarmino, šk. c. uč.
Prilika o izgubljenem sinu (Lk 15, 1-32)

- 18 P Jožef Kupertinski, duh.; Irena in Zofija, muč.
19 T Januarij, škof, muč. (4); Emilija de Rodat, red.
20 S Korejski mučenci (3); Kandida (Svetlana), muč.
21 Č Matej, apostol in evang. (2); Jona, prerok
22 P Tomaž Villanovski, škof; Mavricij in tov., muč. ☹
23 S Paternij (Domagoj), škof, muč.; Lin, papež

24 N 25. NAVADNA (2); Marija Dev., rešiteljica jetnikov Vrnitev na
Ne moremo služiti Bogu in mamonu (Lk 16, 1-13) sončni čas

- 25 P Avrelija (Zlata), dev.; Sergij Radoneški, škof
26 T Kozma in Damijan, muč. (4); Nil, opat Kuzma
27 S Vincenc Pavelski, duh. (3); Hiltruda, dev.
28 Č Venčeslav (Vaclav), muč. (4); Lovrenc Ruiz in japonski muč.
29 P Mihael, Gabrijel in Rafael, nadangeli (2) ☹
30 S Hieronim, duh., c. uč. (3); Zofija, spok.

1 N 26. NAVADNA (2); ROŽNOVENSKA; Terezija DJ, dev.
Bogatin in ubogi Lazar (Lk 16, 19-31)

2 P Angeli varuhi (3); Teofil (Bogoljub, Bogomil), spok.

3 T Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.

4 S Frančišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, škof

5 Č Marcelin, škof; Flavija, muč.; Flora, dev.

6 P Bruno, red. ust. (4); Renato, škof

7 S Rožnovenska Mati božja (3); Marko I., papež

8 N 27. NAVADNA (2); Demetrij, muč.

Jezus spodbuja k veri (Lk 17, 5-10)

9 P Janez Leonardi, duh. (4); Dioniz, škof in tov., muč.

10 T Frančišek Borgia, red.; Hugolin, muč.

11 S Emilijan (Milan, Milko), škof; Aleksander Sauli, škof

12 Č Maksimiljan Celjski, škof (4); Serafin, red.

13 P Edvard, kralj; Koloman, muč.; Gerald, knez

14 S Kalist I., papež, muč. (4); Gavdencij (Veselko), šk., muč.

15 N 28 NAVADNA (2); Terezija (Zinka) Velika, dev., c. uč.

Jezus očisti deset gobavcev (Lk 17, 11-19)

16 P Hedvika, red.; Marjeta M. Alakok, dev. (4)

17 T Ignacij Antiohijski, škof, muč. (3); Viktor, škof

18 S Luka, evangelist (2); Julijan, muč.

19 Č Izak Jofues in kanadski muč.; Pavel od Križa (4)

20 P Irena (Miroslava), muč., Vendelin, opat

21 S Uršula, dev., muč.; Hilarion, opat

22 N 29. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Marija Saloma

Prilika o sodniku in vdovi (Lk 18, 1-8)

23 P Janez Kapistran, duh. (4); Severin iz Kölna

24 T Anton M. Claret, škof (4); Feliks, škof, muč.

25 S Krizant in Darija, muč.; Krišpin in Krišpinijan, muč.

26 Č Lucijan, muč.; Amand iz Strasbourga, škof

27 P Vincenc in Sabina, muč.; Frumecij, škof

28 S Simon in Juda Tadej, apostola (2); Cirila, muč.

29 N 30. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA (1); Narcis, škof

Prilika o farizeju in cestninarju (Lk 18, 9-14)

30 P Alfonz Rodriguez, red.; Marcel, muč.

31 T Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

1 S VSI SVETI (1); Cezarij, diakon, muč.

2 Č Spomin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.

3 P Viktorin Ptujski, škof, muč.; Just, tržaški muč.

4 S Karel Boromejski, škof (3); Vital in Agrikola, muč.

5 N 31. NAVADNA (2); ZAHVALNA; Zaharija in Elizabeta
Jezus vabi grešnike k pokori (Lk 19, 1-10)

6 P Lenart (Narte), opat; Sever, škof

7 T Engelbert, škof, muč.; Ernest, opat

8 S Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež

9 Č Posvetitev lateranske bazilike (2); Teodor (Božidar)

10 P Leon Vel., papež, c. uč. (3); Andrej Avelinski, duh.

11 S Martin iz Toursa, škof (3); Menas, pušč. Martjanci, Kobilje

12 N 32. NAVADNA (2); Jozafat Kunčevič, škof, muč.
Bog daje večno življenje (Lk 20, 27-38)

13 P Stanislav Kostka, red. (4); Homobonus, trgovec

14 T Nikolaj Tavelić, muč.; Lovrenc O'Toole, škof

15 S Albert Veliki, škof, c. uč. (4); Leopold, knez

16 Č Jedrt iz Helfte (4); Marjeta Škotska; Otmari, opat

17 P Elizabeta Ogrska, red. (3); Evfemija in Tekla, muč.

18 S Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla (4); Abdija, pr.

19 N 33. NAVADNA (2); Narsej, škof, muč.
Napoved razdejanja Jeruzalema (Lk 21, 5-19)

20 P Edmund, kralj, muč.; Feliks Valois, red.

21 T Marijino darovanje (3); Gelazij, papež

22 S Cecilija (Cilka), dev., muč. (3); Maver, škof

23 Č Klemen, papež, muč.; Kolumban, opat (4)

24 P Krizogon Oglejski, muč.; Flora, dev., muč.

25 S Katarina Aleksandrijska, dev., muč., Erazem, muč. Lendava

26 N JEZUS KRISTUS KRALJ (VLADAR) VESOLJSTVA (1)
Kristus vlada s križa (Lk 23, 35-43)

27 P Virgil, apostol Karantanije; Valerijan, oglej, škof

28 T Jakob de Marchia, duh.; Eberhard, škof

29 S DAN REPUBLIKE; Saturnin, muč.

30 Č Andrej, apostol (2), zavetnik mariborske škofije

- 1 P Eligij, škof; Natalija (Božena), spok.
2 S Bibijana (Vivijana, Živka), muč.; Blanka, spok.
-

3 N 1. ADVENTNA (1); Frančišek Ksaver, duh.

Potrebna je čuječnost (Mt 24, 37-44)

- 4 P Barbara, dev., muč.; Janez Damaščan, duh., c. uč.
5 T Saba (Sava), opat; Gerald iz Brage, škof
6 S Nikolaj (Miklavž), škof; Apolinarij, muč. Dolenci, Sobota
7 Č Ambrož, škof, c. uč. (3); Agaton, muč.
8 P Brezmadežno spočetje Device Marije (1)
9 S Peter Fourier, red.; Valerija, muč.; Abel, očak
-

10 N 2. ADVENTNA (1); Melkijad, papež, muč.

Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot (Mt 3, 1-12)

- 11 P Damaz I., papež (4); Danijel Stilit, pušč.
12 T Ivana Frančiška Šantalska, red. (4); Amalija, muč.
13 S Lucija, dev., muč. (3); Otilija, dev.; Jošt, pušč.
14 Č Janez od Križa, c. uč. (3); Spiridon (Dušan), škof
15 P Kristina (Krista), dev.; Marija K. di Rosa, red. ust.
16 S Albina, dev. muč.; Adelhajda, cesarica
-

17 N 3. ADVENTNA (1); Lazar iz Betanije; Olimpija, red. ust.

Janez Krstnik pošlje učenca k Jezusu (Mt 11, 2-11)

- 18 P Teotim in Bazilijan, muč.; Gracijan, škof
19 T Urban V., papež; Favsta, spok.; Tea, muč.
20 S Evgenij in Makarij, muč.; Dominik Siloški, opat
21 Č Peter Kanizij, duh., c. uč. (4); Severin, škof
22 P Demetrij, muč.; Frančiška Cabrini, red.; Dan JLA
23 S Kvatre; Janez Kancij, duh., c. uč. (4); Viktorija, dev., muč.
-

24 N ADVENTNA (1); SVETI VEČER; Adam in Eva

Jožef vzame Marijo k sebi (Mt 1, 18-24)

- 25 P BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč.
26 T Štefan, prvi mučenec (2); Zosim, papež
27 S Janez Evangelist, apostol (2); Fabiola, spok.
28 Č Nedolžni otroci, muč. (2); Kastor in tov., muč.
29 T Tomaž Becket, škof, muč. (4); David, kralj
30 S Rajner, škof; Liberij, škof; Evgen, škof
-

31 N SV. DRUŽINA (2); Silvester, papež

Beg v Egipt (Mt 2, 13-15. 19-23)

STOPINJE 1989

Pred nami je osemnajsti letnik Stopinj in hkrati tudi novo pastoralno leto z osnovno vodilno mislijo: POSREDOVANJE VERE V SLUŽBI ČLOVEKA.

Na koncu prilike o krivičnem sodniku in nadležni vdovi pove Jezus resno besedo: »Vendar, kadar bo prišel Sin človekov, ali bo našel vero na zemlji?« (Lk 18,8).

Cerkev pričakuje prihod Sina človekovega. Že prvi jeruzalemski kristjani so med bogoslužjem klicali v svojem materinem aramejskem jeziku MARANATA, kar pomeni PRIDI, GOSPOD JEZUS (1 Kor 16, 22; Raz 22,20; Dihahē 10,6). Gospod bo prišel, Molitev Cerkve bo uslišana. S prihodom Sina človekovega lahko pričakujemo ali svoje dokončno odrešenje ali pogubo. Kaj bo naš delež? To je odvisno od vere, ki jo bo Sin človekov našel ali ne. Jezusovo vprašanje, ali bo ob svojem prihodu našel vero na zemlji, nakazuje odpad, ki bo nastopil ob dovržitvi časov (prim. 2 Tes 2,3; Mt 24, 10-12). Vsaka doba zgodovine je lahko poslednja. »Poslednja ura je,« piše sv. Janez (1 Jn 2,18). Apostol Pavel z zaupanjem pričakuje smrt in sodbo, ker je vero ohranil (2 Tim 4,7) in jo posredoval drugim, kot je zapisal: »Vera je iz oznanjevanja, oznanjevanje pa posredovanje Kristusove besede« (Rim 10,17).

Starejši rod posreduje vero mlajšemu rodu. Tako je vera kakor reka, ki teče iz roda v rod.

Kako Stopinje posredujejo vero? Najprej z izrazito verskimi članki, pa tudi z drugimi prispevki sodelavcev. Vsako pravo leposlovno delo odseva neskončno Lepoto, Dobroto in Resnico, po kateri hrepeni vsako srce, pa naj se tega zaveda ali ne. V zgodovinskih zapisih se zrcali vera prednikov, poročila o dogodkih v župnijah pa kažejo utrip sodobnega verskega življenja. Zamislimo si moža pri tridesetih, ki gleda sebe na fotografiji izpovedi vere v Stopinjah izpred šestnajstih let. Slika mu govori: Bodi poslušalec in izvrševalec božje besede kakor nekoč (prim. Jak 1,23-25).

Letošnje Stopinje posvetimo spominu velikega našega rojaka dr. Jakoba kard. Missia, neutrudnega oznanjevalca vere.

Na vse sodelavce in bralce Stopinj kličem božji blagoslov.

Jožef Smej

Premišljevalna molitev ob evangelijih

(Praznični in nedeljski evangeljski odlomki od novega leta do velike noči, leto C)

Postavi se v božjo pričujočnost. Preberi iz Svetega pisma celoten evangeljski odlomek. Prosi Svetega Duha za razsvetljenje. Ustavi se ob misli, ki te je ob branju evangelija ali tu navedene razlage najbolj prevzela. Pogovor srca z Bogom. Izberi si besedo, ki te bo med dnevom (ali tednom) spomnila na dober sklep.

»Povejte, bratje, kaj je dragocenejše, Kristusovo telo ali božja beseda? Le-ta ni nič manj dragocena od sv. Rešnjega telesa. Če pazimo, da pri obhajilu nobena drobtinica ne pade na tla, moramo prav tako paziti, da nam božja beseda ne uide iz src. Kdor brezbrizno sprejema božjo besedo, ni nič manj kriv, kot tisti, ki maloramno pusti pasti na tla Kristusovo telo« (sv. Avgustin).

Novo leto. Praznik božje Matere Marije (Lk 2,16-21)

»Pastirji so pohiteli v Betlehem in našli tam Marijo, Jožefa in dete, v jasli položeno«.

Pastirji so hiteli kakor že prej Marija. Z božjim Sinom pod srcem je hitela v mesto na Judovem. Božja Beseda potuje z nebes na zemljo, iz Nazareta v Jeruzalem, iz Jeruzalema v Judejo in Samarijo ter do skrajnih mej sveta. Božja beseda hoče hitro potovati. Spolnjuje se prerokba: »Hitro teče njegova beseda« (Ps 147,15).

Odrešenjska ponudba ne trpi nobenega odlašanja. Sv. Frančišek Ksaver si ni mogel odpustiti, da so na indijska tla trgovci prišli prej kakor misijonarji.

Nekdo potrebuje od tebe besedo odrešenja. Povej mu jo danes, kajti jutri bo morda že prepozno.

Gospodovo razglašenje (Mt 2,1-12)

»Modri so prišli z vzhoda v Jeruzalem in spraševali: Kje je novorojeni judovski kralj?«

Modri z Vzhoda so bili razsvetljeni, domačini v Judeji zaslepljeni. Modri v tuji deželi iščejo tistega, ki ga domačini v svoji ne spoznajo. Modri so padli na kolena pred otrokom, ki ni izgovoril niti besede. Domačini so ga kot tridesetletnega slišali govoriti, videli čudeže storiti in so si ga drznili na križ pribiti. Kakor da bi bilo več videti zvezdo, ki je ob njegovem rojstvu zažarela, kot videti sonce, dnevno zvezdo, ki je ob njegovi smrti otemnela...

Vera je v prvi vrsti milost, božji dar. Nihče ne more priti do vere, če ga nebeški Oče ne pritegne (prim. Jn 6,44).

Hvaležnost za dar vere pokažem tako, da jo posredujem drugim. Kako? Premislim pred Bogom.

Jezusov krst (Lk 3,15-16.21-22)

»Janez je vsem povedal: Jaz vas krščujem z vodo, pride pa močnejši od mene, kateremu nisem vreden odvezati jermen njegovih sandal; on vas bo krstil v Svetem Duhu in ognju.«

Jezus je močnejši od Janeza Krstnika. Le-ta se ne čuti vrednega, da bi pri Jezusu opravljal najnižjo službo, službo sužnjev. Sužnji so morali svojim gospodarjem odvezovati jermene sandal.

Luka razlikuje krst z vodo, ki ga podeljuje Janez Krstnik, in krst v Duhu, ki se bo slovesno začel na binkoštni praznik (prim. Apd 1,5 in 11,16). Krst v Duhu in ognju. Ogenj je podobno kot voda simbol delovanja Boga, ki očiščuje (Mal 3,2). Ogenj pa je tudi sodba, ki se začenja spolnjevati z Jezusovim prihodom (Jn 3,18).

S krstom je kristjan pokopal starega človeka Adama in s Kristusom postal nov človek. Jezusov krst je v zvezi z njegovim razglašenjem, epifanijo. Modri so bili opomnjeni, naj ne hodijo nazaj k Herodu (grešnemu človeku, Adamu), zato so se po drugi poti vrnili v svojo deželo. Naša dežela je, pripominja sv. Gregor papež, edenski vrst, paradiž, podoba nebes. Odkar smo spoznali Jezusa in bili krščeni, se moramo po drugi poti vrniti v paradiž. Iz paradiža smo izšli s poviševanjem samega sebe, z nepokorščino do božjih zapovedi, z uživanjem prepovedanega sadu. Nazaj se moramo vrniti z zatajevanjem samega sebe, s pokorščino, molitvijo.

Živeti iz krsta pomeni biti Kristusov, svoje meso križati s poželjenji vred (Gal 5,24).

2. navadna nedelja (Jn 2,1-12)

»Tretji dan je bila svatba v galilejski Kani in Jezusova mati je bila tam.«

Kakor prihod modrih in Jezusov krst v Jordanu, tako je tudi čudež na svatbi epifanijski dogodek: v osebi Jezusa iz Nazareta zasije božje veličastvo.

Tretji dan je bila svatba. Čudež v Kani je začetek razodevanja Jezusove slave, ki jo je Jezus do kraja razodel na veliko noč. Časovna oznaka »tretji dan« ima teološki pomen in kaže na veliko noč. Prvi kristjani so jo tudi tako razumeli, saj je bil tretji dan drug izraz za veliko noč, kakor tudi mi izpovedujemo v apostolski in mašni veri: tretji dan (t. j. na veliko noč) je od mrtvih vstal.

Jezus je storil čudež na Marijino pobudo, čeprav še ni prišla njegova ura. Marija bo namreč stala ob Jezusovem križu, ko pride njegova ura, zato je zaslužila, da jo Jezus že na svatbi usliši. Imenuje je »ženo« (izraz ne vsebuje nobene nespoštljivosti do matere). Ta izraz kaže na ženo-Evo ne duhovno mater vseh duhovno živih. Marija je že na svatbi v Kani prikazana kot mati vseh, ki verujejo v Jezusa. Stojčca pod križem je to postala po Jezusovem naročilu (Jn 19,25-27).

Mar ni naše pozabljanje na Boga, na Svetega Duha (duhovna omrtvelost, mlačnost, brezbržnost) v tesni vzročni zvezi s pozabljanjem na Marijo? Odkar je prišel nanjo Sveti Duh, ne neha roditi Jezusa Kristusa v dušah, saj je Sveti Duh ni zapustil, ker mu je ostala vedno zvesta in zato tudi rodovitna.

3. navadna nedelja (Lk 1,1-4; 4,14-21)

»Jezus se je v moči Duha vrnil v Galilejo. Prišel je v Nazaret, kjer je doraščal. V soboto je šel v shodnico, kakor je bil navajen. Vstal je, da bi bral.«

Jezusa vodi Duh, ki ga je prejel pri krstu. Vodi ga v Nazaret, kjer se je začelo njegovo zemeljsko življenje. Tam je bil spočet od Svetega Duha, ko je Marija izrekla svoj Zgodi se. Nazaret, nepomembno mesto. Sveto pismo Stare zaveze ga sploh ne omenja. Jezusov sodobnik se pomilovalno sprašuje: »Iz Nazareta more priti kaj dobrega?« (Jn 1,46). Bog si izbira tisto, kar je na svetu nizko, zaničevano, da se pred Bogom ne bi ponašal noben človek (1 Kor, 28 s.).

Po obredni molitvi so ob sobotah brali najprej zaporedoma iz postave (5 Mojzesovih knjig), nato pa po izbiri iz prerokov. Jezus je najprej stojč prebral odlomek iz postave, nato iz preroka Izaija. Potem je sedč prebrano hebrejsko besedilo, ki ga ljudstvo ni več razumelo, podal v materinem aramejskem jeziku in ga razložil.

V Svetem pismu mi pride naproti nebeški Oče v Jezusu Kristusu po Svetem Duhu in se z menoj pogovarja. Božja beseda je hrana moje duše ter čist in neusahljiv studenec duhovnega življenja.

4. navadna nedelja (Lk 4,21-30)

»Vsi so Jezusu pritrdjevali in strmeli nad radostnimi besedami, ki jih je povedal, in so govorili: Ali ni to Jožefov sin?«

Nazarečani so najprej strmeli. Čudili so se, da je Jezus znal aramejsko povedati, kar je hebrejsko prebral. Še bolj pa so se čudili njegovi razlagi. Pritrdjevali so radostnemu oznanilu, toda prinašalca tega oznanila pa so zavrnili, in sicer zaradi njegovega nizkega stanu.

Verjeti evangeliju se pravi verjeti osebi Jezusa Kristusa, Božjega Sina. Luka že v tem besedilu namiguje, da bo Jezusovo sporočilo, ki ga Judje ne sprejmejo, prešlo k poganom.

Nazarečani so hoteli pahniti Jezusa v prepad, on pa je šel kar sredi množice in se napotil dalje (v. 29-30).

Tudi na pragu tretjega tisočletja velja, da Jezusa ni mogoče dokončno spraviti s sveta, le odkloniti, in tedaj se zgodi tisto strašno: da se on napoti dalje...

5. navadna nedelja (Lk 5,1-11)

»Groza je obšla Petra in vse ki so bili z njim, ker so zajeli toliko rib... Jezus pa je rekel Simonu: Ne boj se. Odslej boš ljudi lovil.«

Loviti ljudi, potegniti jih iz morja, ne pomeni ujeti koga na limanice, marveč rešiti. Po svetopisemskem umevanju je bilo namreč vodovje, posebej še morsko vodovje prebivališče hudobnih duhov in vseh Bogu sovražnih sil: Ti si razklal morje s svojo močjo, razbil si zmajem v vodaš glave« (Ps 74,13).

Do Odrešenikovega prihoda si nihče ni predstavljal, da bi bilo mogoče rešiti tistega, ki ga je pogoltnilo sovražno morje s svojimi zmaji, de-

moni. Odkar pa je prišel Božji Sin, lahko apostolski ribiči lovijo ljudi in jih iztrgajo oblasti hudega.

Cloveštvo si na pragu tretjega tisočletja samo pripravlja svoj propad. Naloga Cerkve ni bila nikoli tako pereča kakor ravno v tem času: iztrgati ljudi demonskim silam, egoizmu in pohlepu po oblasti.

Ribič ljudi si tudi ti. Odrini v svojem okolju na globoko in v Jezusovem imenu vrzi mrežo za lov.

1. postna nedelja (Lk 4,1-13)

»Jezus se je vrnil od Jordana poln Svetega Duha in Duh ga je vodil 40 dni po puščavi, hudič pa ga je skušal.«

Jezus je bil poln Svetega Duha. Ni mu bil dan samo deloma, na me-ro (Jn 3,34) kot pri prerokih.

Hudobni duh nastopa kot tisti, ki sta mu izročena slava in oblast tega sveta: »vladar tega sveta« (Jn 12,31), »bog tega sveta« (2 Kor 4,4). Kazalni zaimek »tega« označuje sedanjí svet, zaznamovan z grehom, in ki stoji nasproti prihodnjemu svetu.

Jezus premaga skušnjavca v moči Svetega Duha in z besedami Svetega pisma. Po Luku se hudič samo za nekaj časa umakne od Jezusa. Nova priložnost se mu bo ponudila pred Jezusovim úrpljenjem (22,3.53). Toda to ne bo več skušnjavčev čas, marveč Jezusov čas in njegove dokončne zmage.

2. postna nedelja (Lk 9,28 b-36)

»Jezus je vzel s seboj Petra, Janeza in Jakoba in šel na goro molit. Medtem ko je molil, se je podoba njegovega obraza spremenila...«

Gora je kraj božjih prikazovanj (Mojzes na božji gori Horebu sliši božji glas iz gorečega grma; gora Sinaj se je kadila, ker je Gospod stopil nanjo). Za Luka ni važno, kje je in kako se imenuje gora Jezusove spremenitve. Pomembneje zanj je naglasiti, da je Jezus šel na goro molit. Medtem ko je molil, je pri krstu prišel nadenj Sveti Duh, med molitvijo je tudi umrl in njegovo veličastje je začelo sijati v stotnikovem priznanju (23,46-47). In tudi sedaj, ko moli na gori spremenitve, zasije božje veličastje na njegovem obrazu, oblačilih in celo na dveh spremljevalcih, na Mojzesu in Eliji.

Povelicanje bo naklonjeno vsem tistim, ki bodo sprejeti v prihodnji svet.

Edino Luka pove, o čem sta se Mojzes in Elija pogovarjala z Jezusom. Pogovarjala sta se o njegovi smrti, dobesedno o njegovem izhodu. Izhod iz egiptovske sužnosti je bil osrednji dogodek starozavezne odrešenijske zgodovine. Jezus mora uresničiti nov izhod iz suženjstva prek Rdečega morja svoje krvi, s svojo smrtjo, vstajenjem in vnebohodom, ki bodo njegovim omogočili dostop do Boga.

3. postna nedelja (Lk 13,1-9)

»Če se ne spreobrnate, boste vsi prav tako pokončani (kakor Galilejci, ki jih je med daritvijo dal pomoriti Pilat, in kakor tisti, na katere je padel stolp v Siloi).«

Jezus kliče k pokori. Njegov resni poziv podčrtavata dva dogodka: Galilejci ob neki judovski veliki noči koljejo v templju jagnjeta za daritev. Še ni iztekla kri jagnjet, ko so prišli Pilatovi vojščaki in z mečem pobili Galilejce. Njihovo grešno kri, pomešano s krvjo daritvenih živali, so sedaj duhovniki izlili na oltar. S tem je bil Gospodov oltar onečaščen... Stolp v Siloi se v hipu podre in pokoplje pod seboj 18 nič hudega slutečih delavcev. Sklep pismoukov: To, kar se je primerilo Galilejcem in tem delavcem, je zaslužena kazen za njihove grehe. Jezus ni tega mnenja, zatrjuje pa, da bodo vsi kaznovani, če se ne spreobrnejo.

Kaj če sem tudi jaz tista nerodovitna smokva, ki že tri leta ne rodi. In me je Gospod pustil še to leto v upanju, da obrodim sad pokore?

Navsezadnje ni najhujše, če sem padel v greh. Najhujše je, da imam vsak čas možnost vstati, pa tega ne storim.

4. postna nedelja (Lk 15,1-3.11-32)

»Mlajši, izgubljeni sin se vrne k očetu. Starejši sin se razjezi in noče vstopiti...«

Kako ravna oče z mlajšim sinom? Pusti mu, da odide. Naj iz lastne izkušnje zve, kako bridko je zapustiti očeta. Ne pusti mu samo svobode, dodeli mu tudi popotnjo (zeleno luč za vrnitev). In sin v stiski gre vase s temeljitim izpraševanjem vesti, kesanjem in trdnim sklepom: Vstal bom in se vrnil k očetu.

»Nenehno molim za spreobrnjenje brata, izgubljenega sina. Le-ta se je prebudil in vstal iz svojega greha. A drugi — kdaj se bo prebudil iz svoje umišljene kreposti?« (Helder Camara).

Mlajši sin je dosti hudega storil, starejši pa dosti dobrega opustil. Zakaj starejšemu nikoli ni prišlo na misel, da bi šel iskat izgubljenega brata? Vsak dan je videl očetovo bol, njegove solze. Opustil je dve veliki dobri deli: očeta tolažiti in brata iskati, rešiti. Ni se udeležil gostije veselja. Odrekel je ljubezen svojemu bratu (»ta, tvoj sin... ki je s hotnicami napravil tvoje premoženje;« noče ga priznati za brata; odkod vé, da je s hotnicami napravil premoženje, saj še sploh ni govoril z bratom?). Če bi bil mogel, bi celo preprečil očetovo ljubezen do brata.

V katerem sinu vidim sebe? V mlajšem? V starejšem? V obeh?

5. postna nedelja (Jn 8,1-11)

»Učitelj, tole ženo smo zasačili v prešuštvovanju. Mojzes nam je v postavi ukazal take kamnati. Kaj pa ti praviš?«

Ni bilo prvič, da so nasprotniki Jezusu nastavili past. Če bi velel prešuštnico kamnati, bi ga zatožili rimski oblasti, ki je izvršitev smrtne kazni pridržala sebi; če bi jo velel brez kazni izpustiti, bi ga zatožili pri velikem zboru, češ da nasprotuje jasni Mojzesovi postavi. Le-ta je namreč zahtevala za prešuštnike smrtno kazen (3 Mz 20,10).

»Jezus se je sklonil in s prstom pisal po tleh.« Uporabljeni izraz (kat-ē-graphen, popisaval, delal zaporedne črte) daje misliti, kakor da bi našteval grehe vsakega izmed tožiteljev. Sv. Hieronim pa meni, da je v pesek pisal imena tožiteljev; njihova imena bodo pozabljena, kakor če bi bila zapisana v pesek (prim. Jer 17,13).

»Kdor izmed vas je brez greha, naj prvi vrže kamen vanjo.«

Daniel obrani nedolžno Suzano (Dan 13), Jezus odpusti grešnici. Torej več kot Daniel je tukaj. Jezus ne dela proti postavi, marveč v duhu celotnega starozaveznega božjega razodetja: »Bog nima veselja nad smrtjo grešnika, marveč nad tem, da se spreobrne in živi« (Ezk 33,11). »Kakor je oče usmiljen z otroki, tako je Gospod usmiljen s tistimi, ki se ga bojé« (Ps 103,13).

Cvetna nedelja, nedelja trpljenja (Lk 22,14-23,56)

Na začetku poročila o Jezusovem trpljenju je postavitvev evharistije. Pri zadnji večerji Jezus na zakramentalen (a zato nič manj resničen) način opravi to, kar bo storil na križu: daje svoje telo, prelije svojo kri. Samó pri Luku (če izvezamemo 1 Kor 11,24) poda Jezus tudi večno veljavni razlog svojega trpljenja in smrti: »za vas« (dvakrat poudarjeno, v. 19 in 20). Torej Jezus daruje svojo zakramentalno in krvavo daritev za nas, za mene in tebe.

V poročilu trpljenja izpusti Luka marsikatero trdoto, ki jo najdemo pri Marku in Mateju. Trda resničnost križa ostane, toda Luku gre bolj za to, da pokaže na skrite luči, ki razsvetlujejo temo trpljenja. Trpečega Jezusa prikaže kot zgled ponižne pokorščine in odpuščajoče božje ljubezni. Jezus odpušča celó tistim, ki so odgovorni za njegovo smrt: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo.« Kar je učil, sedaj izvršuje. Oznanjal je ljubezen do sovražnikov (6,35), sedaj to ljubezen pokaže v dejanju.

Velika noč (Lk 24,1-12)

»Prvi dan tedna so se žene navsezgodaj odpravile h grobu... Kamen od groba so našle odvaljen in stopile so noter, toda telesa Gospoda Jezusa niso našle.«

Žene, priče pri Jezusovem pogrebu, postanejo priče praznega groba. Kamen je odvaljen, grob prazen. Obe dejstvi kličeta po razlagi. Toda žene ne pomislijo niti na Jezusovo vstajenje niti na to, da bi bilo njegovo telo ukradeno. Bile so zbegane, naglaša evangelist.

Razlago odvaljenega kamna in praznega groba jim podasta moža v bleščečih oblekah. Bleščeča obleka označuje, da sta božja poslanca in kaže na božje območje: »Veličastvo in sijaj si oblekel, ogrinjaš se s svetlobo kakor s plaščem« (Ps 104,1-2). Stopila sta k ženam iz nevidnega sveta, kajti Bog biva v nedostopni svetlobi (1 Tim 6,16). Njunó sporočilo je veljavno in resnično, kati pisano je, naj ne nastopa le ena priča, po izjavi dveh prič se stvar ugotovi (5 Mz 19,15). In resnica je ugotovljena: »Kaj iščete živega med mrtvimi? Ni ga tukaj, temveč je vstal.«

To je velikonočno sporočilo, ki ga bo Cerkev oznanjala do konca sveta.

Vsak kristjan mora pred svetom biti priča vstajenja in življenja Gospoda Jezusa in znamenje živega Boga (C 38). Kakšne priče Jezusovega vstajenja smo, če iščemo le to, kar je na zemlji in ne hrepenimo po tem, kar je zgoraj, kjer je Kristus, sedeč na božji desnici?

Obhajali smo Marijino leto

Papež Janez Pavel II nas je v letu 1987 presenetil z napovedjo Marijinega leta, ki smo ga nadvse slovesno sklenili na praznik Vnebovzete. Ko se nam bliža začetek tretjega tisočletja, bi naj Marija bila z nami tako, kot je bila z vsem človeštvom v adventu odrešenja, ko je s svojim odgovorom Bogu: »Zgodi se mi po tvoji besedi!«, sprožila najbolj revolucionarno dogajanje — proces odrešenja. Njena ključna vloga, ki je sprejem Božje Besede, da ji podari človeško telo, naj bi se ponovila v srcih vernih ljudi, ko stopamo v novo veliko obdobje — tretje tisočletje. Ko premišljujemo davne dogodke v Nazaretu, nam vedno znova zasije lik čudovite, Bogu predane žene in matere, ki nas s svojim zgledom služenja Najvišjemu osvaja in navdihuje. Dejstvo, da jo je Kristus izročil za mater vsem vernim, pa budi v nas osebni odnos, ki temelji na našem vsakdanjem doživljanju zemeljskega otroštva.

V Mariji odkrivamo ideal matere, ki nas sam po sebi vabi v njeno naročje. Njena nadčasovnost pa omogoča posameznikom in skupinam, da vedno in povsod pri njej iščemo varstvo in priprošnjo. Odnos mati — otrok dobiva tukaj nove razsežnosti in oblike, ki potujočim božjim otrokom lajšajo težo in breme vsakdanjega dne. To doživljanje ostaja na ravni odraslosti, ne na ravni otročjega, kakor nekateri radi razumejo povezanost vernih z Marijo. Če sem odrasel človek, se gotovo ne bom otročje obnašal, četudi iščem pristrčnega stika z vse presegajočo Materjo. In s tem, ko se povezujem z Marijo, se moja vera v Boga krepi in raste, nikakor pa manjša, saj je navdihovanje ob najpopolnejšem zgledu služenja Bogu to podkrepljeno s priprošnjo Nje, ki je Bogu najbližja.

Marija mora dobiti v osebnem obnebu vere pristen izraz, mesto, ki bo neoporečni sestavni del posameznikovega življenja. Prav tu največkrat naletimo na težave, ki se izražajo v dveh skrajnostih: ali pretirano osredotočimo vse svoje verske dejavnosti samo na Marijo, tako da to zastre Troedinega, ali Marijo izločimo iz svojega verskega življenja, kakor da je sploh ni, oziroma kot da nima nobene vloge v veri Cerkve in posameznika. Iz vsakdanjega življenja vemo, da nobena skrajnost ne dela dobrega, to se močno potrjuje v verskem odnosu do Marije, Matere Cerkve. Potrebno je vgraditi v osebni svet vere pravi odnos do Marije. To človek doseže s premišljevanjem in molitvijo. Dragoceno pomoč pa nudijo zgledi duhovnikov, ki so vpletli Marijo v svojo duhovniško in človeško poslanstvo s pretanjenim čutom izvedencev v teologiji in osebnostno odraslostjo. Če je Marijino leto prispevalo zrno novega k temu, potem je njegovo obhajanje že dalo svoj sad, kar je neprimerno bolj pomembno kot velike množične prireditve, ki se največkrat ustavijo le na površini človekove zavesti, jedra pa se ne dotaknejo.

Ceprav je v evangelijih neposrednih podatkov o Mariji bolj malo, nam ti podatki povedo čisto dovolj, da zaznamo veličino žene ki je bila vredna podariti telesno življenje drugi božji osebi. Nadvse sijajna je njena orjaška vera v božji klic in nagovor, ki bo do konca časov ostala

neizčrpen navdih za božje otroke. Ob njeni veri se navzemamo odseva sijajne svetlobe predanosti, ponižnosti in voljnosti zvestobi božjega navdih. Tozadevna premišljevanja so za sodobnega človeka, ki se je osamosvojil in doživel nesluten vzpon moči in sposobnosti, kakor blagodejni dež za izsušeno zemljo naše človečnosti. Ko si človek domišlja, kako je velik in sam sebi dovolj in prezre očitne znake svoje majhnosti in izgubljenosti, najde ob Mariji zopet sam sebe, svoje srce in ljubezen, predvsem pa ponovno odkrije Boga in njegovo bližino v vsakdanjem hitenju. Evangeliji govorijo o Kristusu Bogu-človeku. Ko spoznavamo njegove človeške odlike, nam posredno veliko povedo o tisti, ki ga je kot človeka vzgajala in oblikovala. Ne moremo sicer določiti, koliko je v tem delu samo božjega in koliko človeškega, vendar je človeškega po sodelovanju Marije prav toliko, da jo lahko občudujemo, častimo in se ob njej navdihujemo. Ako vsaj nekoliko poznamo zakonitosti in mehanizme oblikovanja človeške osebnosti, potem ob Kristusu in njegovem človeškem liku nikakor ne moremo obiti Marije, ki mu je s svojo skrbjo in vzgojo vtisnila pečat vsakdanje človeškega. Kajti torišče oblikovanja pristopa k življenju je družina in njen mnogostranski vsakdanji slog. Ob tem seveda dobivamo navdihe tudi o sv. Jožefu kot vzgojitelju božjega sina.

Molitev je drugi vir oblikovanja osebnega odnosa do Marije. To velja zlasti za molitve marijanske pobožnosti, ki nas spremljajo od malega. Saj smo že kot otroci poleg »Svetega angela« osvojili molitev »O Gospa moja«. Vendar ostaja po moji oceni osrednja molitev, ki zbližuje človeka z nebeško Materjo, rožni venec, v katerem vedno znova obnavljamo zgodovino odrešenja, ki nam odpira nove in nove vidike odrešenjskega procesa v trenutno dani situaciji. Zavračanje rožnega venca, češ da je to eno samo »lajnanje«, razodeva nepoznavanje bogastva te molitve, ki je ob besednem ponavljanju zdravamarija premišljevanje odrešenjskega dogajanja s pečatom aktualnega trenutka. Zato se mi prav ta molitev zdi vedno nova in sveža.

Lavretanske litanije Matere Božje pa so prava zakladnica svetopi-semskih prispodob in dejstev v odnosu do Marije. Ko smo z mladinci rekli tudi besedo o litanijah, so se odklonilno zarežali, češ, kaj ima človek od tega ponavljanja. Toda samo nekaj vzklikov smo osvetlili in sklep je bil drugačen: da jih razume, mora človek poznati sveto pismo in to je vodilo dalje, da ga premalo beremo in premišljujemo. Po sklepu Marijinega leta na praznik Vnebovzete, jih je nekaj priznalo, da so tokrat bile te litanije čisto drugačne, le nekoliko prehitro so tekle. Vendar je začetek sprejemajočega pristopa bil tu in to lahko raste.

Tako in še drugače lahko postaja Marija eden od odločilnih dejavnikov naše vere in odrešenjskega procesa naše dobe.

Jože Smej

VILKU NOVAKU

(k osemdesetletnici)

V sijaju Helikona večni dan je
Izbrani se pisalci tu vrste.
Večino teh slavili so ljudje,
En rod jih drugemu je dal na znanje.

V Prekmurskem slovstvu vsakdo zdaj vé zanje.
Iskreno dajmo roko na srce:
Ljubezen naj ne zabi na ime
Kulturnika, ki dragocen, iskan je.

Od Temlina do Miroslava Baše
Naniza bisere besede naše,
Opiše ljudske šege in navade.

Vsevdilj nabira nam besed zaklade.
A kdo oceniti bi mogel delo,
Ki zmeraj ga opravlja še veselo.

Lojze Kozar

VILKU NOVAKU

ob osemdesetletnici življenja

»Slovenec, Prekmurec, slavist, etnolog in na splošno humanistično široko razgledan svetovljan« (A. N., Glasnik Slov. etnološkega društva 1987, štev. 1 in 2), profesor, dr. Vilko Novak obhajaš v letu 1989 svojo osemdeseto obletnico rojstva. Narodil si se v Beltincih, dolinski vasi, otroška in mladostna leta pa so Ti tekla v Bogojini, ki s spodnjim delom spada v svet širokih obzorij in ravnih polj, z zgornjim pa sega že v svet razigrano nagubanih gričev Goriškega. Na tem prehodnem svetu si se napajal z ljubeznijo do slovenske zemlje in njenih, posebno še prekmurskih korenin, kar se je pokazalo že v Tvojem prvem delu, ki si ga uredil

komaj dve leti potem, ko si leta 1933 diplomiral na slavistiki; in ko tega svojega prvega dela nisi naslovil kakor je bilo takrat in je še sedaj običajno, Prekmurje, ampak si zborniku dal naslov Slovenska krajina, ime, ki je bilo v rabi že pri naših davnih prednikih.

Tvoja profesorska pot je bila pestra in je vodila od Maribora v Sóboto, odtod v Kranj, pa zopet nazaj v Sóboto, ko se je svet rušil pod nemškim škornjem, ti pa si bil preveč pokončen in preveč Slovenec, da bi v novo nastalem svetu mogel najti mirno gnezdo, saj piše o Tebi Tvoj dijak Lajči Žalik v Stopinjah 1979:

»Da, Vilko Novak, orel, ki ga ni zrušila strela«, kljub temu, da si v času okupacije v razredu rekel: »Vendščina, vendščina... Vi ste Slovenci in ne Vendi. Jaz vas bom poučeval slovenski jezik, za zdaj sicer v prekmurskem narečju... Ne priznavam nobenega nadžarskega pravopisa v slovenskem jeziku. Pišite v gajici!« Strela Te ni zrušila, bil pa si iz Sóbote prestavljen daleč v Sento. Po vojni si se vrnil najprej v Sóboto, potem pa v Kranj in že leta 1946 si diplomiral iz etnologije, 1947 pa si iz etnologije doktoriral in začela se je Tvoja doba profesorja na univerzi. Toda zopet si bil preveč pokončen in zvest v svojem krščanskem pogledu na svet, da bi takoj dobil tisto mesto na univerzi, ki Ti je zaradi znanja, izobrazbe in del, ki si jih napisal, šlo. Šele leta 1965 si bil imenovan za izrednega in zopet šele čez sedem let, 1972, za rednega profesorja etnologije na ljubljanski univerzi, ko Te zaradi Tvojega obsežnega dela v etnološki znanosti ni bilo več mogoče prezreti.

Ne samo kot slavist, ampak predvsem kot človek, ki čuti in ve za koranine, si od vsega začetka cenil vse, kar so napisali naši predniki, zato si še komaj šestindvajsetleten izdal **Izbor prekmurske književnosti**, ki je štirideset let pozneje izšel v spopolnjeni in razširjeni obliki. Zapisal si se našemu prekmurskemu slovstvu že od vsega začetka, zato neprestano delaš na tem področju in raziskuješ naš jezik od najstarejših rokopisnih pesmaric in prvih tiskov vse do časa, ko je naša pokrajina sprejela uradni knjižni jezik. Uredil si **Slovar beltinskega prekmurskega govora**, za katerega je gradivo zbral Tvoj brat Feri, uredil si in obsiren uvod napisal knjigi **Ljudsko izročilo Prekmurja**, v rokopisu pa si dokončal **Slovar prekmurskega knjižnega jezika**.

Tvoje razprave, ki spadajo v področje slavistike in etnologije, so izšle v Gradcu, Budimpešti, Stokholmu, Bratislavi, Berlinu, Moskvi, Zagrebu in morda še kje drugod in pričajo, da si pri delu vsestranski, vztrajen, izredno širok, pričajo pa tudi o tem, da so Te v svetu prej poznali, gotovo pa prej priznali kot strokovnjaka kakor v lastni domovini. Toda to je usoda pokončnih ljudi, ki jim ne gre za prazne parole, ampak za resno znanstveno delo.

Ves si vraščen v naše ljudstvo, zato si že pred mnogimi leti pisal o ženitovanjskih običajih v Slovenski krajini, o lanu in njegovih izdelkih, pa še o lončarstvu, kmečkem vinogradništvu, o ljudskem stavbarstvu, o živinoreji in planšarstvu na Slovenskem.

Leta 1947 si napisal knjigo **Ljudska prehrana v Prekmurju**, kakor da gledaš v piskre naših kmetov, kaj jedo in kako si jedi pripravljajo, kakšne so kuhinje, skledje in vrči. Leta 1960 si pripravil knjigo **Slovenska ljudska kultura**. Kot jezikoslovca Te je zanimalo, kako so naši predniki

molili, pa ne molitve iz molitvenikov, ampak po svoje, kako so sami sestavljali molitve, zagovore in vse to si zbral v knjigi **Slovenske ljudske molitve** (1983). Z veliko skrbnostjo si zbral podatke o ljudeh in njihovem delu, ki so raziskovali življenje slovenskega ljudstva in si o tem pisal v knjigi **Raziskovalci slovenskega življenja** (1986).

Pomanjkljivo in enostransko bi bilo, če ne bi omenil Tvojega literarnega dela, saj si pisal tudi pesmi, ki jih je nekoč objavljala Mladika, pisal si razne črtice in še rosno mlad si prevedel zelo zahtevno delo iz madžarščine: Imre Madách — Az ember tragédiája — Tragedija človeka; prevedel si Illésevo Karpatsko rapsodijo v dveh delih, skupaj nad 700 strani, Milan Fürst — Zgodba moje žene, »Zlata puščica« — Madžarske ljudske pripovedke (skupaj s Št. Barbaričem).

Če bi hoteli navesti samo naslove Tvojih knjig in spisov, bi jih bilo za mnogo strani, tako bogata je Tvoja žetev.

Za vse Tvoje veliko delo, ki je zahtevalo ogromno truda, volje, potrpežljivega iskanja, dragi naš Vilko, pristrčna hvala! Hvala za vso ljubezen do naše besede in našega človeka. Ta ljubezen se izraža v Tvoji narečni besedi s toliko toplino, da ob branju čutimo čar in milino pripovedovanja naših dedkov in babic, ko so se v njej pogovarjali v veselih in žalostnih dneh in jo predajali iz roda v rod kot neodtujljivo dragoceno dediščino, ki pa jo mi premalo cenimo. Zato nas še naprej dramí, spodbujaj, da Ti bomo skušali slediti vsaj v ljubezni, ko Ti v strokovnosti ne moremo.

Ko Ti vsi Tvoji prijatelji in znanci ob Tvoji osemdesetletnici čestitamo in Ti želimo še mnogo zdravih plodnih let, Ti čestitajo tudi Stopinje, ki si jim Ti glavni in najtrdnější steber, Ti jim daješ kvaliteto in jih usmerjaš h koreninam, da bi iz njih zraslo kaj dobrega. Za vse velika in pristrčna hvala!

Dr. Anton Trstenjak

Antropološka podoba prleških ljudi

Ne bom razvijal tu telesnih posebnosti prleških ljudi, da so v poprečju višji in bolj vitki, kakor so čakati Pohorci; ne bom niti opozarjal, da niso kratkonogi, kakor je to značilno za sosednje Ogre (Madžare), ki so znani kot jezdecí in se jim noge niso tako razvile kakor drugim evropskim ljudstvom. Prleški človek to ni, čeprav je do nedavna zelo gojil konje.

Rad bi na tem mestu zaradi pomanjkanja časa opozoril samo na eno značilnost prleškega človeka.

Zgodovinar in etnolog profesor Franjo Baš je ugotavljal, da Prlek postane v srečnem razvoju magnat, Pohorci pa aristokrat, češ da se Pohorci emancipira od svoje okolice, medtem ko ostane Prlek povezan s svojo zemljo. Navaja za to primere: za Pohorci Marka Glazarja, Pavla Turnerja, škofa Napotnika in ministra I. Žolgerja, za Prleka pa graščaka D. Čolnika.

Bašu je ugovarjal, in mu še, dr. Bratko Kreft, češ da so prav Prleki aristokrati, kakor hitro se izobrazbeno povzpnejo kvišku. Takole pravi: »Kaj pa dr. Korošec, ki je bil na obeh dvorih kakor doma; ali dr. Miro-

slav Ploj in kardinal Missia, ki je bil v svojem vedenju pravi knez, da ne govorimo o Ljutomerčanu Franu Miklošiču, ki je bil povzdignjen celo v plemiški stan in prejel največ mednarodnih priznanj, kar jih je kdaj kak Slovenec, kakor to ugotavljajo njegovi življenjepisci. Lahko bi še nadaljevali z imeni, kakor je dr. J. Razlag, dr. M. Prelog itn., vse do današnjih dni.

Če gledamo natančneje na našo preteklost, moramo pritrditi Bratku Kreftu. Morda bo že težko utemeljevati, da bi se Prlek razvijal v magnata; saj v ta namen bi moral biti bogat v posestvu in denarju. To pa res ni značilno za naše kraje, čeprav tudi revščine ni bilo. Pač pa Baš omenja za svojo trditev velike pohorske kmete, kakor so Grizoldi, Mravljaki in drugi, ki so bili pač pravi magnati, bolj kakor aristokrati. Seveda ne smem te razlike preveč poudarjati, kajti magnat je že po svojem družbenem položaju lahko obenem aristokrat; ni pa nujno, da je aristokrat obenem magnat.

Če nadaljujemo, moramo res ugotoviti, da prleški človek v svojem značaju in slogu življenja razodeva aristokratske poteze, in sicer ne samo v krogih izobražencev, marveč tudi že kot kmet v svojem okolju.

To je zelo vidna poteza prleškega človeka v prizadevanju kvišku, ki se je razodevala v njemu lastnem ponosu in smislu za višjo izobrazbo in narodnostno samozavest.

Na prleški ponos opozarja zopet že omenjeni zgodovinar Franjo Baš. češ da je še poln duha nekdanjega svobodništva in soseske, ki je v teh krajih prvotnejša od upravne občine. Ta ponos je šel vselej v smeri tekmovalnosti, ki mu je ohranjala obenem trdno slovensko narodnostno samozavest. Ta ponos ima vselej na sebi nekaj aristokratskega. Tu vseskozi razumemo besedo aristokrat v dobesebnem pomenu grškega aristos — najboljši, ne pa v sociološko razredni opredelitvi.

Zanimivo je, da je prleško narečje glede nemških tujk med najbolj čistimi narečji v slovenščini, na kar opozarjajo ravno tudi jezikoslovci sami. Zanimivo je to tembolj, če primerjamo prleško narečje z narečjem v severnih Slovenskih goricah; tam imajo znatno več nemških tujk, npr. »futer« za živino, pri nas imamo krmo, s katero krmimo, ne pa futramo; tam imajo lojtrski voz, pri nas voz z lestvicami, tam fruštik, pri nas zajtrk itn. Potemtakem se še danes vidijo posledice meje, ki je v srednjem veku potekala med Karantanijo in Panonijo na črti od Radgone do Ptuja in tako razdelila tudi narečje in zavest prebivalcev v dve polovici.

Prleški ponos, ki ga dela aristokrata, je tudi že v imenu Prlek samem. Ponosen je nanj, čeprav so ga drugi začeli tako imenovati za psovko, zaničevalno. Prlek je v svojem aristokratskem ponosu vzel nase to psovko kot odliko; pokazal se je vzvišenega, aristokratskega.

Prlek je razodeval to svojo prizadevnost kvišku zlasti tudi s svojim smislom za višjo izobrazbo. Svoje sinove je že v stari Avstriji skozi stoletja pogosto pošiljal v višje šole. To je delal kljub skromnim gospodarskim razmeram; saj so bili »želarski sinovi« nič manj številni kakor »kmečki«. Znano je namreč, to kulturni zgodovinarji soglasno ugotavljajo, da so Slovenske gorice skozi vse čase dajale največji odstotek izobražencev. Če se pri tem ugotavlja, da je bilo med njimi pač »največ duhovnikov«, ker je bil ta študij najbolj poceni (vsa štiri leta teološkega študi-

ja zastonj), ne smemo pozabiti, da pa je bilo število drugih izobražencev kljub vsemu še zmeraj sorazmerno veliko. Treba je npr. samo brati razpravo primarija dr. Emanuela Pertla v zborniku Svet med Muro in Dravo, pa se kar začudimo, koliko slovenskih zdravnikov smo imeli v zadnjih sto letih ravno iz naših krajev in v naših krajih.

Ta aristokratski ponos je Prlek gojil ob treh darovih, recimo zakladih, ki mu jih je dajala domača zemlja: ob slatini, vinu in konjih. Prva dva sta mu razveseljevala srce in mu dajala sloves vse do cesarskega Dunaja (še danes slovita ter z nezmanjšanim imenom, kljub kazni, ki jo mora Radenska v zadnjih dneh plačevati, saj si je z Deitom in Stilom sama po nepotrebnem mešala slatino). Konjske dirke Muropoljce še danes odlikujejo celo na mednarodnih konjskih dirkah. »Žlahtni konji z lepo vprego za Muropoljca niso nič manj pomembni kakor dobro vino.« Tako Fr. Baš, podobno Bratko Kreft. Več kmetov je šlo na Bled gledat, ali imajo lepše in boljše konje od njihovih.

Sicer pa je tudi Janez Puh, prvi izdelovalec motorjev v Avstriji, tovarnar, torej res magnat, želarski sin iz bližine Juršinec, vse življenje ohranil veselje do konjereje in umrl na konjskih dirkah v Zagrebu (1905). Lep zgled Prleka, ki si ga avstrijski Nemci prilasčajo za svojega, čeprav je ostal zvest svojemu prleškemu poreklu. Prlek bo osial na konju še tudi po industrijski dobi, ko bo ob krizi motorizacije veljala konjska vprega zopet za posebno imenitno, kar aristokratsko prometno sredstvo.

Ironija je v tem, da je bil ljutomerski okraj zaradi vina in konj med najbolj razvitimi, danes pa je v Sloveniji med manj razvitimi.

Pa je bil ponos Prleka utemeljen tudi v njegovi rodovitni zemlji in njegovi delavnosti. Prlek je nanjo tako navezan, da je ni zapuščal in se izseljeval v Ameriko, kakor so to delali v drugih predelih Slovenije (npr. Bela krajina na Dolenjskem; in še). Zasledoval sem to. V radgonskem območju se je za časa stare Avstrije preselil samo en mož, pa še ta se je čez čas vrnil domov in v Orehovcih v svoji hiši preživel stara leta.

Ne, Prlek ni magnat, pač pa aristokrat v najboljšem pomenu besede. Ni bil kulak; čeprav je imel večje posestvo, ga je sam obdeloval z žuljavimi rokami. Pohorci ne dela, on samo priganja in gleda delavca, kako mu obdeluje njegovo zemljo. Sicer pa velikih posestev v Prlekiji ni bilo, preprosto zato ne, ker je gosto naseljena; kmet z 20 ha zemlje je bil že zelo redek, a še ta je bil na svoji zemlji prvi delavec od jutra do večera.

Aristokratski karakter prleškega človeka, ne glede na večjega ali manjšega posestnika, pa se je kazal in se deloma še zmeraj, zlasti v napol še govornem posnemanju aristokratskih navad z vaškimi grbi, medtem ko teh grbov nikjer drugod po Sloveniji nimajo. Grbi pa so bili vedno zunanji znak aristokratov. Navadno ljudstvo jih ni poznalo. Poznalo in imele pa jih je prleško ljudstvo. S temi grbi na praporih ali na drogu se radi postavljajo vaščani ene vasi proti, ali bolje, ob drugi še danes ob raznih slovesnostih, zlasti na gostovanjih. Naj bi jih le ohranjali; s tem bi ohranjali obenem svojo prleško identiteto, ostali bi zvesti samim sebi. V grbih so navadno znamenja kakšne živali ali simboli za ime vasi; saj so to simboli s totimističnim predzgodovinskim ozadjem, značilni za vse aristokratske grbe, tudi za vladarske (zmaji, orli ipd.).

Ta totemistična miselnost, v kateri se ima človek za sorodnika ali potomca živali, se je ohranila tudi v številnih živalskih primkih, ki jih ima jo zgodovinarji in etnologi za dokaz aristokratskega izvora. To velja tudi za imena celotne vasi, ki je ponekod še ohranila sled prvotnega živalskega imena (npr. Vučja vas, Okoslavci, to je Vukoslavci). Saj vemo, da so ljudje taka imena privzemali tudi za svoja osebna imena; tako že v rimskem času latinci, pa njimi pa pozneje v krščanski dobi pridejo razni Levi, Leoni.

Skratka: grbi naših vasi, ki prehajajo že v folkloro, so še živa zgodovinska priča, da je v prleških ljudeh aristokratski ponos, ki naj se po ljutomerskem taboru oživlja iz stoletja v stoletje.

Naj za slovenskega človeka ne prevladuje magnatsko načelo: čim več »imeti«, marveč aristokratsko geslo: čim več »biti«.

Irena Šavel

Poselitev pokrajine ob Muri v mlajši kameni in bakreni dobi

Najstarejša poselitev pokrajine ob Muri sega v čas mlajše kamene in bakrene dobe (2400 do 1800 pr. n. š.), ki je z izrazitimi prehodi iz srednjega Podonavja nudila vabljive možnosti za prodiranje in naselitev novih krajev. V tem času se namreč pojavijo tudi na naših tleh naselbine, ki so stalne. Pomembno vlogo pri naselitvi je odigrala bližina vode in rodovitna zemlja, saj so se ljudje tistega časa za svoje preživetje poleg živinoreje, lova in ribolova ukvarjali predvsem s poljedelstvom. Ti ljudje niso več potujoči lovci, ki hitijo za čredami divjih živali, temveč se vse bolj navezujejo na določen krog zemljišča, ki ga začnejo krčiti s požiganjem gozdov in rahljati zemljo z obdelanim kamnitim orodjem. V tem času se razvije tudi domača obrt: tkanje platna, izdelovanje kamnitega orodja in izdelovanje lončenih posod. Lončarstvo, veščine in umetnost izdelovanja ter okraševanje glinastih posod, postane od mlajše kamene dobe naprej najpomembnejša obrt domala vseh ljudstev do današnjih dni. Lončenina ali keramika postane bistveni sestavni del človekove stvarne kulture, pa tudi izraz duhovnih predstav, ki se izražajo v okrasu in oblikah. Tehnična revolucija v človekovem družbenem razvoju pomeni odkritje kovine in njene prednosti v vsakdanji rabi pred kamnom. S tem je človeštvo napravilo velik skok, prične se obdobje preprostega rudarstva, metalurgije, s tem pa tudi novih družbenih odnosov. Prva kovina, ki so jo ljudje spoznali in začeli obdelovati, je bil baker in z njim se pričinja nova doba, bakrena doba, ki pa je trajala le kratek čas, saj je čisti baker preveč mehka kovina, da bi bila vsestransko uporabna. Ko pa so se ljudje naučili zlivati baker in kositer in dobili trdi bron, se začne bronasta doba, ki traja v naših krajih od 1800 do 800 pr. n. š.

Slučajno najdeni kamniti predmeti v pokrajini ob Muri dajejo slutiti, da so v tej pokrajini živeli ljudje v času mlajše kamene in bakrene dobe. Takšne predmete so večinoma našli domačini ob različnih zemeljskih delih, lahko so bili najdeni pri arheološki topografiji ali ob arheoloških

sondažnih preverjanjih. Med predmeti prevladujejo kamnite sekire, ki so izdelane iz različnih vrst kamna. Prevladuje serpentinit, nekaj jih je iz amfibolita, peščenjaka in gnajsa. Večina jih je skrbno izdelanih in zglajenih, precej jih je od rabe poškodovanih, odlomljenih, nekaj pa tudi nedokončanih. Pri sekirah ločimo več različnih tipov. Ploščate sekire so različnih oblik in velikosti. Trikotne z ozkim čelom poznamo iz Bukovnice (7 kosov), Dobrovnika (2 kosa), Filovec, Pinc, Lipovec, s Suhega vrha, iz Markovec, Bučkovec (vse po 1 kos). Druge so nekoliko večje, trapezoidne oblike s širokim čelom in z zaokroženim rezilom. Poznamo jih iz Bukovnice (7 kosov), s Suhega vrha, iz Puconec, Turnišča, Lendave, Male Polane, Gančan, s Kobilja in iz Markovec (vse po 1 kos). Kalupasti tip, ki so v manjšini, poznamo iz Bukovnice (3 kosi), Doline, Gančan, Sebeborec, s Kapelskega vrha, iz Noršinec in Veržeja (vse po 1 kos). Prevladujejo pa preluknjane ali kladivaste sekire. Ovalne oblike s širokim čelom so znane iz Bukovnice (4 kosi), Ljutomera (2 kosa), Selišči (2 kosa), z Grada, s Cankove, iz Filovec, Dolnjega Lakoša, Strehovec, Puconec, Doline, Male Polane, Vidma ob Ščavnici, Očeslavec, Bunčan, Galuška, s Kamenščaka, iz Lukavec, Precetinec, Bučecovec, Negove, Stanetinec, Šafarskega in Biserjan (vse po 1 kos). Druge kladivaste sekire imajo ovalno obliko in ozko čelo. Poznamo jih iz Bukovnice (2 kosa), Gibine, Črenšovec, Gančan, Moravec, Večeslavec, Negove, Radenec, z Gorice, iz Male Polane Lipovec, Stanjevec, Gomilic in s Kobilja (vse po 1 kos). Ploščato obliko imajo preluknjane sekire iz Gerlinec, Filovec, s Kobilja, iz Lendave, Bratonec, Žihlave in Gomilic. Sekira iz Čepinec bi sodila v tip preluknjanih sekir s cilindrično oblikovanim čelom. Sem štejemo tudi okroglo sekiro iz Dolge vasi. Drugi kamniti predmeti so maloštevilni. To so kamniti brusi iz Bukovnice (3 kosi), klinasto rezilo iz Dobrovnika in različni manjši artefakti iz Bukovnice.

V Pokrajinskem muzeju v Soboti je precej kamnitih sekir, ki nimajo najdiščnih podatkov. Večina teh je bila lastnina Prekmurskega muzejskega društva, ki je delovalo v Soboti pred drugo svetovno vojno. Med vojno so se najdiščni in drugi podatki izgubili. So pa tudi take, katerih najdiščne podatke poznamo, na primer Boreča, Mali Dolenci, ne vemo pa, kje so sekire. Sekiri iz Gornjih Petrovec in Turnišča hrani Narodni muzej v Budimpešti, nekatere so v Pokrajinskem muzeju v Mariboru, nekatere v zbirki učil po šolah, nekatere pa hranijo doma zasebniki. Mnenja o uporabi sekir so različna. Drobno kamnito orodje je lahko rabilo za obdelavo lesa, manjše sekirice z ostrim robom so uporabljali kot dleta, večje pa tudi kot rala, kamnite kopače so bile izrazito poljedelsko orodje. Če pogledamo razprostranjenost kamnitih predmetov v Pomurju, je vidna koncentracija v povirju reke Krke, ob Kučnici, ob Bukovniškem in Kobiljanskem potoku, predel lendavskih gor, ob potoku Ledavi in Ščavnici. Nekatera najdišča kamnitega orodja, predvsem tista, kjer jih je večje število in tista z ugodno lego, kažejo na naselitvene predele človeka iz mlajše kamene in bakrene dobe. To predvsem velja za Markovce, Puconce, Kobilje, Filovce, Dobrovnika, Gančane, Malo Polano, Bukovnico, Lendavske gorice, Negovo, Selišči in Šafarsko. Nekatera od teh najdišč so bila pri arheoloških sondiranjih tudi potrjena kot naselbinske postojanke in sicer Puconci, Kobilje, Filovci, Dobrovniki, Bukovnica, Šafarsko. Ob

takih arheoloških sondiranjih so bila ugotovljena tudi nova najdišča z naselbinskimi ostanki iz bakrene dobe in sicer Gomilice, Brezovica, Mlajtinci in Lendava.

V Pomurju je bila sistematično raziskana naselbina v Šafarskem (od 1980 do 1984 leta), v novejšem času pa se raziskuje naselbina na Bukovnici. Pri obeh gre za plani naselbini, s precej velikim obsegom, kar je treba pripisati dejstvu, da se je naselje zaradi neomejenega prostora lahko širilo v različne smeri. Torej je v teh naselbinah bilo več družinskih skupnosti. Naselbina v Šafarskem je bila na severovzhodnem robu vasi Šafarsko na zvišeni terasi z ledinskim imenom Gradišče. Pleistocenska terasa, na kateri je bila nekdanja naselbina, je pravokotne oblike v velikosti 800 x 500 m, ki se na severnem robu dviguje 10 m visoko nad staro strugo Mure, sedanjo Murico ali Ščavnico. Na vzhodni in zahodni strani je podoba ista z dobro vidnim ohranjenim zemeljskim nasipom na vrhu. Južni rob naselbine omejuje danes usek ceste, ki se vzpenja iz globeli potočka na teraso. Na vrhu platoja so danes njive in travniki, na obrobju pa drevesa in grmičevje. Naselbina je bila torej na dvignjenem prostoru in še dodatno zavarovana z zemeljskim nasipom, ki je služil kot zaščita pred sovražnikom ali divjimi zvermi. Nekoliko drugačno lego ima naselbina na Bukovnici. Konec mlajše kamene in v bakreni dobi so se ljudje naselili na nižjih gričih okrog kotline, kjer teče Bukovski potok. Ugotovljeno je, da so sledovi naselja ohranjeni na ledinah Kot, Trebež, Breg, Duge njive, Obris, Žgaline, Vlasunjek in Seča. Arheološka lopata, ki je odstranjevala tisočletne nanose zemlje, ki je pokrila naselji, je zadela tudi na ostanke nekdanjih koč oziroma bivališč (ohranjene le kot temne lise, kot žganina, oglje, opečena ilovica). Iz raziskanega je ugotovljeno, da so bile hiše narejene iz večjih in debelejših nosilnih soh, praznino med njimi pa so povezovali manjši količi, ki so bili med seboj prepleteni z vejevjem ali šibjem. Na leseno konstrukcijo je bila neenakomerno nanesena ilovica. V notranjosti hiš so bile jame za spravljane zalog in ognjišča, ki so bila tudi na odprtem prostoru. Prav tako zunaj bivalnega prostora so bile peči za pečenje keramičnih izdelkov. Najdena vretenca ali vijčki so služili za predenje, uteži pa kot obtežila za niti pri pokončnih statvah. Glina v okolici naselbin je rabila za ročno izdelovanje lončenih posod, ki so bile takšnih oblik, da so bile najprimernejše za pripravljanje, uživanje in shranjevanje živil. Posode izdelane iz grobe neprečiščene gline, največkrat lonci in skleda, so služile za vsakodnevno uporabo. Posode izdelane iz boljše prečiščene gline, predvsem lončki, skodelice, vrči, ki so bili včasih tudi okrašeni, pa so služili za svečaneje prilike.

To je bil le kratek sprehod v najstarejšo zgodovino človeka in ostankov njegovega bivanja v naši pokrajini, le skromen stik z davno minuli mi časi. Prav zato je dobro vedeti, da je arheologija danes nepogrešljiv sestavni del kulture posameznega naroda in da so arheološke najdbe, najdene naključno ali pri raziskovanju neizbrisni dokaz človekovega bivanja in ustvarjanja v preteklosti, ki v nas budi spomine na sposobne ustvarjalce, ki so pred tisočletji živeli tudi na pomurski zemlji. Izpovedna moč najdenih kulturnih ostalin (pa čeprav samo razbit vrč) je včasih zelo velika, le prisluhniti jim je treba s srcem in razumom.

Vse hitrejši utrip sodobnega življenja, njegova vznemirljiva razgibanost in skoraj popolna tehnizacija so zajeli tudi kraje ob Muri. Še včeraj nedotaknjene ledine se čez noč spreminjajo v nove meliorizirane poljske površine, nove stanovanjske in industrijske predele. Dragotinam, ki jih je stoletja, tisočletja spokoyno varovala in pokrivala zemlja, gre zdaj pod zamahom krampa, pod čeljustmi bagerja in velikih kmetijskih strojev za biti ali ne biti. Tako se naša pretekla dediščina spopada z ihto časa in pohlepom razvoja in se hkrati dobrika sodobniku ter se poteguje za njegovo pozornost. Dobro je tudi vedeti, da je arheološki spomenik temeljna prвина časa in prostora, iz katerega izhaja in v katerem se nahaja, zato poškodba ali celo izničenje spomenika pomeni kršenje pravnih načel in načel mednarodnih dogovorov, pa tudi opustošenje prostora in njegovih bistvenih kvalitiet. Prav tako dobro je vedeti, da vsakdo, ki odkrije arheološki spomenik ali arheološki predmet, obvesti najbližji muzej. Strokovna služba ni in nikoli ne bo tako močna, da bi lahko bila navzoča pri vseh zemeljskih delih. Zato vsakdo, ki vidi ali ve, da so kje našli ali odkopali arheološki predmet in to sporoči pristojnim organom, opravi izredno varstveno delo. Korak v samostojno skrivno zbiranje ali celo kopanje pa je že korak v prestopništvo. Iskalec »zaklada« v tem primeru izvirnega arheološkega predmeta je z divjim kopanjem uničil arheološki kompleks, družbo in sebe pa osiromašil za poglavitno. Predmet, ki ga je ponosno prinesel v svojo zbirko ali celo prodal, katerega najdiščne okoliščine pa niso bile strokovno dokumentirane, ni več koristen del zgradbe s katero obnavljamo staro zgodovino in je zato izgubil tudi svojo vrednost.

Marsikoga arheološka veda priteguje in išče stik s strokovno službo in če pri tem ne bi bilo ljubeznivosti vseh tistih, ki pomagajo arheologu, bodisi z ljudskim izročilom, bodisi z izročitvijo najdb ali s tem, da pokažejo arheologu ostanke starega naselja, grobišča, ceste, bi bila vsa prizadevanja za ohranjanje in zavarovanje najstarejše dediščine človekovega rodu zaman. Z njihovo pomočjo in s strokovnini delom želi arheologija pokazati pot, ki jo je prehodila naša pokrajina v zadnjih štirih tisočletjih, ob izkopaninah, ki jih uspe iztrgati zemlji in jih ohraniti za jutrišnji dan pa želi, da bi bili vsi za eno spoznanje bogatejši in da bi lahko vsakdo, če bo to le želel, črpal iz nje tisto vrednoto in lepoto, ki jo ta veda v sebi ima.

Umetnost v beltinski cerkvi

Naš znameniti umetnostni zgodovinar (1886—1972), dolgoletni profesor na ljubljanski univerzi, akademik, je bil po osvoboditvi 1919 prvi slovenski znanstvenik, ki je prišel v Prekmurje. Peš je hodil od cerkve do cerkve, jih opisoval, fotografiral. Te svoje zapiske je objavljaj v Zborniku za umetnostno zgodovino (od 1. letnika 1922., omenjal na kratko prekmursko umetnost v Orisu zgodovine umetnosti pri Slovencih (1924), nato pa predstavil naše glavne spomenike v razpravi Umetniško Prekmurje v Domu in svetu 1926. Srednjeveške freske v Martjancih in Soboti omenja v spisih o cerkvenem slikarstvu na Slovenskem, v velikem delu Monumenta artis slovenicae (Spomeniki slovenske umetnosti, 1934—35) pa je posvetil posebni poglavji s slikami slikarju turniške in martjanske cerkve, Janezu Akvili iz Radgone ter ladji stare cerkve v Turnišču. Nanovo je orisal naše stare in novejšje spomenike v razpravi Umetnost v Slovenski krajini (Slovenska krajina, Beltinci 1935). Plečnikovo cerkev v Bogojini pa je predstavil v mnogih svojih spisih o arhitektu Jožetu Plečniku.

Objavljamo iz Steletove bogate zapuščine v Inštitutu Franceta Steleta za umetnostno zgodovino pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti njegov zapis z dne 20. sept. 1920 o umetninah v beltinski župnijski cerkvi.

Župnijska cerkev v Beltincih

BELTINCI — ž. c.

Grobna kapelica rodbine Zichy, postavljena okr. 1895, Krasen, kamnit oltar z ornamenti in kipi iz kovine. Prekrasna je kovinska Mati božja.

Na severni steni je vzdian ital. relief florentinske smeri srede 15. stol. Madona sedeča do nedrij. Ima v naročju v desni roki dete Jezusa.

Za njo na vsaki strani en angelj spoštljivo križajoč roke na prsih. Cerkv prezidana v novejšem času v nekem psevdopiriskem slogu, prvotna menda iz sr. 18. stol. V kapelici je lepa empirska mizica. Dva lepa stenska svečnika in 2 stoječa iz iste dobe ca 1800 sta v prezbiteriju. Slikarija v klasicističnem duhu na stropu prezbiterija ter arhitektura (slikana) vel. oltarja iz prvih desetl. 19. stol. Tabernakelj in svečniki ter krasna mizica za sveto posodje, vse v istem empirskem klasic. okusu. Več nagrobnih plošč familije Gyika.

Nagrobna plošča z lat. napisom na sev. steni prezbiterija: *Hic iacet Adamus Ivanoczy ecclae huius per XXXV Annos Parochus distr. A.—Lend. Vice A.—Diaconus I. Cottus de Zala sab. Ind. Assessor. maestis hilare solatium egenis levamen mitis salutis fidelium zelator in vita fuit ac parca implacabilis ei transactis bis sex et sesqui lustris XLIIIdo sacerdotii anno. Cum dolore notorum ab scidit vitae filium Heu putredo et esca vernum iam est. lector tibi similia nemento venire fata.*

Natus 10a Aug. 1756 obiit 27 = Febr. 1824.

Prižnica lepa iz srede 18. stol. z reliefi evangelistov.

Južni stranski oltar iz istega časa kot prižnica. Ikonografično zanimiva slika brezmadežne Matere božje. Na vrhu sv. Trojica, ki se sklanja k Mariji. Marija stoji na krogu, zvitem iz kače, kači na glavi. V krogu kot v okviru vizija raja z drevesom in angelom, ki preganja prve starše. Na vsaki strani 2 postavi, sprednja klečeča, zadnja stoječa, bržkone zastopniki raznih rodov sveta.

Na levi sprednji bel s krono na glavi, v plašču, obrobljenem s hermelinom — Evropec. Za njim bel konj s perjanico na glavi. Stoječi za njim rdeče kože s pernatim vencem na glavi in papigo na roki — Indijanec, Amerika.

Na desni je prvi črn — Afrika, drugi mongolskih potez — Kitajec, Azija. Marija stoji en face, desno roko dvignjeno, dlan ven obrnjeno, v levi pa ogledalo. Angeli drže napisni trak: *non pro te, sed pro omnibus haec lex constituta est in quocunque die comederis ex eo morte morieris.*

Pod Marijo napis: *Ipsa conteret caput tuum. Pod sliko pa: in immaculata conceptione mea, beatam me dicent omnes generationes.*

Ikonografsko važna slika Brezmadežne pred razglasitvijo dogme. Slika iz sr. 18. st. tipična v svoji rokokojski simboliki. Na vseh oltarjih empirske kánonске table iz kovine. Na sev. fini kovinski rokoko svečniki. Sev. oltar iz iste dobe kot juž. Slika nagega Kristusa s prtom okoli ledij, krono na glavi, v levici bič, v desni šibe. Obe roki prekržani na prsih. Pri njem steber, h kateremu je privezan. Angel stoji ob njem, drži v levi žeblje, v desni si z belim prtom briše oči. Napis zgoraj, čas isti: *Vir Dolorum Nil miserere tibi qui debita vulnera Cerals quae quia non potera tu tolerare tuli. Iz konca 18. stol. je oltar v sev. strani ladje. Lepa slika frančiškanskega svetnika in prikazni Marije z detetom iz iste dobe kot oltar. Križev pot, novi običaji tirolski reliefi v modernem copfstilu rezljanih rombih.*

Pred cerkvijo posnetek stebra sv. Pantaleona s krokodilom iz Benetk. Za cerkvijo benečanski vodnjak, prinesen iz Benetk.

Slikarija v prezbitteriju signirana Sosmt(sept) Mathias Schiffer Anno 1798. Renovatum anno 1905.

Beltinsko podružnico sv. Ladislava je vizitiral 19. maja 1688; postavljena je bila šele nekaj let poprej, znotraj in zunaj pobeljena, z dvojnimi vrati. To se pač nanaša na povečavo cerkve, ker vizitacijski zapisnik iz l. 1669, dne 3. aprila pravi, da je beltinska cerkev bila lesena, s škodljivimi krita in pred kratkim podaljšana. L. 1669 je imela le en oltar, na katerem je bila slika Gospodovega vstajenja.

V vizitacijskem zapisniku l. 1768. se Beltinci imenujejo že samostojna župnija. Sedanja cerkev je postavljena l. 1742. (škofijski sematizem) in kmalu nato je bila ustanovljena tudi nova župnija.

Fr. Kovačič: Gradivo za prekmursko zgodovino., 4. Vizitacijski zapiski iz 17. in 18. stoletja.

ČZN. XXI. 1926. str. 16.

M. S.

Borba za našo osvoboditev 1919

Kdo ve dandanes tudi med starejšimi, kaj se je dogajalo konec leta 1918 v Prekmurju? Ko je z razpadom na bojiščih razpadla tudi avstro-ogrska monarhija, so jugoslovanski politiki ustanovili 28. oktobra 1918 Narodni svet Srbov, Hrvatov in Slovencev (predsednik dr. Anton Korošec) in kot vlada oklicali državo teh narodov, živečih v dotedanji Avstro-Ogrski. Šele ta vlada je 1. dec. 1918 z združitvijo s Kraljevino Srbijo ustanovila novo državo SHS. V tej »prevratni« dobi so ustanavljali Narodne svete tudi v Prekmurju. Madžari, ki so dobro vedeli za namen in pomen osvobodilnega gibanja, so že sredi oktobra 1918 širili letake, češ da v Prekmurju »ni ogrskih Slovencev«, marveč so le »vendski govoreči Madžari«. In 20. okt. so v Soboti sklicali veliko zborovanje, da bi navdušili Slovence za Madžarsko, proti nastajajoči Jugoslaviji — toda navzoči Slovenci so jim glasno ugovarjali: Mi Smo Slovenci! Bog živi Jugoslavijo!

Naši rojaki so se v velikem številu udeležili tudi slavnosti ob ustanovitvi jugoslovanske države 3. nov. 1918 v Ljutomeru in 28. dec. 1918 shoda za prekmurske Slovence v Radgoni, ki mu je predsedoval gimnazijec Ivan Jerič iz Dokležovja (priredil ga je mariborski Narodni svet, navzoča sta bila general Maister in dr. M. Slavič, ki sta tudi govorila). Resolucijo shoda, ki pozdravlja »novo skupno vlado neodvisne države S. H. S. in jo prosi, da vzame kmalu pod svoje okrilje slovensko Prekmurje«, so objavile tudi naše Novine. Ob tej priliki se je general Maister zaupno razgovarjal s prekmurskimi prostovoljci in jim naračal, kaj morajo še pripraviti za zasedbo Prekmurja, ki jo je pripravljala mariborski Narodni svet. Ivan Jerič pripoveduje: »Na pobudo generala Maistra smo v Ljutomeru ustanovili prekmursko legijo, ki pa smo jo morali razpustiti po prihodu antantne komisije za premirje in demarkacijske črte v Ljutomer« (Stopinje 1975, 135-6). Danes nihče več ne živi od teh legionarjev, zamudili pa smo, da bi jih pravočasno izprašali, kdaj natanko in kako so delovali. Predvsem po spisih dr. Slaviča moremo dobiti določ-

nejšo podobo o tem. »Prekmurski izgnanci, ki se niso smeli vrniti na domača tla, so stalno krožili ob Muri in poizvedovali o razmerah v Prekmurju. V bližnjem štajerskem Ljutomeru so jim šli zelo na roko...« (Slavič, Slovenska krajina 71). Mariborski Narodni svet je bil prepričan, da je treba Prekmurje vojaško zasesti, če ga hočejo dobiti za Jugoslavijo, tako kot je general Maister osvobodil Maribor in zasedel štajerske kraje ob avstrijski meji. Poleg dr. Slaviča sta odšla k Narodni vladi v Ljubljani tudi Ivan Jerič in Miško Kuhar (iz Bratonec, brat Števana) po zagotovilo, da se bo Prekmurje pridružilo Sloveniji in Jugoslaviji. Ker jima vojaške zasedbe niso obljubili, je gen. Maister sklenil zasesti Prekmurje. Toda prehitel ga je nesrečni Jurišičev vpad 24. dec. 1918 v dolnje Prekmurje in Maistrove priprave so bile prekinjene.

Enako se je zgodilo spomladi 1919, ko je na pariški mirovni konferenci slabo kazalo za osvoboditev Prekmurja, kjer so tedaj zavladali madžarski boljševiki. Naši legionarji so zbirali prekmurske fante in može v Ljutomeru, doma pa so pripravljali upor in nameravali poklicati generala Maistra, da zasede Prekmurje. Toda ko so le-temu sporočili, da so pripravljeni na vpad čez Muro, jim je odgovoril, naj prenehajo, ker so Avstriji napadali proti Mariboru in Celju. Zato so se odločili, da bodo sami tvegali vpad, toda ko so prosili orožje tudi iz Ljubljane, so dobili sporočilo, da pride v Ljutomer antantna komisija. Po razgovoru francoskega majorja G. Reverdyja z legionarji — predvsem z J. Godino in I. Jeričem — ter njegovi obljubi, da se bo v Parizu zavzel za osvoboditev Prekmurja, so legionarji opustili namero, da bi tvegali vpad. Nato so nekateri odšli domov, nekateri na delo v Banat, nekateri pa so vstopili v jugoslovansko vojaško legijo v Štrigovi, med njimi Miško Kuhar.

Kaj se je dogajalo na mirovni konferenci v Parizu po prvi svetovni vojni konec leta 1918 in v letu 1919? Petero velesil: Amerika, Anglija, Francija, Japonska in Italija je določalo svetu mirovne pogoje. Zato smo »Slovenci... imeli na mirovni konferenci v Parizu... leta 1918 skrajno slabo stališče« (M. Slavič, Slovenska krajina 83). »Šele 18. februarja 1919 je bila prvič od zastopnikov velesil zaslišana jugoslovanska delegacija. Vele-sile so nameravale narediti Dravo za severno jugoslovansko mejo, tako da bi odpadel k Avstriji ves levi breg Drave z Mariborom in z vsemi Slovenskimi goricami vred.« Zasluga za rešitev teh slovenskih pokrajin gre slovenskim članom in sodelavcem jugoslovanske delegacije, predvsem mariborskemu bogoslovnemu profesorju, zgodovinarju Francu Kovačiču iz Veržeja, ki je kot izvedenec za štajerske meje temeljito zagovarjal slovenski značaj vprašljivih pokrajin. Dalje pravniku dr. Ivanu Žolgerju (ki so mu pozneje odstranili doprsni kip iz veže ljubljanske univerze, kjer je bil profesor prava!), dr. Rybáru, dr. B. Vošnjaku in drugim.

Šele ko so se velesile odločile, da naj bo nova jugoslovanska meja Mura, jih je bilo mogoče prepričevati, da jo je treba raztegniti tudi čez to reko. In šele konec marca 1919 so se zastopniki velesil začeli ukvarjati s Prekmurjem. V madžarski statistiki so našli »ogrske Slovence« le v rubriki »druge narodnosti«, niti »Vendov« niso posebej imenovali; našli so pomadžarjena imena prekmurskih vasi na kartah in v statistiki. Zato je dr. Slavič pripravil francosko knjižico: *Le Prekmurje* par M. S. Paris 1919, 4e str. 19 z dodatkom: »Supplément« au Prekmurje. Aperçu économique

(Dodatek... Gospodarski pregled) str. 4. V njej je opisoval Prekmurje v zemljepisnem, zgodovinskem, kulturnem in gospodarskem pogledu. Posebej pa je pripravil brošuro: *De la statistique de Prekmurje*, Paris 1919, str. 23 in kot dodatek »Carte ethnographique de Prekmurje«. V njej je zapisal najnovejša madžarska krajevna imena, pa tudi starejša z generalštabnih kart, iz starejših statistik in iz ljudske govornice (npr. Ganicsa za Gancane, ki so jih konec 19. stol. smešno preimenovali v Lendvarózsavölgy Lendavska rožna dolina!). Na karti je navedel slovenska imena, saj je Cvijičeva karta Jugoslavije, ki so jo predložili mirovni konferenci, imela taka nemogoča imena za prekmurske kraje, kot npr. »Gornji Limbach« — (nem. Oberlimbach = Gornja Lendava), Silber (nem. Silber-berg = Srebrni breg), Vas Hideg Kút (madž. Vashidegkút = Cankova) itn. Politikom velesil sev 100.000 prebivalcev onstran Mure ni veliko pomenilo, toda tudi oni so imeli svoje izvedence, strokovnjake za narodnostna, zemljepisna in zgodovinska vprašanja, ki so se poglobljali v predloge in dokaze naše delegacije.

In tak strokovnjak, nepristranski, je bil ameriški izvedenec, major *Douglas Wilson Johnson*, profesor na univerzi Columbia v New Yorku. On je v začetku maja »izdelal na podlagi naše prekmurske statistike in

Douglas Wilson Johnson

Douglas Wilson Johnson

etnografske karte državno mejo onkraj Mure. Toda njegov predlog v svetu deseterice — Conseil des Dix — (po dva delegata peterih velesil) ni dobil večine« (Slavič, nav. d. 85). Člani naše delegacije so po vrsti pridobivali za naš predlog zastopnike velesil, tako da je 20. maja 1919 teritorialna komisija sprejela Johnsonovo mejo, toda naša delegacija je morala prej še dobiti s pomočjo Francozov avstrijsko zahtevo po plebiscitu v Dravski dolini do vrha Pohorja, za severne Slovenske gorice in Radgono z okolico. »Dne 9. julija 1919 je sprejel Vrhovni svet petorice... predlog teritorialne komisije z mejo za Prekmurje ob razvodnici med Rabo in Muro. — Obveljala je torej v Prekmurju meja, ki jo je določil Johnson, ki ima največ zaslug, da smo prišli z državno mejo čez Muro. Zato si ta ameriški profesor zasluži, da dobi v tej naši Slovenski krajini dostojen spomenik« (Slavič, str. 87).

Kdo je bil ta profesor, ki mu vrli Prekmurci, ko so brali 1935 te Slavičeve besede, seve niso postavili ne spomenika, niti poimenovali po njem kake blatne ulice v tedanji Murski Soboti? — Tudi ljubljanska univerza ga ni imenovala npr. za častnega člana Geografskega društva, kot so ga imenovali v Beogradu, kjer je postal tudi dopisni član Srbske akademije znanosti, od vlade pa dobil 1934 (pač za dvajsetletnico pariške konference!) odlikovanje zvezde sv. Save... Tako je vsaj Beograd rešil čast zaspelih »voditeljev« Prekmurja! Čeprav pozno, pa ne prepozno, objavljamo o njem nekaj glavnih podatkov, dokler ne bomo dobili njegovih zapisov z mirovne konference tudi o boju za prekmurske meje. Zakaj tako jugoslovanska kot ameriška dela o tem zelo malo poročajo (Matijo Slavič imenujejo npr. v srbski knjigi: Milan Slavič!). D. W. Johnson se je narodil 30. XI. 1878 v Parkersburgu (West Virginia), študiral na univerzi Denison in v New Mexico; nadaljeval študij geologije na univerzi Columbia v New Yorku, kjer je doktoriral 1903 in še leto dni študiral na slavni univerzi Harvard. Bil je asistent v New Mexico, asist. prof. v Massachusetts Institut of Technology, nato na Harvardu in Bostonu, 1919 postal prof. fiziografije na univ. Columbia. Tu je bil predstojnik geološkega odelka. Obiskal je razne evropske države in predaval na mnogih njihovih univerzah. Vodil je raziskovalni svet, mnogo raziskoval geologijo atlantske obale Sev. Amerike, Kanade in drugih dežel. Dolga je vrsta njegovih znanstvenih del o teh raziskavah.

Nas pač najbolj zanima njegovo politično delo, saj je bil 1918 med ustanovitelji Ameriške lige za pravičnost in goreč pristaš zaveznikov v 1. svetovni vojski. Tako je 1918 kot major ameriške armade bil dodeljen ameriški mirovni misiji, da bi raziskoval vojaške operacije v Evropi in pozvedoval mnenje predstavnikov evropskih narodov, posebno brezpravnih. Zato je bil dobro pripravljen za svetovanje in predloge ameriškim in drugim delegatom na mirovni konferenci. Nekaj vpogleda o tem nam daje Johnsonovo pismo z dne 30. 8. 1939 — prav ob dvajsetletnici osvobodjenja Prekmurja — J. Spencerju Smithu. Piše, da je bil zaupni svetovalec predsednika ZDA W. Wilsona, ki je v tistem času imel tak vpliv na svetovno politiko, za jugovzhodna evropska vprašanja. »Načelo samoodločbe narodov ni bilo razglašeno najprej od g. Wilsona« — izjavlja Johnson — in navaja primere, da so se razni evropski narodi odločali za samostojnost in osvoboditev. »Avstro-Ogrska ni bila narod svobodnega ljudstva, niti naravna gospodarska enota, marveč spačena skupnost raznih narodov, ki so bili z vojaško silo držani v podrejenosti. — Dolga leta je bila Avstro-Ogrska mešanica narodov, kipeča od klic samoodločbe; in ko je popustila vojaška sila ob koncu voiske, se je njih skupnost sesula kot hiša iz kart. Niti g. Wilson niti mirovna konferenca nista raztrgala Avstro-Ogrske. On in njegovi kolegi so samo priznali izvršeno dejstvo!«

O nas govori v stavkih: »Narodi kot Romuni, Srbi in Slovenci so se želeli združiti s svojimi brati — in so svoje zahteve po teh državah ali po samostojnih odposlanstvih poslali v Pariz. Vse zahteve so bile predložene ozemeljskim komisijam ameriških, britanskih, francoskih in italijanskih geografov, zgodovinarjev, ekonomistov, etnologov in izvedencem za zunanjo politiko, ki so študirali fizično in politično geografijo, zgodovino, gospodarske zveze, prometne sisteme, narodnostno sestavo in politične tendence v preteklosti. Predstavniki ljudstev so bili zaslišani od komisije.«

Johnson v nadaljnjem poudarja, kako se je ameriška komisija vselej rav-
nala po dejstvih, v prid prizadetim narodom. Johnson je umrl 24. II. 1944
v Sebringu, Fla.

Johnson se je pa zavzemal v korist naših mej tudi nasproti Italiji, pri
čem je podpiral velikega srbskega fizika *Mihajla Pupina*, profesorja na
isti univerzi Columbia. Ta je prišel tudi v Pariz in se tu zavzemal za pra-
vično rešitev naših meja — tako nam je rešil Blejski in Bohinjski kot pred
Italijo, zavzemal pa se je tudi za osvoboditev Prekmurja. Sobočanci - na
vas je, da poimenujete ob 70-letnici osvoboditve Prekmurja katero od ulic
po Johnsonu, npr. nesmiselno »Lendavsko« (prav: Ledavsko—prevzeto
tako od Madžarov!) ali še katero lepšo. Na začetku bi bilo treba posta-
viti ploščo z letnicama J. življenja in s stavkom o njegovi zaslugi za našo
osvoboditev!

Grdo nehvaležni smo do vseh, ki so nam pomagali ohraniti naš jezik
pod tujo oblastjo, posebno do tistih, ki so se borili za naše slovensko ime
in naš tisk zadnja desetletja ogrske oblasti. Prav tako pa smo nehvaležni
in ničesar več ne vemo o tistih, ki so se borili za osvoboditev Prekmurja
in letih 1918-1919. Kaj vedo mladi danes o dr. Matiji Slaviču, katerega spi-
se bi bili morali že davno ponatisniti in iz njih spoznati, kako so se tru-
dili na mirovni konferenci in že pred njo, da so dosegli vsaj današnjo me-
jo v Prekmurju! Zgodilo se je celo, da v Slovenskem biografskem leksi-
konu, ki naj bi za prihodnost ohranil podatke o delu naših velikih ljudi
— pri Slaviču nista omenjeni njegovi glavni, najobsežnejši razpravi o
osvoboditvi Prekmurja in boju zanj na mirovni konferenci! Kaj vedo mla-
di o dr. Francu Kovačiču in drugih! In v kaki krivični luči so prikazani
Jožef Klekl st. in ml. ter njuni sodelavci, kako malo je poznan Ivanocy!

Za Amerikanci se imamo za osvoboditev najbolj zahvaliti Franco-
zom, predvsem Andréju Tardieuju, predsedniku teritorialne komisije na
mirovni konferenci, pa Georgeu Clemenceauju. Ko je jugoslovanska vla-
da zahtevala, da bi Pekmurje tudi vojaško zasedla, je Vrhovni svet o tem
sklepal 1. avgusta 1919 in pristal na to in tako so jugoslovanske čete 12.
avgusta vkorakale od Radgone in Ljutomera sem v Prekmurje in civilna
oblast pod vodstvom prvega »civilnega komisarja« dr. Lanjšica, dotlej
mariborskega okrajnega glavarja, ki je že 12. avgusta popolne prišel z
antantno mislijo v Soboto, je prevzemala civilno upravo. O prvi proslavi
osvoboditve v Beltincih 17. avgusta 1919 smo pisali v lanskim Stopinjah.
— V Lendavi pa je postal namestnik civilnega komisarja dr. Jožef Kočar,
dotlej sodnik v Bosni, ki je znal madžarski. V oktobru pa je postal prvi
stalni civilni komisar za Prekmurje Bogumil Berbuč, ki je zaradi inter-
nacije v Italiji (bil je Goričan) bolehal, toda kljub temu opravil v Prek-
murju veliko delo, ki ga nadrobno opisuje dr. Slavič v knjigi Prekmurje.
9. maja 1920 je že umrl (pokopan v Ljubljani), še preden je bil podpisan
mir z Madžarsko 4. junija 1920 v gradu Le Grand Trianon blizu Pariza.

Madžari so prej še poskušali z lažnimi podatki Aleksandra Mikole,
petróvskega rojaka, osporavati slovenstvo Prekmurja in njega pripadnost
Jugoslaviji. Njihove trditve in zahteve je bilo lahko spodbiti, zato jih je
zastopstvo velesil in pridruženih držav, naslednic Avstro-Ogrske, zlahka
zavrnilo. Ogrska vlada je ratificirala trianonski mir v svojem parlamen-
tu šele 15. novembra 1920, v pariškem zunanjem ministrstvu pa so podpi-
sali mirovno pogodbo z Madžarsko 26. julija 1921. Za Berbučem je postal

tretji civilni komisar Gašper Lipovšek, ki je 1. junija 1921 postal prvi okrajni glavar v Soboti; pozneje pa je bilo ustanovljeno še okrajno glavarstvo v Lendavi.

Toda obmejna vprašanja še niso bila dokončno urejena. Konec avgusta 1921 je začela delovati mednarodna razmejitvena komisija za meje med Jugoslavijo in Ogrsko, ki je morala natanko določiti mejo na terenu. Sedež je imela v Varaždinu. Tudi tej komisiji so Madžari predložili spomenico, s katero so osporavali trianonsko mejo. Kako šibke so bile njihove trditve, opisuje dr. Slavič v Slovenski krajini, str. 93 do 97. Bile so v glavnem ponovitve že predloženih trditev o »vendstvu«¹ prekmurskih Slovencev. Razmejitvena komisija, v kateri so bili zastopniki štirih velesil, je 15. sept. 1921 postavila tromejo med Jugoslavijo, Avstrijo in Madžarsko (gl. našo sliko!). Madžari in madžaroni so priredili v Soboti in ponekod na Goriškem demonstracije, ki pa niso učinkovale na med-

Tromejnik pri Trdkovi

narodno komisijo. Madžarska delegacija je zahtevala za svojo državo kar 27 prekmurskih vasi od Čepinec in Dolénec do okolice Lendave, toda to je bilo odbito. Naša delegacija je imela še veliko dela, da je zavrnila madžarske zahteve — celo po celem Prekmurju! Ko se je naša vlada pritožila Svetu Društva narodov, so prekmurske meje obravnavali še v juliju 1922 v Londonu, kamor je bil kot izvedenec poklican tudi dr. Slavič. Zadnja instanca pa je bila veleposlaniška konferenca v Parizu, ki je 10. nov. 1922 potrdila trianonsko mejo kot končnoveljavno. Kamnite mejnike pa so začeli postavljati šele sedaj, kar je trajalo do julija 1924!

Svoboda —! Kolikokrat pomislimo, kaj nam to pomeni, kako težko smo prišli do nje? Večina nič ne misli in meni, da je od vekomaj tako vse samoumevno. Tisti, ki smo pa leta 1941 doživeli, da je nasilje, ki se

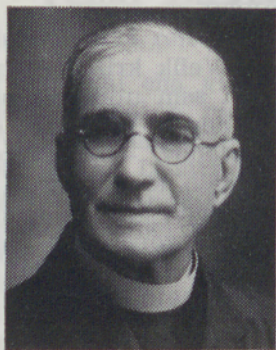
je valilo čez Evropo, prineslo v našo krajino Madžare z vojsko, potujčevanjem v šoli in zunaj nje, tiranjem naših ljudi na fronto v smrt, ubijanje doma — tisti dobro vemo, kaj je narodna svoboda. Zato pripovedujmo, pišimo večkrat o borbi za naše osvobojenje pred 1919, saj brez te borbe in osvoboditve ne bi bilo tudi osvoboditve 1945!

B. B.

Stiki z Ljubljano pred 80 leti

Ob sedemdesetletnici osvoboditve se spomnimo stikov pred osvoboditvijo z ostalo Slovenijo in njenim središčem, Ljubljano. Čeprav se je država imenovala Avstroogrška, Ogrji niso radi gledali stikov prekmurskih Slovencev z brati onstran Mure, ker so videli v njih politično nevarnost. Zato so skušali onemogočiti širjenje mohorskih in drugih slovenskih knjig in listov. Stiki pa so vendarle bili, saj npr. pravi starešina ženinu v knjigi Starešinstvo i zvačinstvo 1807: Zaženi ji (nevesti); vse Trške gore, ino Lublanske dolé (str. 29). Iz Ljubljane so dobivali naši duhovniki: J. Košič, beltinski kaplan Š. Zemlič, župnik Marko Žizek knjige Matice Slovenske, časnik Novice, bogoslovci v Sombotélu konec 19. stoletja (Baša, Klekl st.) mesečnik Dom in svet in drugo.

Posebno živi so postali ti stiki na začetku našega stoletja. Spet se ne moremo izogniti Jožefu Kleklu st., ki je pošiljal Marijin list in Kalendar Srca Jezušovoga raznim izobražencem v Sloveniji, da so ju omenjali v tamkajšnjih listih, ki so jih pošiljali tudi med »ogrske Slovence«. Tako npr. tretjeredniški list Cvetje z vrtov sv. Frančiška, ki ga je urejeval znameniti jezikoslovec Stanislav Škrabec. Ta je na platnicah lista objavljaj tudi spise o prekmurskem narečju. — Druga redovniška skupnost, ki ima zasluge za zvezo s Prekmurjem, so bili pred salezijanci — lazaristi. Klekl st. jih je s posredovanjem župnikov vabil, da so vodili na naših župnijah duhovne vaje. Tako tudi 1907 v Beltincih, kjer se je njihov voditelj dr. Alojzij Nastran (1869—1945) seznanil z bratonskim

Dr. Alojzij Nastran, C. M.

Stevanom Kuharjem, ki je od mature 1904 zavaljo bolezní doma zapisoval ljudske pesmi in pripovedke, pisal v naše liste in Kalendar, pisal prekmursko slovnico.

Ohranilo se je nekaj Nastranovih pisem Kúharju iz let 1911 do 1913, v katerih niso le podatki o Kúharjevem delu in življenju, marveč tudi dokazi o stikih naše krajine z ostalo Slovenijo. Prvič: s Kleklovim in Kúharjevim posredovanjem so šli v Ljubljano študirat gimnazijo naši rojaki, ki so stanovali pri lazaristih in bili namenjeni za njihov red. Tako jih je jeseni 1912 šlo pet, med njimi bratonski Mihael Erjavec, ki je bil 1918—19 med prekmurskimi legijonarji. Pozneje je bil med njimi tudi Kúharjev mlajši brat Miško, tudi legijonar. Koliko je bilo vseh teh dijakov do 1914, ko je vojska prekinila te stike, bi bilo potrebno raziskati, ako je to sploh še mogoče. Bili so pa to prvi naši slovenski srednješolci. Sledili so jim salezijanski gojenci.

Drugi pomemben stik z Ljubljano je bilo pošiljanje slovenskih knjig (posebno mladinskih in verskih) ter časnikov in časopisov v Prekmurje. Pri tem je posredoval predvsem Števan Kúhar, ki je pošiljal Nastranu naslove, na katere so pošiljali (delno brezplačno ali ceneje) tednik Domoljub. Teh naslovov — največ iz beltinske, bogojanske, turniške in črensovske župnije, nekaj pa tudi od drugod — je bilo (na ohranjenih listih) čez dvesto. Za Domoljub so plačali 1 krono letno. Toda madžarske oblasti so kmalu izvohale, da prihaja »nevarnost« iz Ljubljane — pošte so morale list vračati! Ohranjen je naslov Martina Glavača iz Beltincev z madžarskim poštnim žigom: »Ni sprejel! Retour Laibach«.

Števan Kúhar

Nastran pa je pisal Kúharju 5. marca 1913: »Velik križ z »Domoljubom«. Pošlje se vselej popolnoma pravilno. Jaz sam sem upravnistvu čisto napisal vse naslove ogrskih slov. naročnikov. Toda — poštarice so strašne! Vsak teden pošljejo cele kupe neoddanih izvodov. — V Črensovcu smo poslali že dolgo pritožbo, pisano na stroj; malo je pomagalo, veliko pa ne! — Vsebinska lista se ne da veliko izpremeniti, ker se morajo ozirati na domače naročnike. — Ravno ta teden pride zopet zelo naperjen in hud članek, ki ne sme iti čez mejo.« — Nastran mu je poslal odtis članka »Madžarski pašaluk« v Domoljuba 16. jan. 1913, ki govori o strahovladu grofa Tisze in Kovácsseve vlade.

V nedatiranem pismu, najbrž iz istega leta, piše Nastran: »Žalostni, hudi časi se bližajo Vašim dragim rojakom, kakor vidim iz Vašega poročila. Da, še več! Iz Črensovec, kjer je 28 naročnikov, so že dvakrat, torej vse zadnji dve številki »Domoljuba« od pošte nazaj poslali. Ljudje jih

še v roke niso dobili! — Dobro bo, če pošiljam nekaj časa na posamezne pošte manj listov, da se ne bodo tako bali.«

O knjigah pa piše Nastran npr. 4. I. 1911: »Knjig za Vaše ljudstvo imamo tukaj zelo veliko, posebno knjig, ki jih je izdala Mohorjeva družba. Kūharju je poslal Sketovo in Šumanovo Slovensko slovnico, ko je K. pisal slovnico svojega narečja. Pošiljal pa mu je tudi razne časopise. — Nastran je Kūharja prosil stare Kalendarje s članki o prekmurski zgodovini, da jih je izročil J. Grudnu, ki je pisal Zgodovino slovenskega naroda. (Gl. članek o Košiču v tem letniku!). Dr. Nastran se je zelo zanimal tudi za Kūharjevo bolezen in mu je pošiljal zdravila. Žal niso ohranjena (vsaj ne najdena) Kūharjeva pisma njemu in tudi ne vemo, ali sta si po letu 1913 še dopisovala. Nastran je bil najzvestejši Kūharjev dopisnik iz Slovenije in se je najbolj zavzemal tako za njegovo osebno stanje kot za narodnostni obstoj in napredek vseh »ogrskih« Slovencev s pošiljanjem najrazličnejšega tiska.

Drugi Kūharjev dopisnik v teh letih je bil tehnik Vinko Zorman, ki je študiral v Pragi in bil delaven med tistimi, ki so raziskovali obmejno slovenstvo. Kūharja je spraševal o narodnostnih razmerah med prekmurskimi Slovenci in K. mu je obširno odgovarjal.

Znanstvene stike pa je Kūhar imel z dr. Karlom Štrekljem, vseučiliškim profesorjem v Gradcu. Temu je pošiljal ljudske pesmi, ki jih je Štrekelj objavil nekaj v Slovenskih narodnih pesmih. Še bolj pomembni pa so bili Kūharjevi zapisi ljudskih pripovedk, pravljic, legend, šaljivih zgodbic, rekov in narečju, ki jih je Štrekelj objavil v mariborskem Časopisu za zgodovino in narodopisje 1910—1914. Žal je Štrekelj umrl že 1912 in tako je bilo prekinjeno njuno sodelovanje. Več o vseh teh vezeh v knjigi: Števan Kūhar, Prekmursko ljudsko izročilo (Pomurska založba, 1988).

Vilko Novak

Veliki glasnik „naše Slovenščine“

Ob dvestoletnici rojstva Jožefa Košiča

Košič je postal ena glavnih nalog mojega znanstvenega dela. V pol stoletja sem napisal o njem vrsto razprav in člankov ter poglavij v knjigah. Verjetno sem njegovo ime prvič srečal kot ljudskošolec v kratkem članku Mirka Lenaršiča: Naša književnost, v Kalendarju Srca Jezušovoga za 1910; nato sem nekaj več bral o njem kot sedmošolec (v tedanji Licejski knjižnici v Ljubljani, v stavbi naše »poljanske« gimnazije) v Božidarja Raiča spisu Prekmurski knjižniki pa knjige (Letopis Matice slovenske za 1869) in Črtice o Prekmurcih in o njihovem govoru (pravtam 1868).

Ne morem se več spomniti, kdaj sem videl prvo Košičevo knjigo. Moralo je biti ob koncu gimnazije ali že prvo leto na univerzi, ko so pokojni ivanjski Drvarič neke nedelje po maši pri kosilu pri nas začeli govoriti o Jožefu Košiču, ki je bil njihov daljni sorodnik in da imajo neko njegovo knjigo. Obljubili so, da jo bodo prihodnjč prinesli. In res: knji-

žica z rjavimi lesenimi platnicami: Zobriszani Szloven i Szlovenka med Múrov i Rabov. Najde sze v Kőrmendini... 143 strani. Brez letnice. Morala je biti natisnjena med 1845 in 1848. Knjigo mi je Jožef Drvarič podaril, povedal, da so popravki tiskovnih napak v njej s črnilom Košičevi. Knjiga me je dolgo vznemirjala, saj sva jo z ujem veterinarjem znala skoro na pamet. Poglavlja o šoli in lepem vedenju s stavki: Bob v stejno metati, Kaša naša paša, Čič ne da nič itn. so me na začetku mojega službovanja v Mariboru privedli — v družbi z ravnateljem knjižnice, Jankom Glazerjem — do Slomškove znamenite vzgojne in šolske knjige iz 1842: Blaže ino Nežica v nedelski šoli. V njej sem našel cele stavke iz Košičeve knjige in videl da je cela poglavja povzel po Slomšku, vendar jih je priredil ustrezno prekmurskim razmeram. O tem sem napisal svojo prvo razpravo za mariborski Časopis za zgodovino in narodopisje 1934. Obširneje pa sem o tej knjigi pisal v svoji glavni razpravi o Košiču v Razpravah Slov. akademije 1958. O gradivu o ljudskem življenju v tej knjižici pa sem pisal v Slovenskem etnografu 1949.

Tudi ne pomnim, ali je Drvarič omenil, da se je Košič narodil prav v Bogojini, kot učiteljev sin. Najbrž, ker tega nisem mogel vskladiti s trditvijo (J. Šlebingerja) v Slov. biografskem leksikonu in se kje, da se je narodil v Beltincih in sem zato sam enako zapisal še v Izboru prekmurske književnosti (1936), kjer sem Košiča prvič obširneje predstavil. Po Gefinovem opozorilu v 3. zv. Zgodovine sombotélske škofije sem preveril v bogojanskih rojstnih maticah, da se je Jožef Košič res narodil 8. oktobra 1788 v Bogojini. Tamkajšnja osnovna šola bi morala nositi njegovo ime!

Ko sem v počitnicah po maturi 1928 prevajal Avgusta Pavla razpravo Odprta ognjišča v kuhinjah rabskih Slovencev (madž. 1927, slov. Etnolog IV, 1931), sem tam našel v dolgi opombi o porabskih hišah, da je Janoš Čaplovič 1828 objavil madžarski spis »O venduških Tótihi na Madžarskem«, ki je v resnici — Košičev in katerega »prva poglavja so že nekaj let prej izšla v Kedveskedőju.« Menda niti Pavla niti pozneje dolgo mene ni vznemirjalo, kje je bil ta Kedveskedő. Pač pa me je jezilo, da so tudi Slovenci navajali Čaploviča kot pisatelja tega spisa, ki ga je le-ta objavil pod svojim imenom tudi dvakrat v nemškem prevodu (1829). To sem večkrat popravljaj, a za nekatere zaman. In končno smo našli, da je madžarski list Kedveskedő le eno leto (1824) izhajal na Dunaju in da je v njem bil objavljen ves Košičev spis o prekmurskih Slovencih, ki ga še danes nimamo v slovenskem prevodu (Traditiones 1975).

Tretji Košičev spis, ki me je dolgo vznemirjal, so njegove **Starine železnih ino salajskih Slovenov**, ki jih je Franc Ivanocy našel — na podstrešju gornjelendavske cerkve in menil, da jih je napisal nekdanji tamkajšnji župnik Sabar. Na prošnjo zgodovinarja J. Grudna, da bi mu preskrbel gradivo za prekmursko zgodovino v njegovi zgodovini slovenskega naroda, mu je Ivanocy v maju 1913 — torej tri mesece pred smrtjo — prinesel osebno Starine. Gruden jih je porabil v Zgodovini v poglavjih »Ogrski Slovenci« (str. 544—560) in »Verska zmeda med ogrski mi Slovenci« (698 — 706), objavil pa jih je v Časopisu za zgodovino in narodopisje XI, 1914, 93—154. Žal slabo, ker niti ni prav prepisal madžar-

skih črk, niti ni poznal narečja, izpustil pa je mnoge težko čitljive obrobne vpise itn. Zaradi vsega tega in zavoljo pomena tega rokopisa bi ga bili morali ponovno izdati, za kar pa so pokazali slovenski zgodovinarji malo zanimanja.

Moj pokojni ujec Jožef Baša-Miroslav je v Novinah 1915, št. 14 navdušeno pisal o izdaji Starin in predlagal, naj se v Prekmurju ustanovi kak samostan, kjer bi se kot v muzeju varovala tudi ta častitljiva starina domače kulture. Gruden rokopisa ni vrnil v tišinsko župnišče, založil ga je in zavoljo njegove bolezni in smrti je izginila sled za njim. Saj tudi ni nikogar zanimal! Odkar sem pa že dobro poznal druga Košičeva dela, sem bil prepričan, da so Starine njegovo delo, saj je o tem pričal njihov jezik in vsebinska zveza z njegovimi Zgodbami vogrskoga kraljestva. Samo najti je treba njihov rokopis! Naprosil sem škofijskega arhivarja in profesorja zgodovine na Teološki fakulteti, dr. Maksa Miklavčiča, naj ga išče ali mi pove, če mu pride v roke. Nekje okoli 1950 je res našel rokopis Starin v latinskem tiskanem ovitku! Moje veselje je bilo veliko, dognal sem, da rokopis ni Sabarjev. Do Košičevega rokopisa pa sem prišel šele v marcu 1956, ko sem se udeležil odpiranja kulturnega doma Avgusta Pavla na Gorenjem Seniku. Tedaj je pregnanega župnika Janoša Kuharja nadomeščal Vince Kos, nekoč kaplan v Prekmurju. Košičev seznam gornjeseniških župnikov je bil jasen dokaz, da so Starine njegove. Zdaj sem mogel dokončati že prej začeto razpravo o Košiču, kjer sem posebej natanko označil Starine (Jožef Košič, prekmurški pisatelj. Razprave 2. razr. SAZU III, 1958, 233—278). Objavil sem tudi posnetke njihove 18. strani. V izboru prekmurskega slovstva (1976) sem kratko označil Košičevo delo z objavo pomanjšanega dela strani Starin.

O nastanku Košičevega spisa O Prekmurskih Slovencih na pobudo slovaškega publicista Jana Čaploviča in o njegovi usodi (glej spredaj) sem obširneje pisal v razpravi Madžarski spisi o ljudskem življenju v Prekmurju (Traditiones 4, 1975—77). O značaju in pomenu tega spisa, ki je govoril o bivališčih, nošah, prehrani, šegah, verovanju itn. naših prednikov, sem pisal večkrat ter poudaril — kar je sprejela tudi zgodovina našega narodoslovja — da je Košič obenem s koroškim Urbanom »prvi slovenski kulturni delavec s širokim etnografskim (narodoslovnim) interesom, ki je pri svojem delu izhajal iz tistodobnega življenja slovenskega ljudstva. Med priobčevalci gradiva in smotrnih opisov iz naše materialne kulture pa je med etnografskimi delavci slovenskega rodu — vobče prvi« (v knjigi: Raziskovalci slovenskega življenja 1986, kjer sem Košiču posvetil posebno poglavje).

Tudi v madžarsčini sem Košiču dal njegovo mesto v reviji Ethnographia 1985 (1987), saj ga v nekaterih madžarskih spisih navajajo kot pomembnega raziskovalca (Batky, Tálas), čeprav njihov narodoslovni leksikon še vedno pripisuje to njegovo razpravo Čaploviču. Prevedel sem I. Frieda madžarski članek Neznana pesem Jožefa Košiča iz 1837 (Jezik in slovstvo XXIV, 1978/79), napisana ob odpiranju peštanskega gledališča, ko so hoteli izdati slavospeve nanj v vseh jezikih tedanje Ogrske (gl. posnetek odlomka v našem članku). Da je bil Košič pesnik, smo vedeli že iz Raičevega članka, kjer F. Šbüll piše, kako so trije naši žup-

niki tekmovali v pesnjenju (tretji je bil cankovski J. Borovnjak) in so »venec« prisodili »seroj glavi gorenje seničkoga plivanoša«. — Našel sem hrvaški vir iz 18. stoletja, jezuita Juraja Muliha (rojenega v Črnomlju) knjigo Škola Kristuševe (Zagreb, 1744). Iz poglavja te knjige: Deržanja vu Tovarištvu drugeh« je K. nekaj posnel v knjigi Zobrisani Sloven i Slovenka med Murov i Rábov razna navodila o lepem vedenju v poglavjih: Kakda se držiš nazouči Gospouda, Kakda se držiš v družbi vnofofele lüdi? in še ponekod.

Jožef Košič je bil v svojem času izreden človek. Po krajšem kaplanovanju v Beltincih in še neznano kje je župnikoval od 1816 do 1829 na Dolenjem Seniku, nato na Gorenjem do smrti. Prebiral je slovenski tisk z onkraj Mure, poznal kajkavske knjige, kar je vse vplivalo na njegov jezik, ki je čisto svojski. Hotel je čim več zvedeti in povedati o preteklosti svojih rojakov, ki jih je pod vplivom madžarskih zgodovinarjev imel najprej za potomce Vandalov, pozneje pa se je postavil odločno na slovensko stališče.

Bolj kot njegove Zgodbe vogerskoga králestva (1848) bi bile koristne njegove Starine, za katere pa verjetno ni dobil založnika (kakor ga do danes niso našle!). Poleg Kremplovih Dogodivščin štajerske zemle (1845) je uporabljal pri pisanju tudi madžarske in nemške zgodovinarje. Omenja Kocija, našo krajino imenuje »našo Slovešino«. Z vzgojno knjižico o olikanem (zobrisanem) Slovenu in Slovenki je skrbel za lepo vedenje, snago, priporočal šolo, preganjal prazne vere, mazače. — S prevodom Szalayjeve madžarske slovnice je nameraval dvigniti pot k izobrazbi rojakov, čeprav s tem ni mislil na potujčevanje. — Za verski tisk je skrbel s knjižico Križna pout, s priredbo Schlörovega molitvenika Jezuš moje poželenje (kakih devetnajst ponatisov!) z mašnimi in drugimi pesmimi, prirejal je nove izdaje Küzmičeve Knige molitvene.

*Ad Besta jédo vzemite
Vša Vogerska Gospoda! —
Da orsánsko gosdánejtite
Gledáhtise bés znouva. —
Szálnim mórtóm prejé Dunája
Zvéste Búdnó K. Besti,
Naj Brisaveva narvéjésáwa
Dela vafé Zmódnósztí! —*

*Kossics József
Gyogo-Sziniéski Edeáms.*

Košičeva pisava in podpis

Njegov kamnitni nagrobnik z madžarskim napisom še stoji na Gorenjem Seniku. Na tamkajšnjem kulturnem domu Avgusta Pavla pa zasluzi ploščo s slovenskim napisom in pravitko na šoli v Bogojini. Vsaj to!

V. N.

Prekmurski tiskí na avstrijskem Štajerskem

Inštitut za slavistiko na univerzi v Gradcu in Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo na Dunaju sta izdala knjigo: Gradivo za zgodovino slavistike na Štajerskem (s sodelavci priredila E. Prunč in L. Karničar, Graz 1987). Obsežnejši del knjige vsebuje Bibliografijo slovenskih in na Slovence se nanašajočih del, natisnjenih in izdanih od 1613 do 1918 na avstrijskem Štajerskem, povečini v Gradcu. To so povečini nabožna, pa tudi šolska, pravna in druga dela, ki so jih napisali na Štajerskem rojeni ali delujoči ter prekmurski pisatelji. V tem času Ljubljana še ni pritezala vsega kulturnega delovanja in delitev na »dežele« je odločala tudi v kulturi. Čeprav naša krajina ni pripadala Avstriji in Deželi Štajerski, je bližina tiskarne v Gradcu ter knjigarjev v Radgoni, ki je bila glavno trgovsko središče za naše kraje, omogočala, da so se mnoge naše knjige tiskale v Gradcu, zalagali in prodajali pa so jih povečini radgonski knjigarji: Alojz in Janoš Weitzinger, Franc Semlitsch (Zemlič) in njegova vdova.

Največ so tiskali v Gradcu knjig Mikloša Küzmiča: od 1813 do 1914 Knigo molitveno v več izdajah in tudi vse druge njegove knjige (37). Pri prvih in zadnjih (od 1904) tiskih tiskarna ni navedena in mogoče niso bili natisnjeni v Gradcu, le prodajali so jih v Radgoni. Navedena tiskarna je v glavnem ena: Andreja Leykama oroč(niki) = dediči, kakor pišejo že v novejših knjigah (1864) ali samo: Leykam; v Košičevem Kratkem návuku... 1833: Leykam Andrása; Aleksandra Terplana dve knjižici (1856, 1857) pa: »Vu násztavi Kienreich Jos.« — Küzmičeve knjige so v začetku dajali ponatiskovat ali duhovniki, npr. Košič, ali pa kar knjigarji sami. Šele od 1864 dalje je cankovski župnik Jožef Borovnjak prirejal (ker je bilo treba tudi jezik in črkopis prenavljati, npr. nam, ou -ô, nam. dolgega navadni s) in dodajal pesmi: Veliki katekizmus, Knigo molitveno staro slovensko, zadnjič 1891, ko ji je dodal svojo Sveto križno pot. —Od 1904 pa je njene ponatise prirejal Jožef Sakovič, ki ji je tudi spremenil naslov v: Molitvena kniga. Popravljen stara slovenska »Kniga Molitvena«, zadnji natis tu 1914.

Jožef Košič je dal v Gradcu natisniti 1833 Kratki Návuk vogrškega jezika, preveden iz madžarščine, založilo pa ga je vodstvo Železne županije. Edino pri tej knjigi ni naveden radgonski knjigar, ki je najbrž tudi ni prodajal. Pač pa so v Radgoni prodajali Košičev prevod priljubljenega molitvenika Aloisa Schlöra: Jezus moje poželenje, prvič natisnjen (kje?) 1851 (tedaj ga je prodajal F. Udvary v Kermedini). J. Weitzinger v Radgoni je prodajal šele šesti natis te knjige 1875 (tiskar ni naveden); osmi natis iz 1885 je bil natisnjen pri Leykamu v Gradcu.

Zadnje natise (do osemnajstega 1909) je prodajal že Zemlič, dvajseti natis pa je založil J. Krampats v Chicagu 1916. Natančneje zasledovanje nam kaže nenavadno usodo naših knjig: najrazličnejše tiskarne v raznih delih Evrope in celo v Ameriki, različne prireditelje po pisateljevi smrti in različne založnike — pa visoko število ponatisov.

Tem ponatisom Schlörovega molitvenika so od 1875 privezovali Jakoba Sabarja Sveto križno pout, ki so jo prvič kot samostojno knjižico natisnili v Gradcu (A. Lajkam) 1850, drugič pa so jo privezali h Kuzmičevi Knigi molitveni 1853. Sabar je bil župnik v Gornji Lendavi, hrvaškega rodu, Košičev prijatelj. Ker so le-tega rokopis Starine... našli na podstrešju graške cerkve, so do zadnjega časa mislili, da jih je napisal Sabar (gl. članek o Košiču v tem letniku).

Jožef Borovnjak je omenjen v knjigi šestnajstkrat, predvsem kot prireditelj knjig Mikloša Kuzmiča, nato pa kot pisatelj molitvenikov Duhovna hrana 1868, 1870 (do 1893); Sveti angel čuvar 1875, 1890. Verjetno pa ne drži, da bi bil B. priredil »Katekizem« 1864 z nepopolnim naslovom in tudi knjižico Angelska služba v knjižnem jeziku (1899) čeprav je privezana njegovemu Sv. angelu čuvarju.

Jožef Sakovič je omenjen kot prireditelj štirih izdaj M. Kuzmiča Knige molitvene. — Janoš Kardoš je dal v Gradcu natisniti prevod Luthrovega Malega katekizma (1875), Krstšanske cerkvene pesmi (1875) in Krstšanske mrtvečke pesmi (1878). — Al. Terplan je dal natisniti v Gradcu (1856) na 8 straneh Pesmi i red pri posvečevanju... cerkvi püconske in Knižice dani aldovov na orgone vu evang. cerkvi püconskoj (1857).

G. S.

Slovenci na Madžarskem

Lani so izdali v Ljubljani knjigo: **Madžari in Slovenci**. Sodelovanje in sožitje ob jugoslovansko-madžarski meji (618 strani). Knjiga je objavljena tudi v madžarščini. V njej so objavljene razprave madžarskih raziskovalcev o Gorenjem Seniku ter slovenskih o Dobrovniku. Oboji so skupno delali v obeh krajih, ki so ju izbrali kot vzorec za raziskovanje manjšinskega (ali »narodnostnega«) kraja v obeh državah. Vsebina knjige je tako obsežna, da o njej ni moč natančneje poročati. O Dobrovniku govori npr. osem razprav od prikaza narodnostno mešanega ozemlja, prostorskega in gospodarskega stanja, do jezikovnega položaja (dvojezičnost v javnosti), vzgoje in izobraževanja, kulturne dejavnosti narodnosti, delovanja krajevnih samouprave, mednarodnostnih odnosov in sodelovanja z matico. Vse to je koristno prebrati predvsem zato da vidimo, kako dobro je pri nas preskrbljeno za razvoj madžarske narodnostne skupnosti — in da to primerjamo s stanjem slovenske skupnosti na Madžarskem.

Zelo prizadeto prebiramo drugi del knjige: Slovenska narodnost v Porabju (Madžarska), str. 405 do 611, v katerem pet madžarskih raziskovalcev (o Dobrovniku piše sedem Slovencev) v osmih poglavjih piše ali splošno o »nekaterih pomembnejših lastnostih sistema narodnostne

politike in narodnostnih pravic na Madžarskem«, nadrobneje pa o zemljepisnih, gospodarskih, družbenih in demografskih razmerah v Porabju, posebej pa še na Gorenjem Seniku, kjer zvemo, da zaradi odseljevanja in nizkega naravnega prirastka število prebivalcev v kraju upada skoro za dva odstotka.

V četrtem poglavju je najbolj vidno, da raziskovalec, ki ni Slovenec, premalo in slabo pozna predmet: izobraževanje, pri čemer je videti, kot da so po 1945 tudi porabski Slovenci imeli slovensko šolo. Niso omenjeni slovenski učbeniki, ki so jih po 1945 pripravili za porabske šole šolniki v Sloveniji; ni povedano, da že prva dva diplomanta slovenskega jezika v Ljubljani — nista dobila zaposlitve na šoli in ne zvemo, koliko teh diplomantov je danes zaposlenih na tamkajšnjih šolah. — V pod poglavju Perspektive dvojezičnega izobraževanja: dvojezičnost v družbenem življenju je — ob pazljivem branju — izraženih dokaj dejstev o zapostavljenosti slovenščine v javnem življenju. Ni pa povedano, zakaj je tako, zakaj danes »Na krajevni svet se s pisnimi vlogami v slovenščini obrača 3 odst. oziroma 2 odst. anketiranih«. Zakaj niso od 1945 stalno ljudem govorili o tem, da smejo občevati na občini v slovenščini (ali jim občinski ljudje niso tega sami pokazali z dobrim zgledom?)? — »Na sejah sveta redko, vendar zadnja leta pogosteje, potekajo seje v slovenskem jeziku. Malo primerov je, da bi v matične knjige zapisali slovenska imena, čeprav je... to zakonsko omogočeno« itn.

Kako tujec ne more biti pravilno poučen — ali se ne da poučiti — o dejstvih na manjšinskem ozemlju, dokazuje poglavje: Kulturno organizacijska dejavnost Cerkve v preteklosti in sedanjosti. Kulturna in tudi narodnostna dejavnost tukajšnjih duhovnikov je opisana v nekaj bore stavkih in še ti so zelo pomanjkljivi tako vsebinsko kot slogovno (slab prevod!). Kaj misli pisec z nerodnim stavkom: da je »v cerkvi(!) sv. Jazeza Krstnika delovalo več pomembnih osebnosti slovenske književnosti in šolstva«, ni jasno in je pretirano. Tako tudi nadaljuje: »V devetnajstem stoletju je tu deloval cerkveni dostojanstvenik (?! le župnik) Jozsef Kossits...« — tako ga pišejo v slovenskem besedilu. Njegovo slovstveno delo nerodno označuje šele po desetih straneh, kjer ga imenuje »Jozeta Kossitsa«.

Nič ne pove nerodni in pomanjkljivi stavek, da je »na območju županije (nam. župnije) bilo napisanih več pesmaric«, saj niti ne pove, da so cerkvene, še manj kaj o njihovem pomenu, zakaj pa imenuje te mlajšo (1789) in ne starejšo iz 1780?! Saj je vse to že natisnjeno! Prav pove, da »napisi v cerkvi in jezik bogoslužja so izključno v slovenskem narečju« (na Gorenjem Seniku). Preveriti pa bi bilo treba trditev: »Zaradi pomanjkljivega jezikovnega znanja zakoncev iz mešanih zakonov (verjetno manjšine?!), navzočnost Nemcev na Dolnjem Seniku in na izrecno prošnjo slovenske narodnosti (kdo je to?! G. S.) so cerkveni obredi v Števanovcih in na Dolenjem Seniku že nekaj let samo v madžarskem jeziku« (515). Doslej smo slišali vedno, da je v Števanovcih nekaj mladih to zahtevalo — če je to res, bi morali dognati, ali ima neka manjšina tako pravico in kaj so rekli na to drugi v župniji. Dalje: »...raziskava je potrdila odločilno vlogo vere... V družinskem krogu jih 85,2 odst. ...moli slovensko«.

Zanimivo je še dognanje: »da potiskanje cerkve v ozadje negativno vpliva na ohranjanje narodnega jezika narodnostnih skupnosti. Nedvomno je, da narodnostne organizacije v mnogih pogledih niso mogle prevzeti vloge cerkve pri ohranjanju kulture in zagotavljanju jezika okolja«. To je sicer navedeno iz nekega rokopisa o raziskavah 1985. — No, v tem poglavju so še taki žalostni spodrsrlaji v prevodu: romarski kraj naj bi bil tudi »na Madžarskem pa Bantorniy« — to je pač Turnišče v Prekmurju, mandž. Bantornya. Tudi ni »župnijskega škofa« (kot ne občinskega!), saj »megyespüspök« pomeni rednega (rezidencialnega) škofa, ker se škofija imenuje madž. egyházmegye. In še in še...

Tudi na naši strani stalno ponavljamo, — kar beremo na str. 514: »Dvojezičnost, zvestoba materinščini...je redka. — Toda to so samo načela, ki pa se v praksi slabo uveljavljajo...«

Poglavje Kulturno organizacijska dejavnost Cerkve v preteklosti in sedanjosti nič ne ve o tem, da so duhovniki tudi v današnjem Porabju širili slovenski tisk, tako narečni kot mohorske knjige, s čimer niso podpirali le verskega mišljenja in življenja, marveč tudi vzdrževali navezanost na materinščino, širili poznavanje knjižne slovenščine, širili ljubezen do branja in splošno kulturo, poznavanje sveta. — Stvarnih in kričečih napak bi lahko našli še, kot npr., da pisatelja Miklóša Küzmiča imenuje Nikolo, ki da je napisal »prvo učno knjigo v narečju«, da je njegova Knjiga molitvena »zbirka« — česa? Da je Alajoš Dravec napisal »pomembno študijo o običajih...«, da »so to postale priljubljene knjige Sv. Mohorja in Društva Hermagoras«, kakor so zmedeno pisali madžarski oblastniki že pred 80 leti proti Ivanocyju.

Stvarnega nepoznavanja je kar preveč. Odkod lrditev, ki zveni smešno, da so prvo prekmursko knjigo izdali »halejski piaristi« (525) nam. pietisti v Halle (v Nemčiji). Vsaj prepisati je treba znati pravilno: piaristi so redovniki — šolniki, pietisti pa pripadniki verske smeri med protestanti v 18. stol. — Knjigo razgovorov o A. Pavlu imenuje »dvojezično zbirko razgovorov z njim«!

Za pisavo »Sombotelj« ni nikake stvarne podlage in skušamo že dalj časa uvesti obliko Sombotel, ki so jo pisale naše knjige že pred dvesto leti in kakor tudi v narečju govorimo. Tudi pisava vasi Virica je neutemeljena nam. Vérica ali Vérico, kakor je zapisal A. Pavel že pred 60 leti.

Kdor ni Slovenec in se ne vživi v življenje ter stanje porabskega ljudstva, s katerim govori v njegovem jeziku brez posrednika, si ne more ustvariti pravilne podobe o njem. Zato moramo dopolnilno k tej knjigi prebrati razpravo dr. Janeza Dularja z ljubljanske univerze: Ohranjanje maternega jezika pri slovenski manjšini v Porabju (Slavistična revija 34, 1986, 121—134). Dular je raziskoval tudi dvojezičnost in jezikovni položaj v Dobrovniku (v tej knjigi). Iz njegove navedene razprave naj prepišemo le nekaj stavkov: »Slovenščina se na Gornjem Seniku skoraj v vseh govornih položajih naglo umika madžarščini — Med živimi ljudmi je prodiranje madžarščine najbolj opazno pri mladini« (125). Obsirno govori o slabem uspehu poučevanja slovenščine. »Mlajši rodovi porabskih Slovencev...postajajo (madžarsko) enojezični...Njihov glavni jezik je madžarščina.« (128). »Edini »rezervat«, kjer se na Gornjem

Seniku tudi mladi ljudje še danes redno izražajo po slovensko, je cerkev...po zaslugi 85-letnega župnika, ki vztraja pri večstoletnem izročilu in ga tudi sam razvija» (129). Tu naj omenimo, da so v Ljudskem listu (Budimpešta) župnika Janoša Kúharja prvič omenili ob njegovi smrti in v tu obravnavani knjigi ga prvič uradno omenjajo s priznanjem. Dolga desetletja je trajalo, da sta tako madžarska kot slovenska stran spoznali pomen duhovnika za ohranitev narodnosti in jezika v tej deželi, čeprav mu pri njegovem prizadevanju niso niti najmanj pomagali.

Nadaljnja Dularjeva dognanja soglašajo z našimi dosedanjimi trditvami, zaradi katerih so Stopinje celo javno napadli pred leti: »Gre bolj za splošne procese, ki se dogajajo v celotni sodobni madžarski družbi..., ki pa v opisanih posebnih okoliščinah pripeljejo do na pogled ne posebej načrtovanih a dobro opaznih in za strokovnjake vendarle napovedljivih škodljivih stranskih učinkov. Uradni dejavniki so bili do teh učinkov predolgo pasivni ali pa so nanje reagirali samo na simbolični, deklarativni ravni.« (129) Pravilno poudarja D, da »manjšinska skupnost sama spričo svoje maloštevilnosti in utesnjenosti niti materialno niti organizacijsko-politično ni zmožna izoblikovati« (da povemo preprosteje) vsega potrebnega za ohranitev materinščine in napredek narodnosti, njene kulture.

Dular našteva nekatere ugodne pojave iz zadnjega časa (tisk) in nujne spremembe: odprtje mednarodnega mejnega prehoda pri Martinjju, študij slovenščine v Ljubljani, toda: »Najvztrajnejši med njimi so vendarle uspešno diplomirali, a so imeli potem težave pri iskanju službe: večkrat niso dobili tam, kjer bi bilo njihovo znanje najučinkovitejše izrabljeno, tj. v samem slovenskem Porabju, temveč so bili — kakor večina drugih slovenskih izobražencev — »izsesani« iz dvojezičnega območja v notranjost Madžarske» (131). — Naštevamo možnosti okrepitve znanja knjižne slovenščine: več slovenskih učnih ur v vrtcu in šoli, dvojezično šolo; zmanjšanje dnevne in tedenske selitve (v službo v Monošter in sosednje madžarske kraje)...kmetijstvo nazaduje, kajti država od kmetov odkupuje zemljo in jo pogozduje...torej lahko pričakujemo nadaljnje odseljevanje Slovencev iz Porabja» (131—2). Potrebna je »okrepitev stikov z narodno matico v SR Sloveniji; uveljavitev dvojezičnosti v cerkvi. Poskrbeti bi bilo treba, da bi vsi župniki v župnijah, kjer živi slovenska manjšina, znali slovenščino in da bi jo tudi uporabljali v cerkvi. V Števanovcih in na Dolnjem Seniku bi bilo treba njeno rabo v cerkvi takoj obnoviti« (132). — Vse zahteve kričijo, kričijo — le slišati jih je treba na obeh straneh meje in — izpolniti! Porabski Slovenci — narodnostno izumirajo — kdo je in bo za to odgovoren?!

Naši „NAJSTNIKI”

Jure je dopolnil šestnajsto leto. Obiskuje prehrambeno tehnično šolo. Ima dobre, včasih celo prav dobre in odlične uspehe. Glede šole mu ni kaj reči. Tudi s tovariši se dobro ujema. Toda doma, doma škriplje in sicer tako močno, da često ni moč zdržati niti njemu niti staršem niti bratom in sestrām. V osnovni šoli je bil Jure pravi sončni žarek za starše, svojega starejšega brata in svoji dve mlajši sestri. Vsi so se ga veselili in brez njega skoraj niso mogli vzdržati. Če je zakasnil iz šole, so se že vpraševali: »Kje pa hodi Jure? Oh ta naš Jure... biti mora povsod zraven!«, če je šel na počitniško kolonijo so že preštevali dneve, ko bo zopet doma. Kakor da bi vsem primanjkovalo sape, ker ga ni. Toda zadnji dve leti so se stvari spremenile. Nekdanji sončni žarek je postal kepica osatnih cvetov, ki smo jih otroci metali drug v drugega in si tako nagajali. S komerkoli govori, ne zna drugo kot bosti: to ni prav, ono je narobe, vse bi moralo biti drugače in če je, zopet ni prav. Pred leti mu je bilo vse prav in v najlepšem redu. Njegovi bodičasti naravi, ki je že podobna staremu kaktusu, se nihče ne izmuzne; starša sta starokopitna, starejši brat je prismojen, obe sestri sta pa tako in tako nemogoči. Pred dvema letoma so se mu čudili, kako se je spremenil, pred enim letom so rekli takšen pač je, sedaj se ga vsi izogibajo. Neznosen je. Jure vse to dojemā, vendar si ne ve sveta. Ve da ni prav, toda kako in kaj pa naj dela in se vede, pa si tudi z najboljšo voljo ne more pomagati. Išče nekoga, ki bi imel potrpljenje z njim in bi ga sprejel takšnega, kakršen je in bi se ga, takšnega kakršen je, celo veselil.

Valerija je stara petnajst let, se pravi, čez dva meseca. Sama pravi, da je že petnajst let stara, in da tista dva meseca ne štejeta. Pri svojih namišljenih petnajstih letih se ima že za odraslo. Saj imaš tudi kaj videti: kakšen stas, kake oblike in pri vsem tem kaka napetost. Vedno je bila nekaka voditeljica, ne da bi se bilo treba potruditi, da bi to bila. Znala je reči pravo besedo, izrazila je dvom na pravem mestu in povedala, kaj je treba v tem trenutku storiti. In tako je šlo od prvega razreda osnovne šole pa vse do zadnjega razreda. Sedaj pa, ko se je vpisala v šolo za modno modeliranje, pa ji je vse naenkrat odpovedalo. Negotova je postala, vprašuje samo sebe ali je to ali ono prav, čuti, da skivavajo z glavami zaradi njenih izjav in v novem okolju med novimi tovarišicami ne najde pravega stika. To ni več niti senca tiste Valerije, ki je v šestem razredu, ko je bila stara enajst let, dvignila roko v razredu in učitelju jasno povedala, da se ona in njeni tovariši in tovarišice sošolci in sošolke ne strinjajo s tem ali onim. Ker je bila v vseh predmetih najboljša, se noben učitelj ni mogel maščevati s slabimi ocenami in ker je bila zgledna učenka, ji tudi disciplinsko niso mogli do živega. Ker so jo doma vedno radi imeli in jo celo zaradi njenih vsestranskih uspehov občudovali in bili nanjo ponosni, je upala najti razumevanje v družini. Pa ne gre. Ker skuša modne novosti, o katerih govorijo v šoli, tudi sama preizkusiti in je včasih tako izvirna, da je gotovo deset let

pred današnjo modo, si starši in sorodstvo beli glavo in jih tarejo misli »Kaj je vendar z našo Valerijo? Kam to vodi?« Valerija čuti, da je ne sprejemajo take, kakršna bi rada bila in si želijo, da bi bila drugačna. Res ne ve, kaj in kako bi storila.

Bilo je na športnem srečanju. On je skakal v višino in bil med tistimi, ki so imeli največ možnosti, da bi šel na nadaljnje tekmovanje. Ona je metala kroglo. Zalučala jo je tako silovito, da je daleč presegla daljavo petnajstletnice in skoraj dosegla normo za osemnajstletnice. Med množico tekmovalcev sta si tudi ona med seboj čestilala. Toda njemu, Juretu, se je zdelo kot bi med tem, ko ji je mehanično podajal roko, slišal »Tale je! Ne izpusti je!« in njo, Valerijo, je v gneči nekdo potisnil ali sunil, da je Juretu sicer podala roko vendar tudi nekako obtičala v njegovem naročju. Obema je bilo nerodno: njej, ker je tako čudno pristala na njegovih prsih in njemu, ker mu je glas šepnil: »Tale je! Ne izpusti je!«

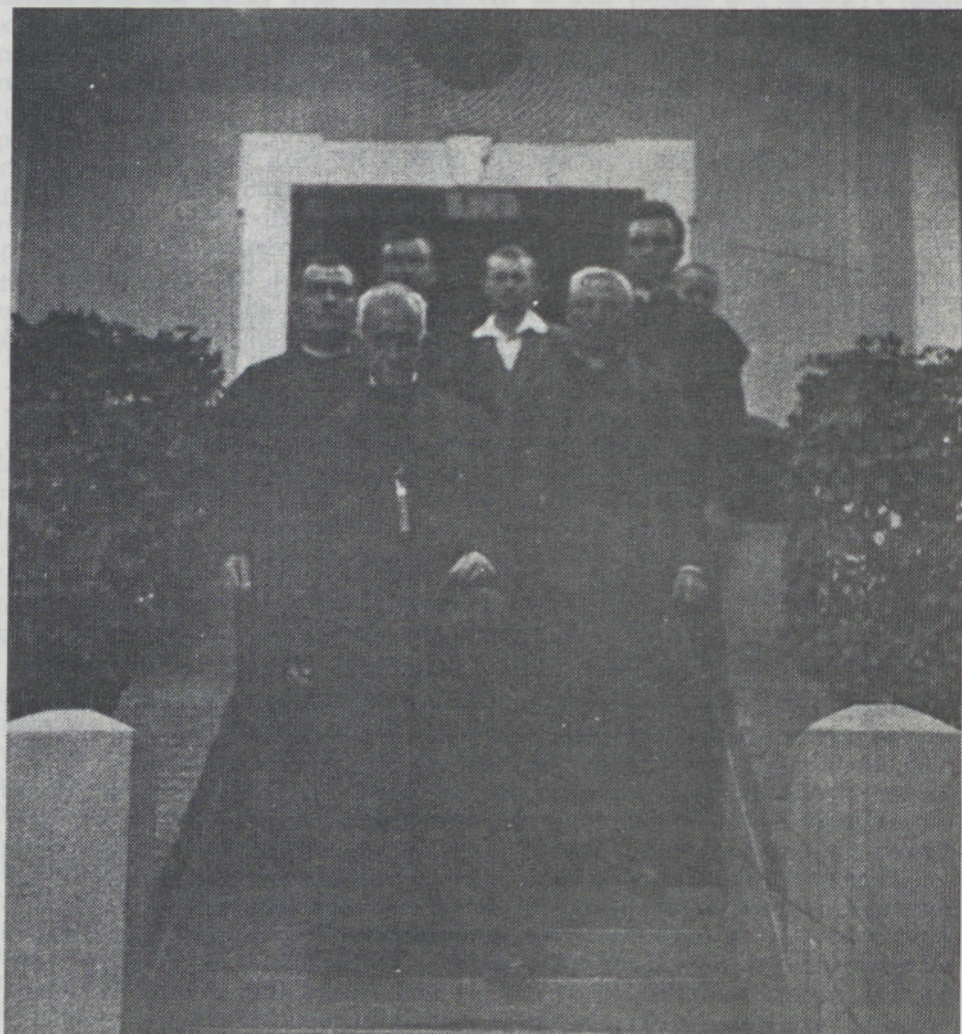
Po kratkih opravičilih in ker sta morala iti vsak k svoji skupini sta se razšla. Toda Jure je po prireditvi počakal Valerijo pred vrati stadiona. In od takrat sta Jure in Valerija postala »neločljiva«, vsak prosti čas sta prebila skupaj. Juretu se je vse, kar je povedala ali storila Valerija, zdelo nebeško lepo. Taka kot je bila mu je najbolj ugajala. In Valerija si ni mogla misliti nekoga, ki bi jo mogel bolj očarati kot Jure. Vse, kar sta Juretova oče in mati videla na njem neprimernega, je njej najbolj ugajalo in šale, zaradi katerih ga njegovi sestri nista mogli prenašati, je Valerija imela za najbolj posrečene. Vse »kar so na Juretu zlasti njegovi domači odklanjali, je Valerija sprejemala kot božji dar in vse kar je Valerijo motilo, da ni bila zadovoljna sama s seboj je bilo Juretu nabolj všeč. Kako potem ne bi hotela biti skupaj?

Vsak dan srečujemo Jureta in Valerije. Včasih so skupaj in vidimo, kako jim je prijetno zato, ker morejo biti skupaj. Včasih pa tavajo kakor zgubljeni, se iščejo in bi radi prišli skupaj.

Bežijo od doma in od odraslih, ker jih ne sprejemajo takih, kakršni so. Saj vendar ne morejo ostati vedno otroci. Naučiti se morajo biti odrasli. Toda nihče jim pri tem ne pomaga. Ko so bili še dojenčki, so jim konec prvega leta vsi pomagali, da bi shodili in začeli govoriti. Danes ko vstopajo v svet odraslih, pa jim nihče ne pomaga, nihče jih ne sprejema take, kakršne so in nihče se jih ne veseli. Vsi bi jih hoteli imeti »drugačne«. Drugačni so pa zato, ker postajajo drugačni, odrasli in dozorevajo v človeške osebnosti. To pa je zelo zapleteno dogajanje, ki traja vsaj pet, če ne tudi sedem let. Zdaj morajo biti najprej »najstniki«, to so otroci od desetega do dvajsetega leta, potrpežljivi sami s seboj, potrpeti pa morajo tudi tisti, ki bi jim pri tem dozorevanju morali pomagati, to so njihovi starši, bratje in sestre, sorodniki, učitelji in odrasli sploh.

Knezoškof Jeglič v Prekmurju

Poleti 1929 so slovesno obhajali desetletnico osvoboditve Prekmurja. Spomladi, pred temi slovesnostmi, pa si je častiti rodoljub ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič, želel tiho ogledati našo krajino. Pred osvobojenjem je že imel stike z Jožefom Kleklom st.; prvi je podpisal 1917 majsko deklaracijo, s katero so se Slovenci izrekli za osvoboditev iz Avstro-Ogrske in združitev z drugimi južnimi Slovani. S slovensko delegacijo je prišel na mirovno konferenco in posredoval pri ameriškem predsedniku Wilsonu ter drugih veljavnih politikih za osvoboditev Slovencev.

Jegliča je povabil na obisk v Prekmurje upok. župnik in urednik Jožef Klekl starejši. Obiskali so pomembnejše kraje in osebnosti. Tako je prišel Jeglič tudi v Bogojino, da si je ogledal komaj dograjeno Plečnikovo cerkev. Duhovniki v Jegličevi okolici na škofiji so bili neprijazni Plečnikovi umetnosti, zlasti novi frančiškanski cerkvi v Šiški v Ljubljani, ki so jo zidali istočasno kot bogojansko. Jeglič je bil nad cerkvijo navdušen in je z zanimanjem poslušal razlago o njej. Prišel je tudi, da bi obiskal bogojanskega župnika in dekanijskega upravitelja Ivana Bašo. Fotografija, stara zdaj že šestdeset let, je ovekovečila ta obisk, zato jo objavljamo. Na stopnicah pred bogojanskim župniščem stojijo ob slovesu: spredaj škof Jeglič z njemu značilno sklonjeno glavo (osem let pred smrtjo, zdaj 79 leten), za njim na desni Jožef Klekl (55 leten). Na levi Ivan Baša (54 leten, dve leti pred smrtjo), za njim dekan sobočke dekanije, tišinski župnik Jožef Krantz, za Kleklom bogojanski kaplan Janko Breznik. Edini še živi na sliki je v ozadju stoječi študent.

Franc Tement

Pri rojakih v Chicagu in Torontu

Prijaznemu vabilu rojakov iz Chicaga sem se odzval in jih obiskal med 7. julijem in 1. avgustom 1988. Vmes, od 16. do 23. julija, sem se srečal tudi z razmeroma številno skupino nekdanjih črensovskih župljanov v kanadskem vele mestu Torontu. Menim, da bo prav, če o teh dveh mestih zapišem tudi nekaj zanimivosti.

Chicago leži ob južni obali velikega jezera Michigan. Skupaj z osmimi okrožji predmestij šteje nad šest milijonov prebivalcev. Mesto je središče ameriške jeklarske industrije. Ponaša se s številnimi nebotičniki, med njimi je takoimenovani Sears' Tower, s stoosmimi nadstropji najvišja stavba na svetu. Nad sto tretjim nadstropjem je ploščad, od koder imajo obiskovalci te ogromne stolpnice čudovit, pa tudi vtoglavl razgled daleč naokrog. Na tej ploščadi so številne trgovine z najrazličnejšimi spominki. Nedaleč od te super-stavbe je ohranjen vodni stolp prvotnega Chicaga. Temu stolpu je prizanesel silovit požar, ki je leta 1871 po tri in pol dnevih divjanja skoraj popolnoma upepelil nekdanji Chicago.

V verskem pogledu pripadajo chikaški Slovenci (tudi Prekmurci) slovenski nacionalni župniji Svetega Štefana. Župnija je bila ustanovljena leta 1892, sedanjo cerkev pa so zgradili leta 1898. V Kroniki te cerkve stoji zapisano med drugim: »Cerkve sv. Štefana ne bi nikoli stala, če pri njeni gradnji ne bi izdatno pomagali prekmurški Slovenci«. Veliko prekmurskih Slovencev je bilo tu poročenih. Njihovi otroci so bili tu krščeni in birmani. Prvi krst prekmurskih staršev je vpisan 10. novembra 1907. Takrat so krstili Martina, sina Marka in Marije roj. Kavaš. Duhovniki te cerkve so do danes pokopali številne prekmurske izseljence. Tu dobivajo chikaški Slovenci še danes hrano božje besede v slovenskem jeziku. Zelo radi prihajajo sem k božji službi, četudi so oddaljeni mnogo milj od cerkve. Vsako 3. nedeljo je tu »prekmurska nedelja«. V

Chicago ob jezeru Michigan

tej cerkvi jih krepi molitev in božja beseda v slovenskem jeziku. Radi pojejo cerkvene pesmi. Med vsemi jim je najbolj pri srcu Marija, Nebeška kraljica. Neredko jo pojejo s solzami v očeh. Zelo znan in izredno zaslužen župnik pri sv. Štefanu je bil pokojni p. Kazimir Zakrajšek OFM. Tudi sedanji župnik je frančiškan, p. Tadej Trpin. V Lemontu imajo frančiškani svoj samostan, čigar predstojnik je sedaj p. Vendelin Špendov, neumorni skladatelj in pevovodja in voditelj duhovne oddaje za Slovence na chicaškem radiju. Lemontska cerkev je posvečena Mariji Pomagaj.

Med mnogimi drugimi se je leta 1928 doselila v Chicago, sedaj čez meje ZDA znana, izredno zaslužna slovenska kulturna, socialna in društvena delavka, Gizela Hozian.

Chicaški Slovenci se lahko pohvalijo, da imajo na chicaškem radiu vsak petek od 7. do 8. ure zvečer svojo slovensko uro. Njen dolgoletni urednik je bil znani kulturnik med chicaskimi Slovenci, sedaj že pokojni dr. Ludvik Leskovar. Sedanja voditeljica slovenske ure na chicaškem radiju je pokojnikova žena Corinne Leskovar.

In kaj sem doživel med slovenskimi rojaki v tem razgibanem vellemestu?

Po devetih urah poleta, brez vmesnega pristanka, z začetkom na zagrebškem letališču, smo srečno pristali na chicaškem letališču O'Hare. Mene in še nekatere druge Slovence, ki smo pripotovali z istim JAT-ovim letalom DC-10, so pričakali Gizela Hozian, p. Vendelin in zakonca Jožef in Margareta Rebrica. Pred letališko zgradbo je naju, gospo Hozianovo in mene, čakal z velikim avtomobilom vedno zelo uslužni Eddy.

Po kratki vožnji po izredno prometni avtocesti smo stopili v zelo lepo, novo stanovanje gostiteljice Hozianove. Tu so bili na večerji, ki jo je odlično pripravila moja, izredno požrtvovalna gostiteljica, poleg njenih sorodnikov, še p. Vendelin, njegova sestra iz domovine in p. dr. Bernardin Sušnik. Seveda smo si imeli mnogo povedati. Izseličence zanima marsikaj od doma, kar se zdi nam, ki smo stalno doma, večkrat nezanimivo. Za marsikaterega zdomca ima beseda domovina nedopovedljivo lep zven. Celo neka pesem pravi:

»Pri mali ceni sem te imel
prej kak' sem tužno slovo vzel.
Al'zdaj, ko tlačim tuja tla,
ljubezen prava je prišla«.

Spoštovanja in prave ljubezni do domovine se marsikdo nauči šele daleč od domovine — v tujini!

Naslednji dan (8. julija) smo obiskali bolnike: Ano Kreslin iz Dolnje Bistrice, ki je čakala na operacijo, Boltija Kelenca na njegovem domu in gospo Bowman v Domu počitka (Oak Wood Nursing Home). Ob Kreslinovi je bila prav ob našem obisku zbrana v bolniški sobi vsa njena družina. Bolti ima izreden dar pripovedovanja. Poslušali bi ga ure in ure. Če bi se mož potrudil, bi lahko napisal knjigo zgodb iz svojega življenja. Čeprav težak invalid, pa je vendar poln življenjskega optimizma! Bowmanovi je Hozianova več let požrtvovalno stregla in jo še danes rada obišče. Spotoma smo obiskali še Katarino Krampač, rojakinjo iz Trnja. Kljub lepim letom je še vedno zaposlena več dni na teden. V njeni razmeroma veliki hiši najdejo streho študenti in uslužbenci raznih narodnosti.

V soboto, 9. julija, smo obiskali enega od mnogih chikaških pokopališč. Molili smo in zalili rože na grobovih slovenskih rojakov, tudi na grobu Ignaca Hoziana in Tonija Balažica.

Na večerjo nas je v soboto povabila Mary Edwards, najstarejša hčerka Gizele Hozian. Po večerji smo si ogledali film, posnet ob jubilejni slovesnosti rojstnega dne Gizele Hozianove.

V nedeljo, 10. julija, sem ob deseti uri maševal in pridigal v cerkvi Svetega Štefana. Somaševal je p. Kalist Langerholz OFM. Berili sta brala Micka Petek in Toni Tkalec. V začetku maše sta me pozdravili Nataša Tkalec in Martina Hozjan. Oblečeni sta bili v narodno nošo. Pevski zbor je ubrano prepeval. Po kakovosti prav nič ne zaostaja za zbori v domovini. Po zelo pristrčnem srečanju s številnimi rojaki v cerkveni dvorani, smo se napotili na dom zakoncev Jozefa in Margarete Rebrica. Petju nabožnih in domoljubnih pesmi ni hotelo biti konca. Med številnimi gosti sta bila tudi zakonca Borovič, sorodnika iz Veržeja.

Naslednje dneve smo obiskali domove Jožefa in Ane Kreslin, Ivana in Rozalije Hanc, Marije Rebrica, Antonije Denša in Marije Gjura. Vsi so bili našega obiska pristrčno veseli. Domovine se vsi radi spominjajo.

Nekaj naslednjih dni sem bil gost oo. frančiškanov v Lemontu, v »ameriških Brezjah«. Od tam smo obiskali Ignaca in Marijo Glavač. Naslednji dan mi je Ignac razkazal bližnjo in daljno okolico Lemonta.

Peljala sva se mimo mnogih novih večjih in tudi zelo velikih stavb, ki jih je postavil on s svojimi zidarji. Ob tej priliki sem imel priliko videti vas ameriških milijonarjev, ki imajo ob svojih hišah manjša letala, s katerimi potujejo po Ameriki.

Prav prijeten večer smo doživeli pri družini Tonija in Darinke Tkalec. Toni je zaposlen pri slovenskem tovarnarju Martinu Hozjanu, žena Darinka pa ima frizerski salon. Toni pomaga kot amater tudi pri slovenski uri na chikaškem radiu. Med številnimi gosti sta bila še Janez in Ema Hozjan, ki sta prišla na daljši obisk k sestri Micki Petek iz Polane.

Naslednje dneve smo obiskali še družini Antona in Terezije Glavač ter Kazimirja in Terezije Krampač. Pogosto so bili z nami p. Vendelin, njegova sestra iz Senovega in p. dr. Bernardin.

V petek, 15. julija, sem somaševal pri sv. Štefanu z urednikom Ognjišča Francem Boletom. Zvečer smo bili v gosteh pri družini Jožefa in Simone Vučko, katerim je požigalec pred nekaj meseci povzročil hudo škodo na hiši. K sreči je bila hiša zavarovana, da ni bilo posebnih finančnih težav pri obnovi. Ta petek mi je p. Vendelin na chikaškem radiu zaželel srečno potovanje v Toronto.

V soboto, 16. julija popoldne, sem poletel z manjšim letalom iz Chicaga v Detroit, kjer sem prestopil na večje letalo, ki me je poneslo na sedemdnevni obisk v kanadsko mesto Toronto. Čez dobro uro letenja ob lepem vremenu, sem pristal na mednarodnem L. Pearson International Aeroportu. Pričakala sta me prijazna Agata Žoldoš in Ignac Faršang, nekdanja črensovska farana, sedaj že zdavnaj državljana druge največje dežele (po površini!) na svetu — Kanade. Naj kar na začetku zapišem, da sem bil ves teden, razen enega dneva, v gosteh pri prijazni družini Jožeta in Agate Žoldoš. Po zaslugi odlične voznice Agate sem v Kanadi videl marsikatero znamenitost.

Gostitelji Žoldoševi in sorodniki

Naslednji teden (od 16. do 23. julija) sem bil torej na obisku med našimi rojaki

V TORONTU

Beseda »toronto« naj bi pomenila v jeziku Indijancev Huron »dežela izobilja«. No, po tem sodeč, kar smo videli v Torontu, razlaga besede ni ravno zgrešena. Seveda pa so v mestu tudi senčne strani. Prvotno se je to mesto imenovalo York, ki pa se je 1834 preimenovalo v Toronto.

Glede na versko pripadnost so najštevilnejši anglikanci, katoličani so na tretjem mestu. V tem mestu imata sedež anglikanska in katoliška nadškofija. Obiskali smo impozantno katoliško stolnico, ki je posvečena sv. Mihaelu. Prav takrat so obnavljali stolp in ostrešje. Slovenski rojaki so ponosni, da je tukaj nadškof koadjutor slovenske gore list, namreč msgr. dr. Alojzij Ambrožič. Mnogi upajo, da bo prav on nasledil sedanjega nadškofa.

Največ slovenskih priseljencev je iz časa po drugi svetovni vojni. Raztreseni so po vsem svetu in tudi po širšem področju Toronta. Tu vodijo oo. lazaristi dve slovenski župniji: župnijo Marije Pomočnice in Brezmadežne. Obe cerkvi sta bili postavljeni v prejšnjem desetletju in sta torej takorekoč popolnoma novi. Večja je druga. Zunaj Toronta imajo Slovenci tri takoiimenovane pristave: prekmurski Slovenci imajo pristavo »Večerni zvon«, primorski rojaki pristavo »Simon Gregorčič« in še »slovensko faro«, nekak, na več hektarjih raztezajoč se vikend z veliko kapelo. Na teh pristavah se v poletnem času odvija poleg verskega tudi družabno življenje.

Na prekmurski pristavi »Večerni zvon«

V nedeljo, 17. julija, sem imel opoldne sv. mašo s. pridigo na prekmurski farmi. Ta dan je bilo še posebej toplo. Naj mimogrede pripomnim, da je v času mojega obiska v Ameriki in Kanadi vladala huda vročina in prav tako izredna suša. Berili pri tej maši sta brala Agata Žoldoš in Štefan Ritlop. Pel je zelo lepo prekmurski pevski zbor. Po maši je bil prigrizek v veliki, lepo opremljeni dvorani. Tudi v dvorani so peli rojaki nabožne in domoljubne pesmi. Tudi torontskim rojakom pomeni pesem mnogo, gotovo mnogo več kot nam v domovini. Nedeljsko srečanje so zaključili prekmurski rojaki s tombolo in krajšo veselico. Z Žoldoševima zakoncema smo popoldne obiskali še primorsko pristavo, že jutraj pa tudi »slovensko faro«.

Pozno popoldne istega dne smo obiskali tovarno Kitchen's Equipment, last gostiteljev Žoldoševih. Proti večeru smo se z gostitelji povzpeli na CN-Tower. Ta stolp je znamenitost Toronta, podobno kot Eifelov stolp v Parizu. Stolp je visok 553 m. Na višini 350 m je vrteča se restavracija, v kateri ima prostor več sto gostov hkrati. Restavracija se v 72 minutah zavrti okoli svoje osi. Tako si lahko gost ogleda celotno panoramo mesta med kosilom ali večerjo, ne da bi moral napenjati vratne mišice za obračanje glave v razne smeri.

V turistični sezoni je zelo obiskan Ontario Place z zabavišči na jezeru Ontario. Tu je tudi kinodvorana v ogromni krogli. Ogledali smo si film Pomlad—jesen. Po obisku pri prijazni in gostoljubni družini Jožefa in Vere Vinčec, smo si ogledali popolnoma nov dom počitka za ostarele slovenske rojake, ki se imenuje Dom Lipa. V njem je prostora za sedemdeset oskrbovancev. Trenutno je Dom zaseden do polovice. Po somaševanju z dr. Francem Sodjo v lepo urejeni kapeli Doma, sem imel priliko razgovarjati se s številnimi oskrbovanci. Oskrbovanci so zelo hvaležni za vsak duhovniški obisk. Ob slovesu so dejali, da sem jim tudi jaz prinesel košček domovine. Isti dan, v ponedeljek 18. julija, smo se zglasili še pri družinah Martina Padarja, Lojzeta in Ivanke Žizek ter pri družini našega črensovskega soseda Štefana Kelenca. Tudi med njimi smo se počutili kot bratje med brati.

V torek, 19. julija, sem maševal v slovenski cerkvi Marije Pomočnice kristjanov. Po zajtrku smo si ogledali tipično kanadsko, izredno bogato založeno trgovino »Higland Farms«. Ceno pri blagajni pove z besedami posebna elektronska naprava. Do večera smo se odzvali vabilu družine Slavka Kelenca (naš sosed v Črensovcih!), družin Štefana Krampača, Štefana in Terezije Vinčec, Jožefa in Cvetke Bedernjak. K njim je prišel še brat Štefan z ženo. Na večerjo nas je povabila gostoljubna družina Ignaca in Terezije Faršang. Faršangovi so bili v Črensovcih znana družina mlinarjev.

V zelo prijetnem spominu mi je ostal 20. julij. Obiskali smo namreč kraje in znamenitosti, ki so v neposredni zvezi z našo vero. Ustavili smo se na pokopališču Svetega Križa, kjer smo molili za rajne. Po obisku stolnice sv. Mihaela smo se odpeljali v dobrih sto km oddaljeni romarski kraj Midland, ki ga je leta 1984 med drugimi kanadskimi mesti obiskal sveti oče Janez Pavel II. Molitev križevega pota je vodila Agata Žoldoš.

V znanem kanadskem svetišču »Martyrs' Shrine«, posvečenem kanadskim mučencem, smo prejeli blagoslov z relikvijami jezuitskih mučencev izpred tristo let. Obiska vredna je indijanska vas »Indian Village Santa Marie among Hurons«, od koder so jezuiti sejali seme krščanstva med Indijanci plemena Huron. Med leti 1639 in 1650 so jezuitski misijonarji oskrbovali kakih 20.000 Indijancev okrog jezera Georgian Bay. Leta 1648 in 1694 so irokeški Indijanci ubili misijonarje Antoine-a Daniela, Jeana Brebeufa in Gabriela Lalementa. Svetišče kanadskih mučencev stoji torej na posvečeni zemlji. Danes tisoči romajo k temu svetišču, ki je zibelka krščanstva in civilizacije v Kanadi.

Romarska cerkev kanadskih mučencev

Proti večeru smo obiskali družini Štefana in Marije Horvat ter Antona in Ane Hozjan. Ko smo se vračali iz Midlanda, smo bili gosti pri Vinčecovih v njihovi novi vikend-hiši ob Georgian Bay-u.

Tudi četrtek, 21. julija, je bil za mene poln nepozabnih doživetij. Po maši v slovenski cerkvi Brezmadežne smo se peljali v Hamilton, kjer vodijo slovenski salezijanci župnijo sv. Gregorja Velikega. Imajo lepo novo cerkev s številnimi pomožnimi prostori. Gospod Cegnar nam je vse ljubeznivo razkazal in nas ob slovasu obdaroval z lepimi knjigami. Ogled slovitih slapov ob mejni reki Niagari je bilo seveda enkratno doživetje. Človeka prevzame silovito bučanje ogromne množine padajoče vode v globino. Te enkratne prizore je težko opisati. Treba jih je doži-

Niagarski slapovi

veti. Povzpeli smo se na 163 m visok stolp, od koder je bil pogled na padajoče slapove še veličastnejši. Tisti popoldan smo bili še v turističnem kraju Marine Land. Lastnik tamkajšnje velike poletne restavracije je Slovenec. Imeli smo priliko poslušati ansambel »Walter Ostanek«. Fantje so igrali skoraj izključno slovenske viže in imeli so ogromno poslušalcev. Ponosni smo bili, da je slovensko glasbo mogoče slišati tudi v krajih, oddaljenih tisoče kilometrov od doma.

Na večerji pri zgovornih zakoncih Francu in Tončki Smodiš se je zbrala številna družba slovenskih izseljencev. Jože Nerač in Terezija, Štefan Ritlop in Matilda, Viktor Glavač in Olga, Janez Gal in Rozina, Ignac Tkalec in Terezija, Anton Hozjan in Ana, Toni Bohnec in Gizela, Jože Ščerbič in Katica, Ignac Faršang in Agata Žoldoš. Tudi tokrat je imela lepa slovenska pesem prednost. Bilo je lepo. Prenočil sem pri gostoljubni družini Štefana in Matilde Ritlop, ki sta se z otroki še le pred kratkim vselila v popolnoma novo, praktično urejeno hišo. Zakonca imata moderno opremljeno čistilnico za obleke. V delavnici pomaga Štefanu njegov brat.

V petek, 22. julija, sem v spremstvu Matilde Ritlop bil pri pogrebni maši pri Mariji Pomočnici. Umrl je slovenski rojak iz Velike Polane K tej maši sem se peljal tudi s torontsko podzemno železnico. Popoldne smo se zglasili še pri Francu in Anici Zelko iz Črensovec.

Slovo od Kanade smo obhajali pri Žoldoševih. Moram naglasiti, da je bilo res svečano. Razen domačih (Žoldoševih) so bili na poslovilnem večeru Štefan in Terezija Vinčec, Ignac in Terezija Faršang, Regina Gruškovnjak, Lojze in Ivanka Žižek, Jože in Vera Vinčec, Franc in

Tončka Smodiš in Terezija Penkarski. Med nas je prišel še en odličen gost: superior Ivan Plazar.

Naslednjo soboto zjutraj, 23. julija, sem poln prelepih vtisov odletel prek Detroita nazaj v ameriški Chicago. Žoldoševi družini sem še posebej hvaležen, da sem z njihovo pomočjo vsaj nekoliko »ujel« utrip velike dežele — Kanade. Žoldoševa sta odlična voznika in požrtvovalna gostitelja ter dobrotnika. Bog vama povrni stotero! Tudi vse ostale slovenske rojake v Kanadi bom ohranil v najlepšem spominu kot dobre vernike, zavedne Slovence in izredno delavne ljudi. Čeprav so si ust-

Slovo od Kanade pri Žoldoševih

varili lepo blagostanje in so večinoma srečni v svojih družinah, jim stara domovina še vedno mnogo pomeni. Naj ob tej priliki citiram nekaj misli, ki jih je zapisala Agata Žoldoš v vzorno urejeni album. Med drugim pravi takole: »Prisluhnili ste nam, vašim slovenskim izseljencem. Čeprav smo srečni tukaj v tujini, naše misli in želje pogosto hitijo v rojstni kraj, v matično domovino. Tudi v tujini želimo ohraniti dragoceni zaklad: materin jezik. Prosimo vas iz srca, izročite bratom in sestram v domovini naše pozdrave in dobre želje. Povejte jim, da dolga desetletja, ki smo jih preživeli daleč od rojstnih krajev, niso pretrgali vezi med vami in nami. V duhu in mislih smo velikokrat z vami. Nežni glasovi naših otrok se razlegajo po kanadskih poljanah. Tudi slovenska pesem, ki nam je blažila slovo od doma in nas je spremljala v tujino, še živi...«

V nedeljo, 24. julija smo se ob 10. uri predpoldne zbirali k aninske-mu romarskemu shodu v Lemontu. To Anino romanje je bilo letos že štirideseto po vrsti. Pred sveto mašo smo opravili v čudovitem lemontskem okolju pobožnost križevega pota. Nato je bila romarska sveta maša s pridigo. Ob meni sta somaševala p. Jože Hren OP in p. dr. Bernardin. Berili sta brali Anica Glavač in Pepca Kores. Petje je vodil p. Vendelin. Tik pred koncem svete maše je bila slovesnost izročitve lepega odlikovanja ZA ZVESTO SLUŽENJE izredno delavni rojakinji med ameriškimi Slovenci, Gizeli Hozianovi.

Zadnji teden mojega bivanja v Chicagu smo obiskali še nekatere izseljenske družine in si ogledali še nekaj znamenitosti mesta. Bili smo pri podjetnem zidarskem mojstru Antonu Glavaču mlajšem iz Gornje Bistrice. Po obisku pri zakoncih Johnu in Femi Kramar, sta me uslužna zakonca Toni in Dragica Rous popeljala v predel mesta z velikim številom nebotičnikov. Ogledali smo si chikaško stolnico imena Jezusovega. Cerkev je lepa in velika, vendar se med orjaškimi nebotičniki nekam izgubi. Pred vhodom sem srečal dva, tri berače, ki so vsiljivo prosili vbogajme. Poleg blišča torej tudi senca! Ni nam bilo žal časa, ki smo ga posvetili obisku ogromnega akvarija z ribami (bolje z vodnimi živalmi) z vsega sveta. Nato smo bili še na domu naših Rousovih sosedov. Nekaj korakov od doma si je Toni uredil moderno mehanično delavnico, v kateri popravlja s svojimi mehaniki vozila evropskega porekla, predvsem nemška. Pred kratkim je odprl še trgovino z rezervnimi

Hozjanova družina

deli za vsa nemška vozila, ki so na prodaj v ameriških trgovinah. S svojim »Tonys'Import Motors« je Rous med zelo uspešnimi poslovneži na čičaških tleh.

Zadnjo sredo, 27. julija, smo obiskali urednico mesečnika »ZARJA« Corinne Leskovar. Tu smo posneli moj duhovni nagovor slovenskim rojakom v Chicagu. Predvajan je bil v petek 29. julija. Po kosilu, v znani češki restavraciji, ki nam ga je pripravil Martin Hozjan s svojo ženo Anico, smo si ogledali tovarno tiskarskih strojev »MAH«. Lastnika tega velikega podjetja sta naša gostitelja. Martin je iz Črensovec, Anica pa z Cornje Bistrice. Tudi to renomirano podjetje je še en dokaz več, da naši prekmurski rojaki v svetu niso »od muh«. Popoldne smo bili še pri družini Škafar in nato na večerji pri družini Jožefa in Marije Copot. Tudi ta družina živi v lepi slogi.

Naslednjega dne smo bili gosti pri družini uspešnega zidarskega mojstra Štefana Copot. Njegova žena Olga je z Dolnje Bistrice. Štefan me je popeljal do znanega čičaškega hotela »Holy Day«, ki ga je v celoti postavil on s svojimi delavci. Lastnik hotela je Hrvat, preprost, pa zelo vljuden mož. Smo se prijetno razgovorili. Večerjo nam je pripravila Copotova žena Olga s hčerko.

Proti koncu tedna smo obiskali veliko privatno delovno organizacijo s 1.500 zaposlenimi visokokvalificiranimi delavci, ki posluje zelo uspešno. Omenjam pa to podjetje zato, ker vodstvo nudi svojim zaposlenim kosilo vsak dan zastonj. Tu je zaposlena tudi hčerka Gizele Hozian, Mary Edwards. Mary je že nekajkrat obiskala našo domovino in je velika prijateljica naših slovenskih rojakov. Zvečer smo bili v gosteh pri družini Antona in Zvonke Žižek. Tu živi tudi Zvonkina mati Evelina Copot. Naj omenim, da je tu v Chicagu pet njenih otrok, najstarejši sin pa je v Kanadi. K večerji in prijetnemu kramljanju sta prišla tudi Evelinina hčerka Darinka in njen mož Toni.

V soboto smo večerjali v Chicagu znani restavraciji »Pizza«. Naši gostitelji so bili Gizelini sorodniki.

Nedelja, 31. julija, je bila izredno svečana. Ob 10. uri je bila pri Sv. Štefanu poslovilna sveta maša ob navzočnosti številnih naših izseljencev in ob izbranem petju tamkajšnjega pevskega zbora. Somaševal je p. Jože Hren OP. Sveta maša je bila za vse dobrotnike in župljane. Berili sta brala Gizele Hozjanova in Toni Tkalec. Pridigal sem o potrebi Reš. Telesa v našem življenju.

Po maši je bilo izredno pristrčno slovo, v ozračju globokega spoštovanja do duhovništva. Zvrstili so se številni govorniki. P. Jože Hren OP je v angleščini povedal med drugim: »Naš gost in mi imamo mnogo skupnega, kajti on je dušni pastir v župniji, kjer so naši starši in naši predniki prejeli dragoceno vero in jo posredovali tudi nam. Ali nismo zato srečni? In če ste kdaj obiskali Prekmurje, ste mogli nevsiljivo opaziti, kako dragocena je vera temu ljudstvu... Ali se zavedamo, od kod izhajajo korenine naše vere? Ali smo sposobni predati baklo vere naši generaciji? Ali je naša vera še tako živa kot tista naših prednikov?«

P. Tadej Trpin, župnik pri Sv. Štefanu je dejal: »Naša župnija je središče slovenske kulture v Chicagu. Imamo veliko društev, pri katerih vsi sodelujemo. Ponosni smo na Prekmurce, ki so zelo verni in zve-

Obisk pri rojakih v ZDA je sklenjen

sti Cerkvi. Med seboj so trdno povezani. Radi podpirajo našo faro, za kar smo jim vsi iskreno hvaležni.

Gizela Hozian je dejala med drugim: »Povabili smo vas sem in vaš prihod smo željno pričakovali. Pa ne samo v osebi Franca Tementa, ampak predvsem kot božjega služabnika.

Na kraju je naslovila name in na vse rojake v domovini prošnjo: »Povejte našim dragim domačim, da smo kljub blagostanju ostali zvesti njihovim načelom. Vse njihove lepe nauke hranimo globoko v srcih in vse domače ljubimo!«

Toni Tkalec, sodelavec slovenske ure na chicaškem radiu, je dejal v pesniškem zanosu: »Prekmurje je tako lepa dežela. Kmalu boste smeli zopet prisluhnuti šumenju Mure, na kateri so še pred nekaj leti ropotala mlinška kolesa, tam, kjer cveto narcise in bele tulpike. Tega se tudi mi tako radi spominjamo. Žal je to za nas danes preteklost...

Spominjajte se nas, te naše velike družine tostran Atlantika. Želimo vam srečno pot in vas naprošamo, da ponesete tople pozdrave našim dragim prijateljem — sorojakom«.

Martin Hozjan, znani gospodarstvenik v ZDA, nekdanji črensovski župljan, je v pisnem pozdravu poudaril sledeče: »Zahvalim se vam, da ste nam z vašim prihodom k nam prinesli košček nam tako drage domovine. Še posebej hvala, da ste med nami sejali duhovno vedrino in nam posredovali smernice za duhovno življenje... Izročamo vam tudi pozdrave za rojake v domovini«.

Upokojena učiteljica, 80-letna Ana Gaber, je povedala v prijetno kramljajočem tonu: »Sem Gorenjka. Trideset let sem v Ameriki in vas

Prekmurce sem spoznala tukaj. Skupaj držite in sodelujete v dobrih stvareh. Želim, da bi vse skupine tako lepo in složno sodelovale kot vi, Prekmurci. Kako lepo je gledati žene in može ob raznih prireditvah, kako pridno delate za isto stvar. Z Gizelo sodelujeva že vrsto let. Občudujem jo. Pozdravite mi tudi Jožeta Zadrayca, ki toliko in tako lepo piše v Družini. Pozdravite mi Lojzeta Kozarja, pisatelja. Kako čudovita je njegova knjiga Premakljivi svečnik. Večkrat sem jo že prebrala. Je kot naš lašč za naš čas.»

V Ameriki rojena slovenska izobraženka, Corinne Leskovar je naglasila: »Gospa Gizela Hozjan je naša najlepša roža. Je pravi čudež. Ne vem, od kod jemlje vse besede. Ona je povsod. Nevem, kje jemlje čas, ko ima dan vendar samo 24 ur... Vas, Prekmurci, vsi občudujemo. Ste skupina, ki nam je vsem za zgled. Vaša močna povezanost in vaša dobra dela so nam vsem lahko za zgled. Vi ste naš ponos!«

Marija Rebrica je dejala: »Vašega prihoda smo se razveselili. Doma ste nam bili kot brat in oče. Čeprav ste bili med nami kratek čas, ste v nas v nas poživili vero, pesem in ljubezen. Pozdravite vse v domovini.«

Pepca Kores, ki je kot enajstletna deklica bila na moji novi maši, je obujala spomine na ta lepi dogodek. Prosila je, naj ponesem pozdrave tudi v Ptuj in njegovo okolico.

V imenu bolnikov in v svojem imenu se je poslovil Bolti Kelenc. Marija Balažic mi je v imenu Društva sv. Ane zaželela srečno pot v domovino in v imenu Društva sv. Križa njegov predsednik Štefan Copot.

Za sklep je dejala Mary Edwards: »Povejte doma: Moja mama je bila bolna, pa ni umrla, ona živi. Lepo pozdravite sorodnike v Trnju, na

Domoljubne pesmi v slovo

Gornji Bistrici in drugod. Pozdravite Gruškovnjakove v M. Soboti. Pozdravite g. mariborskega škofa dr. Krambergerja, g. Ignaca Kreslina, gospoda Stanka Zvera«.

Naslednji dan, 1. avgusta, me spremljajo na letališče sestri Gizela in Marija ter vedno uslužni Eddy. Stisk rok, beseda zahvale, dobre želje in obisk poln nepozabnih vtisov, je končan.

Mogočne turbine JATovega DC-10 letala pojejo svojo monotono pesem več tisoč metrov nad Atlantikom. Z menoj potujejo številni ameriški romarji v Medžugorje. Ob meni ima v rokah rožni venec postarana ženica-romarica. Tam, nekoliko bolj spredaj, sedi postaven mladenič, ki prav tako vzame pogosto molek v roke... Na obrazih vseh teh številnih romarjev je neka globoka resnoba. Malo govorijo med seboj. Dva duhovnika v duhovniških oblačilih jih spremljata.

Zaprem oči. Ne, ne spim, ne morem spati. Na vas mislim, dragi rojaki, ki smo splekli med seboj vezi prijateljstva. Vsaj nekoliko sem spoznal vaše radosti, pa tudi vaše hrepenenje po domu in dragih domačih. Spomnim se pesmi, ki ste jo večkrat, nekateri s solznimi očmi, prepevali:

»Kje prijazne ste višave,
ki obdajate moj dom?
Kje cvetoče ste planjave,
vas le kdaj še videl bom?
Kje, predraga, si dolina,
kjer preživel sem mladost?«

Tudi jaz vzamem v roke najprej brevir in nato še rožni venec. Pri-družim se množici molilcev. Moje molitve hitijo k vam, mojim nekdanjim faranom in ostalim rojakom v Torontu, Lemontu, Chicagu in drugod. Bog naj blagoslavlja vaša pota! Bodite zdravi in srečni! Vsa vaša dobra dela, ki sem jih postal deležen med vami v tako obilni meri, naj nagradi On, ki je neskončno bogat!

»Pritrdite se na sedeže«, opozarja prijazna sprevodnica. Še nekaj minut in srečno pristanemo na zagrebškem letališču. Močno ploskanje se razlega po letalu. Kmalu smo v čakalnici. Tu me že čakata Marijan, turniški kaplan in Jože, naš novi kaplan. Tudi vas, dragi sobratje lendavske dekanije, sem se spominjal v molitvah na svoji romarski poti od svetišča kanadskih mučencev v Midlandu do Marije Pomagaj v Lemontu. Hvala tudi vam, sobratje, ki ste me v času odsotnosti požrtvovalno nadomeščali!

Onstran morij

Želim vam nekaj povedati o svojem potovanju v daljino Avstralijo, kjer živi, tako so mi povedali, 150 narodnosti, pa še kar v neki znosni slogi.

Od doma sem odpotoval 30. decembra 1987, iz Maribora do Beograda z vlakom, kjer sem se nekoliko prehladil, ob prihodu v Avstralijo, v Melbourne pa se kmalu prehlada znebil. Mlad fant, ki je vstopil v Celju in izstopil v Vinkovcih, je hotel imeti odprto okno. Da ne bi kačila nočnega miru, sem bil tiho.

Takoj po prihodu v Beograd sem se oglasil pri sestri, ki živi v Beogradu kot redovnica usmiljenka že 25 let, potem pa odpotoval na letališče. Pozvedel sem kje se odda prtljaga za Avstralijo. Kar hitro sem se rešil kovčka, potem pa začel stikati za morebitnimi znanci. Srečal sem nadškofa Perka in ga vprašal: Kam pa ti? — V Nemčijo greva z župnikom na neko slovesnost. — Kmalu se je začelo temeljito zapletati. V zvočniku slišimo: »Avion na liniji za Melbourne-Sydney ne bo poletel zaradi megle. »Potniki smo se zbrali pri nekem okencu in popeljali so nas na svoje stroške v hotel Slavija, nam naročili večerjo, zajtrk in prenočišče. Nič drugače ni bilo drugi dan. Še enkrat se je vse ponovilo. Ko smo se že drugič zbudili v hotelu, smo s strahom pričakovali, če si nas ne bo spet privoščilo nebo s svojo meglo. Šele tretjega januarja, namesto prvega, popoldne ob 13.40 smo se odzibali na vzletno stezo. Dvignili smo se nad redke oblake in v popoldanskem soncu smo se poslovili od domovine. Ko smo se dvignili na višino okrog 11 km, smo si smeli odpeti pasove na sedežih in začel se je živžav.

Za družbo sem imel mladega makedonskega muslimana, ki si je iz domovine peljal nevesto. Med njima je bila videti precejšnja razlika v letih. Bila sta silno prijazna, zlasti mladi mož. Tako nam ni bil dolg čas. Poleteli smo v smeri Damaska-Kuvajta in v Dubaju v Združenih arabskih emiratih prvič po pet in pol urnem poletu pristali. Čeprav sem se srečal z vzporednim sedaj že petič, sem bil vendar presenečen nad urejenostjo letaliških prostorov in bogastvom zlata in drugih stvari. Najbolj so me pritegnili policaji v krilih. Pa niso bili tako nerodni. Privlačni so bili. Ko smo tako eno uro postavali v letališki zgradbi, sem mislil, kako blizu smo sprtim Irancem in Iračanom.

Ko smo se v Dubaju dvignili, so nam iz poveljniške kabine sporočili: Do naslednje postaje Singapur bomo leteli 7 ur in 10 minut na višini približno 11 km. Prelet Indijskega oceana je bil kmalu po vzletu nekoliko nemiren, toda samo zelo kratek čas. Leteli smo po »nemirnem področju«, so nas opozorili. Indijo smo preleteli nekje nad Madrasom in Bombayem in pristali na koncu jugovzhodne Azije. Ko smo zapustili letalo in se napotili v letališko zgradbo, sem si mislil: Če se nam zdi to potovanje tako dolgo, kaj so pa potem čutili misijonarji, ki so nekoč tod mimo potovali na tihooceanska otočja, Kitajsko ali Japonsko z ladjo? — Letališka zgradba na zunaj ni pritegnila. Ampak njena notranjost je bila pa veličastna. Tu gotovo ni manjkalo denarja. Higijena pa spet na višku. Kaj bi bilo potrebno postoriti, da bi tudi pri nas bilo tako vse imenitno?

Komaj smo si za silo ogledali notranjost tistega dela letališke zgradbe, ki je bila namenjena potnikom in trgovini, že so nas povabili prijazni policaji, naj se zberemo v čakalnici za našo linijo.

Poleteli smo naprej v smeri jugovzhod. Iz kabine spet zvemo: »Naslednji naš postanek je Sydney«, kar pa ni bilo v prvotnem programu. Leteli bomo 7 ur in pol. Po nekako enournem letenju nam sporočijo: »Na desni pod seboj imamo otok Bali, na levi pa druge indonezijske otoke. Z avstralsko celino smo se prvič srečali pri mestu Darwin, seveda nismo ničesar videli, ker je bila noč.

Okrog 22.30 smo pristali v Sydneyu in se iz letala umaknili za pol ure, da so letalo počistili že za vrnitev domov. Hitro je minil čas in spet smo smeli vstopiti v letalo in poleteli smo v Melbourne, drugo največje avstralsko mesto. In ko smo prispeli, je bila ura točno 11 ponoči. Pregled prtljage in dokumentov je bil zelo temeljit. Težave so imeli le tisti, ki so si nabasali preveč steklenic. Pri vhodu v letališko zgradbo so me čakali moji glavni gostitelji Toplakova in Srnečeva. Med seboj so že imeli dogovor, kakšen približno bi naj bil program mojega bivanja v Avstraliji. Prvi večer po prihodu sem odpotoval s Srnečevima v nekaj več kot 100 km oddaljen kraj, kjer imajo okrog 500 m od morske obale prelep vikend, ki po svoji privlačni obliki daleč presega svojo okolico, ki je pač bolj preprosta. Čeprav je že bila ura okrog pol dveh zjutraj, nismo mogli iti spat, saj smo si imeli toliko povedati. Proti jutru okrog štirih pa smo se le ulegli za nekaj ur.

Mislím, da je bilo ravno za tri kralje, 6. januarja. Odpeljali smo se na morsko obalo jugovzhodno od melbournskega zaliva in čakali na začetek slavnostne plovbe jadrnic različnih velikosti, ki so jo priredili ob dvestoletnici odkritja Avstralije. Parada je trajala okrog 5 ur. Bilo je izredno mikavno. To enkratno predstavo je gledalo okrog sto tisoč ljudi na peklensko vročem soncu. Vsi smo morali biti namazani z vsemi mogočimi kremami zoper premočno sonce in vendar smo se mnogi lupili kot kuščarji. Po vrnitvi domov smo v senci namerili celih 42 stopinj C. Kako vse drugačno se mi je zdelo morje tukaj kakor pa je naš »mali« Jadran. Zvečer drugega dne bivanja v Avstraliji smo naredili načrt potovanja. Vprašali so me, ali želim bolj v mesta ali na deželo. Na mah sem se odločil za deželo in naše slovenske ljudi. Sestavili smo malo karavano: Srnečeva, Toplakova in jaz. Napotili smo se daleč, skoraj čisto na sever avstralske zvezne države Victorie. Pokrajina je bila temeljito ožgana, saj je huda vročina trajala skoraj brez presledkov več kot tri mesece. Nekaj popolnoma novega zame so bili avstralski gozdovi z nekaj deset metri visokimi drevesi, ki so bila večinoma ravna kot sveče. Vmes smo se tudi vozili mimo lepih cvetočih vrtov. Nekateri izmed njih so bili pravi raj polni prelepega cvetja. Višek vsega cvetnega bogastva pa sta bila botanični vrt v Melbourneu in vrtnarija zunaj mesta. Tako sem bil navdušen nad obema, da sem brez premisleka dejal, da bi bil že samo za to lepoto dal denar, ki sem ga dal za pot.

Vsekakor je zanimiv tudi živalski svet te oddaljene dežele. Prav na tri kralje smo se spotoma ustavili v najhujši vročini v rezervatu za živali. Tu sem se srečal z enim od simbolov dežele, kengurujem, pa mu ponudil hrano, ki jo dobiš pri vhodu.

Okrog 120 km jugovzhodno od mesta je otok, ime sem pozabil, ki je z mostom povezan s kopnim. Tu je na njegovi južni obali na pobočju hriba domovališče malih pingvinov. Okrog 9. ure zvečer prihajajo iz vode. Zbralo se nas je gotovo 15 tisoč turistov, da smo opazovali te nekoliko nerodne a privlačne živalce.

Moj obisk v mestu je bil namenjen tudi ogledu živalskega vrta, ki je tako enkratno urejen, da sem dejal svojim gostom, da bi sprejel službo navadnega delavca v tej eksotiki. Vse povsod največja čistoča in niti najmanjšega smradu.

Še bi lahko našteval pa stopimo raje med naše ljudi, zaradi katerih sem pravzaprav potoval tako daleč.

Prvo nedeljo smo se popeljali v slovensko cerkev Svetih bratov Ciri-la in Metoda v Kew. Že pred mašo sem srečal nekatere znance, o katerih sem lahko samo sanjal, da še kje živijo. Stiskali smo si roke z občutki, ki jih ni mogoče pozabiti.

Čas je bil za začetek maše, moje prve maše v tej daljni deželi. Govoril sem o duhovnih poklicih. Nadvse priazen duhovnik p. Bazilij me je predstavil vernikom. Nisem mogel biti zbran, ko sem kar v prvih klopih vi del vrsto znancev iz otroških let. Marsikateremu so tekle solze, mislim, da solze domotožja. To slutim in sklepam iz tega, kar sem doživel po maši na dvorišču pri cerkvi. Eden me je pocukal za en rokav, drugi za drugega, ta poklical, drugi pa potrpežljivo čakal, da pride na vrsto za kakšno besedo. Tako smo se zbrali trikrat v tej cerkvi.

Zadnjo nedeljo je bilo slovo, ko so se naši izseljenci poslavljali od koščka domovine, ki jo večina tako zelo ljubi, predvsem kraje v katerih so bili doma.

Za slovensko nedeljsko mašo žrtvujejo nekateri naravnost izredno veliko, saj se morajo popeljati do cerkve tudi po 50 in več kilometrov. In mnogi so slovenski božji službi nad vse zvesti.

Posebno lepa je bila prva nedelja z rojaki, tista prva ali druga v januarju, ki je bila čisto božično navdahnjena s slovenskimi božičnimi pesmimi. Petje vodi, da ne pozabim, sestra Silvestra iz Srednje Bistrice. Lepo so peli.

Nekajkrat na mesec na orgle igra slovenski dečko, Lenti, ki pa zelo slabo vidi. Ima zelo izostren posluš in študira glasbo.

Vsak dan nismo mogli v cerkev. Pater Bazilij je na škofiji izposloval dovoljenje, da sem ob delavnikih maševal doma pri Toplakovih. Mašo smo navadno imeli pred večerjo. Bili smo kakor apostoli na veliki četrtek, samo da je nas bilo trikrat manj.

En dan me je posebej povabil na pot p. Bazilij in ustavila sva se tudi v lepi novi samostanski cerkvi trapistov.

O premnogih stvareh smo se pogovarjali in še celo na slovenskem radiu Melbourne sem stegnil jezik ter povedal nekaj besed. Rekli so, da so bile dobro premišljene in na mestu.

Ne vem, ker tega nisem občutil, samo srečnega sem se počutil, da sem nekaj povedal od srca. Kako je našim v tujini drag slovenski človek, posebno duhovnik, se je izkazalo ob vsakem obisku na domu katerega-koli našega rojaka.

Ne smem pozabiti omeniti tudi naših slovenskih šolskih sester in njihove velike prijaznosti in koristnosti za slovensko skupnost. Kar tri sem

poznal že prej. Njihova prva predstojnica, s. Romane Toplak, ima velike, da ne rečem največje zasluge, da so l. 1936 odšle v misijone na Kitajsko štiri sestre na pomoč k velikemu misijonarju Jožefu Kerecu. Mati Romana je pred nekaj leti umrla v Melbourneu in bila pokopana na enem izmed mestnih pokopališč. Obiskal sem njen grob s preprostim nagrobnikom.

Nemajhno presenečenje je bilo srečanje s sestrama, ki sta doma od Svetega Jurija ob Ščavnici. Kar takoj pri prvem srečanju mi pravi mlajša: Gospod župnik! Se me še spomnite, ko ste me pripravljali za prvo obhajilo. Poleg te sestre sem našel tam še vrsto svojih učencev iz prvih duhovniških let.

Omenil bi še, da nekateri starši veliko žrtvujejo za šolo, prav tako njihova učiteljica Lucija. So bili menda trije primeri, da so pred leti starši za vsak obisk slovenskega pouka otroke peljali do 150 km daleč.

Druga stvar, ki bi jo še omenil, je stapljanje naših ljudi z okolico. Stapljanje nekoliko zadržujejo razni klubi.

Marsikateri se tudi zgubijo. In za mnoge take skrbi p. Bazilij ob podpori svojega sobrata, sester in drugih sodelavcev.

Dragi rojaki! Presrečnega sem se počutil med vami. Dostojnih besed zahvale ne zmorem. Verjemite, da sem v mislih z vami vsak dan.

Point Lonsdale — Vict.

Prihod očetov kapucinov v Pomurje

31. julij 1988. bo nedvomno pomemben datum v zgodovini Pomurskega pastoralnega področja. Ta dan so slovenski kapucini prevzeli župnijo Sv. Benedikta v Kančevcih in začasno tudi župnijo Svetega Martina v Martjancih. Pobudo za to, da bi prišli očetje kapucini k Svetemu Benediktu, so dale vse tri pomurske dekanije in župnije. Vsi duhovniki Pomurja so se strinjali z namenom, to je, da bo v prihodnosti pri Sv. Benediktu duhovni center za pomursko pastoralno področje.

Obenem so duhovniki izrazili pripravljenost pri tem sodelovati, to pomeni, da bi tja pošiljali na duhovne vaje mladinske skupine, ministrante, zakonske skupine, člane ŽPS in še druge župnijske skupine. Samo pod temi pogoji in zagotovili so očetje kapucini sprejeli župnijo Kančevce. Ker pa je prav v tem času ostala prazna župnija Martjanci, so začasno prevzeli tudi martjansko župnijo, ki jim bo služila za izhodišče in nudila začasno bivališče, dokler ne bo zaživel duhovni center pri Sv. Benediktu.

Po naročilu mariborskega škofa je na zadnjo nedeljo v juliju, 31. julija 1988. dekan soboške dekanije predstavil očete kapucine v župniji Martjanci in Kančevci. V obeh župnijah je bila prisrčna slovesnost, ki so se je udeležili tudi provincial kapucinov v Sloveniji p. Donat Kranjec in kapucin p. Stanko. Domači dekan je predstavil oba patra: p. Štefana Balazica, ki bo vodil obe župniji in njegovega pomočnika p. Pashala Prša.

Ob tej prisrčni slovesnosti, ki se je je udeležilo veliko število vernikov zlasti v martjanski župniji, je v svojem pozdravnem nagovoru dekan povedal naslednje: »Ustanovitelj redovne skupnosti frančiškanov, kapucinov in minoritov je sv. Frančišek Asiški. Živel je v razburkanem 13. stoletju. Pokvarjenost, pohlep po bogastvu in brezskrbnem življenju, pomanjkanje čuta za telesno in duhovno bedo so značilnosti tistega časa. Sveti Frančišek je s svojim svetniškim življenjem in s svojimi ustanovami zbudil nov val pristnega življenja po Evangeliju.

Njegovo delo danes nadaljujejo tri redovne skupnosti, ki imajo pri njem svoj začetek tudi očetje kapucini. V letopisu Cerkve na Slovenskem iz leta 1985 je o kapucinih zapisano naslednje: »Frančiškansko kapucinska značilnost je biti manjši brat. To pomeni s svojim življenjem pričati za evangeljske vrednote po zgledu sv. Frančiška. Ta duhovnost vsebuje: preprostost, ponižnost, uboštvo in služenje v popolni ljubezni. Kapucini hočejo biti na razpolago Cerkvi, tam kjer jih potrebuje. Na Slovenskem so kapucini vključeni v dušnopastirsko delo, vodijo duhovne vaje, župnijske misijone, sodelujejo v škofijskih in medškofijskih svetih, delujejo v afriških misijonih in med izseljenci, dajejo profesorje za bogoslovno fakulteto, sodelujejo pri slovenskem verskem tisku, pomagajo po župnijah in so ljudem na voljo za osebne pogovore.«

S tem poslanstvom prihajajo tudi med nas. Živeti preprosto in pristno evangelijsko življenje v našem času in prostoru.

Redovniki kapucini živijo v redovnih skupnostih. To pomeni, da ne nastopa eden sam kot škofijski duhovnik, ampak je v kapucinskih župnijah vedno navzoča redovna skupnost. Jezus je svoje učence pošiljal po dva in dva na pastoralno prakso. Tudi sveti Frančišek je ustanovil redovno skupnost. Njegov življenjepisec pravi, da so od dneva ustanovitve

bratje živeli skupaj v duhu Evangelija, ki jim ga je Gospod pokazal. Tako bo s prihodom očetov kapucinov v soboški dekaniji po mnogih stoletjih zopet navzoča redovna skupnost.

Domači dekan je ob koncu izrazil hvaležnost očetom kapucinom, da so imeli pogum prevzeti terensko tako težko in raztreseno župnijo Sv. Benedikta in da so pripravljeni služiti božjemu ljudstvu tudi v Martjanski župniji. Zazelel jim je tudi, da bi v obeh starodavnih župnijah med brati evangeličani krepko zaorali v trde brazde in ljudem pomagali k pristinemu preprostemu življenju po Evangeliju po zgledu sv. Frančiška. Vernike v obeh župnijah pa je povabil, naj jim pri tem velikem delu ne-sebično pomagajo.

Verniki martjanske in benedičke župnije so svoje nove dušne pastirje prisrčno pozdravili in izrazili svojo dobrodošlico.

Lojze Kozar

Zgodovina župnije Odranci

1. Daljna preteklost

Zgodovinarji so mnenja, da je ime Odranci slovanskega izvira (Holub — Zala megye története II. Adorjanc) in izvira iz imena Hadrijan. Prvi podatek v doslej raziskanih knjigah je iz leta 1322. Pisali pa so ime Odranci različno: 1411 Adrianch, 1430 Adorjancz, 1524 Aderyancz, za časa okupacije pa so ime pomadžarili v Adorjānfalva.

Z drugimi sosednjimi vasi so Odranci spadali h gradu Nempti, sedaj Lenti na Madžarskem. V letih 1411 in 1423 pa so te vasi sestavljale posebno gospodarsko enoto v obsegu turniške županije. Leta 1430 so bili Odranci središče najbližje okolice, saj je bil tu sedež oskrbnitva ali pristave (marof).

Odranska vas je zelo veliko trpela v vojni med nemškim cesarjem Friderikom III. in madžarskim kraljem Matijem. Cesarske čete so leta 1480 zelo opustošile Odrance in sosednje vasi, zato je madžarski kralj Matija prebivalce Odranec in okolice oprostil vseh dajatev, da bi se kraji gospodarsko zopet opomogli. V času, ko so imeli Turki svoj glavni stan v Veliki Kaniži na Madžarskem, so Odrance velikokrat izropali, več ljudi pobili in nekatere odpeljali v sužnost, ki so jih potem domači za drag denar odkupili, če so mogli spraviti skupaj toliko denarja. Spodnji del Prekmurja je prišel pod turško področje leta 1636 in sicer turniška pražupnija in vsi kraji vzhodno od nje. Kobilje pa so Turki uničili že kakih 20 — 30 let prej in porušili cerkev sv. Martina na hribčku proti Dobrovniku (glej Stopinje 1985 in 86).

Do leta 1644, so Odanci spadali pod dolnjelendavsko gospodstvo rodbine Bánffi. Tega leta je Kristof Bánffi umrl brez nasledstva in nekoliko pozneje so Odranci pripadli novi graščini v Beltincih pod rodbino Szécsenyi. Tem so sledili lastniki graščine Csákyji, nato rodbina Gyika in končno rodbina Zichy do konca prve svetovne vojne, ko je agrarna reforma velik del njihove posesti razdelila in so Zichyji zapustili Jugoslavijo po dugi vojni. (Zgodovinske podatke je zbral Ivan Škafar.)

2. Odranci v pražupniji Turnišče

Do ustanovitve nove župnije v Beltincih leta 1759 so Odranci spadali v župnijo Turnišče, ki je obsegala sledeče vasi: Turnišče, Renkovci, Nedelica, Velika in Mala Polana, Gomilice, Trnje, Žizki, Črenšovci, vse tri Bistrice, Odranci, Melinci, Izakovci, Dokležovje, Beltinci, Gančani, Lipovci, Bratonci in Lipa.

Če pomislimo na velikost župnije in kako majhna je bila stara turniška cerkev ter na razdaljo nekaterih vasi do cerkve, sklepamo, da ljudje niso mogli redno hoditi k maši, saj tudi pravih cest ni bilo in so bili kolniki večkrat pod vodo, da tudi duhovnik ni mogel priti k vernikom drugače, kakor da je jahal na konju.

3. Odranci v beltinski župniji

Versko življenje je postalo boljše, ko je bila leta 1759 ustanovljena beltinska župnija. Zemljiški gospod, general Ladislav Ebergenyi je že leta 1742 dal v Beltincih postaviti novo cerkev, ki naj bi sprejela 2.000 ljudi, je bilo rečeno. Cerkev je bila še brez stranske ladje. Od turniške pražupnije so novi župniji v Beltincih pripadle sledeče vasi: Beltinci, Odranci, tri Bistrice, Melinci, Izakovci, Dokležovje, Bratonci, Lipovci in Gančani.

Turniška pražupnija pa je bila še vedno prevelika, zato se je od nje odtrgala leta 1807 še črensovska, ki je od beltinske župnije dobila vse tri Bistrice, od turniške pa Trnje in Žizke.

4. Pripadnost Odranec škofijam

Od leta 1094 do 17. 2. 1777 so Odranci z drugimi vasmi lendavske dekanije spadali v zagrebsko škofijo, zato smo s kajkavskimi Hrvati imeli iste obredne knjige in peli iste cerkvene pesmi. Leta 1777 pa je bila ustanovljena nova škofija s sedežem v Sombotelu in celo Prekmurje je bilo sedaj priključeno sombotelski škofiji. K tej škofiji smo spadali skoraj 150 let in sicer do 1. decembra 1923. Zaradi nove meje po prvi svetovni vojni je sombotelski škof grof Mikes János postavil lendavski dekaniji generalnega vikarja, lendavskega dekana Florijana Straussa, ki je to službo v našem kraju opravljal do 1. 12. 1923, takrat pa je bilo Prekmurje priključeno k mariborski škofiji kot tisti del sombotelske škofije, ki ga upravlja mariborski škof.

V letih okupacije od 1941 do 1945 mariborski škof Prekmurja ni mogel upravljati, zato je postavil sebi namestnika Ivana Jeriča, dekana v Turnišču, ki je Prekmurje upravljal do 1. 6. 1941, ko smo zopet prišli pod oblast sombotelskega škofa, vendar po previdnem ravnanju Rima ni postal reden škof te pokrajine, ampak samo njen upravitelj.

Po vojni pa spet sombotelski škof Prekmurja ni mogel voditi, zato je v aprilu 1945 postavil generalnega vikarja in sicer zopet turniskega dekana Ivana Jeriča, ki je to službo opravljal do 1. 9. 1946, ko je upravo Prekmurja zopet prevzel mariborski škof. Končno je 15. 8. 1964 Prekmurje postalo sestavni del mariborske škofije in od takrat je mariborski škof reden škof tudi naše pokrajine. V vseh teh letih se je torej osemkrat menjala cerkvena uprava; smo pač na neprestanem preplehu.

5. Število prebivalcev v Odrancih

Leta 1793 je bilo v Odrancih 600 prebivalcev, sami katolič.
Leta 1830 je bilo v Odrancih 711 prebivalcev, sami katolič.
Leta 1853 je bilo v Odrancih 940 prebivalcev, sami katolič.
Leta 1880 je bilo v Odrancih 1080 prebivalcev 5 judov
Leta 1899 je bilo v Odrancih 1365 prebivalcev 12 judov
Leta 1914 je bilo v Odrancih 1617 prebivalcev 7 judov
Leta 1943 je bilo v Odrancih 1726 prebivalcev, sami katolič.
Leta 1986 je bilo v Odrancih 1785 prebivalcev, 5 nekrščenih

6. Kapela v Odrancih

Kapela Svete Trojice je bila zgrajena leta 1862. Zgradili so jo poleg vaške sole in je imelo v njej prostora okoli 50 ljudi brez sedežev. V zvoniku je bil majhen zvon 99 kg. Oltar je bil preproste izdelave in na njem kip Marije z Jezusom in kip sv. Jožefa. V imenu odranske vasi so se župan Mihael Zver in odborniki Ivan Antolin, Mihael Skafar, Mikloš Kavaš, Ivan Mertk, Matjaš Hozian, Matjaš Dominko in Marko Sečkar, ki je bil mali rihtar, 27. maja 1862 zavezali, da bodo vaščani »na vse veke vekov« skrbeli za kapelo. Njihovo odločitev je zapisal občinski tajnik v treh izvodih: enega za škofijo, enega za beltinsko župnijo, tretjega pa so shranili v občinsko skrinjo.

Kapela je stala do leta 1965, ko je cerkveni odbor zemljišče, na katerem je bila postavljena, odstopil občini, ki je tu zgradila stanovanjski blok za učitelje in se je odranska župnija s tem rešila 80 % davka progresivne lestvice pri gradnji nove cerkve, ki bi ga sicer morala plačati od nabrajanega denarja za gradnjo in bi na ta način gradnja bila onemogočena.

7. Ustanovitev samostojne duhovnije v Odrancih

Začetek samostojnega dušnega pastirstva v Odrancih sega v leto 1942. Takrat je bil nastavljen za kateheta v Beltincih Štefan Horvat, večino veroučnih ur pa je imel v Odrancih, zato se je še istega leta preselil v Odrance in je stanoval v kmečki hiši Stefana Boroviča v Gaju. Hiša je bila prazna, ker je Borovič stanoval v svoji drugi hiši, kjer je imel gostilno.

Katehet Horvat je poučeval verouk in med tednom maševal v odranski kapeli, ob nedeljah pa na šolskem hodniku. Redno dušno pastirstvo pa se je začelo, ko je bil na njegovo mesto 1. 9. 1943 nastavljen Alojzij Šostarec, profesor verouka na gimnaziji v Soboti. Na škofiji v Sombotelu je dosegel, da je bila v Odrancih 1. 10. 1944 ustanovljena samostojna duhovnija.

Ustanovno listino za samostojno duhovnijo je izdal sombotelski škof Aleksander Kovacs, ki je določil tudi dajatve za vzdrževanje duhovnika in dušnemu pastirju Alojziju Šostarecu dal tudi vse pravice, ki jih ima župnik. Od 1. jan. 1945 pa vodi tudi vse cerkvene matične knjige. V določbi piše tudi sledeče: »Krajevnemu duhovniku nalagam prvenstveno dolžnost, da z vsemi močmi skrbi za zgraditev odranske cerkve, da bo od požrtvovalnih odranskih vernikov obljubljeni znesek čim prej na razpolago in bo kljub tezkim časom v Odrancih zgrajena čim prej lepa cerkev Bogu v čast.«

Za gradnjo cerkve in za samostojno župnijo sta si poleg drugih prizadevala zlasti Mihael Škafar, cerkveni ključar in Martin Ferencak, cerkveni odbornik in poznejši ključar. Zaradi vojne, ki se je nagibala h koncu, pa niti krajevna cerkvena oblast (dekan Ivan Jerič) niti beltinski župnik (Vince Molnar) nista imela volje, da bi se gradnja začela, čeprav je sombotelska škofija obljubila veliko pomoč: plačala bi vso potrebno opremo, ki bi jo dobili iz Puconec. Dekan je bil mnenja, da je bolje počakati in bomo po vojni v svobodni državi lažje gradili. Navozili pa so v tem času veliko peska in gramoza na kapelski prostor, ki pa ju je večkrat obrasla trava, preden so oboje uporabili, pa ne za cerkev, ampak za gradnjo združnega doma.

8. Cerkevno zemljišče

Ob ustanovitvi samostojne duhovnije v Odrancih je bilo določeno, da bo cerkev stala na kapelskem prostoru, saj drugega zemljišča duhovnija ni imela. V cerkveni upravi je bilo prej 3 in pol ha zemlje last cerkvene šole v Odrancih. Stavbo cerkvene šole pa so že v stari Jugoslaviji podražili, da bi država več prispevala za gradnjo nove šolske stavbe. Nekaj »važnejših« ljudi v Odrancih pa je zahtevalo že pred letom 1941, naj se tudi šolska zemlja podraži. Tega sicer niso dosegli, pač pa je bila zemlja cerkvene šole razlašena z zakonom od 29. 12. 1945 v korist Splošnega ljudskega premoženja in z odločbo Komisije za agrarno reformo Cerkvi dokončno odvzeta. Zaradi tega je med ljudmi zelo vrelo in so tisti, ki so šolsko-cerkveno zemljo dobili, bili pripravljeni, da vsak odstopi nekaj sežnjev, da bo odranska Cerkev imela zemljišče za stavbni prostor. Na ponovni pritisk vernikov je Komisija za agrarno reformo v Lendavi dala KLO Odranci nalog, naj se od bivšega šolsega zemljišča Cerkvi odmeri 1580 kvadratnih sežnjev. Odločba je bila poslana KLO Odranci, ki nas je z njo seznanil, potem pa so jo dali v svoj arhiv, odkoder je brez sledu izginila in ko je šlo za odmero, ni nihče nič več vedel o njej.

Tedaj je Marija Ščančar, vdova brez nasledstva, ponudila Cerkvi eno oral svoje zemlje. Pol oral je dala zastonj, za pol oral pa bi ji Cerkev do njene smrti dajala 400 do 500 kg pšenice.

Kapelski prostor za cerkev ni bil primeren, ker je bila parcela preozka. Lep prostor za cerkevno stavbo pa je bil med pokopališčem in Horvatovo hišo, zato se je cerkveni odbor začel dogovarjati z lastniki teh parcel za zamenjavo s parcelami, ki jih je darovala Marija Ščančar. Po dolgih pogajanjih je cerkveni odbor dobil pristanek lastnikov za zamenjavo, težave pa so nastale pri sklepanju pogodbe na sodišču, ki je ugotovilo, da skoraj nebeden dejanski lastnik svoje parcele ni pravi lastnik, ker se že od pamtiveka niso izvršili prepisi v zemljiški knjigi. Zadrego je rešil predsednik sodišča: Zemlja je tistega, ki jo obdelyje. Če komu kaj ne bo prav, naj se pritoži. Tako je odranska duhovnija postala lastnica zemljišča:

- a) med pokopališčem in Horvatovo hišo v dolžini 100 metrov,
- b) kapelski prostor,
- c) 8 arov zemlje »Na listovnjaki«, dar Vincija Kavaša.

9. Priprave za graditev nove cerkve v Odrancih

S 1. novembrom 1945 je Alojzij Šoštarec odšel nazaj v Soboto na svoje katehetsko mesto. V Odrance pa je prišel Lojze Kozar z naročilom, naj čim prej poskrbi vse potrebno, da bo mogoče začeti z gradnjo cerkve.

Prvi načrt za novo cerkev je naredil soboški arhitekt Fr. Novak, ki pa ni bil sprejet. Slovenski arhitekt Plečnik je bil v tem času odrinjen in je moral zapustiti univerzo, priporočili pa so nam profesorja arhitekta Janeza Valentinčiča iz Ljubljane in on je delo sprejel in obljubil nekaj skic, izmed katerih bi si lahko katero izbrali.

Dovažanje gramoza s kravjo vprego

Med tem so verniki navozili in pogasili pet vagonov apna, z železniške postaje v Beltincih pripeljali 40 ton trboveljskega cementa, iz Borejec so s kravjo vprego navozili več kot 100.000 kosov opeke, mnogi pa so opeko izdelali doma. Pripeljali so velike kupe peska in gramoza z Bistrice, kjer so odprli gramoznico.

Meseca aprila 1946 so bile tri Valentinčičeve skice za novo cerkev narejene in dane vernikom na ogled. Cerkveni odbor se je odločil za osmerokotno cerkev in to je priporočil tudi dr. A. Osterc, kanonik v Mariboru in prof. ck. umetnosti in dr. France Stele, ki je bil naprošen, da pove svoje mnenje.

Arhitekt Valentinčič je načrte 1 : 100 poslal 19. avgusta, vendar jih generalni vikar Jerič ni mogel podpisati, ker so ga dan poprej aretirali in zaprli. Njegov namestnik je bil Karel Ficko, župnik v Markovcih, tega pa je zadela kap in je lahko podpisal samo nekaj listov, ostale pa je

podpisal njegov pomočnik. S cerkvene strani je bila stvar urejena, treba pa je bilo dobiti še dovoljenje civilnih oblasti in 25. avgusta 1946 smo vložili prošnjo na Ministrstvo za gradnje v Ljubljani.

Okrajni lj. odbor v Lendavi je prošnjo poslal Okrožnemu LO v Mariboru, odkoder dolgo časa ni bilo odgovora, zato je duhovnik šel osebno posredovat, dali pa so mu sledeče zahteve:

Načrt je treba spremeniti tako, da se stanovanjski del loči od cerkve. Nikjer ni zagotovila, da verniki res želijo graditi cerkev, zato naj se priloži pismena izjava venikov.

Obe zahtevi smo spolnili: arhitekt Valentinčič je načrt predelal, cerkveni odborniki pa so zbrali podpise vernikov. Polo z izjavo so podpisali vsi odranski gospodarji, potrdil pa jo je Krajevni LO in še dodal, da Odranci imajo 1944 prebivalcev.

Čez nekaj časa je prišla iz Maribora nova zahteva:

1. da se predloži natančen predračun vseh stroškov in kdo jih bo kril, vsak podpisnik mora s svojim podpisom potrditi, koliko bremena bo nosil;
2. predložiti je treba seznam vsega materiala in odkod se bo dobil;
3. župnikovo stanovanje se mora ločiti od cerkvene zgradbe in ga je treba odmakniti vsaj za 15 metrov.

Na to zahtevo smo odgovorili, da imajo Odrančarji 1370 oralov zemlje in si bomo stroške pri gradnji razdelili tako, da pride na oral 365 din, ki jih bo vsak podpisnik prispeval toliko let, dokler cerkev ne bo zgrajena. Tudi to drugo polo so podpisali vsi gospodarji. Nekateri podpisi na prvi in drugi poli pa se niso ujemali, zato je OZNA iz Maribora še tisti tedn den zaslislala več podpisnikov. Podpisali pa se niso ujemali, ker je eno polo podpisal mož, drugo pa žena svojega moža, kakor je bila splošna navada, zato so bili podpisi sumljivi in duhovnik osumljen poneverbe.

Osmega oktobra 1946 je bila prošnja za gradbeno dovoljenje zavrnjena zaradi pomanjkanja gradbenega materiala. Duhovnika pa je večino materiala že imela. Naslednjo nedeljo je bil zelo bučen sestanek v šoli, na katerem so ljudje ogorčeno ugovarjali zaradi zavrnjene prošnje. Na tem sestanku je bila prvič omenjena zasilna cerkev, lesena baraka, ki naj bi začasno služila za verske namene. Kandidat za poslanca Jože Klajbiderman z Bistrice je predlagal, naj si zgradimo zaenkrat župnišče in je dal besedo, da bo gradbeno dovoljenje izposloval. Glede župnišča so ljudje nekako privolili, o zasilni cerkvi pa niso hoteli niti slišati.

10. Prva nova maša v Odrancih

Prvo novo mašo v Odrancih je imel naš rojak p. Ciril M. Zver, s krstnim imenom Štefan, sin Štefana in Terezije r. Antolin. Rojen je bil 18. 11. 1919. Gimnazijo je obiskoval v Soboti, po tem pa je vstopil v kartuzijanski samostan v Pleterjah na Dolenjskem. V avgustu 1945 je naredil slovesne zaobljube in 3. 11. 1946 je bil posvečen v mašnika. Po posvečenju smo ga v Odrancih slovesno sprejeli in naslednji dan v ponedeljek 4. nov. je bila pri kapeli na prostem nova maša. Zbralo se je ogromno ljudstva tudi iz sosednjih vasi, čeprav je bil delavnik. Pridigal je Alojzij Šostarec, njegov nekdanji katehet v Soboti.

11. Graditev župnišča v Odrancih

Cerkveni odbor je vložil prošnjo za gradbeno dovoljenje novega župnišča 2. 11. 1946 in že 5. nov. je prišla komisija za določitev lokacije. Natečaja za zidarska dela so se udeležili trije ponudniki, delo pa je bilo oddano najcenejšemu, Martinu Horvatu iz Beltincev. 12. nov. so začeli z delom in do konca meseca so stavbo dozidali in do 15. decembra je bila stavba pokrita.

Župnišče je bilo zgrajeno z materialom, ki je bil namenjen za gradnjo cerkve. Ves neuporabljeni material pa je bil z odločbo LO Lendava od 28. 4. 1947 zaplenjen, češ da je bil kupljen za denar, ki je bil nabran brez dovoljenja. Komaj zgrajeno župnišče pa je bilo zaplenjeno 25. 9. 1947 na podlagi zakona od 14. 3. 1947, ki določa zaplembo vsega, kar je kdo nabral brez dovoljenja. Zaman se je cerkveni odbor pritožil in izpodbijal odločbo s tem, da nismo nabirali od hiše do hiše, ampak so ljudje prinašali denar na župnišče in k božji službi, razen tega se je nabiranje vršilo pred izidom zakona, ki določa zaplembo, zato se ta zakon ne more obrniti na stvari, ki so se zgodile pred dnevom njegove veljavnosti. Nič ni pomagalo, Ministrstvo za notranje zadeve v Ljubljani je naše ugovore obšlo in kratko odločilo, da je odločba o zaplembi veljavna. Cenilna komisija je vrednost župnišča ocenila na 630.000 din. Župnišče je postalo last KLO Odranci, ki je na pritisk vernikov stavbo toliko uredil, da se je duhovnik lahko vselil. Doslej je bival pri privatni kmečki hiši Marije Ščančar. V župnišču je dobil eno sobo in kuhinjo in se je vselil 12. 6. 1949.

Stvari v državi so se počasi urejale, odnosi boljšali in kakor že večkrat, smo tudi leta 1959 ponovno vložili prošnjo za vrnitev župnišča in sicer na Komisijo za nacionalizacijo. Naslednje leto smo podobno prošnjo vložili še dvakrat in v Ljubljani so bili voljni stvar nekako urediti, ne pa domači na občini v Beltincih. Ti niso hoteli župnišča niti zamenjati niti prodati in šele na pritisk iz Ljubljane so na beltinski občini bili pripravljeni skleniti pogodbo, s katero župnijski urad v Odrancih odkupi od beltinske občine odransko župnišče za 500.000 din. Tako je župnišče 17. 1. 1962 postalo zopet last odranske župnije. Da se je nekdanja krivica poravnala, smo župnišče plačali z denarjem, ki ga je škof Držečnik dobil v ta namen od drugih in tako tudi škofija ni trpela škode.

12. Zrno je moralo umreti

Ko je bilo župnišče v surovem stanju zgrajeno, so se začele prave težave. Štiri dni potem, ko smo delo pri župnišču končali, 19. decembra 1946 so zaprli cerkvene odbornike: Štefana Smeja, Mihaela Hozjana, Martina Balažica, Blaža Kocipra, čez tri dni pa še tajnika KLO Jožefa Jerebica. Tri dni po božiču pa so zaprli še duhovnika Lojzeta Kozarja in predsednika KLO Petra Mertika, ki je bil tudi blagajnik cerkvenega odbora.

Župnik je bil obtožen, da je s prižnice silil ljudi, da so prispevali za cerkev »na škodo svoje imovine«, da je silil ljudi, da so podpisali polo in se zavezali, da bodo toliko in toliko prispevali za cerkev; da vernikom ni pojasnil, da je podpis v zvezi z dajatvami; obtoženi cerkveni odborniki in tajnik KLO pa so mu pri tem pomagali.

Razprava na sodišču v Lendavi je bila 6. februarja 1947. Trajala je od osme ure zjutraj do devete ure zvečer. Ljudi iz Odranec je bila polna dvorana in hodnik in vsi so vztrajali do konca. Zagovor proti obdolžitvam je bil lahek, saj je župnik predložil oznanilno knjigo, v kateri je bilo večkrat poudarjeno, da so vse dajatve za novo cerkev popolnoma prostovoljne, torej o izsiljevanju ne more biti govora. Predložil je tudi dopise Okrožnega LO v Mariboru, ki je podpise zahteval. Razprava je potem šla v smer: ali so ljudje vedeli, kaj podpisujejo ali ne. Javni tožilec je predlagal 20 prič, toda samo eden izmed teh je rekel, da ni vedel, kaj je podpisal, drugi vsi so izjavili, da so vedeli, saj je bilo na čelu pole to jasno napisano. Zato je javni tožilec za nekatere priče, ki jih je on predlagal kot obremenilne proti župniku, pa pred sodiščem niso pričali proti njemu, zahteval zapor zaradi krivega pričevanja in so jih kar tam aretirali in odgnali v zapor. Kmalu pa so vse izpustili.

Zagovornik obtoženih, s katerim pa se ti niso smeli posvetovati, advokat iz Sobote, je bil v taki zadregi, da je bilo težko spoznati iz njegovega govorjenja, ali obtožene zagovarja ali jih obtožuje.

Sodba je bila izrečena šele čez nekaj dni in je vse obtožene razglasila za krive. Obsojeni so bili: župnik Lojze Kozar na 75 dni zavora, Peter Mertik na 55 dni, ostali štirje cerkveni odborniki, h katerim so dodali še Ignaca Horvata in Alojza Smodiša pa po 40 dni zavora. Obtožnica proti Jožefu Jerebicu pa je bila umaknjena. Kazen je do konca prestal samo župnik, ostale so izpustili pod pogojem, da se župnik zoper razsodbo ne bo pritožil.

Kakor je bilo omenjeno že spredaj, smo v tem letu izgubili ves material, pripravljen za novo cerkev, zaplenjeno je bilo župnišče, ki ga je duhovnija postavila na podlagi gradbenega dovoljenja, duhovnik ni dobil pristanka od Izvršnega sveta v Ljubljani, da bi po prestani kazni lahko deloval v Odrancih, ampak je bil nastavljen za kaplana v Beltincih, dokler njegova pritožba ni bila ugodno rešena in se je 1. julija 1947 zopet preselil v Odrance. Izgubil pa je prejšnje stanovanje v stari šoli in se je s pristankom KLO naselil v privatni hiši, rečeno je bilo za nekaj mesecev. Pa so potekla tri leta, preden se je kot najemnik lahko vselil v za silo pripravljeno župnišče last Splošne ljudske imovine.

13. Zasilna cerkev v Odrancih

Leta 1948, 28. aprila, je bila v Odrancih prva birma. Ob škofovem prihodu v Odrance 27. aprila so bili poslani v Odrance udarniki, ki so odvažali material za cerkev na kraj, ki je bil določen za zadržni dom. Vendar to ni preveč motilo veselja ob birmi, ko je škof dr. Držečnik govoril o tem, da smo pravzaprav v najlepši katedrali sveta, pod milim nebom in da vsako zrno, če hoče obroditi sad, mora najprej umreti.

Jeseni 1949 duhovnija ni več dobila dovoljenja za maševanje ob nedeljah na šolskem hodniku, kakor je bilo vsa leta doslej, zato so se verniki vedno bolj sprijaznili s predlogom, da bi si zgradili vsaj zasilno cerkev in imeli streho nad glavo. Cerkveni odbor se je o tem večkrat posvetoval in končno sprejel sklep, da zaprosi za gradbeno dovoljenje zasilne cerkve. Prošnja z načrti je bila vložena v juliju 1949. Oblast je zahtevala razne dopolnitve, sredi septembra pa je bila že drugič vrnjena, nato po-

Zasilna lesena cerkev v Odrancih

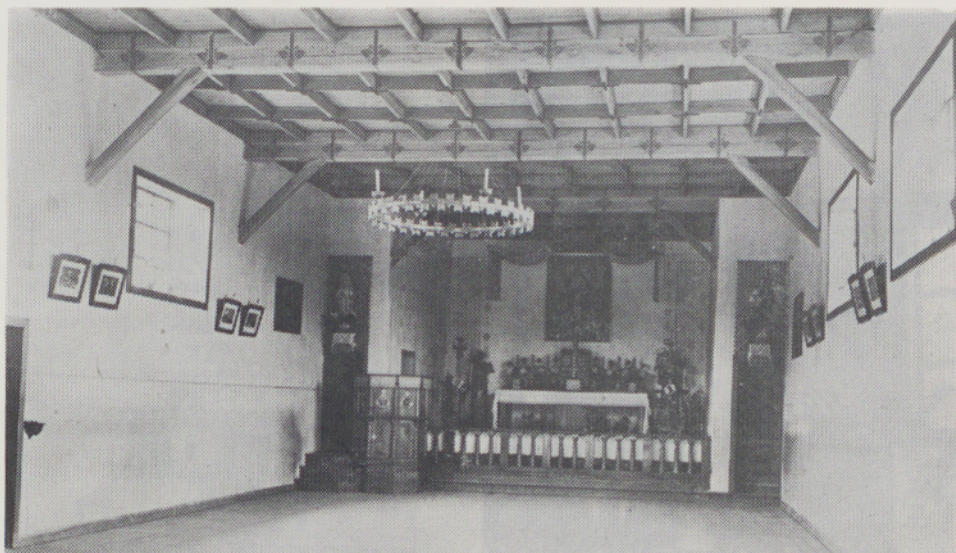
slana v Ljubljano, nato v Maribor, povsod so se rešitve otepali in se sklicevali na to, da je za rešitev pristojna Lendava. Sredi decembra smo jo znova poslali v Lendavo, pa je bila zopet odklonjena. Zopet so nas napotili v Maribor, ki pa je vse skupaj vrnil Lendavi. V Lendavi so zdaj zahtevali novo vlogo in nove načrte, češ da je vse že zastarano in dodati je treba predračun stroškov. Vse to je bilo urejeno in znova poslano v Maribor, kjer je stvar obležala 4 mesece. Med tem je cekveni odbor skušal posredovati na mnogih mestih in končno je 27. 7. 1950 prišlo gradbeno dovoljenje, ki ga je izdal Izvršni odbor ObLO Maribor.

Petega avgusta je bil lokacijski ogled, blagoslovitev temeljev 8. oktobra in 17. decembra je bila v novi cerkvi prvič sveta maša. Manjkal je še tlak, strop, zunanji opaz sten, vse to je bilo narejeno naslednjega leta.

Lesena cerkev je bila dolga 25 m, 8 m široka in 4,5 m visoka. Načrte za opremo je naredil Janez Valentinčič in cerkev je bila lepa, domača, vsekakor pa premajhna. Imela je zvonik, majhno zakristijo, kor za pevce in tesen prostor za verouk. Sluzila pa nam je 17 let.

14. Ustanovitev odranske župnije

Teklo je že sedemnajsto leto odranske duhovnije in bi že bil čas, da bi Odranci postali župnija, zato je cerkveni odbor na seji 30. aprila 1961 sprejel sklep, da se vloži prošnja na škofijski ordinariat v Mariboru. V prošnji je navedeno, da so si Odranci med tem časom pridobili potrebno zemljišče, zgradili zasilno cerkev in župnišče, v katerem duhovnik sta-

Notranjost zasilne cerkve v Odrancih

nuje, čeprav je stavba last Splošne ljudske imovine, postavljeno je novo gospodarsko poslopje, duhovnika pa bi verniki vzdrževali s prostovoljnimi darovi.

Nova župnija bi obsegala samo vas Odrance, v kateri je število družin 340, prebivalcev 1904, od teh je bilo na dan štetja doma 1571. Po popklicu se je samo s kmetijstvom bavilo 772 oseb, obrtnikov je bilo 56, uslužbencev 10, delavcev 40, na sezonskem delu in drugod 333.

Gospodarsko stanje Odranec: Vseh površin skupaj 862 ha, od tega orne zemlje 624 ha, travnikov 155, vrtov 32, gozdov 26, neplodno 23, vinogradov 2 ha.

Sporazumno z materno župnijo v Beltincih so bile natančno določene meje nove župnije. Nova župnija od beltinske župnije ne zahteva delitve nadarbine, ker je beltinski župnijski urad delitev vljudno odklonil in ni upanja, da bi beltinski cerkveni odbor bil drugačnega mnenja, drugič pa zato, ker bo dušni pastir nove župnije imel dovolj dušnopastirskega dela in bi mu nadarbina bila samo v breme.

Ko so bile vse priprave končane in pogoji izpolnjeni, je Šk. ordinariat v Mariboru 16. 9. 1961 pod št. 1173/4 izdal Ustanovno listino za župnijo Sv. Trojice v Odrancih. Med drugim v listini piše:

Na podlagi zgoraj razloženega ukinjam po oblasti, ki mi jo daje cerkveni zakonik kan. 1427, tl 1 in 2 med župnijo Sv. Ladislava v Beltincih in med prebivalci oziroma hišami, ki pripadejo novi župniji Sv. Trojice v Odrancih, doslej obstoječe cerkvenopravno razmerje... in ustanavljam na tem ozemlju s 1. oktobrom 1961 novo župnijo Sv. Trojice v Odrancih.

Maribor, dne 16. septembra 1961

Dr. Josip Meško l. r.
ravn. pisarne

Dr. Maksimiljan Držečnik l. r.
lavantinski škof in administrator
Slovenske Krajine

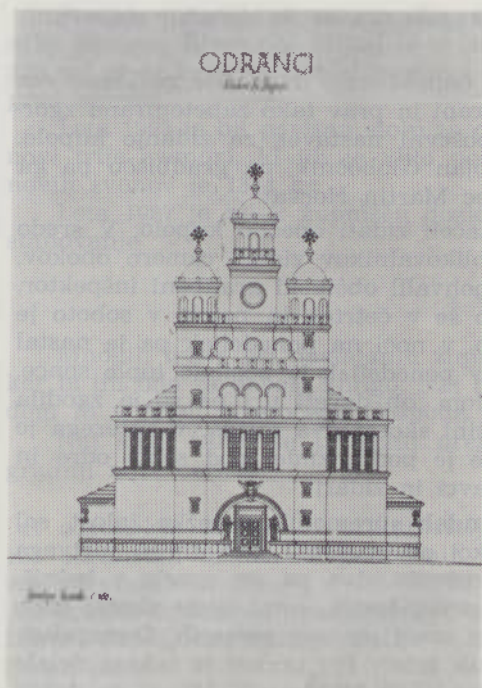
Marijin oltar v zasilni cerkvi

19. novembra je bila slovesna razglasitev nove župnije in umestitev prvega župnika Lojzeta Kozarja. Slovesnost je opravil dr. Alojzij Ostrc, stoini kanonik v Mariboru.

15. Nova cerkev v Odrancih

Odnosi med državo in Cerkvijo v Sloveniji so se počasi izboljševali in leta 1963 je novi gradbeni odbor župnije Odranci ponovno vložil prošnjo za gradbeno dovoljenje. Osebnostno so župniku v Lendavi in Ljubljani rekli, da niso proti gradnji, toda stroški bi bili za Odrance preveliki, zato naj arhitekt Valentinčič načrte za cerkev poenostavi. Odpadejo naj stolpi in polkrožne apside na petih stenah in zmanjša naj se zakristijski del. Enako željo je izrazil tudi škofijski ordinariat v Mariboru, zato je arhitekt svoje prejšnje načrte, ki so bili zelo lepi, do skrajnosti poenostavil, da bi končno mogli dobiti gradbeno dovoljenje.

Republiški sekretariat za industrijo v Ljubljani je zahteval potrdilo o finančnih sredstvih. V dokaz, da so sredstva na razpolago, so verniki takoj podpisali posojilo v višini 20 milijonov, 15 milijonov pa nam je pisмено obljubila Zadruga kat. duhovnikov v Ljubljani. Predračun poeno-

Prvotni načrt cerkve v Odrancih

stavljenе cerkve je znašal nekaj nad 80 milijonov, prostovoljno delo bi ga zmanjšalo za okrog 35 milijonov. Ostalo pa je krito z nabavljenim materialom.

Morali pa smo dobiti novo lokacijsko odločbo, ker je stara zastarela in jo v 14 dneh predložiti, toda urbanistični inšpektor je stvar zavlekel, medtem pa je prišla v veljavo nova odločba, da je k prošnji treba priložiti bančno potrdilo o naloženem denarju. Lepa priložnost za izdajo gradbenega dovoljenja je bila zamujena. Vendar je bila še majhna možnost, ker je bilo posebej rečeno, če kdo gradi v etapah, mora imeti izkazana sredstva vsaj za prvo etapo. Šef oddelka nam je dal navodila, naj vso dokumentacijo uredimo tako, da bo ustrezala gradnji prve etape in ko smo pri Republiškem sekretariatu vse to uredili, je dala pristanek še Verska komisija in po mnogem prizadevanju smo gradbeno dovoljenje dobili 9. 9. 1964, seveda ne brez posredovanja škofa Držečnika, ki si je za to veliko prizadeval.

13. oktobra 1964 je bil prostor za novo cerkev, zakoličen in 17. oktobra smo v enem dnevu izkopali vse temelje in v naslednjih dneh zabetonirali kljub izredno slabemu deževnemu vremenu, ko je voda kar naprej polnila izkopane jarke. Blagoslovitev temeljnega kamna je bila 28. 3. 1965.

Finančna komisija je temelje ocenila na 10 milijonov din, od tega bi moral cerkev plačati 8 milijonov davka in tako ves čas gradnje: od nabranega denarja odvesti za davek 80 % in sicer na podlagi takozvane progresivne lestvice. Namesto tega nemogočega davka je župnija občini

odstopila svojo parcelo, kjer je stala kapela, da so tu zgradili stanovanjski blok za učitelje.

Naslednjega leta 1965 je delo lepo napredovalo in so bile pozidane vse stene do vrha, okenski stebri zabetonirani in prav tako zabetonirana zgornja vezna železobetonska plošča in poševni nastavek za zidanje kupole. Delo je vodil univ. prof. v pokoju Stojan Globočnik, na gradbišču pa ga je zastopal zidarski mojster iz Beltincev Martin Horvat.

Zgodaj spomladi 1966 so zidarji začeli zidati opečno kupolo. V sredo 9. marca je 14 zidarjev s pomočjo oblikovalnikov zidalo osmero obokov, ki so se stikali med seboj in delo je pohvalil občinski gradbeni inšpektor, da lepo in varno napreduje. Zidali so še v četrtek in petek, v soboto je zelo deževalo in nekoliko še v nedeljo, v noči na ponedeljek pa je nastal mrzaz, da je voda v cevi zmrznila in v ponedeljek je posijalo toplo sonce. Z malo zamudo so začeli zopet z delom, ob deveti uri pa se je zgodila nesreča: ves zgrajeni zid kupole v višini skoraj dva metra, v katerega je bilo vzdanih okrog 25.000 zidakov, se je podrl, zmllel pod seboj odre in vse to zgrmelo v globino z vsemi delavci in zidarji.

Veliko veselje se je v nekaj sekundah spremenilo v težko žalost, saj sta dva človeka izgubila življenje takoj ob zrušenju, petletnega mrtvega dečka in eno žensko so potegnili iz ruševin, dva pa sta umrla v bolnišnici. Sedmi je umrl na dan pogreba prvih šestih, osmi je že skoraj čisto okrevaj, pa je dobil zastrupljenje in je umrl po treh mesecih. Osmerokotna cerkev, osem stebrov, osem smrtnih žrtev. Pri cerkvi je takrat delalo okrog 50 ljudi, 22 jih je padlo z višine okoli 16 metrov. Mnogi so dobili zlome, odrgnine, resnejše rane ali posledic padca pa preživeli niso imeli.

Sosednje župnije so odranski takoj priskočile na pomoč in so v Ljutomerski, soboški in lendavski dekaniji zbrali nekaj nad 6 milijonov dinarjev za družine ponesrečencev, kar je bil takrat velik denar.

Po priporočilu glavnega projektanta profesorja Valentiničiča je cerkveni odbor prosil dr. Ervina Preloga, univ. profesorja v Ljubljani, za nov načrt kupole v železobetonski izvedbi. Ta je zastoj naredil načrt za sedanjost rebrasto kupolo, ki je po obliki enaka prvotni opečni kupoli, da se zunanja oblika cerkveni spremenila. Gradnjo je prevzelo podjetje Gradis iz Ljubljane s podružnico v Mariboru, gradbeno nadzorstvo pa višji gradbeni tehnik Jože Požauko, ki je zelo pomagal, da je bilo delo v surovem stanju do zime dokončano; in vsa dela je opravil zastoj.

V drugi polovici marca 1967 se je delo pri cerkvi nadaljevalo. Kupolo so na zunanji strani zabetonirali, na notranji očistili, ker je taka, v surovem stanju, ostala. Zgradili so laterno na vrhu kupole, dogradili stolp. V maju so cerkev ometali zunaj in znotraj, klepar Kozar iz Lendave je naredil žlebovje, steklar Bobnar iz Ljutomerja pa je vstavil stekla v okna. Zidar Ivan Ferencak je izdelal in namestil betonske stopnice v stolp. Načrt za centralno ogrevanje je naredil inženir Kržan iz Ljubljane in sicer zastoj. Narejen je bil tlak, mizarska dela je izvršil Filipič iz Babinec po načrtu Janeza Valentiničiča, zakristijsko opremo pa isti po načrtih arh. Majde Nežimove iz Kamnika.

5. novembra 1967 je bila nova cerkev blagoslovljena. Po letih je bila urejena tudi notranjost cerkve po načrtih glavnega projektanta cerkve arh. Janeza Valentiničiča in posvečena je bila 17. aprila 1977.

Freske v cerkvi, 7 velikih slik, so delo akademskega slikarja duhovnika Staneta Kregarja. Slikal je v letih 1968 do 1972. Poslikanih je okrog 200 m² in je to po površini njegovo največje delo, ki ga je opravil malo pred smrtjo.

Leta 1983 je bil povišan stolp za okoli 6 m in v njem so bili nameščeni novi trije zvonovi, ki jih je vtilo podjetje Ferralit iz Žalca. Skupna teža novih zvonov je 1544 kg.

Leta 1987 je bil k župnišču dozidan prizidek za veroučno učilnico in stanovanje.

x x x

Mnogih težav pri nastajanju župnije in gradnji cerkve nismo omenili, ker bi jih bilo za debelo knjigo. Naj bo ob veselju, da imamo svoj duhovni dom in v njem bivajočega Gospoda, vse nevšečno pozabljeno.

Naj sledi samo še približni pregled stroškov oziroma dohodkov pri gradnji nove cerkve:

41 odranskih družin — ustanoviteljev je dalo	12.611.000 din
124 odranskih družin — podpornih članov je dalo	16.954.000 din
155 odranskih družin — manj od 100.000 je dalo	8.730.000 din
12 drugih družin — ustanoviteljev je dalo	3.000.000 din
Darovi župnij mariborske škofije — blizu	6.000.000 din
Ostali darovi	5.500.000 din
	52.795.000
Verniki so opravili z vprego zastonj voženj	4.542
Verniki so opravili ob svoji hrani delov. dni	8.166

V. N.

Mihael Fidel Sreš

V prejšnjem stoletju in v začetku našega stoletja so bili učitelji in duhovniki edini izobraženci v naši krajini. Šele pozno so se jim pridružili redki zdravniki, inženirji in profesorji. Poleg svetnih profesorjev: Pavla, Franca Ošlaja in Al. Mikole, ki so se vsi ukvarjali tudi z znanostjo, je bilo v prvih desetletjih tega stoletja tudi nekaj profesorjev redovnikov. Na Madžarskem je bilo več redov, ki so se ukvarjali s šolstvom, poleg

najbolj uveljavljenih piaristov še posebej benediktinci in premonstrati. Razen benediktinca Florisa Kuharja (o njem v Stopinjah 1981), ki je v znanosti največ dosegel, so bili pri nas npr. še benediktinec Matej Püvar, premontrejec Alojz Serec in Al. Ratnik (vsi iz tišinske župnije), iz beltinske župnije pa *Mihael Fidel Sreš*. Ker je zadnji povezan z dvema našima pomembnima kulturnima delavcema, se ga hočemo spomniti.

Sreš se je narodil 28. aprila 1885 v Bratonicah in bil krščen na ime Mihael. Rojstna vas in župnija je bila narodno zavedna, saj je tam župnikoval Marko Žižek. Mohorske knjige in drug slovenski tisk jih je tudi izobraževal. Miško so dali v (madžarsko) meščansko šolo v Lendavi, kar je bila tedaj v naših dolinskih krajih prva stopnja šolanja pred gimnazijo. Ko je dokončal prvi razred, je nagovoril svojega prijatelja, šestnajstletnega krojaškega pomočnika Števana Kuharja, da je šel jeseni 1898 z njim v Lendavo in se vpisal v prvi razred meščanske šole. Stanovala sta skupaj v Lendavskih goricah pri Števanecu, ki se je tja preselil iz Lipóvec. V tistih letih se jih je mnogo preselilo iz beltinske župnije v »Lendavske gore«, kot so rekli. Sreš je pozneje pripovedoval svoji nečakinji Mariji, indijski misijonarki, da jima je Števanec včasih pozno v noč pripovedoval pravljice in pripovedke, kar je Števana Kuharja pozneje vzpodbudilo, da je te in druge pripovedke zapisoval.

Kuhar se je pri ravnatelju šole učil latinščine in naredil izpit čez drugi razred, tako da sta v tretjem razredu bila že s Srešem sošolca. Ko sta 1900 končala meščansko šolo, je Kuhar nadaljeval gimnazijo v Kaniži — kar je bilo usodno zanj —, Sreš pa v Sombotelu pri premontrejcih. Tu so nadaljevali višje razrede vsi naši izobraženci, ki so navadno opravili nižjo gimnazijo v Kőszegu (kot gojenci Kelc-Adelfijevega zavoda) ali pozneje v Monostru (npr. Avg. Pavel). Premontrejci (tudi premonstrati, nem. Premonstratenser, madž. premontrei) so veja cistercijskega reda; tisti, ki se posvetijo pouku in postanejo profesorji, postanejo tudi kanoniki (kanoniški red). Nosijo bel talar s sinjim trakom; če so v civilu, pa bel telovnik z belim ovratnikom (kot ga kaže naša slika). Najbolj nadarjene dijake svoje gimnazije (ki je seveda imela pravico javnosti) so skušali pridobiti za svoj red in tako se je npr. Franc Ivanocy najprej odločil za vstop k premontrejcem, pa se je premislil.

Sreš je po maturi vstopil v premontrejski red, študiral teologijo in na peštanski univerzi matematiko in fiziko ter postal profesor. Sprejel je redovno ime Fidel (lat. Fidelis = zvesti) in priimek so mu pomadžarili v Szántó (= orač). Pozneje je na Slovaškem spet sprejel svoj prvotni priimek, saj je bil vedno narodno zaveden. Služboval je v Gödöllőju pri Budimpešti, v Jasovu in Košicah na Slovaškem, kjer so ga 1945 z drugimi sobraty internirali v taborišču. Ko so ga osvobodili, je rad prihajal domov, sedaj predvsem v Ljubljano k nečaku in nečakinji. Tu se je rad družil s starimi prijatelji. Žal mu je taborišče zrahljalo zdravje in je umrl v Košicah (kjer je tudi pokopan) 28. dec. 1959 (popravi v Kuharjevi knjigi pomoto: 1969). Tudi zadnja leta pred vojsko je rad prihajal domov, saj je tu imel poleg sorodnikov tudi mnoge prijatelje, npr. iz mladosti Ivana Baša, dekana Ivana Jeriča in druge duhovnike. V svojem redu je poleg profesorske službe opravljal tudi službo ekonoma redovnih posestev na Slovaškem.

Mihael Fidel Sreš si zasluži časten spomin že zato, ker je skrbel za šolanje Števana Kúharja, ki je toliko naredil za ohranitev našega ljudskega izročila. Sreš je bil v gimnaziji sošolec Avgusta Pavla, poznejšega pesnika, jezikoslovca in narodoslovca. Prijateljevala sta tudi med študijem na univerzi, čeprav sta študirala tako različne predmete. Najbrž je pod Pavlovim vplivom, pozneje pa pod vplivom slovaškega okolja, Sreš rad prebiral pisatelje, celo Dostojevskega — v izvirniku, o čemer je rad pripovedoval. Imel je sploh široko kulturno obzorje. O prijateljstvu in sodelovanju s Pavlom pa priča predvsem zapis štirih ljudskih pesmi v Bratoncih, ki jih je Avgust Pavel objavil kot dodatek v svoji knjigi Glasoslovje cankovskega slovenskega narečja (1909). Pavel je te Sreševe zapise fonetično prepisal v svoje cankovsko narečje, tako da so v enaki jezikovni obliki kot njegovi lastni zapisi. Žal tega ni zapisal, tako da nepoučeni (zlasti jezikoslovci) misli, da so pesmi v tej obliki zapisane v bratonskem narečju. Te pesmi so: Po lougi leče..., Marko skáče..., O kristjani moji... in Sunce gre za gorou... Tri od teh je zapisal tudi Števan Kúhar.

Sreš je zapisal tudi poljudne članke iz svoje stroke v peštanski reviji za narovoslovje Uránia, toda njihovega seznama nimamo. Ne vemo tudi, ali je kaj pisal na Slovaškem. Žal se je v težkih povojnih razmerah izgubila tudi njegova zapuščina, kjer bi nas zanimala pisma Števana Kúharja, Avgusta Pavla in še katerega rojaka.

Franc Tement

Za zvesto služenje

(Ob odlikovanju Gizele Hozian)

Skoraj natanko pred šestdesetimi leti (leta 1928) je rosno mlado sedemnajstletno dekle s krvavečim srcem zapustilo domovino in se odpravilo v daljno deželo Ameriko, v Chicago, v vele mesto ob michiganskem jezeru. Gizela Rebrica, ki so ji starši zgodaj umrli, je šla v svet z namenom, da zasluži denar za prapor, ki ga je črensosvsko orlovsko društvo pogrešalo. Bog pa je hotel drugače. Načrtovanih nekaj let se je podaljšalo v dolga desetletja vse do danes. Preprosto kmečko dekle se je razvilo v verno krščansko ženo, mater, narodno buditeljico ter neutrudno kulturno in socialno delavko. V znamenje priznanja in hvaležnosti za vsa dobra dela, ki jih je slavljenka storila v blagor slovenskih izseljencev, sta ji mariborska škofa podelila odlikovanje. Avtorju tega sestavka je pisal škof dr. Franc Kramberger: »V prilogi vam pošiljam listino o odlikovanju Gizele Hozian, pisno utemeljitev in medaljo: reliefno podobo A. M. Slom-

ška s škofovim grbom in napisom ZA ZVESTO SLUŽENJE. Prosim vas, da ji ob obisku rojakov vse to izročite in razložite, da so v njeni osebi odlikovani tudi vsi njeni sodelavci, se pravi, člani Slomškovega krožka in drugih društev. Izročite vsem pozdrave tudi g. pom. škofa dr. Jožefa Smeja, saj sva imela oba priložnost srečati se z rojaki v ZDA».

To zaslužen priznanje naših nadpastirjev sem z veseljem posredoval odlikovanki ob Aninem romanju v Lemontu v zvezi z romarsko sveto mašo pri tamkajšnji lurški votlini ob navzočnosti številnih romarjev v nedeljo, dne 24. julija 1988. Ob tej priložnosti sem povedal tudi sledeče:

V slavnostnem govoru običajno naštejemo najprej slavljenceve za sluge, zahvala pa sledi na koncu. Dovolite, da tokrat naredi izjemo in začnem najprej z zahvalo.

V prvi vrsti gre zahvala Bogu, ki nam je dal tako vzorno krščansko ženo, izredno zavzeto kulturno, socialno in društveno delavko med ameriškimi Slovenci. Hvala za vse, kar ste storili dobrega in plemenitega v vseh številnih letih služenja Bogu, bližnjemu in domovini. Rodili ste se v Ameriki in krščeni ste bili v cerkvi Svetega Štefana v Chicagu. Otroštvo in mladost pa ste preživel v črensovski župniji.

Kot mlado dekle ste se v črensovski župniji izredno dejavno vključili v tedanje prosvetno delo. Nastopali ste v igrah. Naši starejši verniki še danes pomnijo vašo nepozabno lepo odigrano vlogo sirote Ciganke. Ob raznih slovesnostih ste deklamirali, recitirali in prepevali.

Zelo težko ste se ločili od domovine, domačih, sošolcev, na katere so vas vezali tolikeri lepi spomini. Čas zaceli marsikatero rano. Po močnem domotožju, ste se končno vživeli v novo domovino, postali ste izredno aktivni pri ohranjanju kulturne dediščine med slovenskimi rojaki. Napisali ste neštete članke, v katerih ste spodbujali rojake k zvestobi Bogu in domovini. V Prekmurskem kotičku »Amerikanskega Slovence« se še danes redno oglašate z zanimivimi članki iz kulturnega in društvenega življenja ameriških Slovencev. Zbrali ste narodne pesmi, ki se pojejo še posebej v Prekmurju in jih izdali v posebni knjigi. Ob dograditvi cerkve na Gornji Bistrici ste izdali knjigo Sad ljubezni do Boga in domovine. Mnogo dobrega ste storili na socialnem področju. Zbirali ste darove za pomoč domovini, ki so ji bile med vojno zadane tako hude rane. Pomagali ste številnim znancem, sorodnikom in vsem, ki so bili pomoči potrebni. Organizirali ste številne izlete in romanja po Ameriki, v staro domovino, v Sveto deželo, v Lurd v Medjugorje. Skratka, vaše zasluge in dobra dela so tako številna, da vseh v kratkem ni mogoče naštet.

Desetletja ste vneto sodelovali v Slomškovem krožku kot vztrajna pobudnica za njegovo beatifikacijo.

Vaše življenje bi smeli v nekem smislu primerjati Marijinemu. Marija je bila dekla Gospodova. Služila je Bogu in človeštvu. Vi ste služili Bogu, Cerkvi in svojim rojakom. Vaša nepozabna zasluga je da stoji danes na Gornji Bistrici cerkev, posvečena sv. Antonu Padovanskemu in, če Bog da, nekoč tudi A. M. Slomšku. Mnogo truda, žrtev in molitev ste v to cerkev »vgradili« še posebej vi. Vrsta sotrudnikov pri nastanku te cerkve se je že preselila v večnost: Ivan in Jožef Horvat, Štefan Ščerbič, Štefan Horvat, številni molilci in molilke, vrsta ameriških Slovencev in Slovenk. Vaš najlepši spomenik bo ta cerkev. Ta spomenik pa ni zgolj iz kamna in zidovja, ampak ta spomenik živi. V njem se zbirajo nedeljo za

nedeljo »živi kamni«, hvaležni verniki, ki tu častijo Boga. Hvala tudi vsem ostalim dobrotnikom!

Preskušnje življenja tudi vam niso bile prihranjene. Zgubili ste dobrega moža in otroci oskrbnega očeta. Čeprav živite v deželi skoraj neomejenih možnosti, ste doživeli marsikatero bridko uro. Toda iz vere, upanja in ljubezni ste zajemali moč.

Naj v tem sestavku naštejemo še nekaj del, pri katerih je bila slavljenka tako ali drugače odločilno soudeležena in sicer v časovnem zaporedju: križ ob poti v Lemontu, ureditev Doma sv. Jožefa, obnova cerkve pri Sv. Štefanu v Chicagu, pomoč poplavlencem v Zagrebu, pomoč med vojno poškodovani cerkvi v Razkrižju, pomoč kapeli na Melincih, pomoč pri obnovi cerkve v Crensovcih leta 1957, nova cerkev na Gornji Bistrici (1969-72), obnovljeni Lemont (božji grob, novi oltar pri lurški votlini itd.)

Odlikovanka je ob prejemu priznanja naglasila, da odlikovanje pripada vsem, ki so se z njo tako ali drugače trudili in delali. Sama brez njih mnogo ne bi mogla storiti, kajti v slogi je moč.

To zaslužno ženo vključimo tudi v svoje molitve. Naj jo Bog ohranja še mnogo let. Ameriški Slovenci jo potrebujejo.

Tone Casar

Birma med našimi zdomci

V nedeljo, 19. junija 1988, je mariborski pom. škof dr. Jožef Smej ob 10.30 vodil v župnijski cerkvi sv. Wolfganga v Pfullingenu somaševanje, med katero je bila slovesnost sv. birme. Celotno bogoslužje je bilo v slovenskem jeziku. Vseh birmanih je bilo 17.

Birma v Stuttgartu. (Od leve proti desni sedijo: Janez Demšar, dr. Janez Zdešar, dr. Jožef Smej, Ciril Turk in Anton Majc; avtor članka stoji v 1. vrsti od spodaj, drugi od desne proti levi z botro in hčerko Petro v narodni noši)

V Pfullingenu deluje izseljenski duhovnik Janez Demšar.

Isto nedeljo je škof Smej ob 16. uri vodil v župnijski cerkvi sv. Konrada v Stuttgartu somaševanje, med katerim sta bili kar dve slovesnosti: sv. birme in prvega svetega obhajila. Vseh birmanih je bilo 34, prvoobhajancev pa 9. Tudi tu je bila vsa božja služba v slovenskem jeziku.

V Stuttgartu deluje izseljenski duhovnik Ciril Turk.

Glede na oddaljenost in razsejanost slovenskih vernikov, ki veliko žrtvujejo, da se ob nedeljah zberejo k bogoslužju v slovenskem jeziku, in da pošiljajo otroke k slovenskemu verouku, je število prej omenjenih birmancev in prvoobhajancev veliko.

Obema dušnima pastirjema, Janezu Demšarju in Cirilu Turku, gre priznanje in pohvala za njuno požrtvovalno pastoracijo med našimi zdomci.

Vid Goričanec

Pol stoletja

*Tvoja žena je kot rodovitna trta
med stenami tvojega doma,
tvoji otroci so kot oljčne mladike
okoli mize*

(Psalm 127,3)

*Pol stoletja življenja dolg je vek —
Pol stoletjažitja v dveh — stoletje!
Pol stoletja v sedmero — iz veka v vek...
Iz brstja v cvet — iz vej v krošnjo,
iz smeha v jok, iz vriska v stiske —*

*Pol stoletja — v štirinajstero...
V prihodnost novega tisočletja,
ko jim bova vse bolj le še bled spomin,
ko bo mladost starost
in bo zorelo novih štirinajstero...*

*Iz roda v rod pretakala se bo
najina Ljubezen, ki bedela bo nad njimi,
že neznanimi rodovi...*

*Pol stoletja sva zrla si v oči, iskala v dušo,
doživljala drug drugega skrivnost,
ki naj odkrije se nam onstran groba...*

Pesmi

KOSOVA SEDMINA

Potrpežljivo je čakal
na prečki križa
kos.
Iz jame
se je prikazovala
v presledkih
siva grobarjeva glava.
Ob robu izmetane zemlje
je vijugal črto
čez grudo
rejen deževnik.
Ko se siva glava
ni več prikazala,
je kos poletel
in odletel
vesel —
z deževnikom v kljunu.
Drugi dan
je po črti čez grudo
spolzela —
človeška solza.

PONOS

Na paši mlad pastir
si pekel je krompir,
ko mimo je prišla
prelepa deklica.

— Če ljubiš me gorko,
izgrebi zdaj z roko
mi iz žerjavice
krompir in rožice! —

Je fant srce odkril,
na ogenj kri polil:
— Zdaj sama vzemi, kar
želela si si v dar! —

ŽLEHTNI ČEHI

Žlehtni čehi spati nemrejo,
gor pa doj po vesi hodijo,
pa pojdoč dikline zovejo,
hujde pèsè poleg dražijo,
vrti v gatah s postelj skačejo;
krez en cajt pa čehi ftihnejo,
hola gor na sreho zvlečejo,
voz gnoja na vrh naložijo.
Drugi den lidje se smejejo.

SOLZE

novorojenčkov,
otrok,
mladosti,
starosti,
veselja,
trpljenja,
bi gnale mlin;
solza ljubezni —
požene srce.

Pesmi

1

V spečem polju sanja žito.
Sanja rž, pšenica zrela.
Tiho stopa noč v razoru,
zvezda v noč je zagorela.

Slak zaprl cvet je nežen
in zaspala je plavica —
pod perut je skrila glavo
v sinji rži prepelica.

Črni muren, drobni godec,
le tišino spečo moti.
Prav po tiho gode, gleda
zvezde na srebrni poti.

3

Le zakaj si veter,
tak negiben,
tak nemiren
kot cigan s strastjo v očeh,
le zakaj si veter
kot berač razstrgan
z rožo belo
v žalostnih očeh.
Le zakaj ne sanjaš,
oj ti veter,
z ognjem v skuštranih laseh,
saj morda bi anemona
spet cvetela
kot v nekdanjih dneh!

2

Samo stoji
kakor brezčasje
ujetega jadra.
Roke, zelene od soka,
visijo ob golem telesu.

Veter zaganja
se v svetlo brstenje
brezzobe čeljusti
preteklega časa.

Samo stoji
ta čudna brezčasnost
in gleda v sebi
svojo preteklost.

4

Tako se vse konča,
ko dan ugasne
in črno luč
prižge večer.

Zakaj je cvet osut
še včeraj belega jasmína,
zakaj je prepelica
v pšenici skrila
glavo pod ranjeno perut.

Tako se vse konča,
ko dan ugasne
in črno luč
prižge večer,
ko dan za sabo
zapira dnevi dver.

Še je noč.
Drevesa še niso odprla
svojih zelenih oči.
Še sem pri tebi,
dotikam tvojih se misli
in iščem po steni
prste prvega jutra.

Sanjam o zvezdi,
ki tone in vene.
Sanjam o svetli temini,
sanjam o tvojih zaspanih očeh.

Tako je vse čudno,
ves mir je spokojen
in tvoje dlani
so kot žalostne sanje,
ki ždijo vse tihe,
vse bele, vse bele.

Stanislav Koštric

Pesmi

POMLADNA BOLEČINA

Zamolčane vrbe
na rečnem obrežju
z zeleno nedolžnostjo.

Umazana usedlina
naplavljenega proda
sredi krvavih valov.

»Odšla si
ožgana od sonca,
čarobna kot razbičana solza
v mavrično preteklost!«

Mrlič sem,
samemu sebi
sem že duh.

Kakor orjaški pajek
sem razpredel
svojo senco
čez vodno gladino.

Zvezde, ki sem jim meril
pota noč za nočjo,
so me prevarile
za uboge sanje,
za ubogo sonce.

POZABLJENA SKRIVNOST

Daljnih sanj
zamolkel odmev
s prikrito bolečino
zavrženosti.

Narasla ubijanja
v sebi
z grozo
rahločutne vznemirjenosti.

»Ko bi le objel
tvoj sinji pogled
in se otroško naslonil
na očarano preprostost!«

PRIKRITO VPRAŠANJE

Topli pogled
sinje modrih oči
kot po nevihti
umito plavo nebo.

Pšenični lasje
kakor narahlo
spuščene zavese
v zlatorumeni nakodranosti.
»O večna bolečina
neskončnosti,
kdaj boš izkrvavela
v nepotešenem hrepenenju?«

GLOBOKO NASPROTJE

Nežne kaplje
aprilskega dežja
otipavajo
okensko šipo.

Mlahave in sinje
njene globoko sovražne oči
odmevajo v pohotno poželjivost.

»Med nama krvavi prepad,
ki ga ne razvedri
nobena sladkost
cvetoče breskve!«

Glog

Pesmi

SPET BOM ŠEL NA POT

Poslušam pesem deževnih kapljic,
ki polzijo po samotnem oknu,
nekam toplo mi je pri srcu
in tiho zrem v somrak,
kjer nevidne sence
si podajajo roke.
Čutim skrivnostni mimohod
utrujenih popotnikov,
mnogo znanih podob
iz mrtve davnine.
Nocoj ne bom zaspal,
odšel iz izbe te samotne bom
v deževno, tiho noč
na dolgo, težko pot.

ZAGRNI ME MAJNIK

Zagrni me, majnik,
s svojimi senčnimi vejami,
s svojimi belimi cvetkami,
z marjeticami molčecimi,
z visokimi travami,
z vonji opojnih akacij.

Počakaj, da si zapomnim
vse tvoje prelesti,

vse tvoje tople noči
z vabečimi čari,
počakaj, da polja domača
in temne gozdove obhodim,
da vsa jutra ogrnem
s prosojno roso solz.

SE ZGODI

*Se zgodi,
da rečeš si potihoma,
naj pride božja dekla smrt,
naj vzame, kar je njenega
stkano s platna belega:
vse bolečine,
vse črvive dvome,
vse moreče sanje,
vse napake in prevare.*

*A tako si rečeš le za hip
z dihom skrite groze,
ko nič ne gre na bolje,
ko se nič ne spremeni.
A ti še vedno po življenju koprneš,
po tistem toplem in prijaznem,
ki ga nikdar ni.*

*Se zgodi, da rečeš si,
naj smrt še malo potrpi,
da upanje skaljeno
spet se razjasni.*

Lojze Kozar

BOŽIČNA NOČ

*Kako daleč je nocoj domov
in kako blizu.
Kako se v naglem nizu
vračajo podobe dveh svetov.*

*V kotu so pastirji vzeli z glav klobuke
in pobožno v jasli zro,
kjer Dete je zajókalo
svoj prvi žalostni napev.*

*V mojem srcu je odmev
njegove melodije,
polne bolečine,
ki ne mine,
ampak raste brez prestanka.*

*Čas je kakor zanka,
ki ovija moje grlo
in preži in čaka, da odmrlo
bo srce in v pajčevino
se ujelo moje hrepenenje.*

*O belo Materinih lic blestenje,
o belo čelo Deteta v plenicah,
o hrepeneči sij v očeh pastirjev,
kako ste daleč zdaj, kako ste blizu!*

NE LEPOTICI BESED!

To ti rečem, pajdaš, ne lepotiči mi besed!
Iztisni grobo, nezastrito,
v krvi in žolču
žehtečih verzih vse,
kar v srcu zgrne se veselja ali bolečin.

Ne širokousti
s pisano tkanino lepotičnih laži,
z nečisto svilo kičastih besed!
Položi čarovno-ozdravljujočo rokō
resnici na njeno golo srce.

Umolknejo naj
v orkanu, ki lomi gozdove,
slinaste, načičkane pesmi!
Beseda ti bodi goreča bakla,
da se otaja vsako Ledeno morje,
da se zgane vsako omrtvelo srce
in znova vzplamti vlažno netivo.

Stara pesem:
stare cize trudno, leno klopotanje.
Krenejo naj, zdrvijo naj
sončnih platišč ob novi zarji
novi vlaki
na nova hrabra pota,
da nihče zaradi skromnega voza
ne zamudi obveznega trenutka.
Zasadi torej nož globoko v rano
mrzličnega tkiva!
Naj ti Hrōmi, pleničji predpisi
ne zamašijo ust.

In beseda ti bodi hrumeče grmenje,
bodi s krvjo zapisan Govor na gori!
Požrešno naj jo pijejo onemogli ljudje,
in navihani veter naj jo kot bojno napoved
raznese na vse strani!
Pajdaš!
Zdaj je treba hrabrnih, udarnih in postnih besed!

(Iz zbirke: Vak vōlgy ōlen igy zsolozmazok prevedel Lojze Kozar)

Avgust Pavel

DRUGI SO DIRJALI, JAZ SEM SAMO STOPICAL

Kdo ve, kam in kod
teče čudna in blodeča pot?

Kdo ve: zaključek kje in kakšen bo?
Drvi v prepad, se dviga li v nebo?
Drugi — spretnejši popotniki —
so dirjali. Jaz sem le stopical;
pri vsaki veselici, pri vsakem grobu sem obstal,
in skozi vsako rdeče srčasto sem okence pokukal.

Drugi — ročnejši in odločnejši popotniki —
zdrveli mimo s smrtno so hitrostjo.
Jaz pa sem samo obojavljajoče se stopical.
Pojoče ustnice pa kar naprej so mi žgolele
in spuščene vaje so bile vedno opentljane.

Široka mi obzorja je moja pot obetala,
in na koncu me je svetla, stočudesna postaja čakala.
A jaz se sklonil sem za vsakim pisanim kaménčkom
in namesto pametne in nagle ježe
sem veselo, brez skrbi pognal po travnikih ob cesti
za pisanim metuljem, rdečim makom,
za svatbenim tem divjim šipkom;
ali pa sem v hroščevski pohlevni krčmi
— hej, juhej —
v razpuščeni,
pobalinski jokavi radosti
sam preganjal dan,
in sem iz kozarca — hej! ničvredni krčmar usode! —
srebal lastno kri in lastne solze.

Resnično, resnično!
Tudi tisočkrat sem zašel s poti,
in obljubljene pravlične Postaje
— to zdaj dobro vem —
na zemlji tej nikoli ne dosežem.

Drugi bodo zdaj na slokih in zanikrnih kljusetih,
toda z natlačeno bisago
pridirjali do velike Postaje.

Jaz nekje sem obtičal:
morda, ko drugim sem pomagal pri zlómljenem vozu,
morda pa pri lepi krčmarici
v šali — ljubkovanju;
ali pa ... sem kar tako sanjaril

v zvezdni roj avgustovske noči.

Kaj zato!

Jaz še na robu jarka, na tleh v krčmi lepše sanjam,

ko svojo godčevsko in potepuško glavo

položim na po cvetovih vonjajočo torbo.

(Iz zbirke: Vak vólgy ölen igy zsolozsmázok prevedel Lojze Kozar)

Avgust Pavel

ZDAJ SAMO O SOVRAŠTVU GOVORIJO

O sovraštvu zdaj je tóliko besed.

Pravijo: sovraštvo

je dolžnost nasproti sebi.

Samoobramba,

rasnega obstanka čustvena poplava.

Nagonska sla življenja,

imenujejo celo jo sveto

in smrt premagujoče čudežno zdravilo,

in v »sveti« nezavesti

vihtijo strašno gorečo baklo.

Na tem venečem, ugaslem planetu

vsak sovraži nekaj,

vsak sovraži nekoga.

Kot morje valovi sovraštvo okrog nas,

in v do grla segajoči krvavi poplavi

smo brez smeri, kot brodolomci

se utapljamo, se zvijamo.

In v novem vesoljnem potopu ni Noeta.

Ni Noeta, ni njegove barke,

ni barke za srečnejši veselejši,

bolj bel človeški rod.

Tudi Ararata ni!

In človek — volk

je gluha za krik ljubezni,

in s sovraštvom si kali čekane.

Je mar ta svet dolina solz?

In kaj ga je v to spremenilo?

Kaj nove dediščine satanovi groši;

grizenje, pretepanje

med očeti, sinovi in narodi,

tega Babilona mnogi čudeži,

med tisoči jezikov in malikov.

Pod Babilonom truden in zgaran
— žalosten v puščavi zablodeli romar —
začudenih, prestrašenih oči
samo strmim nad bojno gnečo.

Pretijo mi jezne pesti,
grebenasti jeziki mi pretijo,
in s premrlim srcem, z bobnenjem v glavi,
kot pretepeni pes se vlečem dalje
pod razpadajoči, stočudesni
in tisočstrašni novi Babilon.

— — —

Gospod! če se je spremenil tvoj nekdanji zakon,
in če zdaj sovražstvo tudi odrešuje:
odpusti svojemu slabotnemu služabniku,
da z ljubeznijo sprejema vsako tvojo stvar!
Ljudje ne bodo tega odpustili.

(Iz zbirke: Vak völgy ölen igy zsolozsmázok prevedel Lojze Kozar)

Dobosics József

EVA ES A KIGYÓ

Szegény Eva mit csináljon
Mindig csak a fánál álljon
A kigyó meg csábitotta
Miért áll ott így meztelenül

Nem látja a cifraságot
Ezt a fényes pompás parkot
Csak az almát le kell venni
Egy harapást abból enni

Es meglátja a nagy esetet
A Mohácsnál több is veszett
Nem vagy szép így meztelenül
Minden madár túl tesz rajtad.

Nézd a páva cifra farkát
Papagájok fejet nyakát
Mennyi ékkel diszelegnek
Mikor a nász utra mennek.

Te csak nézzed Ádámot
Aki lustán ott hentereg
Nincsen hozzád kedves szava

*A tudás fája pedig ott áll.
Ha abból ennél, mindent tudnál
Adjál neki egy harapást
Megtud mindent rögtön meglásd
A kigyónak igaza van, ki ott a fán tekereg már.*

*Mennyi ruha fenyves selymek
A testeden diszelegnek
Cifraságok arany diszek
Hogy te magad el sem hiszed.*

*Az Adám meg beléd szeret
Fut utánad mint a dyerek
Csókolja a kezed lábad
No csak harapjad az almát.*

*És a rábeszélés között
Eva rögtön felöltözött
Nem tudta magát hova tenni*

*Az almából kezdett enni.
De az ég besötétedett
Vihar jött és tüzet vetett
Eva kezdett nagyon fájni
Ádám pedig dideregni.*

*Mint a részeg esett, botlott
Onnan ki csak futott futtot
Nem is látta hová szökött
Eva pedig háta mögött.*

Franc Puncer

Iz nenapisanega dnevnika

Pfersee, 24. september 1944.

Iz pisma domačih sem med vrsticami razbral, da je brat Jože spet doma. Ob prvem maju so ga partizani z mnogimi drugimi mobilizirali. Pa so njegovo skupino kmalu zajeli »beli« in ga ujeli. Nekaj časa je bil zaprt v Ljubljani, sedaj pa so ga dali domov. Skoraj neverjetno. Seveda njegov primer s tem še ni končan. Ko mu bo zacelila rana na roki, bo vsak čas v nevarnosti, da ga mobilizirajo Nemci. Upam, da se mu bo posrečilo, če bo sila, pravočasno uiti zopet v partizane. To pa spet pomeni nevarnost za domačo družino od strani Nemcev. Moj Bog, v kakih časih živimo!

Tudi sestra Mara se domov več ne oglasa iz Beograda. Vidi se, da je rajh v razsulu, kar je razveseljivo, obenem pa tako stanje prinaša ljudem, ki se imajo radi, strahotne skrbi drug za drugega.

Včeraj sem si iz nerodnosti pri zapiranjju predala v tovarni priščipnil sredinec na desni roki. Močno je zaskalelo, ob korenu nohta pa je nastala potpludba, včeraj rdeča, danes pa že črna. Sedaj bo to črno vzporedno z rastjo nohta potovalo navzgor. Koliko časa? Dva, tri mesece? Ko bo pri vrhu, takrat bom ta črni del nohta odrezal. Kaj bo že takrat? Konec bo. Tak ali tak. Prav gotovo. Ali črna smrt ali pa svoboda. Tako premišlujem in čutim, kako mi srce trzljivo bije. Da, prepričan sem, ko bo to črno na sredincu desne roke zraslo do vrha, takrat se bo zgodilo. Mora se, saj takole ne gre več. »Glej, Lado,« pravim in mu pokažem prst, »pogodil sem se, da bo konec, ko bo to črno na vrhu«. In ta Lado, ki je sicer optimist, mi ne pritrdi, menda se je celo pomilovalno nasmehnil. Pojdi se solit.

Pfersee, 3. oktober 1944.

»Frencek, za rojstni dan in jutrišnji god ti voščim, da bi ga drugo leto zdrava in vesela obhajala v Trstu«. Všeč mi je, da je Vlado pozoren na moj rojstni in zgodovinski dan. (Osemindvajseti je.) Nežno ga objamem in stisnem k sebi, saj se mi zdi, da sva se zadnje čase, ko je tako težko, že kar preveč odtujila. Da, v svobodnem Trstu, Vlado je že večkrat namignil, da hoče biti po osvoboditvi šef policije v Trstu. Zelo ima na piki fašiste, zaradi katerih je morala njegova družina zapustiti dom in premoženje v Baški dolini in začeti znova v Jugoslaviji.

Pfersee, 20. oktober 1944.

Danes je dve leti od takrat. Po malem sem bil stalno v strahu, da me bo gestapo »kasiral«, posebno, odkar so Izidorja drugič zaprli. Vendar me je, novomašnika, dušnopastirsko delo v treh, štirih župnijah tako zaposlilo in osrečevalo, da sem v mladostnem zanosu po cele dneve pozabil na pretečo nevarnost in užival v zavesti, da smem kar v štirih župnijah v teh strašnih časih ljudem prinašati Boga, edino oporo in tolažbo. Tisti dan sem torej anticipiral v pisarni župnije Sv. Jurija. Rahlo je potrkalo. Na vratih je obstal ves plah Janko in izdaval: »Gospod župnik, javiti se morate na občini.« Janko, mlad fant je bil v občinski službi. »Me čaka gestapo?«, sem vprašal, čeprav mi je bilo popolnoma jasno, da me čaka. Prikimal je. Danes premišlujem, zakaj takrat nisem pobegnil v bližnji gozd, dobrih sto metrov. Janko me ne bi oviral, tudi sledil mi ne bi. Kar tresem se od razburjenja, ko to premišlujem. Ne bi me dobil v roke gestapovec Wiegele, ki me je toliko dni obešal in bičal po podplatih, izognil bi se grozi in sramotanju v »starem piskru«, čakanju na kroglo v Mariboru, ne bi bil v koncentracijskem taborišču, kjer je vsak dan tako trpek in vedno bolj brezupen. Če bi takrat ušel in pravočasno našel zvezo s partizani, bi dobil puško in se ramo ob rami boril za osvoboditev domovine. Kako jim mora biti lepo partizanom sedaj, ko Hitler izgublja na vseh frontah in je konec blizu! Naš konec pa tako negotov. Seveda je možno tudi, da bi v borbi padel. Ali pa bi me gestapovci ujeli, preden bi našel partizane. Zdaj je, kar je, končam brezplodno razmišljanje in slečem srajco, da podavim uši, ki so v njej.

Pfersee, november 1944.

Tako živo sem sanjal lepe sanje. Doma sem, mama z rumenim robcem na glavi stoji na pragu in se mi ljubeznivo smehlja. »Si kaj žejen«, je uganila moje stanje. Pa še kako sem bil žejen. »Stopi v klet in si natoči tistega, ki je na pipi.« Točil sem iskrivi jabolčnik v tisti veliki kozarec in pil, pil. Moram veliko popiti, da bom omamljen, da bom za nekaj časa zunaj krute sedanjosti. Medtem sem se namreč v sanjah že zopet preselil vanjo. Ja, ko bi se imeli tu v taborišču s čim nekoliko omamiti. Že dobri dve leti nisem okusil alkohola, razen tisti požirek žganja, ki nam ga je za moj lanski god Justi v masti »prišmuglala«. Cigareta, če je močno potegneš in globoko vdihavaš, tudi zaziblje glavo za kak trenutek v omamo. Neverjetno je silno poželenje po omami, kadar je človek zelo nesrečen. Wagner mi je pripovedoval, kako so v Dachau blekači, najbrž je bil tudi on eden izmed njih, kradli jetnikom namenjeno marmelado, jo pustili zavreti in potem iz tega ne kuhalniku z zato prirejenimi cevni kuhali žganje. Dva tukajšnja sobna starešina in en starešina barake pa so nedavno pili alkoholno razredčilo, ki ga nekateri skrivaj »uvažajo« iz tovarne. Ti trije so dobili drugi dan krvavordeče in izbuljene oči. Ko smo zvečer prišli iz tovarne, smo jih za hip še videli, potem pa so jih odpeljali v Dachau, morda v bolnico ali pa kar naravnost v štrafkomando.

Pfersee, 30. november 1944.

Uspel sem sestri Roziki poslati »črno« pismo. Medtem je povila sineska in mu dala ime Viktor po njegovem stricu, najinem bratu Viktorju, ki je padel pred dobrim letom na ruski fronti. Oče malega Viktorja se ta čas bori, bogve kje, za svobodo domovine. Sedaj imam že lepo število nečakov in nečakinj. Hvala Bogu, da so še tako mladi, da jim groza vojni dni še ne more zastrupiti in zagreniti srca. Pišem sestri, kako radi bi malega oblik s krstno vodo, pa mi ni mogoče.

Mami in po njej tudi sestri Mari voščim za godovni dan na praznik Brezmadežne. Že tretje leto jima voščim samo pisno. Prvič sem jima za god poslal dopisnico iz »starega piskra« kmalu po aretaciji. Takrat sem v velikem strahu v ta namen prosil ječarja za pismo in znamko. Surovo me je nadrl: »Človek, to stane nemški rajh denar.« Dopisnico mi je pa vseeno prinesel in jo potem oddal na pošto.

Pfersee, 3. december 1944.

Že sinoči sem izračunal, da bo danes prva adventna nedelja. Advent — čas pričakovanja. Nič ne dvomim, da bo ta zadnji v taborišču. Bodi si da nobenega adventa na tem svetu ne bom več doživel, ali pa bom prihodnjega zopet kot duhovnik na eni izmed zupnij lavantinske škofije. Veni Domine et nolli tardare — pridi Gospod in nikar ne odlašaj. Vi oblaki ga rosite. Tudi to leto bo prišel Odrešenik v sveti noči, videl bo našo revščino, naše pokorjenje, slišal bo naše molitve. Ali ne bo rekel: Dovolj je tega. Dvignite svoje glave, vaše odrešenje se približuje, se spomnim besed, ki jih je povedal Korošec na Krekovem pogrebu. V takih mislih sem zjutraj sklenil, da bom opravil tridnevne duhovne vaje. Nenavadne bodo: sam bom voditelj duhovnih vaj in exercitant. Moram se potruditi, da jih

bom, čeprav lačen, vedno utrujen in malodušen, dobro opravil. Saj morajo biti priprava na srečno smrt. Moram se enkrat za vselej sprijazniti s to verjetnostjo. Že pred dvema letoma mi je bila namenjena smrt, ko so nas iz Celja prepeljali na streljanje v Maribor. Takrat se slučajno ni zgodilo. Kak bo konec v Hitlerjevih uničevalnih taboriščih, pa se bo videlo leta 1945.

Za prvi dan mi je voditelj duhovnih vaj določil izpraševanje vesti in spreobrnjenje. Vedno znova sem se prisilil, da sem sicer stisnjen od množice sojetnikov ostal sam s seboj in z Bogom. Vzdiham sem k Mariji pribežališču grešnikov, naj me podpre, da bom iskren. Tako sem tehtal teh svojih 28 let. Otroška leta, kar sem kot otrok ušpičil staršem iz vzgojiteljem, bom kar prešel, sem si rekel. Otroci ne vedo, kaj delajo. V srednji šoli mi učenje ni delalo težav, življenje v zavodu je omogočalo več časa za zunajšolski študij, pa tega nisem izkoristil. Pa sem vsaj mnogo čital, posebno Ivana Cankarja. Seveda sem v tem razmišljanju »obdelal« tudi telesno prebujanje, se Bogu in Mariji zahvalil, da sta me obvarovala hujših zablod, pa še enkrat obžaloval mladostne prekrške. In še presrečna leta bogoslovnega študija in življenja. Pa enkratno milost, da sem smel postati kot novomašnik župnik treh župnij, pa se te milosti premalo zavedal.

Dali so nam papir, da smo pisali domov. Čeprav je do božiča še daleč, sem jim že v tem pismu voščil za praznike, saj je vprašljivo, ali bo v tem razsulu še mogoče kdaj pisati domačim.

Preden sem zvečer na prvi dan duhovnih vaj zaspal, sem čutil veliko žalost, da vendarle nisem v dachauskem taborišču. Tam je v eni baraki tisoč posvečenih duhovnikov, med njimi možje globokih duhovnih misli. Nekdo izmed njih bi ta večer vzdignil roko nad mojo skesanostjo in me odvezal. Tukaj pa ni nikogar, ki bi to zmogel. S psalmom: Usmili se me Bog po svoji milosrčnosti, sem vendar potolažen zaspal.

Pfersee, 4. december 1944.

Drugi dan duhovnih vaj sem preživel še bolj raztresen. Po taborišču krožijo vsemogoče parole: strašljive, pa tudi sladko vznemirjajoče. Trdijo, da je naš kapo, Čeh Maček, prestavljen. Eni celo trdijo, da gre v kazenski oddelek. Nič takega mu ne privoščim, saj je tako dober in ljudomil. Nikoli ga nisem videl, da bi koga pretepal.

Kolikor sem kljub vsemu mogel, sem med delom v tovarni usmeril svoje misli na krepost vere in upanja. Ali sem še sploh resnično veren? Ali pa v tej divji igri samo hočem biti veren, nikoli pa do kraja o tem ne razmislim? Ko sem še srečen in mladostno navdušen kolesaril od župnije do župnije, od enega do drugega zbranega božjega ljudstva, sem dosti laže veroval kot zdaj, ko nikjer ne vidim na delu božje roke. Ima Bog res za vsakega od nas, ki počasi ginevamo umazani, razcapani, podhranjeni, ušivi in bolni, pripravljeno nekaj zelo lepega v novem življenju? Verujem, Gospod. pomagaj moji neveri.

Pfersee, 5. december 1944.

Naravno, da je zadnji dan duhovnih vaj na vrsti krepost ljubezni. Pogosto čez dan sem se skušal pogovarjati z Ljubeznijo. Saj Bog je Ljubezen. Ubogo mi je šlo od rok. Eno vem: če skušam to bedno življenje da-

rovati Bogu, mu je moja daritev všeč. In če tem ubogim sotrpinom okrog sebe darujem vsaj dobro besedo, se v njih srečujem z Jezusom. Ko sem opoldne dobil taboriščno juho, sem jo zлил sestradanemu Aljoši v skledo. Debelo me je pogledal in se jadrno spraval na delo, da jo popije. Bogu in Mariji hvala za te tri dneve.

Črna podplutba na sredincu desne roke se je pomaknila že občutno navzgor. Še vedno mislim, da je blizu konec in začetek.

Pfersee, 12. december 1944.

Pri večernem zboru kličejo vedno manj številke, naj dvignejo zavoje. Pošta velikega nemškega rajha je zaradi vedno znova razbitih železniških prog v velikih težavah. Največ zavojev še vedno pride iz Slovenije, ki ima to »srečo«, da je vključena v ta rajh. Nocoj se je slišala zopet moja številka 43.016. Dospel je zavoj s številko 13, v njem dobrote, ki skoraj ne moreš verjeti, da so še kje v teh časih. Tudi jabolka, tista debela zelena, ki zrastejo na drevesu tam ob svinjskem hlevu. Kakor surovo maslo se raztopijo v ustih, ko ugrizneš. Tako sva z Ladom tudi še letos lepo oskrbljena za Božič s čudovitimi priboljški iz Savinjske doline.

Pfersee, 13. december 1944.

Tudi nocoj so klicali mojo številko z naročilom, naj se javim pri komandantu taborišča. Zelo sem se ustrašil. Kaj neki se plete? Me bo morda zaslial, kako da sem kot duhovnik v ausenkomandi, ko so vendar vsi jetniki duhovniki v glavnem taborišču? Me čaka kazenski odred? Poinzlih slutenj sem se odpravil v spremstvu starešine taborišča v smeri poslopja, kjer je sedež SS-a. Noge so me komaj nosile. S čepico v roki sem skušal mirno stati pred tem človekom, ki morda sedajle odloča o mojem življenju in smrti. Pa pravi: »Vaši sorodniki (da, vika! me je) so poslali na moj naslov zaboj jabolk. Ker jaz ne sprejemam nikakih daril, obdržite zaboj vi.« In mi izročil zaboj s tistimi velikimi zelenimi jabolki. Solze mi silijo v oči, ker se je tako srečno izteklo, skoraj bi rekel: na svidenje, pa sem se pravočasno spomnil, da jetnik ne sme pozdravljati z besedami. Taboriščnemu starešini, ki me je čakal zunaj, sem naročil, naj si pride po par jabolk, sam pa sem se moker od solz vrnil z zabojem pod pazduho k Ladu, ki me je ves zaskrbljen čakal. Ubogi domači! Ko so mi poslali 13. zavoj, so zavoj jabolk poslali tudi komandantu taborišča in tako skušali potrkati na njegovo srce. Mislim, da bi mu zelo dišala savinjska jabolka, če bi si jih upal vzeti.

Pfersee, december 1944.

Snega še nimamo, sonca pa tudi ne. Kakor je bil november stalno deževen (večkrat smo korakali do kože premočeni), tako je tudi december ves meglen in otožen.

V nedeljo z materjo

Zjutraj mi malčku ni treba vstati, dokler ne pride v sobo mati in in vzklikne svoj »auf mašerunk«. To velja še toliko bolj za nedeljo. Sploh se prileže ta dan poležati malo dlje, saj počno to vsi ljudje. Sicer pa: naj vstane vendar najprej sonce! In res jame kmalu predirati polkna z dolgimi tipalkami svojih žarkov, po stenah in pohištvu riše svetlo oranžne črte in krivulje.

Tesno priprte polknice soncu kar ne morejo zastreti poti, ko zlati naše novo pohištvo. Videti to je res nebeško, a še preden ti angelček varuh razpre lepljive veke, te že opaja duh svežega lošča na mojstrsko obdelanem lesu. Zato se splašča vstati že pred komando: ko miška se vzpneš h kredenci in rahlo tipaje drsiš po njenih fino izrezljanih predalih, stranicah in okrasnih bunkah, pobožaš živobarvna naslikana pava, nato pa se splaziš k vrtnici iz lesa, ki veže spodnje prečke sobne mize. Očetu gre hvala za vse to, ni kaj, saj je naročil vso to umetnijo iz lesa pri najboljšem mizarju v fari. Sapo nam je vzelo že, ko je pritovoril z biciklom bogato izrezljane stole iz daljnega mesta Varaždina. Od tam na vsake svete čase prišvedrajo k nam vrli patri kapucini, menihi v rjavem. Dasi sem se jih sprva bal, bradačev, sem se jih kar kmalu navadil: smel sem jih pocukati za brado, in se igrati z belo debelo vrvjo, s katero so prepasani. Skratka, vse te lepotije je oče nakupil, da bodo gospodje, taki in drugačni, radi obiskali našo hišo in da jim bo prijetno v naši sredi. Kako lepo jim bo šele, ko do kraja izpelje svoj načrt in dā zmalati celo hišo! Tako se moj skrbni oče trudi za razširjanje nebeškega kraljestva na zemlji. »Vsi moramo delati na to«, rad poreče in je v ta namen dal zmalati ličen napis nad vrati »gosposke« sobe:

Bog blagoslovi našo hišo in ohrani v njej mir in srečo

Ni kaj, košček nebes je že pri nas, tu notri. A kaj, ko ga moj ubogi oče ne užije — venomer je v delu, na polju ali v hlevu, na bornem pogradu leži, zdaj pa se vrtil v štali že dobri dve uri in komaj se bo utegnil napraviti za v cerkev.

Oblezem že vso sobano in hitro smuknem pod blazino, ko zaslišim podrsavajoče korake v veži. Povelje, pomislim in ždim, kakor da spim, in res se na vratih pojavi mati s svojim obveznim

»Auf mašerunk!«

Potuhnem se v upanju, da pride k meni vsaj za hip, ona pa le ponovi povelje in meni nič tebi nič zaloputne vrata. Čez čas se znajde na pragu starejša sestra z istim poveljem, a to ni več komanda, temveč nagajivo oponašanje.

»Trske prinesi, da si podprem veke!« zakličem za njo in skočim na plan, saj ni, da bi se še obiral: na dvorišču že vse kikirika in kokodaka. Še tak pospane bi težko vlekel dreto dlje. Pa vendar se vstajanje raztegne kar na pol ure, preden se odločim, s kom neki pojdem v svetel nedeljski dan.

Bi šel z vrstniki? Bilo bi mikavno, a potem takoj nastane klapa in vanjo se kaj rada pritepeta moja zoprnika, ki se izzivijata s tem, da nagajata mirnejšim dečkom. Zagrenila sta mi, nepridiprava, že lep kos mladosti. Dovolj je bilo, ne bom jima silil v pest. Vsaj nedelja je dan, ko naj vlada mir, ne ravs in prepir.

Preostane mi še, da grem z očetom ali materjo. Če pojdem z očetom, se bom sicer peljal na štangi novega bicikla, a ga bom moral potlej biksati ves popoldan, najsi bo ardelo ali prima vero, s katero me bo pač popeljal. Mar ni škoda potratiti nedeljo za vsakdanje delo?!

Še najbolje bo iti z materjo in sicer peš. Tudi tako se vidi in doživi marsikaj. Resda bom v tem primeru malce bolj otročji, a to bo njej samo v veselje. Njej, ki je iz bogve kakšnih razlogov nehala spati ob meni. Tudi med tednom se ne utegne pomuditi z menoj, ko pa mora revica poleg gospodinjskega prevaliti še ne vem koliko kmečkega dela. Tako nama preostane le še nedelja. Če bova zašla na poti v družbo žensk, se bom že tako oddaljil, da ne bom capljal z njimi ko kakšen »bábek«, prmejokos da ne!

Sonce je že za ped visoko in že se napravljamo k maši. Le da se jaz ne napravljam sam. Pomagajo mi kar vse tri: moji dični sestri in mati. Slednja si da opraviti z mojo nego in obleko, sestri s čevlji in vsemi zakmašnimi pritiklinami; med njimi je obvezni šimi robček. Rad jih imam, vse tri. Kakor so sitne, si dajo skoraj več opravka z mano kot same s sabo. Četudi mi to čičkanje včasih že kar preseda. V velikem ogledalu kredence si naša četverica komaj še najde prostora.

Od doma ne gremo, dokler ne najdejo naše ženske poleg mašnih knjižic primernih rož za v cerkev. Kako živahno je to brskanje v gredi med celimi naročji pisanih, z roso osveženih rož! Najbolj všeč mi je vrtna trobentica, prva pomladna cvetica, pozneje pa ščipek ali vrtnica, čeprav bode, pa regine, muškatlin in kdo bi jim vedel imena. Brž se znajde v gumbnici najlepši cvet, podenj se poda še zelen list. Sestri imata cvetje ob mašni knjigi, kaj dišečega sevê, priletne ženske pa ovijejo knjigo z rožnim vencem. Naša mati tudi, čeravno ona še zdaleč ni stara, bognedaj.

Sestri odhitita med svoje vrstnice, midva z materjo pa se podava sama na prašno pot po bližnjici. Skozi našo vas sva dokaj hitro, do farne cerkve v sosednji vasi pa je še dobro uro hoda. Po kolnikih vodi do tja mehka poljska pot, ki razmejuje njive na levo in desno. Le-te čemijo v svoji nedeljski spokojnosti; tačas najbrž vse še posebno raste, ko človek ne beza vanje. Še ptičji svet se spreletava veseleje nad njimi in izvaja svoje vsakovrstne viže. Ob pisanih zaplatah najrazličnejših posevkov se ti oko nehote ustavlja in zre v vso to paleto barv, uho prestreza poigravanje vetra v poljščinah in pritajen šelest nagnetenih stebelc. Mar niso te rosne kapljice presajen kmetov znoj in kravji sopot, ki ju posrebrje sončni svit in v tisočeri odsevih napravlja iz njihju mnoštvo pravih biserov? V ti ščemeči bleščavi se zbistri nemara še tako utrujeno oko. Kako je šele Stvarniku ljubo gledati vse to iz nebeških višav!

bábek = dojenček, neboljenček

biksati = čistiti

Ženice in moške motrijo rast ob ozarah svojih njiv in presoajo, kako je pognala rž, pšenica, koliko plevela je, kako kaže krompir in vse drugo. Tiho in hvaležno objemajo z očmi vso to plodovito rast, saj je obet življenja.

Na pot se podava z materjo dovolj zgodaj, da se ni bati razposajencev: od doma gredo kasneje, da potem pretečejo pol poti. A najsi je to hlačenje ob materi še tako všečno in varno, se ti od časa do časa le stoji po igrivi družbi vrstnikov, onih znosnih, enako radoživih, po mladostnem vrišču in smehu in na lepem se ti zazdi, da zamujaš nekaj velikega, neizmerljivega morda, za čimer ti bo nekoč verjetno žal. A kaj ko je cena za družabnost z vrstniki tako neznansko velika!

Na križpotju se združi troje poti, tod se začno ljudje trumoma valiti proti cerkvi. Največ je pešcev, čeprav med njimi pridno švigajo biciklisti, cingljajoč na vse mile viže. Še znamenje ob cesti in že je pred nami cerkev, mogočen božji hram, daleč komaj za dober lučaj (s fračol).

»Samo po kopinščice skočim«, porečem materi in jo pošljem naprej z gručo žensk, ki so se pridružile, sam pa zavijem v gozdiček za znamenjem. Preden pa dosežem sladki sadež, se zapletem v gibke trnaste veje in bolj ko jih razpletam, bolj se zapletem vanje. To jih bom dobil, pomislim, ko odsmukavam vejice z zakmašnih hlač. Zdajci zašušti v vejevju, kot bi planila nadme divja žival, vendar ni bila zver, temveč moja stara znanca, najhujša zlikovca v vasi. Jezna, da me nista prest-rašila tako, kakor bi rada, sta se po žolčnem zinerjanju brž spravila nadme in mi že po kratkem ruvanju zmečkala vrtnico na prsih, nato pa mi iztrgala še šimi robček. Menil sem, da jima je sedaj duša na mestu in jo hotel ucvreti čez drn in strn, a jima še ni bilo dovolj in sta me skušala po vsej sili spraviti na tla. Nekaj časa sem se uspešno otepal, tedaj pa je eden počenil za mano, drugi me je pa pahnil čezenj in že sem bil na tleh. Prvi mi poklekne na prsi, drugi pa potegne iz žepa svoj pipec, ki sta mi ga že nekajkrat kazala. Zdaj bi me rada spravila v primeren položaj, da izpeljeta že zdavnaj napovedano nakano. Čeprav sem zdaj že vedel, da grožnje v resnici ne bosta izvedla, sem brcal in opletal na vse kriplje, ju ščipal in grizel, kakor bi šlo zares. Da bi klical mater na pomoč — bila je že daleč — ni imelo smisla, sam se moram izmotati! Vendar bi se jima najbrž le stežka iztrgal, bila sta ne le starejša, temveč večja in močnejša, da ni prišla na bojišče nova gruča dečkov, med njimi nekaj mojih prijateljev iz šole. Skupaj nam je potem le uspelo, da smo nagnali napadalca in kovali načrte, kako jima posvetimo ob priliki.

Komaj sem si do cerkve zravnal pomečkano obleko, odstranil madeže in obrisal kri z opraskanih rok. Od daleč smo videli, kako sta jo zoprnika namesto v cerkev mahnila v krog starejših dečkov ob gostilni.

Na razsežnem prostoru pred cerkvijo so se košatile tri velike lipe. Pod njimi se je drenjal že pravcati roj faranov iz okoliških vasi. Moški posebej, zase fantje, ženske in dekleta. Obšel sem cerkev z vzhodne strani in se ji približal po daljšem ovinku ob pokopališču; tu sem zavil v zakristijo. K sreči je bila dovolj temačna, da sem prikril svojo revo ... Bolj kot telesne bolečine so me skelele žaljivke, s katerimi sta me nasilnika med mikastenjem obkladala, od »popiča« do »gospodiča«. V ra-

njeni duši so mi pozvnanje močnejše kot doneči glasovi zvonov, ki so zazvonili »vkup«, to je k začetku nedeljskega opravila. Mojbog, sem se vprašal, sem takle sploh še za v cerkev?

Sprva me je močno imelo, da bi kar obrnil in jo mahnil nekam proč, kamorsibodi, samo v cerkev ne. A pravzaprav se nisem imel kam zateči. Razen tega me hosta oče in mati kot ponavadi povprašala za vsebino današnje pridige. Zdražen in poklapan sem vstopil in se zavlekel v najtemnejši kot. Ali se bom sploh umiril, se nisem spraševal, prepričan sem bil le o tem, da staršema o spopadu ne zinem niti besedice: to so naše deške zadeve...

Od opravil v cerkvi je najprej na vrsti pridiga; le-ta pa ne prodre kaj dosti do naših ušes, nekaj zaradi naših večno čebljajočih jezičkov, delno pa tudi zato, ker je prižnica obrnjena proč od zakristije k občinstvu v cerkvi. Nekaj stavkov o odpusčanju mi je le uspelo ujeti, do srca mi pa kar niso hoteli... Bolj ko v pridigo se zatopimo v mašo in spremljajoče petje. Pesem iz mnogoterih grl tako odmeva po prostrani cerkvi, da negibno poslušajo celo vsi pozlačeni svetniki. Molitvenike sicer pridno prelistavamo, a je molitev v njih vse preveč za nas male, naj jim torej raje sledijo starejši. Šele ob prošnjah greš bolj vase, pomišljajoč, kaj neki boš poprosil nebo, da ti nakloni.

Zase te prosim predvsem, Vsemogočni, da ošvrkneš moja zoprnika s svojim dolgim bičem. To prošnjo ti sicer že mesece dolgo polagam v očenaš, v razdelek »reši nas vsega hudega«, pa očitno še nisem vreden, da bi me uslišal. Nadalje bi imel še eno prošnjo: daj, presvetli sveto mater Cerkve, da bo jemala mašne strežnike iz ženskih vrst. Glej, kako se revice tožno ozirajo v oltar, ko so izključene od strežbe pri angelski mizi! In deklicam ministrantkam se ne bo treba šemiti v ta čudna oblačila, dovolj bodo njihova lastna krila. In tako bodo odpadle vse naše naloge, predvsem zvrčanje mašne knjige, ko se zapleteš v to preklicano ministrantsko janko. Tri dni me je bolelo vse, ko sem telebnil z debelo mašno knjigo na oltarnih stopnicah, v glasen posmeh vseh molivcev v cerkvi.

Kaj mi še preostane, česa naj še poprosim? Ja, da se rešim osame. Usliši me že enkrat in mi pošlji bratca, da se bom imel s kom igrati. Ti veš, da moledujem za to že celo vrsto let pri vseh nebeških trumah. Tam gori menda že veste, da sta moji vrli sestri že odrasli in kot taki prestari, da bi se z mano igrali. Pa tudi sicer: deklice veseli vse kaj drugega kot nas fantiče. In če že kaniš, Gospod, mi pošlji bratca čimprej, da ne bom sam prestar za njega. En ubogi otroček — mar je to tako velika usluga neba? Kako živo je pri našem drugem in tretjem sosedu, kjer je vse polno otrok, da si komaj najdejo mesta na skednju. Kaj bi dal, da smem vsaj enkrat tedensko mednje in da se ta družabnost ne imenuje potepanje. Le kako morejo biti starši tako nepopustljivi v tem, ko vendar ne najdem potepanja v nobenem seznamu grehov, pa če prelistam vse molitvenike v hiši. Z eno besedo: naveličal sem se biti sam in konec! Dovolj imam tudi roganja, da sem postržek.

Glede latinščine ne bom več sitnaril: mi še kar gre, čeprav sem šele ministrantski pripravnik. Če je to res angelski jezik, kakor mi piše teta, jezik, v katerem se ne preklinja in grdo ne govori, naj pa ostane

v božjo radost. Čeprav bi mi sicer, pri moji duši, bolj godil materni jezik, se nam vsaj ne bi zapletal. In vedeli bi, kaj molimo. Vendar človek ne sme želeči preveč, pravijo bogaboječi, posebno, če je Bogu tako povšeči.

No, kje me še čevelj žuli? Ja, saj res: naj čimprej tolikanj porastem, da se naučim voziti s kolesom (sprva sevé pod štango). Ne morda zato, da bi se pogospodil ali da ne bi hotel hoditi peš, temveč zato, povem kar naravnost, da se izognem vsiljeni usluzi vaše pevke iz sosesčine. Dan na dan me, dobrotna kakor je, pohopsa po maši in posadi na prtljažnik svojega ženskega kolesa, in potem me ves čas obliva mrzel pot, ko nimam nevarno na njem, držeč se krčevito za njeno predebelo zadnjo plat. Naj se je še tako oklepam, mi vedno odmiga iz rok, drugje se pa ne morem prijeti. Če se oprimem vzmetnih špiral spod sedala, mi priškrne-ta prste in to tako, da vidim tristo zelenih! Pa saj me vidiš sam, oče ne-beški, v tej moji stiski, kaj ti bom razpredal; zatorej te prosim in rotim, stori vsaj eno v tej zadevi: ali naj uplahne čezmerna okroglina moje voznice, ali naj pa meni zrasejo toliko daljše roke, da jo bom lahko če že ne ošepil, obsegel vsaj napol in se tako trdno obdržal na majavem sedežu. Pa da se mi doma ne bojo več režali, ko potožim nad to nadlogo. Vem, da si dobrotljiv, Gospod, vse naše reve in tegobe poznaš, saj se tudi sam otepaš z našo zemeljsko kroglo, ko jo skušaš obdržati v rokah. Kajne, da ti ne uhaja iz rok, kakor govoričijo naši dedje, ko pridejo vkup in modrujejo ob policiu kislega. Saj je ni hudič tako napihnil, da ji ti ne bi bil kos, kajne da ne?

Maša se prevesi že v drugo polovico, preden nanizam vse te svoje prošnje, take in drugačne. Zato moram pohiteti z molitvami v knjigi, da jo dohitim. To je važno tembolj, če kanim še k obhajilu. Predobhajil-nih molitvic ne smem izpustiti, drugače mi bo dušica prelahkotna in bo kot taka brezbrizno sprejela Jezusa vase. Ko se torej vnovič poke-sam svojih pregreh in prejmem slednjič sveto Rešnje telo pod svojo »streho«, se mi rad izviije vzdih: o, ko bi lahko zaužil tudi kapljo tvoje krvi, Gospod, in se odžejal v nji! Kaj bi tajil: že ničkolikič me je obšlo, zakaj ne bi obhajali končno tudi s kelihom in omogočili vsem ljudem užiti Kristusovo križ! Le kaj bi se poznalo to od silne množine vina, ki je na svetu in ki steče sicer v brezdanja grla pijancev! Na ta način bi prišla do svoje prave veljave tudi duhovnikova zlata posoda. In naj me koklja brcne, če ne bi ljudje darovali prav rade volje cele pletenke te posvečene pijače. Tebi lahko omenim to skrito željo, Gospod, če pa jo izdavam doma, jo precej dobim po glavi. Da pa je to krivoverska želja, celo luteranska, ne, s tem se že ne bom zbugal!

Ko mašnik odpoje »ite missa est«, vemo, da je maše konec, zato sklenemo svoje molitve, se pokrižamo ob zadnjem blagoslovu in zapu-stimo božji hram, potem ko smo pustili v njem brenne svojih vsakda-njih nadlog. Orgle bučijo z vso svojo silo — Ferenček komaj še pritla-či dovolj sape v meh — očitno kažoč, kako velik je Gospod in kako se razliva po ljudstvu množstvo božje milosti.

Po maši le redkokdaj grem takoj domov. Največkrat si dam duška z ministranti; to po skoraj dveurni molčečnosti ni težko. V največje ve-selje nam je bilo zadnjič, ko se je pomudil z nami naš novi kaplan, go-

spod Lojze. Da se more zgoditi kaj tako nezaslišanega, kar spajdašil se je z nami in nas popeljal v svojo sobo na farovž. Tam nam je razkazal čudo vseh čudes: radio, pravi pravcati radio, in sicer na baterije. Strmeli smo — prvi radio v naši fari, morda celo v vsej naši slovenski okroglini! Odprtih ust smo poslušali oddajo iz daljne Ljubljane, mesta s tako ljubkim imenom, govor in pevske vložke, čisto in jasno, in potlej še nemške postaje, vso skalo vseh mogočih oddaj po svetu, kratko malo za znoret! In vse to je zvečine sestavil sam, naš mladi g. kaplan, Kozarjev Lojze! In kar je še večje čudo: ob vsej tej kunštnosti je preprost, kakor še noben dušni pastir doslej, da, pravi ljudski duhovnik. Poleg tega ni vnet samo za dušno pastirstvo zaupanih mu ovac, skrbeti hoče tudi za njihov srčni, kulturni povzdig: kmalu po prihodu je začel uprizarjati igre s študenti in dijaki in potem še z vaško mladino. Zdaj bo pa že prišel do prave veljave naš novi kulturni dom ob cerkvi, ki ga s pomočjo faranov gradi naš podjetni gospod dekan!

Vendar, skoz kaplanov radio so deževala tudi poročila o vojni. Kaj če se bo razširila tudi k nam ali zajela celo ves svet? V komaj nastalo radost je kanila grenka kaplja pelina. Le kako sem mogel danes izpustiti prošnje v tej najbolj zaskrbljivi stvari?! Vojna! Pa še starši nam nalagajo, naj ja molimo za mir, jaz pa pozabim. Mar mi v kotičku srca res kljuje želja, doživeti vojno (kakor jo je bil doživel oče, prvo svetovno), videti in slišati, kako to poka, žvižga in kako ljudje vijejo roke k nebu?! Samo kaplanov vedri nasmešek je pripomogel, da nisem odražal domov ves poklapan in sklenil tako nedeljski dopoldan.

Nedeljo smo posvetili, poslej se bomo predali njenemu drugemu delu — počitku. Zdaj bo šele veselo! Na voljo imam dvoje: ali ostanem pri očetu in grem z njim na pašo, ali pa grem z materjo na dom njenih staršev. Tam je toliko bolj mikavno, ker imajo vežico z nagnjenima gladkima policama, po katerih se da fino dričati. Imajo tudi posebne čaše — kelihe. In tam so tudi tri moje sestrične, takorekoč vrstnice. Česa vsega ne uganjamo po hiši in zunaj nje, najraje še na razsežnem zelenem travniku krog hiše in v sadovnjaku. Letanja in iger ni konca ne kraja! In toliko kotičkov je za skrivalnice.

»... — erre — merre — muzikerre — krič!« — odmeva daleč naokoli. Vrstijo se še druge igre, slepe miši, postavljanje »rastvecev«, »vidiš belo Lendavo« in kdo bi jim vedel imena! Le redkokdaj se damo pri-tegniti starejšim, saj so njihovi pomenki za nas vse preveč mrki in resni. Prav neradi poslušamo vesti o fantovskih poboji, žandarskih pregonih, tihotapskih podvigih in drugih hudih rečeh, ki jih uganjajo po svetu in celo na nedeljo.

Včasih pride v vas popotni fotograf in tedaj je spet veselo: otroci se lepo ubogljivo zvrstimo pred odrasle, stojé ali čepé pred njimi, včasih celo leže in kar je pri vsem najbolj hecno, treba je zadržati dih in ostati negiben nekaj dolgih minut, da nas mož s harmonikarsko škatlo izpod črne plahte lahko ujame vse v svojo čarobno luknjico.

Tu in tam zaide v vas tudi komedijant z opico ali medvedom. Tedaj je to velik dogodek ne le za nas otroke, marveč kar za celo vas, za staro in mlado. Kako to cinglja in poplesuje!

Z materjo se vračava šele, ko se sonce že krepko nagne čez obzorje ter v svoji škrlatni povečavi obstane tik pod našo kapelo. To je namig starejšim, da popravijo večerna dela, nedelje pa s tem še zdaleč ni konec. Na vrsti je nedeljski večer, kakor se odvija na vasi. Kot ponavadi zvabi na trato vso sosesko, da posedajoč na hlodih ali po grapah čeblija o domačih in svetških zgodah. Imenitno je to moževanje in dasi mu mi mali nismo kos, tu in tam vseeno prisluhnemo, v tem ko se kobacamo s kolena na koleno in presojamo svet po tem, kdo nas bolj zaziblje in poujčka. Razidemo se šele z zdravamarijo iz vaških kapel, ali še pozneje. To je namreč že čas, ko zadoni na vasi fantovska pesem. Prisluhnejo ji ne samo dekleta, temveč vsi, ki jim pesem kaj pove, jim dviga duha in srce. Ne da bi hotel prehiteti naravo, se v duhu priključujem vaškim pevcem, trpko se zavedajoč, da se bom s šolanjem odtrgal iz njihovih vrst in od vsega vaškega občestva.

Kako sem prebil nedeljo? Sem jo doživel v polno, se vprašam, ko me mati spravlja spat. Ko bi bile moje nedelje vsaj pol toliko doživete kot so materine in očetove! Bom morda doživljal nedeljo globlje šele, ko bom večji? Kdo bi vedel. Vendar ima odraščanje tudi svojo mračno plat. Ne le, da ne smeš več spati skupaj z materjo, z odraslostjo je obenem konec vseh iger. Eno in drugo je dokaj kruto, stari bi rekli hud davek. Se potemtakem sploh splača biti odrasel? Ko bi bil vsaj močnejši, da bi se lahko uspešno upiral grobijanom, kakršna sta moja sovraga. Nekateri si me bodo jutri spet privoščili in vrteli svojo staro lajno. Naj se gredo solit s svojo jezikavostjo. Prav nič jim ne bom razlagal, zakaj mi je v nedeljo lepše z materjo, presurovi so za to. Naj me še tako obzirajo, ni res, da se držim matere za kiklo, prmejduš da ne! Jim bom že zagrenil enkrat to razvado!

Pod noč mi mati ljubko prigovarja, preden gre proč: priporoči se, dete moje, svojemu angelu varuhu. Lahko je reči, sapramiš. A naj mi kdo pove, kako naj se naslonim na to nevidno bitje, ki ga poznam le s podobice, in to zdaj, ko se mi čedalje bolj odmika ona, ki me je še večeraj nadajala, jaz pa bi ji tako rad naslonil glavo na prsi. Časi nežnosti so očitno mimo: komaj me pokrije in pokriža, že hiti v svojo čumnato, ki velja za žensko spalnico in mi je tja prepovedano vstopiti. Blagor štokljam, lastovkam in vrabcem, blagor vsem ptičjim mladičem, ki jih greje materina perut, dokler niso godni za samostojni vzlet... Ti pa ždiš tu v sobani, v mračni osami in tiplješ v prazno. Je mar to zgolj usoda sinov kmečkih mater? V mestu je, kakor beremo, precej drugače. Meščanske mame ostanejo mame tudi, ko otroci že odrastejo in še tikajo se med seboj. Ne rečem, da bi mi bilo ljubše, ko bi svojo mater tikal (na vasi bi bilo pač nezaslišano), ne tako lepo bi pa bilo, ki bo ji lahko rekel **mama**. Le kako da nisem te želje poslal že dopoldne v nebo? Ali pa ni morda to z »mamo« zgolj nekakšno crkljanje za razvajene meščančke? Kar je res, je res: kmečka mati se ne utegne crkljati s svojo deco! Največ, kar lahko stori, je, da se v nedeljo pomudi z otrokom nekoliko dlje. Zakaj bi se torej tej možnosti odmikal? Na ljubo drugim dečkom in njihovim muhastim težnjam? Ne, bila bi prehuda cena za pičlo korist. Dokler bo le mogoče, bom ta dan še naprej z materjo, skupaj bova vandrata kamorsibodi, v cerkev, po vasi ali v gorice, kjer

je lepota doma. Vi pa le gonite svojo, vi, ki trgate otroka od matere in vam je surovost bolj po srcu: še sanja se vam ne, kako blage, kako sončne so moje nedelje z materjo!!

Miroslav Slana — Miros

Psihonevroza*

(satirična humoreska)

V deželi specialistov so dali veliko na zdravje. Največji naval sta imela specialist za levo ledvico in specialist za tilnik. To pa zato, ker so se desničarji v čakalnicah zmerom naslanjali z desno stranjo k stolom, po levi jim je pa pihalo, saj so ljudje venomer odpirali vrata. Tisti, ki so se bali, da bodo v čakalnicah umrli — takšnim tičem so rekli specialisti složno: psihonevrotičarji — so stali zunaj z glavami zavihanimi navzgor, kot da bo prišla pomoč od zgoraj, pa so dobili kdaj pa kdaj samo kakšen golobji žig na usta, a druge pomoči od zgoraj ni bilo.

Zato so v deželi specialistov čakali ljudje na specialni pregled tri mesece in tudi več. To se nam seveda ne more zgoditi.

Specialisti so delali polno poldrugo uro na dan. Teta Meta, ki ni imela znanstev, a ji je bobnelo v glavi kar štiri mesece, je prišla zmerom prezgodaj ali prepozno. Bolečina je bila najmočnejša v čelu. Nezavestno so nazadnje pobrali na oesti in jo odpeljali na poškodbenega. Tam so ji krepko izčrpali želodec, ker je nekdo ugotovil, da je pijana.

Teta Meta pa je med črpanjem izdabila: »V glavi imam rudarje, tako mi bobni po njej!«

Specialist za črpanje dvanajsternika je sklenil: »Vneto grlo, poglejte, pol ure že spravljam oevko skozi grlo, pa še kar kaplja kri.«

Višji cpecialist je čez štiri mesece ugotovil, da je grlo zdravo kot dren a Meta ima nepreklicno »Psychoneurosis i. o.«

Teta Meta je bila presrečna, ker so ji naposled postavili nepreklicno diagnozo. Zdaj bo lahko vsakemu specialistu vnaprej olajšala delo in mu bo scitirala diagnozo. Ampak Meta ni bila latinka, pa si je nazadnje zapomnila i. o. Tako nekako rigajo osli: iii-oooo-ii-oo, si je rekla.

Bolečina jo je od riganja pregnala v tuljenje, da so jo hoteli zaposliti namesto tovarniške sirene, ker za drugo delo ni bila več. Zabušantka!

Čez štiri mesece so jo dobili v roke psihiatri. Naježili so se ji lasje, češ, kaj si domišljajo ti šarlatanski zdravniki! Za nikakršen i. o. ne gre. Zlovoljno so vsi hkrati trznili z glavami, se obližnili in požmerknili v papir. Prečrtali so i. o. ter ji predpisali: largaktil in apaurin. Metina diagnoza je bila tako za dve črki siromašnejša. Psihiatri so rekli, da je prav zato še dalje tulila. Nadeli so ji prisilni jopič. V njem je bila tako dolgo, dokler se ji ni vžil gnoj iz čela. Iz sinusov. Čelna kost ji je bila segnila. Meta je znorela od bolečin. Kar naprej si je rila s prstom po živi rani.

* duševna neuravnovešenost

Specialisti za luknje v čelo so zapisali: Sinusitis frontalis et antalis, rhinitis chr. strophiceans.

Stric Mič Tič je v osmrtnici v imenu vseh sorodnikov zapisal, da se neizrekljivo globoko zahvalno priklanja vsem specialistom, ki so lajšali Metine težave in nesebično ter globokočutno demonstrirali Hipokratovo prisego. Nakar so ga tožili.

Čez pol leta ga je jela boleti glava. Čez eno leto je prišel na vrsto pri specialistu. Brez vprašanja ga je punktiral specialist za možganske okužbe. V hrbet mu je zasadil dolgo iglo in z vsemi štirimi sesal iz njega mozeg; kot stara mama, kadar ob kolinah srka svinjski hrbet.

Stricu Miču Tiču je potlej ves teden še huje boleče utripalo po glavi; v njej je bobnelo kot komunalni kompresorji, kadar predirajo kakšno cestno greznico.

Infektolog se je ves živčen sprehajal okoli njegove postelje s prižgano cigareto. Puhal je dim kot opekarniški dimnik. Modro je zaključil »Psychoneurosis i. o.«

Nevrolog je čez tri mesece prečrtal i. o.

Čez pol leta je obducent dejal kolegom: »Erare humanum est!« In je bilo mimo. Stric Mič Tič je imel namreč grd možganski tumor. Toda brez nervoze, prosim, vi, ki to berete, vendar ne živite v deželi specialistov. Sicer pa je tako ali drugače vseeno, kaj bodo ugotovili po vaši smrti, važno je, da pridete že za življenja k specialistu, da vas ne bodo po smrti obsojali, češ, ta je umrl brez specialista.

Pesnik Matic na primer, sin moje pokojne tete Mete in strica Miča je tri mesece blaznel, tako ga je sekalo iz hrbtnice v glavo, šumelo mu je v glavi in kar naprej mu je »štekalo«, da je samo butasto gledal, grgal in jecjal.

Specialist je ugotovil: psychoneurosis i. o., kar pa ni čudno, saj so pesniki že po svojem izvoru nekoliko prifliknjeni.

Čez štiri mesece ga je dobil v roke ortoped. Vprašal ga je: »Vas je kaj strah?« Pesnik Matic je dolgo presunljivo tiho zrl vanj. Ni mogel izgovoriti stavka: »Da, strah me je, da mi ne določite napačne diagnoze!« In ortoped je na izvidih prečrtal i. o. ter pripisal: »Pacient ne sodeluje.«

Čez kakšen mesec je pesnik doma samo še spal in čez šest tednov umrl zaradi zamašene carotis (vratne žile).

Žalujoča Špela, že postarana vdova po mornariškem kapitanu, ki je pesnika gmotno vzdrževala — on pa je njej blažil njene srčne rane — je po Maticevi smrti zatarnala zaradi plapuljočega glavobola. Poslali so jo k psihiatru. Na dolgo in široko mu je pripovedovala, da ne more skloniti glave, razburi se, moti jo svetloba, vidi črno, in...

Psihiater ni poslušal do konca. V izvid je napisal: »Zadnje čase je močno depresivna. Svet se ji prikazuje črno. Samo poležavala bi, ker verjetno nima privzgojenih delovnih navad in je neprilagodljiva. Domišlja si, da ima v glavi nekaj hudega. Diagnoza: psychoneurosis. Terapija: veliko anksiolitikov.«

Priseljeni Jovo, ki je Špelo zadovoljeval takrat, ko je pesnik ležal v blagoslovljenem stanju v kakšni kleti, je dejal: »Saj sem vedel, da si histerična baba!« Ona pa, da ni res, da so jo okužili golobi in ima meningitis. To je rekla prepozno, ker je čez nekaj dni umrla. Stare terciar-

ke so potlej tri mesece klicale Jovico, češ, da je bila Špela navadna prasica, ker je tako kruto javno in lažno obsodila uboge golobe, ki se potikajo po mestu brez perutnic in kakšen tudi brez noge. Jovo je rekel, naj babe raje gledajo tiste ljudi, ki hodijo po mestu brez glave, perutnic in nog, a jih še pes ne povoha.

Potem ga je zbolela glava in pojavil se je v čakalnici specialista Babe pa: »Prav mu je, sovražniku živali!«

Jovo je imel čedalje hujše težave v glavi in žlički. Postal je bledičen, vročičen, suh. Vsak specialist je v razdobju štirih mesecev ugotovil, da je Jovo polintelektualec in kot takšen »podvržen psihonevrozi.«

Jovo pa je vse zašil. Nekega dne se je zgrudil pred Kliničnim centrom dežele specialistov in bruhal lep svetlordečo kri, polno drobce-nih mehurčkov, kot da bi frlele iz njega prazne jagode ribeza. Tbc. Tako so rekli zdravniki. »Kaj to pomeni?« je vprašal. »Ti boš crknil!« je rekla zlobna sestra.

Jovico je obiskal v bolnišnici njegov oče, stari pijanec Franca. Ker je bila ravno vizita, ko je stal ob sinovi postelji, je izkoristil priložnost in rekel z modrikastim nosom: »Vse izbruham, boli me glava, muči me zgaga, počil bom!«

Glavni zdravnik je dejal: »Sestra, zapiši mu diagnozo: psihonevroza.« Kmalu po tem mu je počil želodec.

Francev nezakonski sin je na očetovem pogrebu potožil svoji zaročenki: »Glava me boli, teme mi bo iztrgalo, mrači se mi!« Zaročenka je dejala: »To je zaradi besa. Računal si, da boš po očetu podedoval hišo pa sploh ni njegova, pustil pa je dolgove!« Od tistega dne dalje so zdravniki tipkali in tipkali: psychoneurosis. Zaspal je pred vrati petnajstega specialista. Obducenti so ugotovili...Kaj? To ni več važno.

Nergač Zvone, pokojnikov prvi sosed je strahoma šel na pogreb. Bil je edini pogrebec. Zato ga je bilo strah. Pa ne pogreba. Bolečin, ki so se pojavile v glavi in slabosti. Tri mesece se je zvijal v dve gube. Stisnilo ga je v zatilju. Ni spal. Bevskal je. Še roke so se mu tresle. Kar naprej si je domišljal, da mu bo laže, če se bo dotaknil vsakega tretjega občestnega kamna. Včasih se mu je po enem prehojenem kilometru zadelo, da je v začetku enega izpustil. Vrnil se je in se ga dotaknil.

Kolega psihiater je zapisal Zvonetu napotnico za specialista internista, zaradi pomanjkanja kalcija. Zvone je pojedel 35 zavojčkov kalcija. Nič. Psihiater ga je poslal k nevrokirurgu. Ta ga je poslal na slikanje želodca. Kirurg mu je čez pet mesecev izrezal slepič. Nič. Pri zadnjih vratih je stopil še k seksologu, insektologu, endokrinologu in še kam. Prave diagnoze pa ni bilo. Zvone je jel specialiste zmerjati z navadnimi usraneti, ki vedo manj latinščine kot on, saj imajo na fakulteti le drobno knjižico latinščine. To bi specialisti še prenesli, ker je bil pač prijatelj psihiatra. Toda razbil jim je instrumente, pa so ga policaji zaprli.

Potem ga je obiskala žena v zaporu in rekla: »Nič mu ni. Malo je trčen. Njegova mati je tudi končala v norišnici.

Paznik je povedal to psihiatru. Ta se je tresnil po glavi »Psycho-neurosis — le kako se nisem prej spomnil! Oh, medicinski poklic je zares eksaktna veda. To je teamsko delo?

Zvone je poskočil: »Jaz, da sem nor? Moji starši so normalni! Žena je malo br!«

Zvone in žena se še dandanašnji prepirata, kdo je nor. Specialisti pa so veseli, ker imajo dovolj drugega dela.

Da tu ni poante, pravite? Kar iščite jo!

Lojze Kozar

Moji psički

Kakor vsi otroci, sem tudi jaz imel veliko veselja, še več pa težav s psički, ki so bili nekateri že odrasli in jim pravimo psi, sklanjamo pa pes, psa, psovi in ne psu, kakor je z zakonom zapovedano. Naj nekaj teh dogodivščin naštejemo in sicer po vrsti, kakor sem svoje pse in psičke poznal in se z njimi na ta ali oni način, prijateljski ali manj prijateljski, seznanil.

C a p i

je bil še čisto majhen in mlad psiček. Ata ga je prinesel od Brezneckinih in jaz sem kar ponorel od veselja, ko ga je v sobi postavil na tla in je psiček začel vohljati moje gole noge, da me je kar spreletavalo po telesu od strahu, da me bo zdaj zdaj ugriznil v nogo, saj so psi predvsem zato na svetu, da grizejo take male otroke. Babica je rekla, da mu je treba dati jesti in je šla po ponev, v kateri je sicer delala prežganko, nalila vanjo mleka in nastavila psičku, ki pa mleka ni znal ne jesti ne piti, ampak ga je s svojim dolgim jezikom nekako metal vase, da se mu nisem mogel načuditi:

»Saj ne zna jesti, ata! Samo z jezikom nekaj meša po mleku.«

»Svojo žlico mu posodi, da bo bolj dostojno jedel.«

»Ne draži otroka, saj vidiš, da ne ve, kako pes je. Saj ne je, ampak mleko loče ali lopsa. Samo malo počakaj, pa boš videl, kako lepo bo polizal ponev.«

»Zakaj pa ste mu dali ponev, ki je tako široka?«

»Zato, da bo bolj lajal in se kregal, ko bo kdo prišel k hiši?«

»Kako pa naj ponev pri tem pomaga?«

»Nisi slišal, kako se ponev krega in vrešči, ko v vročo mast nalijemo mrzlo vodo?«

»A zato? Pa bo zdaj imel psiček ponev z vročo mastjo vedno pri sebi?«

»Seveda, prežganje pa bom delala v lesenem škaflu. Kako mu bo pa ime? Temu psu?« je vprašala babica nekoliko nasršeno, ker je psiček prišel k hiši, se reče, so ga prinesli, nekako proti njeni volji.

»Saj že ima ime. Capi je,« sem naglo rekel, da me ne bi kdo prehitel, saj sem že več dni tuhtal, kakšno ime naj mu izberem, ko bo dovolj velik, da ga prinesemo k nam. In zdaj je bil tukaj. Bil je okrogel kakor kakšna žoga, imel je kratke tačke, da se mu je trebušček skoraj po tleh vlekel. Po trebuhu je bil navidez gol, v resnici pa obraščen s tako fino in sijajno dlako, da se je kar svetil. Veliki uhlji so mu smešno opletali, kadarkoli je okrenil glavo. Vratu skoraj ni imel, ampak takoj na trup je bila nasajena

glava s hudomušnimi očmi in kratkim zavihanim noskom, ki je bil vedno moker in hladen. Ko sva se sprijaznila, to je bilo takoj, ko so drugi odšli iz sobe, sem mu nosek večkrat obrisal, saj ga je babica kar naprej brisala tudi meni, toda že naslednji hip je bil zopet moker in mrzel. Capijev namreč, moj je bil moker in vroč. Ko sem pri obedu potožil, da se Capi še nekoliko slabo obnaša, vsaj kar se noska tiče, me je ata poučil, da Capi mora imeti moker in hladen nos:

»Topel in suh nosek bi pomenil, da je Capi bolan.«

Čudno, jaz pa sem bolan, ko imam neprestano moker nos. S Capijem sva bila ves dan skupaj. Vlekel sem ga za rep, mu obrnil navzven oba uhlja, da je bil nadvse smešen, on pa ni bil nič hud, samo lizal me je, da sem bil ves oslinjen.

Capi je imel tako čudovito dlako, mehko, kratko, gosto in je kar sijal v srebrnorumeni barvi, da je bil lepši od zatega novca, ki sem ga imel skritega v denarnici v omari in ki mi ga je dala moja daljna teta z Dunaja, mi smo rekli z Beča, ko je prišla na pogreb moje mame. Ko sem potipal sijajno Capijevo obleko in potem svoje cape, ki sem jih imel na sebi, me je postalo pred Capijem sram in sem ga odrinil. Kljub temu pa svoje zakrpane srajce z njegovim kožuškom ne bi zamenjal, ne vem, zakaj ne.

Ves dan sem bil kakor v nebesih zaradi Capija, zvečer pa so prišle težave. Babica je hotela, naj bi ga nesli v hlev, kjer bi bil skupaj s kravam, da bi čutil ob sebi nekaj živega. Jaz pa sem vsekakor hotel imeti Capija poleg sebe in sem zahteval, da mora spati z mano.

»Norček, kaj ne vidiš, da kar naprej moči? Do jutra bosta oba mokra, da bo še skozi posteljo teklo.«

»Toda v hlevu ga bo krava pohodila. Stopila bo nanj in Capija ne bo več,« mi je šlo na jok. In zedinili smo se, da bo Capi spal v veži, kjer mu bo babica pripravila toplo ležišče, jaz pa bom vedel, da je Capi blizu in mu ni nič hudega.

Dokler smo zvečer v sobi govorili in je Capi čutil, da smo blizu, je bil kar dober, ko pa smo se spravili spat in utihnili, pa je začel Capi: cvilil je, cmulil, se davil, ko je poskušal od strahu lajati, da je samo žalostno bevskal in jokal kakor odstavljene otrok. Niti za trenutek nisem mogel zaspiti, reči pa tudi nisem upal ničesar, ker sem se bal, da bodo potem Capija zaradi kaljenja nočnega miru izgnali na dvorišče, kjer se mu lahko primeri vse mogoče. Včasih je malo zadremal, toda že naslednji trenutek je še huje zajokal, da me je prijelo za srce in so mi solze kar tako tekale na vzglavnik. Tako je šlo vso noč in zjutraj smo vsi vstali neprespani in slabe volje, da nam je babica oponesla:

»Zdaj pa imate pasjo (rekla je pensko) muziko. Še ko je spal je v spanju zavijal. Da se vam le da to poslušati.«

»Zakaj pa je Capi toliko jokal ponoči, babica?«

»Poslušaj! Kadar primerjaš žival s človekom, moraš vedno reči: sveti krst odvezamem.« Rekla je po domače: sveti krst fkrej zemen.

»Saj nisem primerjal Capija s človekom.«

»Rekel si, da je ponoči jokal.«

»Saj je res jokal.«

»Capi je žival in žival ne zna jokati, ampak samo muka, cmuli, zavija, mijavka ali kaj podobnega.

»Dobro. Toda zakaj je Capi toliko cmulil?«

»Zakaj pa ti toliko jokaš? Tudi Capi zdaj nima mame.«

»So tudi njemu mamu pokopali?«

»Niso je pokopali, toda Capija so vzeli proč od nje in zdaj cmuli, ker je sam.«

To me je strašansko grizlo in s Capijem nisem imel nič več takega veselja kokor prvi dan. Ko se ni mogel umiriti niti drugo niti tretjo noč, smo se dogovorili, da Capija vrnemo Breznekinin. Morda ga vzamemo pozneje, ko ne bo več tako pogrešal matere, sveti krst frej zemen, saj Capi nima matere, kajti mater ima le človek in še to ne vsak.

Že ob Capiju sem doživel, da na svetu ni veselja, ki mu ne bi bila pri-mešana tudi bridkost.

Manšli

Kakšno leto pozneje smo k hiši dobili drugega psa, že odraslega, ki mi je bil zato precej tuj. Tuj tudi zaradi imena, ki mu ga nismo mi dali, ampak ga je že prinesel s seboj in smo ga morali klicati Manšli. Spominjam se ga najbolj iz njegovih zadnjih dni v drugem letu prve vojne, ko našega očeta ni bilo doma in so bili dnevi čudno temni in žalostni. Ne spominjam se, da bi v tistih dneh kdaj posijalo sonce, vedno so se vlačile nekakšne dolgočasne megle prek neba, da je bila pokrajina temna, gozdovi pa naravnost črni in grozeči. Saj je tudi vedno več žensk v vasi nosilo črno obleko, ker je s fronte prišlo sporočilo, da je mož, oče, sin padel v častnem boju za Ferencjožefa. Od Borinja sem (= Fehring) se je slišalo neprestano grmenje topov, ker so se novinci tam vadili za boj in so se v nekaj tednih izmenjali, da streljanje ne bi utihnilo. Poleg vsega tega pa je še Manšli včasih ponoči tako grdo zavijal, da nam je vsem nagnal novega strahu v srce in je babica vzdihnila:

»Gospodne bože, pa menda ja pes ne žaluje za našim?« in je šla Manšlina mirit in ga naganjat spat v njegovo pasjo uto.

Manšli je bil črn ves od smrčka do konca repa, le nad očmi je imel dve rumeni piki v velikosti oči, da včasih zares nisem vedel, s katerimi naš Manšli pravzaprav gleda: s temi namalanimi, ali s tistimi temnimi v ozkih zarezah pod močno izbočenim čelom. Najraje se je držal na gumnu, kjer je z rumenimi očmi gledal in oprezoval tudi v spanju, buden pa je vedno sedel na zadnjih nogah oprt na prednji dve, strumno, kakor pripravljen na skok, včasih je šavsnil za kašno nadležno muho, sicer pa je molel jezik iz gobca in kratko sunkovito dihal. Ta jezik sem mu nekoliko zameril, kajti če sem jaz komu jezik pokazal, so me pokarali, Manšli pa ga je lahko kazal nam vsem ves dan, pa nikomur nič! Kljub temu smo ga imeli radi, ker je bil dober varuh in je človeka začutil že na daljavo, da se nihče ni mogel neopažen približati našemu domu.

Nekega dne pa je naš Francek, šestnajstletni fant iz Gradca, ki je bil pri nas nekako v reji kot nezakonski sin stričeve žene, ves prepaden pri-tekel v kuhinjo, kjer smo po obedu še nekaj pospravljali in rekel:

»Veste kaj? Našemu Manšlu pa se sline cedijo.«

»Meni tudi, kadar bi rada kaj jedla, pa nimam,« je rekla babica.

»Ne tako, ampak ne more jih požirati. Goto je zbesnel.«

»Ne govori neumnosti! Saj je bil več čas na verigi in ni prišel v stik z drugimi psi.«

»Pa so morda drugi prišli k njemu. Tisti mali Črnkin Žuti, ki je ugriznil Miška, da je umrl v strašanskih bolečinah, tisti se je še potem klatil tu okoli. Pridite pogledat, pa ga boste videli.«

Vsi smo šli gledat, pa nismo opazili kaj posebnega, le nekoliko bolj nemiren se nam je zdel naš pes in ko je vstal, je imel rep povešen, nič ni pomahal z njim, kakor prej vedno, ko se mu je kdo od domačih približal.

»Mogoče je samo malo bolan,« je imela pomisleke teta. »Opazujmo ga še kakšen dan in bomo videli. Nihče naj se mu ne približa. Zvečer mu damo malo mleka. Če bo jedel, mu ni nič, če pa ne bo...«

Toda Manšli jedi ni več poskusil. Nekako si je sicer prizadeval, da bi jedel, pa ga je nekaj držalo proč. Tretji dan smo sklenili, da ga je treba odstraniti. Toda kako? Kdo naj ga ubije. Pa se je ponudil Francek, da bo z njim opravil. Ustrelil ga bo.

»Ustrelil, praviš? Misliš, da ga bo ubila bezgova puška?«

»To je moja skrb. Samo malo časa mi je treba, da vse pripravim. Zvečer ga bom ustrelil.«

Zdaj se je pokazalo, kaj vse ima naš Francek v svojem skrivališču. Od nekdaj je izvlekel pol metra dolgo cev, na enem koncu zabito s kratkim debelim žebljem, iz lesa izoblikovano kopito je zdaj pritrdil na cev. Sprožilca seveda ni mogel narediti, pa si je pomagal po stari preskušeni navadi: ves popoldan je s staro pilo pilil luknjico blizu kopita in potem je to čudno stvar nabil. Najprej s smodnikom, ki ga je še imel od veličnočnega streljanja z možnarji, nanj je nabil nekaj papirja, potem pa nasul šibe in kratke koščke žebļjev in zopet papir, da je bilo trdno zaprto.

Babica ga je skušala odvrniti od namere, kajti lahko mu to cev raznese in bo sebe ubil namesto psa, toda Francek za ves svet ni hotel odstopiti od svoje namere.

Ko se je nekoliko zmračilo, je najprej odnesel puško dol pod hrib in jo tam skril, potem pa je prišel po Manšlina. Odpel ga je z verige, toda ovratnico mu je pustil in skozi njo vtaknil zanko. Vse to je opravljal previdno in oddaleč, v roki pa je imel še drog, da bi psa odrinil, če bi se mu hotel približati. Meni je dal v roko šibo, naj psa zlepa nekoliko priganjam, če bi se branil iti. In res Manšli najprej ni rad šel od hiše, da ga je moral Francek rahlo vleči, jaz pa sem ga s šibo rahlo božal in počasi smo le napredovali. Ko smo prišli z dvorišča, se Manšli ni več branil, ampak pokorno šel s Franckom.

Spodaj pod hribom je Francek psa privezal k mladi črešnjji. Manšli je po svoji navadi sedel na zadnje noge, s prednjimi pa se je prestopal, kakor da nekaj pričakuje. Začel je rahlo cmuliti in iz gobca so se mu cedile dolge sline. Francek je vzel svoje orožje in se ustopil pred psa v toliki razdalji, da ga pes ne bi mogel doseči, če s puško kaj ne bi bilo v redu. Stal sem nekoliko više na pobočju in kljub poletni toplini sem se ves tresel. Brat je stal malo više od mene in slišal sem, kako globoko zajema sapo. Babica je gledala samo od daleč, teta pa se tega ubojstva sploh ni hotela udeležiti.

Francek je pritiskal svojo čudno puško k rami, toda videl sem, kako se mu roke tresejo in je več smodnika razsul, kakor se mu ga je posrečilo nasuti v zarezo. Najprej je skušal smodnik prižgati z vžigalico, toda ta mu je vedno prej ugasnila, preden je puško prav nameril, zato je iz že-

pa privlekel smolnato trsko, torej je že naprej računal, da bo kljub bahanju negotov, jo prižgal in s tresočo se roko približal smodniku. Meni se je zdelo, da je že na razdaljo smodnik zagorel in razlegel se je strašanski pok, da je trikrat odmevalo s Kamenka, z Zaogradi, iz Čamarike in Šankinega dola.

Naš Manšli se je močno stresel, kakor da ga je nekaj vrglo v zrak, potem pa se je zvalil v travo. Glava in prsi pa so mu bile same drobne rane, iz katerih je curkoma vrela sveža rdeča kri na črno dlako. Francek se je držal za ramo, kajti njegova »puška« je močno udarila nazaj. Odvlekel je Manšlina v jamo, ki jo je že prej izkopal in mrtvega psa zagrebel. Z bratom sva mu drugi dan naredila križ in ga vsadila v zemljo, naš dom pa je še dolgo časa ostal pust in osamljen, dokler nismo dobili k hiši drugega psa.

Toda dolge mesece potem, morda celo leta, sem sanjal vedno isto: Vedno je bila naša dolina vsa temna, črna in se je naglo nekam poglabljala, da so se robovi mračnega obzorja zvijali navznoter, iz daljave pa se mi je naglo bližalo četvero oči, dvoje zlobno rumenkastih in dvoje čisto črnih, dokler ni nekaj močno počilo in so krvave proge oči prekrile. Tedaj sem se ves moker od groze še pravosačno zbudil.

H u s a r

Prve vojne nikakor ni hotelo biti konec. Ata je bil že dolge mesece zdoma. Pisal je odnekod iz Albanije in je omenjal Cetinje, Kotor in Zeleniko v svojih pismih. Sedaj je moral na vojsko tudi sedemnajstletni Francek in ostali smo doma samo štirje, midva z bratom, šest in sedem let stara, babica in teta.

»Ponoči je takšna tišina okrog nas, da me je strah,« je rekla babica nama z bratom v veliko veselje, saj je to bilo dovoljenje, da lahko imamo psa. Teta je zvedela zanj v sosednji vasi in ga je od tam na vrvici pripekljala k hiši. Bil je nizke rasti, še zelo mlad, na kratkih, toda neverjetno urnih nogah, bolj sivkast kot črn, z zašiljenimi uhlji in kratkim gobcem. Okrog vratu je imel precej širok trak bele dlake, tako belo liso je imel tudi na čelu in tik nad stopali.

Bil je izredno šegav in vedno navržen za kako igro in razkazovanje, ko se je pretvarjal, da spi, pa je z enim očesom oprezoval za mačko ali kokošjo, potem pa bliskovito planil na žrtev, vendar jo je samo prestrašil, nikoli pa ugriznil. Imel je še to sposobnost, da se je sam spustil z verige, kadarkoli se mu je zahotelo. Vrat je imel namreč debel in je tako dolgo ritenski vlekel glavo iz ovratnika, da si ga je snel. Ko je potem obletal vso vas in prišel ves upehan domov, je mirno čakal, da smo mu ovratnico zopet nadeli.

Na njegovo ime smo se počasi navadili, čeprav mi ni bilo po volji, da mu je ime Husar. Pri huzarjih je namreč služil moj oče in je prišel na dopust v čudoviti uniformi, v kot nebo modrem jopiču z rumenimi našivi, v rdečih hlačah in v kot ogledalo svetlih škornjih, torej res pravi huzar, zdaj pa naj temu sivkasto črnemu psu rečemo Husar. Husar je vendar lahko samo človek. Ali naj vedno, ko ga kličem, dodam po babičinem sveti krst fkrej zemen?

Husar, sveti krst..., je bil odličen čuvaj. Za vsak nič se je tako trgal, da ni samo lajal, ampak hropel, kakor da se bo zdaj zdaj zadušil. Zagnal se je z verigo tako silovito, da ga je vrgla vznak, potem pa je naredil nekaj čudovitih paradnih krogov okrog samega sebe in se znova zagnal v nam nevidnega sovražnika. Včasih je pri tem verigo strgal in človek, v katerega se je zagnal, je bil že trd od strahu, da ga bo vsega obgrizel. Kje pa! Ko je Husar, sveti kr..., začutil, da je svoboden, je začel noreti s tistim koščkom verige po vasi, da so se vrane z vrisčem spreletele na drugo njivo, prašiči so zakrulili, gosi zagagale in začele s stegnjenimi vratovi sikati, mačke so se poskrile, gospodinje pa zaloputnile kuhinjska vrata, vsi psi so zalajali, skratka nastal je tak živžav in taka veselost na vasi, kakor da je prišla vest, da je vojne konec in se vsi pogrešani vračajo domov. Otroci so se poskrili v sobe in skozi okna v strahu, kljub temu pa tudi željno pričakovali, kdaj se bo Kovačin Husar pognal mimo njihove hiše in bo rožljaj z verigo, kakor da sam parkelj prihaja iz pekla in nanzanja Miklavžev prihod.

Ko se jo po končani vojni naš oče vrnil domov, sta si s Husarjem takoj postala velika prijatelja in oče je skrbel, da pes ni bil nikoli lačen in Husar se je redil, da je bil že precej zavaljen. Večkrat sem mu bil nevoščljiv, da mu je tako dobro doma na našem dvorišču, jaz pa sem, potem ko sem odšel od doma, deset mesecev v letu na tujem bolehal od domotožja. Ko sem se vračal domov na počitnice, me je Husar vedno nestrpno pričakoval, plesal je po dvorišču, ko me je začutil v bližini, lajal, grgal in se po vsej sili hotel strgati z verige.

Nekoč pa sem zaman čakal, da se bo oglasil, ko sem se bližal domači hiši. Husarja ni bilo več. Rekli so mi, da se je tistega popoldne zopet strgal z verige in oddivjal po vasi, pa se ni več vrnil. Oče je preiskal vsak grm in vsako globel v gozdovih okrog vasi in naposled v nekem jarku našel Husarjevo kožo. Bila je brez maščobe, kakor da je ustrojena, imela pa je nekaj lukenj od šiber lovske puške. Ko je oče vse te znake premislil, mu je postalo jasno: Husarja je ustrelil nekdo, ki je potreboval pasjo mast, to pa je bil lahko samo jetičen človek. Ker lovskih pušk v vasi ni bilo veliko, je oče natančno dognal, kdo je našega psa ustrelil, pa ni bil nič hud nanj, ampak je dejal:

»Človekovo zdravje je več kot naš pes. Da bi mu le pomagalo k zdravju!«

Tako je Husar služil človeku zvesto do zadnjega. Ker bi težko našli psa, ki bi nadomestil Husarja, ga tudi niso iskali in zato pri naši hiši še danes nimajo psa.

Tigriš

Tigriš ni bil naš pes in vendar sva imela z bratom z njim največ opravka. Še v sanjah naju je napadal, silil skozi okno v sobo, da sem čutil njegovo vročo sapo na svojem licu, ko sem se prebudil. Tigriš je bil prava zverina, vsaj za nas otroke. Morda pa je bil med nami le velik nesporazum in se je pes hotel z nami otroki samo igrati, mi pa smo se ga bali na smrt.

Tigriš je bil doma pri Kukecinih, nekaj sto korakov od naše hiše. Hudo je bilo to, da sva z bratom morala gnati krave štirikrat na dan mi-

mo tiste hiše, Tigriš pa ni bil privezan. Kukecin stric so trdili, da njihov Tigriš ni še nikogar ugriznil, zato ga ni treba privezati. Pes pa je menda samo o tem razmišljal, kako bi se pred nama z bratom bolj postavil in se razkošatil ter pokazal svojo moč in veljavo, saj sva se komaj oddaljila od domače hiše, že nama je prišel naproti. Krave sva morala gnati po globoko udrtem kolovozu in sva bila ujeta v tisti žleb, Tigriš pa si je za boj izbral svobodno ozemlje na najini levi strani. Od tam je lajal na naju, rjovel, delal se je, kakor da hoče zlesti k nama v žleb, rohnel in kazal zobe in naju tako spremljal vse mimo njihove hiše, pa še nekaj korakov dalje, tam pa se je žleb že nehal in v isti višini z nami se mu menda ni več dalo delati norčij, usedel se je na pot in vljudno gledal za nami, ki smo se po polžje počasi oddaljevali, saj naša Šeka in Roža se za Tigriša niti toliko nista zmenili, da bi samo ušesa malo napeli. Ne, kazali sta popolno ravnodušnost, morda celo zaničevanje do norčij, ki jih je uganjal pes.

Ko smo se proti poldnevu vračali s paše, se Tigriš navadno ni oglasil, dokler nismo prišli na njihova podokna. Takrat pa je privihral od nekod kot nor, pa se ni zagnal v nas, ki bi nas lahko dosegel, ampak zopet nas je spremljal zviška in brizgal slino od zgoraj na nas, grebel z nogami v zemljo, kakor da hoče odstraniti breg, lajal z votlim, nekoliko jokavim glasom in mahal s širokim repom, ki je bil bolj lisičji kakor pasji. Sicer pa je bil Tigriš zares lepe oranžnorumene barve, toda za naju je bil le »tisti grdi Tigriš«.

Potem pa je bilo te hude in več poletij trajajoče igre kar nenadoma konec. Proti zimi je šlo in vsi štirje od naše hiše smo šli v Kota grabljat za nastiljanje. Gremo proti Kukecinim in Tigriš nas je zavohal že od daleč in nas spremljal s svojo muziko še mimo njihove hiše. Jaz sem se skrival za babico, brat pa je hodil po diplomatsko najprej zadaj, ker je bil pes bolj spredaj, potem ob strani, ko je bil pes z nami vstric, ko pa je Tigriš začel spravljivo zaostajati, je pa brat hodil spredaj. Preden pa se je Tigriš usedel na pot, je brata premagal strah in je začel bežati. Tigriš je samo to čakal, kakor puščica je stekel mimo nas in ko je brat hotel zlesti na visoko mejo, ga je pes popadel za boso nogo in ga potegnil nazaj. Potem pa je mahaje z repom mirno in prijateljsko odšel domov.

Ugriz ni bil globok, nekaj krvi pa je le steklo iz sledov Tigriševih zob. Babica se je zaradi tega pri Kukecinih pritožila in Tigriša so privezali. Tigriš pa je samo cmulil in ni hotel jesti. Menda še nikoli ni bil privezan in zdaj na stare dni sužnosti ni mogel prenesti — nekega jutra so ga našli mrtvega. Morda je poginil zaradi užaljenosti in sramote, da mora biti privezan, morda pa samo zaradi visoke starosti.

Harambaša

Najneprijetnejše srečanje s psom sem imel že v zrelih letih. Zadnje šolsko leto druge vojne v Kermedinu na Madžarskem nismo več mogli poučevati verouka v šoli, ker so vse šole zasedli vojaki in begunci, ki so pred Rusi bežali na Zahod. Otroci drugega razreda pa so se pripravljali na prvo obhajilo. Pomagali smo si tako, da smo srednješolsko izobraženim dekletom, članicam katoliškega dekliskega društva, dodelili vsaki poprečno osem otrok, ki so jih dekleta potem zbirala v svoji ali drugi

primerni hiši in jih poučevala, moja naloga pa je bila, da njihovo delo nadziram in vodim, v začetku pa vsakega prvoobhajanca obiščem in ga usmerim v njegovo okolje.

Na tem iskanju drobnih jagnjet sem prišel tudi na konec mesta in našel ulico in številko, ki sem jo iskal. Hiša je bila majhna, pritlična in lepo oskrbovana. Ob njej se je vlekel dolg plot in precej starih in dotrajanih desk, na katerih pa sem prebral velike črke z modro kredo, ki pa so ponekod že zelo zbledele. Prebral sem, kar se je prebrati dalo, drugo sem si domislil. Da se ne bi! Lepo sem prebral HARA, potem je bil presledek, nato pa BOS ali BAS, namesto B-ja bi se lahko bral tudi P. Meni pa je B šel bolj v račun, kajti takoj se mi je posvetilo, da mora napis biti spomin na nekdanje turške boje pri tem mestu, saj se je praska monoštrske bitke začela najprej tukaj in šele naslednje dni se je z vso silo razbesnela pri Monoštru v slovenskem Porabju.

Napis torej ne more biti nič drugega kakor HARAMBAŠA. Ves sem bil prevzet od tega odkritja, ko sem stopil na dvorišče in odprl edina vrata v stanovanje ter glasno vprašal, če je kdo doma. Odgovor pa ni prišel iz stanovanja, ampak od zunaj, ko je prek dvorišča planil velikanski pes z nazaj položenimi ostrimi uhlji in odprtim gobcem, kakor da me hoče kar celega požreti.

Moral sem se v trenutku odločiti, naglo sem odprl steklena kuhinjska vrata, skočil v kuhinjo in vrata za seboj zaprl. Pes se je z gobcem zaletel v vrata in to ga je še bolj razjezilo. Hropel je v steklo in kazal čudovito lepo vrsto gornjih in spodnjih zob, da bi bila lahko za najboljšo reklamo zobne kreme ali paste. Ko se je vzpel na vrata, je bil še nekoliko večji od mene. Bil sem v kuhinji pred njim sicer varen, toda spoznal sem, da sem postal njegov ujetnik. V hiši ni bilo nikogar, sosednja hiša je bila blizu, toda na tej strani brez oken in vrat.

Mislil sem, da bom z diplomacijo več dosegel kakor s silo in začel sem ga ljubkovalno klicati: Kujsek! Kujsek, pa sem se spomnil, da madžarski pes ne ve, kaj je kujsek, razen tega bi ga lahko s tem še žalil, saj ni bil kakšen kužek, ampak zares velik pes.

Če sem bil čisto na miru, je miroval tudi pes, toda v tem ujetništvu lahko tičim dolge ure. Morda je gospodinja odšla na trg in se zaklepetala z znankami in kaj bo rekla, ko se vrne, da sem kar tako vdrl k njim kakor kakšen tat. Potem mi je prišlo nekaj na misel: Začel sem psa dražiti, da je postajal bolj in bolj divji. S pestmi sem mu mahal pred gobcem, kazal sem mu osle skozi steklo, delal sem se, kakor da hočem planiti nanj, da je pes do kraja podivjal in ko se je s prednjima šapama tesno naslonil na vrata, sem jih naglo odprl, da je z vso višino ali dolžino takorekoč padel v kuhinjo, jaz pa sem skočil mimo njega ven in naglo potegnil vrata za seboj.

Tako sva zamenjala vlogi. Zdaj je bil pes notri in jaz zunaj. Ključ je bil na moji strani in sem ga obrnil, da bi se počutil bolj varnega. Pes pa se je v kuhinji obnašal, kakor da je obseden. Z repom je oplazil mizo in zbrisal z nje, kar je bilo na njej, prevrnil je stole in grizel metlo.

Samo v preblisku sem si skušal predstavljati, kako bo gospodinja, ko se vrne, rešila uganko, kako je mogel njihov pes, če se je že zaprl v kuhinjo, obrniti ključ na zunanji strani vrat?

Naglo sem se poslovil od hiše, na ulici pa sem še enkrat pogledal nazaj in gladko prebral, kar je bilo na plotu napisano in deloma zbrisano: HARAPOS in nekoliko dalje, česar prej sploh nisem opazil: KUTYA, torej: POPADLJIV PES. Bil sem nekoliko razočaran, da o Turkih in Harambaši ni tu več nobenega spomina.

Stanislav Koštric

1. Posebno obvestilo

Pogrebci so se razšli. Ob grobu je obstal sam. Se sedaj ni mogel verjeti kruti resnici. V neskončni bolečini je drhtel kot privid. Odtaval je kakor razbičana senca s pokopališča v svoj prazen dom.

Hrib se je strmo spuščal v globel. Zadaž za nizko hišo se je bohotno razcvetelo sadno drevje. Toda to rojstvo pomladi ga ni vznemirjalo. Zanj je bila zdaj polarna zima s snežnimi viharji. Na pokojno ženo je ostal samo krvav spomin.

Sin ga je le pregovoril. Vzel ga je s seboj v mesto. Dopoldan se je vlekel v naveličano dolgočasnost. Gledal je to moderno naselje, ki je pravzaprav siv beton, s slutnjo po nenadni smrti. Gore v ozadju na umitem nebu po zgodnji nevihti so dihale že zdavnaj pozabljeno pravljico. Kretanje so mu bile mlahave, pogled izgubljen in skoraj brez življenja.

Odločil se je. Na hitro je zmetal nekaj svojih stvari v star, oguljen kovček. Odpeljal se je z dvigalom v pritličje in zaloputnil s steklenimi vrati:

»Sem se ne vračam več nikoli, rajši se ubijem!«

Zadihal je svež, aprilski večer. Zaobjel je svoje majhno posestvo s takšno ljubeznijo, da mu je zakrvavela solza na postaranem obrazu. Postal je še bolj tih. Strmel je preko bližnjega hriba in se ustavljal na beli cerkvi v daljavi.

Pri sosedovih je hreščal radijski sprejemnik. Divjo glasbo je naenkrat zmotil zaskrbljeni glas napovedovalke:

»Posebno obvestilo. Posebno obvestilo. Danes dopoldne je iz Fužin odšel neznano kam starejši moški. Je bolj majhne postave. Oblečen je v temno zeleno obleko in staromoden plašč. Če ga je kdo kje videl, naj to nemudoma sporoči najbližnji postaji milice. Ponavljam...«

»Prehladno je, jutraj bo gotovo slana,« je dahnil in se žalostno zagledal v košato tepko in mlade bukve na nasprotnem pobočju. Ob mraku se je vrnil v hišo in svojo samoto.

2. Rumení metulj

Umerjeno nočno tišino je od časa do časa zmotil ropot brzovlaka. Posamezne luči razsvetljenih naselij so odsevale na gladini temne noči. Naslonjen ob oknu je posiljeno dremal v zatohlem oddelku drugega razreda.

Domovina je ostajala daleč za gorami. Kot v preblisku se je odstirala pred njim podoba soteske z umazano reko na dnu in ponosnim novim mostom. Bahavi grad na skali je kakor nočni čuvaj bdel nad dolino. Ko bi le njegovi zidovi spregovorili krvavo resnico! Mogočna zvonika neoro-

manske bazilike sta se razgledovala po trgu. Majhen tretji zvonik je kakor igriv otrok čepel na stičišču glavne in dveh stranskih ladij. Vprašujoče so se zarezale vanj rjave oči najmlajše hčerke:

»Oči, zakaj odhajaš?«

Molčal je. Žena mu je s prikrito bolečino pripravljala kovček.

»Viktor, lahko bi ostal za zmeraj doma!« je boječe zašepetala. Ošini jo je z ostrim pogledom:

»Ne morem! Za teh nekaj ušivih jurjev se jaz tu ne bom pehal.«

»Oči, ostani!« je zopet začebljala Katica. Ni se zmenil zanjo. Z ihto je bruhnil:

»Ilonka, kaj bi imela, če ne bi tvegai in odšel v tujino? Še vedno bi bila v tisti stari, vlažni, s slamo kriti kočuri!«

»Toda, kaj imam jaz od zakonskega življenja s teboj? Nič!« mu je zakričala žena nazaj.

Nežno jo je objel čez pas in dahnil:

»Potrpi! Nekoč bo lepo!«

V zgodnjih jutranjih urah se je vlak zaustavil za nekaj minut. Pogledal je skozi okno. Deželno glavno mesto, pravzaprav vele mesto s praznikom piva v oktobru.

»Še slabo uro vožnje,« je olajšano zavdihnil in ubito zaspal. Z grozo se je prebudil:

»Hauptbahnhof!«

Prepozno, vlak je krenil z glavne postaje.

»Mogoče se bo ustavil na 'Nordbahnhofu, gotovo pa bo peljal počasneje,« je pomislil.

Skočil je k vratom in jih naglo odprl. V hipu ga je zagrabil vrtinec drvečega brzovlaka in ga z vso silo butnil v stoječe vagone na sosednjem tiru. S steklenim pogledom je zaobjel majhno vas s cerkvijo na samem, Katica, oblečena v sinje modro krilo, je stekla čez cvetoči travnik k njemu.

»Oči poglej, kako lepega metulja sem ujela,« je razprla deklica dlan, da je rumeni metulj zaplaval v višino.

Brzovlak je oddrvel z nezmanjšano hitrostjo iz predmestja. Načelnik postaje je stekel čez tire. Sklonil se je k ponesrečencu in iz notranjega žepa suknjiča izvlekel dokumente. Zagledal se je v blede fotografijo in počasi zlogoval priimek in ime.

»Ausländer,« je rekel odsotno.

»Eden manj, je zagodrnjal nabuhli plavolasec, ki je prihitel za njim. Razgrnila sta platno ogabno oljnate zelene barve in pokrila ponesrečenčevo truplo.

Rumeni metulj pa je plaval vse više in više, daleč visoko nad novo hišo, novim hlevom, velikim nasadom jablan in hrušk ter vinogradom s starodavno zidanico v ozadju.

Bil je pogreb

To je bil žalosten pogreb. Saj je vsak pogreb žalosten, toda eden je bolj žalosten, drugi manj. Ponekod je zraven fotograf, ki skuša iztrgati pozabi vse, kar se na pogrebu dogaja. Posname pokojnika na mrtvaškem odru, z dragocenim cvetjem obloženo krsto, jokajoče sorodnike. Ponekod se ponasajo s pevskim zborom in, če pride od drugod, je še posebej imenitno. Nekateri si privoščijo pihalno godbo. Nekatere spremljajo na zadnji poti gasilci v svečanih uniformah, drugemu lovci streljajo v zadnji pozdrav. Ves ta blišč in pa množica ljudi, ki se zbere k pogrebu, preganja žalost iz src svojcev in veča pokojnikovo veljavo. V srcih se prebujata zavest, da je bil ta človek pomemben, da je z njegovo smrtjo nastala velika praznina, da je to nenadomestljiva izguba za vso to veliko množico, ki ga je imela rada.

Tokrat je bilo drugače. Ni bilo fotografa, ne pihalne godbe, ne pevskega zbora, ne dragocenega cvetja, ne gasilcev, ne množice ljudi. Po vijugasti cesti se je pomikala majhna skupina ljudi, ki je na pokopališče spremljala Grajkarskega Oskarja. Komaj so dobili fanta, ki je nesel križ in starejšega moža, da je ob križu plapolala zastava. Za njim je stopal duhovnik, z nekaj sivimi lasmi na glavi, a s prožnim, za pozna sedemdeseta leta še kar mladostnim korakom. Za njim so šle štiri ženske, ki so doma zapele eno pesem, med potjo pa je bilo komaj dovolj sape za hojo. Pokojnega Oskarja je s traktorjem peljal sosed Rudi. Na koncu tega spreveda so stopali še štirje moški in nekaj žensk. Otrok ni bilo, še so sedeli v šolskih klopih. Mladi, zdravi ljudje so bili v službah, daleč od doma. V takem majhnem, žalostnem sprevedu je Oskar zapuščal svoj dom, zapuščal svojo vas.

Niso še minila tri leta, odkar so pokopali njegovo mater. Dolgo je bolehal, dolgo je umirala in ves čas ji je Oskar stregel, kakor je pač najbolje mogel in znal. Po materini smrti je ostal sam, saj so očeta pripeljali iz Avstrije, mrtvega seveda, ko je bilo Oskarju šele trinajst let. Na železnici, kjer je delal, sta mu dva vagona stisnila prsni koš. Tako je Oskar živel z materjo na majhni kmetiji. Delal je, kolikor je mogel, saj mu je zdravje slabo služilo. Poročil se ni. Še tisti fantje, ki so bili bolj podjetni, so si komaj poiskali žene. On pa, ki je bil bolj umirjen, ki ni hodil po veselicah, je ostal sam. In navadil se je na samoto. Že v času materine boleznici si je sam kuhal, sam pral, sam pospravljal. Tako je šlo do petdesetega rojstnega dne.

Tistega dne se je vračal iz trgovine, ki je bila v sosednji vasi. Ni šel v trgovino zaradi rojstnega dne, saj ga nikoli ni obhajal. Tudi sedaj mu ni prišlo na misel, da ima rojstni dan. Ni pa imel nikogar, ki bi ga na to spomnil, vsaj s čestitko, če že ne z darilom.

Že med potjo v trgovino ga je nekaj zbadalo pri srcu. Ko se je vračal, ga je obšla slabost, da je moral sesti na tla. Bolečina mu je stiskala prsi in prebadala srce. Borov gozd je zaplesal okrog njega, rdečkasta borova debla so se pognala kvišku in med vejami se je pokazalo nebo. Oskar se je zazrl v to nebo, modro, opojno, vabljivo.

Čez dva dni ga je našel sosed. Še vedno so oči zrle skozi zelene krošnje v kristalno čisto modrino neba. Ko se je presenečenje nekoliko umirilo in ko je sosed stopil malo vstran, kajti močan duh mu je dražil nos, ga je prišinila misel:

»Kakšen lep mrtvaški oder! Dragi Oskar, bil si siromak, toda sedaj si kakor kraljevič. Ležiš na mehki blazini zelenega mahu. Za teboj se med borovimi stebli bohoti cvetoči maor, kakor bi kdo pogrnil najlepšo perzijsko preprogo. Šele pred nekaj dnevi se je razcvetel, kakor bi bila domjenjena.«

Ta prizor je vzpodbudil soseda, da je spletel venec, ki je sedaj ležal na Oskarjevi krsti. Iz temno zelenega smrečja je kipelo vijoličasto cvetje maora. To je bil tudi edini venec, ki ga je Oskar prejel.

Sprevod se je že zagrizel v strmi hrib. Traktor se je zagnal naprej, da bi lažje premagal strmino. Ljudje so počasi lezli za njim.

Staremu Vineru je pohajala sapa, zato se je zaustavil. Pogled se mu je popeljal v dolino in nato božal s soncem obsijani breg.

»O, ti moja vas! Obraz se ti je postaral in spremenil kakor meni. Tučino njivo prerasča grmovje, na Pekini njivi rastejo visoki bori. Zdi se mi, da je le nekaj let, ko so tukaj še orali. Travniki tam ob potoku že nekaj let ni bil pokošen, tiste izruvane, suhe jablane nihče ne pospravi in glej, glej, Gubičina hiša se podira. Še malo pa bodo nepokošeni tudi moji travniki, tudi na mojih njivah bodo rasli bori in tudi moja hiša se bo sesedala. Pa ne le moja, ampak tudi Cvornjekova, pa Fickina in še marsikatera.«

Stopil je za skupinico in mrmral: »Vsi odhajamo. Eni po tej cesti kakor Oskar, drugi po širši cesti v svet. Pa kaj to! Tako mora biti! Zadnjo besedo ima smrt. Pa ne samo pri človeku. Umira človek, umira pa tudi travnik, gozd, njiva, umirajo hiše, umira lepota teh bregov. Smrt, če že prihajaš, pridi kmalu, kajti težko je gledati umiranje in biti brez moči.«

Ne samo stari Viner, nihče v tem sprevodu ni imel vesele misli, pa ne le zaradi Oskarja. Pred vsakim pogrebcom se je režala Smrt.

»Prideš na vrsto. Da, da, tudi ti. In vse, kar je tvojega, vse, kar ti je pri srcu, vse bom vzela, ha, ha!«

Še bolj so pogrebci lezli k tlom, k težki ilovnati zemlji in niso čutili sonca, ki je sijalo nad njimi. Smrt, večno mlada dekla, je hodila z njimi in ni bilo nikogar, ki bo jo vsaj skušal pregnati.

Na vrhu klanca je sosed zaustavil traktor in počakal, da so ga vsi pogrebci dohiteli, tudi tista dva s križem in zastavo. Še malo in skozi redke bore se je že kazala jasa s cerkvijo in pokopališčem.

Pa glej čudo! Na jasi pred cerkvijo so stali avtomobili in neki ljudje so čakali pred cerkvenimi vrati.

»Le kdo je zašel sem? Kdo so ti ljudje in kaj bi radi?« je švigala misel v glavah utrujenih pogrebcev.

Župnik pa jih je takoj prepoznal. Bili so njegovi kolegi, duhovniki.

»Spoznavamo in občudujemo Goričko. Prišli smo tudi sem, da bi na tem mirnem, samotnem kraju imeli sveto mašo, sedaj pa vidimo, da imate pogreb. No, pa bomo počakali.«

»Prišli ste kakor naročeni,« se je razveselil župnik. »Umrli je siromak, ki ni imel nikogar. Vabim vas, da vsi skupaj opravimo sveto mašo in ga nato pospremimo h grobu.«

Štirje možje so Oskarja odnesli v cerkev, ob krsto položili edini venec in prižgali dve sveči. Tako je bil Oskar spet v svoji domači cerkvi in trinajst duhovnikov je zanj maševalo, trinajst duhovnikov ga je nato s petjem spremljalo h grobu.

Njega, ki je bil vse življenje siromak, ki ga je življenje vseskozi teplo. Njega, o katerem ni pisal in nikoli ne bo pisal noben časopis. Njega, ki nikoli ni prejel nobene nagrade, ker pač ni imel nobenih zaslug, v očeh tistih seveda, ki delijo različne nagrade. Njega, ki je okusil tako malo pozornosti in ljubezni. Njega, ki ga je poznalo le nekaj deset ljudi.

Ko je zemlja sprejela njegovo telo, so duhovniki zapeli: V nebesih sem doma. Peli so njemu, Oskarju, najneznatnejšemu človeku. Peli so pogrebce, starim, utrujenim, pozabljenim. Peli so sebi, brezdomcem in potnikom.

»V nebesih sem doma, tam Jezus krono da, tam je moj pravi dom, tam vedno srečen bom.«

Bolj ko so močni moški glasovi božali ušesa, lepše je sijalo sonce, bolj lahko so se pozibavali borovi vrhovi za pokopališčem, lažje so bile duše vseh pogrebcev.

Ko so izzvene le upanja polne besede, je spregovoril župnik:

»Da, dragi Oskar, boji se srečen, saj na tem svetu nisi poznal sreče. Vstopi v pravi dom, saj tukaj, v rojstni vasi, nisi imel pravega doma, posebno zadnja leta ne, ko te ni nihče pričakoval, nihče ogovoril, ker v hiši nikogar ni bilo. Vstopi v dom, katerega stene ne silijo narazen in katerega streha se ne seseda. Vstopi v dom, kjer te pričakuje mati, tvoja mati, za katero si tako potrpežljivo skrbel. Vstopi v dom, kjer ti bo oče podal roko in te pritisnil na svoje zdrave prsi. Vstopi v dom, kjer te pričakuje Bog, ki te je imel rad vse življenje, čeprav smo včasih mislili, da te je zapustil. Toda naša vera je bila takrat slabotna, utrujena, sedaj pa je okrepljena, živa. Pokazal si, o Bog, da imaš Oskarja rad, zato si mu pripravil pogreb, kakor ga v tem kraju še nihče ni imel in ga nihče več ne bo imel. Pripeljal si oznanjevalce življenja, pričevalce tvoje ljubezni. Naj bo večno hvaljeno tvoje sveto ime.«

Solze sreče so se zalesketale v župnikovih očeh. Vsi so čutili veličino in svetost tega trenutka. Iz src je privrela pesem: K tebi želim, moj Bog.

V zvoniku se je oglasil zvon, kmalu za njim še drugi. Krepila sta upanje v življenje, krepila vero v gospodarja življenja.

Stari Viner je najbližjemu duhovniku stisnil roko: »Hvala vam, da ste prišli, oziroma hvala Bogu, da vas je poslal sem. Domov bom šel z lahkim srcem. Travniki bodo bolj zeleni, hiše bodo bolj trdne, gozd bo poln življenja, tudi tisti gozdiček na Pekini njivi bo prepeval o življenju in ceste bodo iz sveta vodile tudi domov.«

Kmalu je Oskarjevo telo prekrivala debela plast zemlje, vijoličasti maor je strmel v nebo, zvonova sta se umirila, duhovniki so se odpeljali naprej po svoji poti in ljudje so se srečni vračali na svoje domove.

Bil je to najlepši pogreb.

Remenice

Da tistega velikega tedna ni bila Repičeva bajta prazna, bi vsa ivanska vas znosila belice k Repički, Francekovi materi, da jih popiše za remenice. V Repičevi hiši so že od nekdaj znali pisati pirhe, ki so jim okrog Bogojine rekli remenice. To je v hiši ostalo; lani jih je še pisala mlada Repička, ki ji je bil mož v Franciji. Tudi Francek, Repičkin najstarejši, je umel ta posel že kar dobro. Ljudje so njegovo delo hvalili.

Pred letošnjimi vuzenskimi svetki pa so Ivančarji morali zaupati svoje belice Vratičevim, ki so se tudi razumeli na remenice. A Vratičeve remenice niso bile tako v čislih kot Repičeve. Vratičevi so pisali le na dvoje barv, Repičevi pa že od nekdaj na troje.

x x x

Repička je že konec lanske pomladi odšla za možem. Kaj pa je hotela? Naj bo vdova ob živem možu? Ta ji je prva leta po odhodu redno pisal. Dobivala je tu in tam kak stotak. Zdaj pa že leto in dan nič. Delavci, ki so se na jesen vračali domov, so ji o možu znali povedati to in ono. Bile so grenke vesti za ubogo ženo. Repičko je to pogrelo. Sklenila je, da pojde za njim, ki ji je pustil lepo število otrok, nato pa odcincal. Najstarejšega — dvanajstletnega Franceka — je dala Vinkaševi vdovi za hlapčiča, drugo deco pa je vzela v rejo sestra, pri kateri je Bog z deco skoparil.

Francek je bil dober fantek, a velik revček. O njem so ljudje pravili, da ga je Bog poljubil. Desna roka in noga sta mu bili kakor mrtvi. A docela se mu nista posušili. Pri govoru je šlevil in ni spravil jasne besede iz sebe. Mati je na otroku z grozo opazila mlahavost desne roke in noge. A pomagati ni mogla ne sama ne zdravnik. Zato Vinkašica Franceka na prvo Repičkino besedo ni hotela vzeti. A je sama vedela, da je Francek bogaven in da je zlat otrok. Zato se ga ni preveč branila.

Vinkašica je bila ženska šestdesetih let. Bila je suha ko trska in rumena kot star vosek. Imela je dokajšnjo zidino sredi vasi. Pomanjkanja ni trpela. Bila pa je zato škrtljava, da bolj ni mogla biti. Sama sebi ni privoščila kaj boljšega, kako bi šele hlapčiču.

Vendar se deček pri ljudeh ni mnogo pritoževal. Dobrega tako ni bil vajen, zato si medu ni mogel preveč želeči, ker ga nikoli okusil ni. A nečesa ni mogel nikoli pustiti — pisanja remenic. Doma je ves žarel v veselju, ko sta pred vuzmom z materjo sedela ob zvrhanih koših belic, ki sta jih pisala za vso ivansko vas. Tako je tudi za te praznike hotel imeti remenice, ki bi jih sam popisal.

S Tratnjekovim Drašekom se je že na jesen zmenil za deset belic, ki mu jih Drašek mora pripraviti za letošnji vuzem. V zameno pa mu je Francek jeseni spletel tri biče na štiri rede, pozimi mu je popravil sani, na zgodnjo pomlad mu je iz vrbove kože majal frléke, za veliko soboto mu je pripravil izvrsten lonček za pokanje s karbidom, še prej pa škřebetavko na dva jezička. Francek je bil kaj čuden deček. Tako nebogljen, kakor je bil, je znal porabiti slednjo zdravo mišico rok, katero mu je narava še ohranila. Z mlahavo desnico je umel kos lesa nepričakovano močno prijeti, da je v levici lahko nemoteno držal nož in rezal.

Sicer bi belice za pisanje najrajši dobil kar doma v vdovini kašči. A Vinkašica je vse svoje tako skrbno čuvala, da ji pri hiši še miši niso mogle naškoditi. Saj jo je Francek tako lepo prosil za nekaj jajc, da bi jih poremenil. Ni treba, da bodo vsa njegova. Tudi njej jih popiše. Ženska pa je bila vsa iz sebe. Belice? Da bi jih njeru dajala? Smrkavec naj se le pazi. Za njenimi belicami bo že segal! Parklje mu obtolče pa z bičem ga spodi od hiše. Tam ima krave, naj jih lepo češe vsako jutro; ima pajske, ki naj jih lepo napase vsak dan, vmes pa cepi s tistega velikega kupa šibja na drvotanu, da ga trohnoba ne vzame. A belice in kaj drugega naj si lepo iz glave zbiže.

Kaj si je hotel sirotek? V shrambo stare Vinkašice, kjer bi si jajca lepo izbral, vzel samo bela in lepo podolgovata, ni smel. Zato je Tratnjekovemu Drašku na dolgo in široko naročal, kake naj prinese, da jih bo z veseljem popisal.

Bilo je na veliko soboto zjutraj. Vinkašica se je zgodaj opravila in se namenila v cerkev, Franceku pa je iz hleva spustila svinje, ki naj jih v sadovnjaku do sitega napase. Francek je moral hiteti. Kajti pravkar je nakrmil krave, jih napojil in počesal. Malce si je otepel z obleke slamino in pazderje in koj stopil k svinjam.

»Danes moram biti snažen!« si je mislil. »Remenice bom pisal.«

Komaj je Vinkašica odšla z doma, že je skočil v kuhinjo, poiskal milo in toplo vodo ter si roke dodobra umil. Z materjo sta vselej tako storila, preden sta se lotila belic, ki jih je bilo treba poremeniti.

Že včeraj, na veliki petek, ko so ljudje odšli v cerkev gledat Bogca v grobu, sta z Drašekom pri Tratnjekovih skuhalo dovolj remenila. Trojnega — kakor je bilo pri Repičevih že od nekdaj. Rdečega sta kupila, svetlorjavega sta dobila iz lukovega lupinja, črnega pa iz jelševe mezgje in nekaterih drobnarij, ki so jih Repičevi ohranili zase. Tako tudi Francek. S svojega pograda v hlevu je vzel leseno škatlico z vsem potrebnim za pisanje remenic. Bil je tam votel stožčast kukec iz kovine z lesenim držajem, nekaj voska in še dosti velika sveča. S to škatlico, ki mu jo je zapustila mati, je stopil na podstenje. Še enkrat jo je odprl in pogledal, če je vse, kakor je treba. Ko se je o vsem dodobra preveril, je s svojim poskakujočim korakom stopil na sredo dvorišča in pokukal na pot, ali morda Drašek že prihaja.

Bil je ves neučakan. Na svinje v sadovnjaku je docela pozabil. Čakal je Draška, ki mu je moral prinesiti kuhanih belic in remenila. Vse to sta včeraj pri Tratnjekovih skrila.

Ni dolgo čakal. Drašek je pritekel po poti, da so mu piskrci z remenilom šklepali, za prsišnjekom pri predpasniku pa je v škrniclju imel belice.

»Kje pa bova pisala?« je deček ves zasoplen vprašal Franceka.

»V parmi!« je zašlevil hlapčič.

Stopila sta v obširen, a skoraj docela prazen prostor. V kotu je bilo nekaj čelinkov, ob stenah pa je bilo razpostavljeno rjavo koruzišče. Tik ob vratih so slonele prazne sani. Sanavke so bile že čisto obdrgnjene.

Francek je sedel na čelinek, ki ga je del na sredo parme, krog sebe pa je razpostavil tri piskrce z remenilom. Odprl je škatlico z orodjem in

s kretnjo mojstra, ki mu vajenec podaja potrebne stvari, vzel iz Draškovih rok šrnicej z belicami ter ga postavil poleg sebe na čelinek.

»V božjem imenu!« je zašepetal, prižgal svečo in jo molče potisnil v Draškovo roko.

Nato je vzel v roke kukec, snel kovinast stožec in natalil vanj voska, medtem ko je vse skupaj držal nad svečo.

»Na miru drži!« je velel Drašku.

»Saj držim...« je dejal deček in z zanimanjem zrl zdaj na Francekovo mrtvo desnico, ki jo je pri delu tako spretno uporabljal, zdaj na majhen stožec, ki je bil že poln voska.

Francek je pisalo spet uravnaval, nataknil nanj stožec in vzel v desnico lepo oblikovano jajce.

»Semkaj svečo!« je resno velel Drašku. »Blize!«

Drašek je molče ubogal.

Francek si je naslonil desno roko na koleno in nepričakovano trdno stiskal med prsti belico, ki jo je z levico pisal. Vosek v kukcu se je nad plamenom sveče lepo talil, tako da se je skozi luknjico cedil na belo lupino. Kake čudovite stvari je Francek znal pisati z voskom! In tako spretno, da Drašek kaj takega še ni videl.

Srca, povezana z listki med seboj, križce in še mnogo prelepih črt... Saj je bil Francek risar, da ga je učitelj v šoli pred vsemi pohvalil. Ko je deček povedal, da ga je vse to naučila mati, je učitelj dejal, da ima Francek Repič krasno mamico.

»Te bodo pa moje!« je Drašek nekam plašno zašepetal, ko je Francek vzel iz škrniclja že enajsto jajce.

»Lepo mi drži svečo!« je bil karajoč odgovor.

Ko je Francek popisal vse belice, ki mu jih je Tratnjekov prinesel, je nekoliko počakal, da se je vosek na njih dodobra strdil. Nato jih je drugo za drugo pomakal v lukovo remenilo. Svetlorjava barva se jih je oprijemala. Tako lepo se jim je podala, da je Drašek od presenečenja kar vzdihoval.

Ko se je barva na remenicah posušila, je Francek previdno odluščil vosek, da so se pokazali beli vzorci, ki jih je vosek obvaroval pred barvo.

»Remenice, remenice! Tako lepe so!« je vzklikal Drašek.

»Lepo drži!« je velel Francek in ponovno jemal jajce za jajcem v mlahavo desnico, ga stiskal v drobno pest, z levico pa pisal na rjavo polje. Nato je jajca pomakal v rdečo barvo. Ko je vosek odluščil, so se pojavili svetlorjavi okrasji.

Slednjič je še na rdečo barvo napisal z voskom:

»Veselo alelujo!«

Remenice je pomakal v baržunastočrno remenilo, ki ga je znal mešati in kuhati le on, njegova mati in mnogi pokojni Repiči.

»Francek, ti pa znaš lepše risati kot gospod učitelj!« je vzkliknil Drašek in ves zamaknjen strmel v prvo dokončano remenico. Svetlorjava, rdeča in baržunastočrna barva so se tako sijajno odražale na jajcih, da je bilo res lepo za oči.

Drašek je glasno zlogoval rdeče barvan napis na remenici...

Tedaj pa je zunaj nastal vrišč.

»Kje so moje svinje, moje svinje!«

Kričala je Vinkašica, ki se je že vrnila iz cerkve.

Drašek je sprva preplašeno pogledal naokrog. Nato je spustil svečo na tla, da je v droberju in prahu ugasnila, ter stekel na vrat na nos iz parme. Na pragu se je zaletel v Vinkašico, ki je kričala in mahala s palico krog sebe.

»Paglavci, kaj so mi storili! Ti pohabljenec, kje si?«

Ko je s praga uzrla Franceka z lončki krog sebe, z remenico v rokah in ugaslo svečo pred seboj, je kar zadivjala.

»Tako, zato sem te vzela, da mi boš take počenjal? Igral se boš, svinje pa mi bodo blodile po tujih vrtovih! Jezus, Jezus, še zažgal bi mi lahko!« je zavpila, ko je zapazila ugaslo svečo.

Neusmiljeno je zamahnila z grčavko po Franceku, ki je ves odrevenel še vedno sedel na čelinku in mislil le na to, kako bi obvaroval svoje remenice. Nase je docela pozabil.

Udarec ga je zadel na mlahavo desnico, v kateri je še vedno držal pisanico. Razbila se je in padla na tla.

Bolestno je vzdihnil.

Tedaj je Vinkašica planila na lončke in jih brčala, da so se razlete-li.

»Moj Bog!« je kriknil deček in sklenil zdravo levico z omrtvelo desnico, kakor bi molil, prosil... A nič ni pomagalo. Cesar nikdar ne bi pričakoval, se je zgodilo. Ženska je s svojimi velikimi čevlji planila na remenice, ki so se — lepo razpostavljenje po čelinku — sušile.

»Draga, draga... pustite jih!« je deček ves obupan zablebetal.

A Vinkašica je bila slepa in gluha za vse. Brčala in tolkla je Francekovo komaj dokončano delo, kot bi bila iz uma. Dečku se je zvrtilo v glavi. Zdaj je mislil le na remenice, lepo popisane... Vrgel se je besneči ženski pod noge — tja k remenicam — in jih skušal braniti. Tedaj se je Vinkašica vsega šele prav ovedela. Z divjimi zamahi je s palico mlatila po ubogem dečku, pri tem pa od napa kar stokala. Francek je dobil udarec prav na usta; ves krvav se je zrušil na jajca in jih pomečkal. Kri mu je curljala na zdrobljene barvane lupine. Nenadoma pa — Bog ve, kje je zmogel toliko moči — je strašno zakričal, planil pokonci, se za trenutek z grozo zastrmel v svoje uničeno delo, nato pa skočil iz parme in zbežal izpred oči presenečene ženske.

»Pojdi, ti grdi požigalec ti!« je zavpila Vinkašica, ko si je od prvega strahu nad nepričakovanim Francekovim skokom opomogla. »Požigalec, požigalec!« je v jezi kričala.

Francek pa je tekel poskakovaje in neopačno, desnica mu je mlahavo visela ob telesu, levico pa si je tiščal na oči.

»Remenice, remenice...« je hlipal vso pot.

Niti mislil ni, kam ga noge neso. Bog ve, kaj ga je privedlo prav k domači hiši. Kar nenadoma se je znašel pred njo; skozi odprto podstrešno lino mu je zadrhtelo nasproti povesno konoplje. Jablana pri studentu je v lahni sapi komaj slišno pošumevala. A hiša je bila vsa tiha, brez življenja. Tedaj se je ubogi Francek še huje zgrozil. Planil je mimo tesno zaprtih rjavih naoknic k starinskim, sem in tja že preperelim vratom, začel butati obnje, s svojim šlevastim glasom pa je na vse grlo kričal:

»Mati, kje ste, odprite... Jaz, vaš Francek, sem...«

Nato pa je zajokal z glasom, ki je segel človeku v srce; kakor otroci, ki so jih starši pustili same doma.

Ljudje so Franceka spravili nazaj k Vinkašici. Starki so dopovedali, da ji revček vendar ni hotel zažgati. Deček se je docela spremenil. Govoril je zelo malo in še to povsem nerazumljivo.

Drugi dan, na vuzemsko nedeljo, pa je v cerkvi prosil Jezusa, da bi se mamica že kmalu vrnila. Tako bi za prihodnji vuzem naslikala na remenice Njega samega, kako vstaja z banderom v roki. Na bandero pa bi napisala z rdečim remenilom: Veselo alelujo!

Nekatere manj znane besede: remenica — pirh; belica — jajce; šleviti — težko umljivo govoriti; frlék — iz vrbove kože sukana trobenta; slamina — slamnate bilke; remenilo — barva za pirhe; kušec (kljuk) — priprava za delanje remenic, za pisanje z voskom; prsišnjek — gornji del predpasnika; čelinek — prevezan in uravnan otep slame; neopačno — nerodno.

Mladika 1941, 112—114.

Tatjana Kalamar

Krik brez odmeva

Vedno le sanjam, sanjam o neki veliki, lepi prihodnosti, toda črv, ki je zasidran v moji notranjosti, žre korenine vse do poslednje vrzeli. Veš, Prijatelj, nekoč sem si resnično želela postati tista idealna osebnost, ki si jo iskal, polna samozvesti, ponosa, veselja do življenja, ljubezni, odpuščanja. Zdaj se zavedam, da so bile vse to le lepe sanje, sladke in opojne, toda prazne in nikdar uresničljive.

Nekoč sem verjela pravljico, da je naša Zemlja, kroglica, nabita s pametjo in s samimi lepimi »čednostmi«. Danes spoznavam, da je to okrutna laž. Morda je bila naša Zemlja nekoč resnično biser, lebdeč sredi nedoumljivo brezkončnega vesoljstva, morda. Toda danes je nasičena z neumnostjo in umazanijo človeške družbe, ki sebi in naravi postavlja nesmiselne zakone, ki so uničili že tisočero gozdov.

Se še spominjaš, Prijatelj, tistih davnih dni, ko so žametne preproge zelenečega bukovja, smrečja in hrastja mehko ovijale slovensko krajino in s svojo nežno melodijo šelestečega listja božale uho preprostega slovenskega kmeta? Potem pa so zrasla betonska mesta in asfaltirane ceste so razpletle svojo smrtonosno mrežo. Tiho ste se umikali, o bratje bori, bresti, kostanji ter sestrice breze, smreke in bukve. Padali ste drug za drugim in ječali, toda hrup motorke in pohlepne človekove misli so zadušili ječanje. Človeški razum je uničeval še naprej. V nebo so se dvignili tovarniški dimniki. Samo termoelektrarna šoštanj dnevno pošlje v zrak tristo ton žveplovega dioksida. Narava umira. Toda ne samo narava. Tudi v človeško telo se zajedajo bolezenske klice, ki prinašajo smrt.

Poglej tja, Prijatelj, kjer trpijo najbolj nedolžni. Sredi Ljubljane je otroška klinika. Tam je tudi oddelek C/II, to je onkološki oddelek. Mnogo otrok boš videl, od nekaj mesecev starih do sedemnajstletnih mladostnikov. Zloglasne metastaze rakastega tkiva jim kradejo otroški smeh in razposajenost, njihova telesa so izpita, lasje so jim izpadli. Nekateri so priklenjeni na posteljo in nekateri tri dni neprestano dobivajo infuzijo. Po hodnikih se premikajo kot sence in pokonci jih drži samo še upanje, upanje, da bodo nekoč le premagali bolezen in ozdraveli.

Prijatelj, kako bi mogla po vsem tem še verjeti v ljubezen in dobroto, ko mi pa vse to govori o nekem gromozanskem protislovju, ki divja v svetu, v meni, v nas mladih idealistih, ki smo nekoč verjeli, da bomo v svojimi željami in rokami spremenili svet? Kako ničevno je naše nekdanje upanje!

Moje noge se opotekaje premikajo po Zemlji, moj pogled zaman skuša doseči zvezde, moje srce, vročično od vznemirjenja in hrepenenja, bolešno niha v praznini. Zunaj neusmiljeno divja snežni metež. Bele snežinke plešejo v širnem zračnem prostoru svoj ples smrti. To niso nekdanje prijazne, nežne snežne zvezdice, ki se lahko spuščajo z neba, temveč snežinke, ki prinašajo drevju opustošenje. S svojo morilsko črnbilsko močjo ovijajo mlado brstje in drobne cvetke komaj rojene pomladi v svoj smrtni ledeni oklep. Na zemljo se spušča noč, temna in mrzla.

Lahko bi jokala za rožnatimi cvetovi, ki ne bodo nikdar rodili sadov.

Lahko bi jokala za desetletno sestrično Renato, ki ji je krvni rak do poslednje kaplje izpil življenjski sok.

Lahko bi jokala za umorjenim duhovnikom iz Šmarja-Sap in ostalimi neštetimi žrtvami človeškega nasilja.

Lahko bi jokala za mladimi fanti in očetmi, ki prelivajo kri na bojiščih Izraela, Libanona, Iraka in Irana.

Lahko bi jokala za črnimi otročiči Afriške celine, ki zaman prosijo kruha in vode, kajti njihove dlani ostajajo prazne.

Ne jočem. Le z vsem svojim človeškim bistvom te sprašujem, Prijatelj moj, zakaj dopuščaš vse te strahote?

Vem, če hočem zvedeti za tvojo skrivnost, obstaja za to le ena sama pot: da ti prisluhnem. — Poslušam. Prosim, odgovori!

Matjaš pa Miška sta odšla vogledi

Na vesnicaj so v davnij časaj dečki pa dekletke zorili kesnej kak v várašaj. Istina ka so se že, gda so šče odili v školo, dražili, šteri štero mā, pa šteri šteroj skrmā piše. Pa to je bilo fse dečinsko. V mišlenji pa je že fsakši kakšo rad pogledno pa tūdi deklička je že za kakšin razbi-jačom raj poglédnola kak za kakšin šušiekon, ki je samo dol glédao, če ravno je f školi fse znao.

Tak sta rasla v Gomilicaj tudi Matjaš pa Miška. Ne sta se ravno radiva fčila, pa se je fseedno zato na njiva kaj zgrabilo. Pisati smo fsi znali, samo ka smo napisali, je bilo žmetno prešteti. Tak je bilo kak gda doktor napiše recept, ka fčasi tudi f paleki ne vejo prešteti, pa te dajo takše vrastvo, ka ne hasni pa tūdi ne škodi. Bar tak je negda bilo, gda je šče v Beltincaj bio patikár Pančijev oča, on je fsakši recept najprle dugo gledao, te pa v glažvenoj sklečki fsefele praške fküp zmejšao. Gda pa je šče ednok pogledno recept, te pa je f pamet zéo, ka je ocpodi bilo napi-sano: mast za kúreče oči.

V Gomilicaj smo imeli dveji školi: staro pa novo. F staroj so fčilij Rákoci Janoš doma iz Trenčina, v novoj pa edna debela učiteljica s Kranj-skoga. Zvali smo jo, gda je nej čula, Kranjica. Nej je znala gučati po naše liki kranjski, tak kak so gučali rešetarje. Tudi Rákoci so slabo gučali po naše, ár so se školali na Vogrskon. Fčila sta fsakši v ednoj školi. Nej smo dosta razmili nej ednomi pa nej drugomi. Fseedno pa je bilo lepo po domače. Če so me doma nūcali, san odneso učitelji kisilák eli bilice pa san lejko doma ostao. Bila sta oba radiva, če sta kaj dobila. Tudi za vūha pa za vlajse sta nas vlačila, pa šibov bila tak ka se je kadilo s praš-natij kaputof.

Fčasi po prvoj sveckoj bojni smo začnoli oditi f školo, pa nam od učitelof nišče ne povedao, što je zmagao pa što je zgūbo. Te šče je nej bilo partizanof, ka bi naše neprijatele fküp skukli, kak so zdaj po drugoj sveckoj bojni, ka so fsakšega Nemca zgrabili šteri njim je nej vujšeo. Tūdi bojnskij filmov smo nej vidili, samo idnok je prišeo komendijaš, ka je kazao film od svete Genovefe. Zdaj pa že štirideset let gledajo kak partizani preganjajo sirmáke Nemce. Če bi šče duže bojna trpela bi je prtis-noli mimo Berlina. Tak so se pa na granici mogli staviti.

F takšij školaj smo gorrasli. Pisati pa nikelko računati smo se nafčili. Od strašnij partizanskij bojn se nam te nej trbelo fčiti kak se fčijo zdaj.

Tudi Matjaš pa Miška sta dokunčala to našo školo in odišla v Baranjo okápat pa premikávat cukrno repo. Tūdi na žetvi sta tan ostala. Te so šče nej davali podpore, če bi se što šteo dele školati za kakšega pisáča eli fiškáliša, kak davlejo zdaj, ka se fsi školajo, te pa delajo samo nevo-lo, če ne dobijo fčasi službo. Če pa dobijo službo, te se pa čemerijo, ka májo malo plačo. S plačov v Baranji pa je bio fsaki zadovolen, bár muvo je nej. Ka je dobo je meo: malo pejnez pa malo zrnja.

Matjaš je nej bio za fčenje pa nej za delo. Srečo je meo ka je okapa-la v redi polek njega Mariča s Polane. To je bila Sečkarovoga Jančija lednična či. Ona ga je vózvažala gda je zaostao. Fčasi je sanrad malo za-

ostao. Ona je rada bila, ka njemi je lejko pomagala, on pa veseli, ka sta bliže fküp bila. Tak je šlo den za dnevom, leto za letom. Lübezen se je med njima krepila. Fse je kazalo ka ta naskoro oba pri ednoj iži. Eli de Matjaš zet eli Mariča sneha, to se šče nej znalo.

Pri Matjašovij je šče bio Miška, mlajši brat, pri Sečkarovij pa Oršika pa Ferenček, zato se je nej znalo, šteri de se domo ženo. Miška je bio dve leti mlajši od Matjaša, jako navržen na fse, zato je samo edno leto odo v Baranjo druga leta pa je kakši dinar doma zaslužo za cigaretline pa za petrolij.

F Polani so se pripravljali na Donatovo proščenje. Celi tjezen se je pucalo, moški okoli rambe, ženske pa notri. F Kokonovoj bunti je zvonec nad dverami cejli den cinkao. F soboto pa so ga dol zeli, tak je zaglušao. Namesto njega pa so na stubaj stali v lepo belo robačo oblečeni vrt bunte Kokon. Pipa njim je z lamp visila kak minóta s starinske stenske võre. Tü pa tam so koga nagovorili, naj si küpi kiselo vodo. Da so pa lidje raj küpüvali sodapraj, bio je falejši pa močnejši, če si ga preveč djao f kupico se ti je rigalo pa kucalo pa šče kihalo, tak kak kda se je zaganjao Tumpouf mašin prle kak je začno mlätiti.

Mariča je pozvala Matjaša na obid. Že v Baranji sta si zgučala, ka more priiti na proščenski mao, ka do ga njeni domači vidili. Ve je že ona doma fse to prle povedala, kak si na deli pomagata. Tudi Matjaš je doma povedao, ka ga nede fčasi domo ka se malo stavi pri tistij ka fküp delajo v Baranji. Dão si je vlajše zrezati, lepo se je obrio pa punciule spucao. Paščo se je, ka ne bi meše zamüdo, pa je fseedno zamüdo, ka je že predga bila. Predgali so törjanski plivanoš Saković v začetki od svetoga Donata, za tem pa od tistij, ka odijo na delo v Baranjo, ka tan nikaj dobroga ne delajo, ka je nej fse krüj, ki se zasluži v Baranji, ka se doma tüdi dā pošteno živeti.

Matjaši je vroče postanolo, ar je med tejmi tüdi on. Ništerni pa so se kašlali pa prestapali, se brisali pa dol gledali. Ništerni so cilo sklenili, ka plivanoši več dödka ne dajo. Ve od toga zrnja, ka so tan zaslužili, so kakši liter tüdi plivanoši dali, gda so dödek pobirali.

Matjaš je nej znao eli naj ide k Mariči na obid eli pa nej, ve so to predgo čüli tüdi njeni stariši, ka do si mislili od njega. Pa se je fseedno napoto. Najprle se je stavo pri štanti, ge so gasilci točili vino. Tan je najšeo Maričinoga brata Ferenc, ki je pomali cidio špricer. Tüdi Ferenc je bio v Baranji.

»Matjaš, si čüo ka so predgali«, ga fčasi pita Ferenc. Čüu, čüu, ve so več predgali od nas kak od svetoga Donata, ka do nazadnje lidje mislili, ka je sveti Donat tüdi odo v Baranjo na dëlo. Znaš kak je pravo židof Trautman: »Tij f cerkvi popa poslušaj, nazaj nikaj ne guči, misli pa si svoje.« Tak je Ferenc. Židof je židof, plivanoš so plivanoš, fsakši zna za svojo meštirijo. Müva sva pa dečka. Hej gasilec: »Nesi dva velkiva špricera«. Matjaši je nekan ležej bilo pri srci, ka nede san šou k lüčkoj iži. Šla sta oba.

Pri dveraj jiva je že čakala Mariča. »Ge pa tak dugo odita, mislila san že, ka sta se ge zadrgnola«, se je pošengarila. Matjaš je v žep segno, Mariči dáo cukar pa pravo: »Na Marička«, Mariča pa njemi: »Ve to

ne bi trbela*, pa se je nasmejela. Oča pa mati sta bila veseliva, ka Maričo v red spravila.

Maričini so meli dobro vino. Gorice so meli v lendaskon bregi, šteromi pravijo Benec, trsji pa rizling. Fsi so redno praznili kupice, ar je bila velka vročina, jeli pa so močno meso s čebra. Matjaš pa je f pamet jemao, ka tou tak dugo nede šlo. Gda so pojeli presne makove pogače, se je zdigno pa je šou. Fsem je dao roko samo Mariči nej, ar je znao ka de ga sprevajala do kunika. Tak je tudi bilo. Oča so pravili: »Matjaš, pridi šče kaj«. Mariča pa: »Matjaš, pridi v nedelo večer.« Komaj je trofo f šteri kraj more iti. Čeduže bole vroče njemi je bilo pa megleno pred očmi. Po dugij njivaj se je zapletao kak stari recak, na Vučoj jami pa je dele nej znao, ka je pri Vučij pitao, po šteron kuniki more iti, ka pride v Gomilice. Oba kunika sta bila tak vednakiva in podobniva kak če bi jiva zmálah. Komaj so njemi dopovedali, ka je to samo eden kunik. Na gomajni pa se je njemi začnola dremati. Stopo je s kunika za grmovje pa si je malo légeo. Zbúdo se je, gda je zajtra sunce gor šlo. Nikomi je ne ovado, kak je prišeo s proščenja, ve tudi drugoga nej srečao kak rešetara, te ga pa ne poznao.

Drugi den pa ves teden je veselo delao in komaj čakao nedelo. Rano je večer napolagao pa se je za mraka napoto f Polano. Polanski dečki so f pamet zeli kama gomilički Matjaš odi. Malo mo ga sagali, so si zgučali. In rejsan. Večer je bilo jako sparno, zato so meli okna odprta. Matjaš je sedo pr stoli in je meo krščak na glavi, kak je bila f tiston časi navada. Samo idnok je nikak s ključon studenca segno skos okno pa njemi krščak dol potegno pa odbežao. Fsi so se prestrašili in Matjaš je po pounoči šou domo.

Drugi den je brati Miški fse povedao. Čakaj malo, ve jes že znán, ka napraviva, je pravo Miška. V bunti pri Kránčovij kúpin pištolo za pse strašiti na štupline, štera skoro tak počí kak prava revolvá, ne napravi pa nikšega kvára. Šla va zraven vogledi, ka nede telko guća po vesi. Ti boš šou notri, jes si pa za studenčnimi osekami dol léžen pa bom čakao, če pá pride tisti pogan pod okno.

Kak sta si zgučala tak sta tudi napravila. Miška je šče zeo seof f kanti rdečo vodenó farbo kak so núcali cimermani. Matjaš je šou notri pa domačin razložo, ka ga brat Miška čaka vóni z orožjon naj se ne prestrašijo, če pá pride tisti pogan pod okno. Miška si je pri studenci za oseke dol légeo. Kmica je bila kak v limbuši. Ne je dugo čakao. Pa je prišeo pod okno gledat tisti, kak pred ednin tjeđnon. Miška je potíuo stano, šker nategno, vzeo v roke kanto s farbof pa f tiston megnjeni kak je strelo, tudi polejao s farbof po obrazi tistoga nevalánoga klan-tuša, ki je stao pod oknon. Té pa je začno bežati pa kričati, ka de mrtef ka má ves obras f krvi. Stražari, ki so šli ne deleč od te iže, so njemi prišli na pomoć. Nej so meli nikšega posvejta, zato so ga tak na pamet bašlali po obrazi pa njem s šorcon brisali obraz. Jezuš, brekne eden, ve maš takšo lúknjo v glavi ka prst lejko notri porine. E nej, prst mi rivleš v vúho, je kričao ov.

F školi so šče svetili. Vučíteo Páler gvišno má pamuk pa kakše čiste cote, ka ti glavo notri povijemo. Stražaron se je čúдно vidilo, če je tak strašno ranjeni, pa nikaj ne ječi. Šli so f školo. Vučíteo šče nej spáo

Gda je pri posvejti zagledno krvavo glavo, se je začno samo jako smeja-ti. Ne je znan, koga majo za norca. »Ve je pa to cimermanska farba, rane pa nikše nega«, se je smejao vučiteo. Fse trij je bilo sran. Zafalili so se vučiteli in odišli. Drugi den se je samo od toga gučalo.

Miška je nekaj časa voni postaplao, te pa tudi stopo fižo. Fsi so se smijali. Bilo je veselo. Na stoli je bio tenjer ocverkof, mejki krūj pa vi-no. Takša je bila pri nas stara návada. Če je voglednik dobo ocverke, so f soboto šli k zapisavanji. Matjaš je dobo ocverke pa Maričo, Miška pa je bio pozvačin. Šče z Baranje je prišeo vélki paler pa njima prneso pet kio cukra pa lenovo platno za prté. Bilo je veselo. Plesali so tak ka je perinje letelo od okovanij bočkorof. Tunpova banda si je komaj poprije-mala sapó pa rezala noto za noto.

Drugo leto sta šla oba na Donátovo proščenje pa tudi na obid. Nej sta se več bojala ostre predge, ve sta že oženjeniva. Pa tudi drugi plivanoš so predgali. Tak lepo so gučali, kak si ništerni teško krūj služijo v Baranji, kak morejo biti Bogi zafalni tisti, šterin nej trbej iti tak de-leč za krūhon. Nikaj so nej pravili, ka se v Baranji kaj slaboga godi. Eli so nej znali eli so pa nej šteli vópovedati.

Pri obedi se je Matjaš pa preci nakresao. Pa nej se je več bojao. Meo je Maričo, ki ga prižene domo. In resan ga je probala gnati. Če ga je prijela za roko, se je zdérao naj ga pisti, ka je nej pijan. Če je šla pred njim, njoj je kričao: »Kama bisnejš«, če je šla za njin pa: »Koga čakaš?«

Drugi den gda se je strezno, se je tudi spomno, ka so njima pravili plivanoš pred zdavanjem: »Ne je dobro biti človeki samomi.« Matjaš pa je šče kcoj djao: »posebno, če ide eden san s proščenja pijan.

Valter Dermota

Requiem za svetom, ki ga ni več

Zopet je prišel prelepi pomladanski čas. Sonce je toplo grelo, vetrič je milo božal in bil je šole prost dan. Kot nalašč vse nared za frnikola-nje. Trstenjakova Tončka in Dolinarjeva Pepca, ki sta hodili obe v šesti razred pri Vidmu, sta prišli z vrečko frnikol in si ravnali tla in dolbli jamico. Igrali sta za pet frnikol iz žgane gline za eno stekleno. Vse je lepo teklo, ko je Pepca vzdignila frnikolo, da bi poravnala tla in bolj gotovo zadela jamo. Tončka je vzkípela in zaklicala:

»To pa ne! Me hočeš tudi ti prelisičiti, kakor so vaši naše!«

Pepca se je začudeno obrnila in vstala ter rekla:

»Kaj pa vendar kvasaš? Kdo te pa hoče prelisičiti?«

»Sedaj ko so zopet razdelili zemljo, je parcela, kjer je bila prej naša najboljša njiva, pripadla vam, nam so pa dali tisto strnad!«

Deklici sta si skočili v lase in se začeli tepsti in praskati, da sta bi-li umazani in razstrgani. Ne vem kako bi se končalo, če ne bi prišel mimo Murkov Franc in otroka po sili ločil. Murkov Franc je bil dninar in je kot neposestnik samo od daleč gledal, kako so se ljudje začeli med

seboj sovražiti, odkar so lastnikom zopet porazdelili zemljo. Bilo je strašno.

Lokarjev Marko in Skledarjev Peter sta se igrala macleka. To se igra tako, da na obeh koncih priostren kos lesa z udarcem s palico dvigneš v zrak in potem čim dalje zaženeš. Tisti, ki je naštel največ korakov do macleka, zmaga. Peter je bil prvi na vrsti. Spretno je udaril po macleku, da je skočil v zrak in ga nato krepko z drugim udarcem zagnal precej daleč. Marko je naštel trideset korakov. Sedaj je prišel na vrsto Marko. Tudi on je s prvim udarcem dvignil maclek v zrak, z drugim ga pa zalučal v isto smer kot prej Peter in skoraj prav tako daleč. Sedaj je štel korake Peter. Naštel jih je deset manj.

»O ti goljuf! Deset korakov si premalo naštel! Prav tako kot vaši, ki so svojo parcelo tako ocenili kot ti to igro!«

»Sedaj se je vsula toča obtožb, kjer si lahko slišal vse hudobije in nepravilnosti, ki so jih morali trpeti zaradi porazdelitve parcel eni in kako so se znali okoristiti drugi. Dasi oba otroka iz sosesčine in sošolca v istem razredu, sta se začela med seboj sovražiti. To kar sta slišala v svojih družinah, kjer so starši in domači razpravljali o načinu, kako so nekdajnim lastnikom zopet vračali »zregulirano zemljo«, to sta si sedaj v besnem srdi pri igri povedala v obraz in potrdila s krepkimi udarci.

Pa vendar je do nedavnega v deželi ob Ščavnici, ki se nekaj kilometrov naprej blizu Ljutomera izliva v Muro, živelo zadovoljno in srečno ljudstvo. Imeli so svoj svet običajev, navad, šeg in skupnih nalog. V zimskih večerih so luščili bučno semenje. Enkrat pri eni hiši potem pa zopet pri drugi. Saj ni šlo toliko za to, koliko bodo naluščili, temveč mnogo bolj za to, da so bili skupaj, da so si povedali toliko reči, da so prepevali luščarske pesmi in pili sadjevec. In koruza. Storže je bilo treba spraviti iz latovja in jih povezati v vence. Če bi to morala narediti ena sama družina, bi se že davno vsega naveličali. Ko pa so prišli skupaj mladi in stari, otroci in odrasli, fantje in dekleta, je šlo hitro od rok. Včasih se je oglasila celo harmonika in kak dober govorec je pripovedoval še in še smešnih dogodkov iz prvega, drugega in celo tretjega rodu vaščanov. Pa perje! Res je gosji puh najbolj mehak za zglavnike. Vendar ga je premalo. Zato pa je tudi kurje in purje perje dobro. Vendar je treba tule odstraniti in pustiti samo peresje. To pa je mehko kot puh. Zopet se je zbrala vsa vas in ljudje so prišli skupaj. Tu so se kovala poznanstva, pripovedovale šale in sklepala prijateljstva, ki so pri mnogih potem trajala celo življenje. Seveda so se ljudje med seboj tudi skregali, za karkoli si že bodi, vendar jeza ni trajala dolgo. Pač do drugega večera, ko so zopet prišli skupaj. Pomislimo še na prešanje sadja in grozdja, skupnih del kot je žetev, trgategv, pomladansko oranje in sejanje. Potem delo pri živini, kjer je bilo vedno kaj veselega pa tudi žalostnega. To je bil svet človeških povezav, sosedskih odnosov in medsebojnega življenja na vasi. Osnova vsega pa je bilo medsebojno spoštovanje, pripravljenost za pomoč in veselje, da smo bili skupaj.

Sedaj so pa ljudem vzeli njihovo deželo. Odstranili so tisto, kar jim je bilo sveto, zraščeno s koreninami njihovega bitja in iz česar so živeli ne samo stoletja, temveč tisočletja. Kdo so vendar tisti, ki so si upali poseči v ta svet srečnega sožitja, vesele poezije in radostne povezave z naravo, soljudmi in svetom človeškega izročila? S tem, da je nekaj novo, še ni rečeno, da je boljše kot prejšnje in če je kaj drugače, tudi ni še naprednejše. Če kdo razbije srečno sožitje ljudi in vzpostavi sovraštvo, zavist in maščevanje, ne skrbi za srečo ljudi, ampak ima druge namene. In kakšni so ti nameni?

jz

FOTOKRONIKA

Kar Cerkev seje, žanjejo stoletja

Slednji dan je velik, ker v njem polje življenje v mnogoterih oblikah. Slednji hip, ki nam ga je Bog podaril, je milost, blagodejna, kakor je dobrotna stvariteljska božja roka. Dar neba samega je, dočutovati Cerkev — občestvo božjih otrok, oltarno ljudstvo, ki ga živi in navdihuje Sveti Duh po razodeti božji Besedi, po posvečenem Kruhu, tej oživlajoči prvini vsega ustvarjenega.

Kaj se je dogajalo v Cerkvi v Sloveniji, v zamejstvu in zdomstvu, v mescih odhajajočega leta? Vsega ni mogoče zajeti na straneh naše fo-

Papež med nami — od Gradiščanskega do Krške doline

tokronike, a vse, kar je zapisano — v sliki in besedi — je dovolj prepričljivo znamenje živega občestva Cerkve na Slovenskem ter pri naših rojaki v zamejstvu in zdomstvu, v Evropi in Ameriki.

Sporočilo papeža Janeza Pavla II. romarjem v Krki, v soboto, 25. junija, 1988: »Zelo sem vesel, da sem lahko v Marijinem letu, na pragu tretjega tisočletja, družno z vami poromati v to častitljivo cerkev v Krki, posvečeno spominu božje Matere... V tem delu Evrope se stikajo razne kulture: nemška, romanska in slovanska. Te kulture se med seboj prepletajo in duhovno bogatijo. Krščanska vera je vsem tem kulturam vtisnila globok pečat. Tako je bilo doslej. Tudi naprej naj bo tako... Z vami sem povezan v skupni veri v Kristusa. Zato tudi skupaj z vami — ob svojem pastoralnem obisku v tem romarskem kraju — izpovedujem: ZA VERO — ZA ŽIVLJENJE!«

V Trajštofu na Gradiščanskem se je srečanja s papežem udeležilo tudi okrog 10 000 mladih, med njimi je bila skupina v narodnih nošah in z Marijinim kipom. Priromali so tudi naši prekmurski Madzari iz Dobrovnika in okolice.

Cerkev na Slovenskem je v nedeljo, 14. avgusta, sklenila Marijino leto. Osrednje slovesnosti za posamezne škofije so bile na treh najbolj znanih slovenskih božjih poteh: na Ptujski gori (za Maribor), na Brezjah (za Ljubljano) in na Sveti gori (za Koper). Edinstveno romarsko doživetje za Prekmurje je bilo pri Mariji pod logom v Turnišču.

Slovenski rojaki iz Kanade in ZDA so se v soboto, 17. septembra, in v nedeljo, 18. septembra, srečevali v prostorih slovenske župnije sv. Gregorja v Hamiltonu v Kanadi — k predavanjem, pevskim nastopom, recitacijam ter mašni daritvi. Njihovo geslo je bilo: Spoznavajmo škofa Slomška. Slomškove dneve je odprl velik pobudnik za razglasitev škofa Slomška za blaženega msrg. dr. Maksimiljan Jezernik, rektor Slovenika ter predstojnik Slovenske teološke akademije v Rimu.

Slovenski rojaki, duhovniki, ob odkritju doprsnega kipa škofu A. M. Slomšku v veži pred bogoslužnim prostorom v Hamiltonu; levo ob kipu torontski pomožni nadškof dr. Alojzij Ambrožič, poleg njega pa župnik Franc Slobodnik (SDB).

Moški zbor Planika iz Hamiltona je na Slomškovi prireditvi dovršeno zapel Slomškovo pesem »Slovenc Slovenca vabi«.

Najlepše doživetje na Slomškovih dnevih v Hamiltonu so bili prav gotovo nastopi župnijskega cerkvenega zbora pod vodstvom župnika Franca Slobodnika.

Mladinski pevski zbor iz Novega Toronta pod vodstvom Tomaža Maveriča. Mladi rod — novo upanje!

Slomškovo društvo iz Chicaga, v sredi Hozjan Gizela, ki ji je mariborski škof Kramberger 24. julija, 1988, podelil odlikovanje »Za zvesto službo«; prvi z desne msgr. Jezernik.

Skupina naših prekmurskih rojakov iz Hamiltona in Toronta, udeležencev Slomškovih dni.

Torontski pomožni nadškof dr. Alojzij Ambrožič, pokrovitelj Slomškovich dnevo v Hamiltonu, med našimi rojaki v narodnih nošah.

Slovenska teološka akademija v Rimu je v dnevih od 19. do 23. septembra, 1988, priredila Simpozij o svetniškem škofu dr. Janezu Gnidovcu. Slovesno se je simpozij začel v torek, 20. septembra s somaševanjem v zavodski kapeli v Sloveniku; na čelu somaševanja so bili upokojeni beograjski nadškof msgr. Alojzij Turk, ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar in škopsko-prizrenski škof msgr. Joakim Herbut.

V sredo, 21. septembra, 1988, je slovenske romarje z udeleženci Gnidovčevega simpozija sprejel tudi papež Janez Pavel II. Pri splošni avdijenci v dvorani papeža Pavla VI. jih je v slovenskem jeziku nagovoril: »Pozdrav udeležencem znanstvenega simpozija, ki ga je priredila Slovenska teološka akademija o škofu Janezu Gnidovcu.«

Po sledeh svete Rusije

Tisočletnica krščanstva v Rusiji je zvalila tudi slovenske romarje, da so v poletnih mesecih 1988 obiskali svete kraje narodnih ruskih svetišč od Kijeva in Leningrada, do Moskve, Zagorska, Suzdalja, Vladimirova in Zagorska. Poromali so v desetih skupinah, pridruževali so se jim tudi naši rojaki iz zamejstva in zdomstva. Dve skupini sta vodila nadškofa iz Ljubljane in Beograda, Alojzij Suštar in Franc Perko.

Pred katoliško cerkvijo sv. Ludvika v Moskvi, 27. avgusta, 1988. K skupni mašni daritvi, ki sta jo vodila nadškofa in metropolita Suštar in Perko, se je zbralo 160 romarjev; somaševalo je 30 duhovnikov.

Danilov samostan v Moskvi, sedež patriarhata ruske pravoslavne Cerkve. Tu so bile v juniju, 1988, velike slovesnosti ob proslavah tisočletnice krščanstva v Rusiji.

Na Kremlju. V Sovjetski zvezi je odprtih 7000 cerkva. V zadnjih desetih letih so jih samo na področju leningrajske metropolije ponovno odprli in prenovili 68, od teh v času perestrojke 34, v teku leta, tako pričakujejo, se bo število vrnjenih cerkva povzpelo na okrog sto.

Moskovska Duhovna akademija v Zagorsku. Te visoke šole obiskuje 580 rednih, 800 izrednih študentov ter 100 študentk glasbene smeri. Za novo akademsko leto se je letos prijavilo 300 fantov; sprejeli so jih le 140; prostori postajajo premajhni, imajo pa »zeleno luč« za nove prostore.

Redovnice ruske pravoslavne Cerkve v Kijevu po liturgiji v cerkvi v procesiji okrog nje, duhovnik pa blagoslavlja jedila, ki so jih verniki prinesli ob prazniku Gospodovega spremenjenja.

Samo iz zdravega zraste veliko in lepo. Cerkev, božje ljudstvo, je podoba v neskončnost prelivajoče se reke — eno samo življenje, ki nikoli ne usahne. Vedno se porajajo novi izviri čiste vode, ki napajajo človeštvo. Dovolj je znamenj v Cerkvi na Slovenskem za to edinstveno dogajanje.

Pastoralni občni zbor ljubljanske nadškofije je bil v veliki dvorani Teološke fakultete v Ljubljani, v soboto, 23. aprila. Na šesturnem pogovoru o »oznanjevanju in krščanskem življenju« je bilo 228 zborovalcev; med škofi, duhovniki, redovnicami je bilo tudi 120 laikov; zvrstilo se je 68 nastopov »v živo«, odbor pa je prejel 225 pisnih prispevkov.

Tradicionalnega praznika mladih v Stični se je v soboto, 17. septembra, udeležilo nad 4000 vernih slovenskih fantov in deklet. Trije posebni vlaki so pripeljali v sosednjo Ivančno Gorico: iz Murske Sobote, Maribora in Ljubljane. Geslo letošnjega srečanja mladih je bilo: Karkoli vam reče, storite! (Slika na naslednji strani zgoraj).

Nepozabni bodo ostali tisti julijski dnevi, 1988, ko so na Roški 2 v Ljubljani sodili četverici mladih na vojaškem sodišču. Ob njih pa tudi »petkovi večeri« v franciškanski cerkvi v Ljubljani, kjer so se mladi zbirali k molitvi za pokončnost, pogum in vztrajnost vseh, ki so zaslutili ogroženost slovenskega naroda in jezika v naših dneh.

Studijski dnevi DRAGA '88. V začetku septembra je bilo 23. srečanje slovenskih izobražencev iz matične, zamejske in zdomske Slovenije.

Zborovalci v Dragi so izrazili polno solidarnost s štirimi obsojenimi v Ljubljani, Odbor za človekove pravice pa so spodbudili, naj vztraja pri svojem poslanstvu, »ki ga je plebiscitarno potrdila slovenska javnost«.

Poletni ekumenski pogovori so bili v letu 1988 v prostorih župnijske cerkve sv. Cirila in Metoda v Radencih. Zastopniki pravoslavcev, evan-

geličanov, binkoštnikov in katoličanov so si izmenjali nekaj spoznanj na srečanju, ki so mu dali središčno misel: Tisoč let ruske Cerkve. Srečanje je vodil prof. dr. Stanko Janežič iz Maribora.

Ko smo se mladi Prekmurci ob sredah zbirali v Ljubljani, je bila večkrat prva misel dom. Na teh večerih sta dozorela dva sklepa: kot skupina bomo romali peš k Mariji v Turnišče in pod njenim varstvom preživeli noč; dva dni bomo kolesarili po naši prekmurski zemlji in odkrivali njene lepote. Prvi sklep smo uresničili 14. avgusta, 3. in 4. septembra pa smo prekolesarili vso našo pokrajino.

Knjige naših ljudi in o nas

Števan Kuhar in Vilko Novak: LJUDSKO IZROČILO PREKMURJA, Pomurska založba 1988. — S prizadevanjem našega rojaka dr. Vilka Novaka in ob gmotni podpori Kulturne skupnosti Slovenije in Kulturne skupnosti M. Sobota smo dobili dragoceno knjigo prekmurskega ljudskega izročila, ki je bilo zbrano že pred več kot sedemdesetimi leti in je šele zdaj objavljeno v knjižni obliki. Veliko delo zbiranja ljudskega izročila v Prekmurju je opravil Števan Kuhar, knjigo pa je uredil in obširen uvod napisal dr. Vilko Novak. V uvodu Novak najprej oriše Kuharjevo kratko življenje. Števan Kuhar je bil rojen v Bratoncih leta 1882. Po osnovni šoli se je najprej učil krojaštva in postal krojaški pomočnik. Na prijateljevo prigovarjanje se je vpisal na meščansko šolo v Lendavi in oba sta jo končala leta 1900. Potem se je vpisal na gimnazijo v Kaniži in leta 1904 tam maturiral. Po maturi je stopil v bogoslovje v Sombotelu, toda moral

ga je zapustiti zaradi jetike. Bolezen ga je mučila skoraj enajst let, dokler ji v septembru 1915 leta ni podlegel.

Kljub svoji težki bolezni je Kúhar opravil izredno veliko delo. Neutrudno je zapisoval ljudske pesmi, pripovedke, izreke, da je Jožef Klekl lahko o njem zapisal: »Z ednov rokov se je brano proti smrti, z drugov pa je pero držal i pisao za svoj narod.«

Nato piše Novak o delu Števana Kúharja in sicer najprej o njegovem *narodnoobrambnem delu*, saj je Kúhar opravljal svoje zbirateljsko delo v času, ko je bil zelo hud madžarski pritisk na Ivanocyjev krog, to je na slovensko zavedne ljudi, ki so imeli stik s Slovenci na drugi strani Mure. Kúhar pa je imel stike ne samo posredno po knjigah Družbe sv. Mohorja in drugih tiskih, ampak tudi osebno, saj si je dopisoval z misijonarjem lazaristom Nastranom, z uredniki Slovenske straže, z dr. Francem Kovačičem, Vinkom Zormanom, kateremu je poročal o razmerah v Porabju in lendavskem kotu.

Zapisovanje ljudskih pesmi. V tem poglavju Novak natančno oriše pomen in vrednost Kúharjevega dela. Verjetno je Kúhar začel zapisovati ljudske pesmi svojega kraja pod vplivom Avgusta Pavla, pri zapisovanju pa ga je vodil dr. Karel Šrekelj, veliki zbiratelj slovenskega ljudskega izročila. Z njim je bil Kúhar v pismenih stikih vse do Štrekljeve smrti leta 1912. Po Štrekljevi smrti Kúhar ni več pošiljal nabranih pesmi naslednikom, pač pa je v Sombotelu leta 1913 izšel 1. snopič Narodnih Pesmi Vogrskih Slovencev, ki so ga razposlali vsem naročnikom Kalendara Srca Jezušovega s povabilom, naj ljudje sporočajo, kako se ta ali ona pesem pri njih glasi in poje, da bi potem »se vse zednim z notami vred na svetlo dalo za 2-3 leta.« Žal do tega nikoli ni prišlo. Večino v tem snopiču priobčenih pesmi je zapisal Ivan Jerič iz Dokležovja in sicer 14, in le 8 jih je prispeval Kúhar. V prekmurskem tisku je razmeroma malo zbranih Kúharjevih pesmi pred njegovo smrtjo in sicer zaradi tega, ker je Kúhar skupaj z uredniki prekmurskega tiska pripravljala samostojno izdajo ljudskih pesmi.

Da bomo prav vrednotili knjigo Ljudsko izročilo Prekmurja, je potrebno prebrati Novakov uvod, v katerem govori o vsebinskem, motivnem in pesniškem bogastvu zbranih ljudskih pesmi.

Kúharjevi zapisi ljudskih pripovedi, pregovorov in rekov.

K temu zapisovanju ga je nagovoril Šrekelj, ki je objavil Kúharjeve zapise v Časopisu za zgodovino in narodopisje pod naslovom: Narodno blago Vogškijsk Slovencev, v naslednjem snopiču pa že: Narodno blago vogškijsk Slovāncov, torej fonetično zapisano, kakor je zapisal Kúhar po Štrekljevem navodilu. Stavci so Kúharjev naglas večkrat napačno stavili in Vilko Novak jih je v tej knjigi popravil v Opombah. Strokovnjaki Kúharju nekoliko zamerijo samo to, da je pripovedi pisal ne dobesedno, kakor jih je slišal, ampak jih sam po svoje pripoveduje, »čeprav v natančnem ljudskem jeziku«.

Kúharjevo slovnično delo. — Kúhar se je lotil tudi težkega in tveganege dela in je sestavil Slovnico vogrsko-slovenskega narečja. Rokopis je v dveh sešitkih, skupaj 132 strani. Delo sta pregledala Avgust Pavel in Jožef Klekl st. Slovnico je Kúhar sestavil na podlagi Janežič-Ske-

tove Slovenske slovnice, upošteval pa je predvsem dolinsko narečje, Klekl pa je v pripombah opozarjal tudi na ravensko in goričko narečje. Žal je prva svetovna vojna natis tega dela preprečila. »Toda Kūharjev trud in njegovo ogromno gradivo v tem rokopisu zasluŹita, da se ta rokopis v znanstvene namene natisne,« piše Novak.

Za strokovnim in izčrpnim Novakovim uvodom sledi v knjigi ena stran Slovstva o Števanu Kūharju, v katerem najdemo med 16 naslovi 9 Novakovih, kar lepo pove, kako malo je Kūharjevo delo cenjeno pri naših jezikoslovcih.

Na prvem mestu v knjigi so ljudske pesmi, ki jih je zbral Števan Kūhar, razporedil pa v poglavja: Pripovedne, Ljubezenske, Kolednice in naboŹne, Svatbene, Pivske, Obsmrtnice, Stanovske in Razne Vilko Novak, ki je vsaki pesmi dodal tudi opombe, kje se pesem najde, kje je ohranjen podoben motiv, kdo je zapisal napev ali jo uglasbil itd. Prav te opombe so velikega pomena, razodevajo pa tudi veliko znanja in truda, ki ga je Novak v to odlično delo vložil. Vseh pesmi je 207.

Drugi del knjige obsega Pripovedno ljudsko izročilo Prekmurja, kot so legende, pripovedke, verovanja, anekdote in smešnice, ki jih je priobčil Štrekelj v Časopisu za zgodovino in narodopisje v treh snopičih, skupaj 189 naslovov in sicer v fonetičnem zapisu. Nato sledi 22 raznih zgodb od Vržencov, Salapencov, Zaletencov, Od Bikec Markeca in Fiškališa v pekli do zadnje zgodbe od Markofica.

Ko prebiramo vse to bogastvo ljudske domišljije, se čutimo osramočene, da danes nihče več ne more kaj podobnega ustvariti, kajti naš čas je prozaičen čas, čas traktorjev in kombajnov, čas nervoznega hitenja in skrbi za tvarne dobrine, zato je duhovna plat človeka zakrnela in ne zna ne peti ne pripovedovati.

Knjigo Ljudsko izročilo Prekmurja bi moral imeti vsak prekmurski kmet v svoji knjiŹnici, toliko bolj seveda še naš izobraženec.

Lojze Kozar

Več avtorjev: ZELENi LIST — Društvo za varstvo okolja Pomurja v Soboti je izdalo zelo potrebno knjiŹico: *Zeleni list* z geslom na ovitku: Za naravni park ob reki Muri — in: *Proti akumulacijskim elektrarnam na reki Muri* (100 str.). O čemer smo v lanskih Stopinjah pisali kratko in poljudno, to v knjiŹici strokovno, nadrobno razlaga dvanajst strokovnjakov. Pišejo o človeku in okolju, o prostorskih posegih, ki spreminjajo podobo Pomurja, o melioracijah in kulturni dediščini, o gozdovih in melioracijah, o pričakovanih vplivih murskih elektrarn na okolje, o spremembi gospodarstva in nadzorom nad uporabo, o variantni gradnji elektrarn na Muri, o tem, kaj se bo zgodilo, če zajezimo tako onesnaŹeno Muro, o pravnem varstvu vodā pred onesnaŹevanjem, o naravni zakladnici v Muri (rastlinah in Źivalih) in logih, o ravnanju z naravo... Vmes so objavljena stališča in usmeritve za varstvo okolja, sprejete 9. 3. 1987 na posvetu v Murski Soboti; dalje mnenje in zahteve o urejanju zemljišč ter poročilo o delu Društva za varstvo okolja.

Prebogata vsebina o našem Źivljenju in — o groŹnji smrti! Zato moramo članek za člankom pazljivo prebirati, posredovati to znanje mladini, v šoli in doma! Ko bi hoteli poudariti najpomembnejše trditve v teh

člankih, bi morali ponatisniti iz njih cele strani. Zato pa priporočamo nujno, vzemite v roke in berite, pogovarjajte se o vseh teh življenjskih vprašanjih! O lepotah in koristnih naravnih danostih naše pokrajine, o nevarnostih, ki ji grozijo z uničevanjem gozdov, vod, plodne zemlje, pitne vode — da ne govorimo o blaznem pustošenju, ki bi ga povzročile nameravane elektrarne na Muri! Veseli smo, da imamo toliko mladih strokovnjakov vseh strok, ki se živo zavedajo potreb naše zemlje in naših dolžnosti do nje, do ljudi in do naših potomcev! Hvaležni smo jim, da so v skrajni uri pokazali nevarnosti, ki nam grozijo in zakričali v svet našo pravico do življenja, pokazali dolžnosti in potrebe, da ohranimo našo zemljo! Vztrajajte pri svojem prizadevanju, drugi pa jih podprimo in razširimo to knjižico!

Vilko Novak

Juš Makovec: KORENINE — Priimki na Murskem polju 1669-1900. Pomurska založba 1987, 148 str.

Knjiga je dokaz, kako more nekdo, ki sicer ni jezikoslovec, ampak ljubi ljudstvo in njegovo zgodovino, njegovo pokrajino, mnogo koristnega prispevati za znanost. To potrjuje tudi strokovno mnenje prof. Fr. Bezljaja na ovitku knjige: »Prepričan sem, da je Makovčev delo dragocen doprinos k naši historični antroponomiji (zgodovinskemu imenoslovju)«. Docentka dr. Alenka Šivic-Dular pa je delo strokovno pregledala in napisala uvodno besedo, v kateri seznanja z nastankom in pomenom priimkov ter pravi, da bo knjiga »gotovo zamikala marsikaterega ljubitelja, ki mu zanimanje za lastna imena, ki ga obkrožajo... pomeni odkrivanje dela lastne preteklosti in preteklosti okolja, v katerem živi«.

Pisatelj knjige sam pa v nekaj poglavjih prikazuje zgodovino Murskega polja, rojstne matične knjige v Križevcih z njihovimi zgodovinskimi podatki o življenju ljudi; razvoj priimkov, naseljevanje »v luči priimkovnih primerjav«. Tu primerja enake priimke v obravnavanem razdobju v križevski in turniški župniji ter s tistimi v Hrvaškem Zagorju, Medmurju in Podravini. Vemo, da se je zaradi turškega pustošenja prebivalstvo naseljevalo iz sosednih hrvaških pokrajin v Prekmurje in na Mursko polje, o čemer nazorno govorijo tudi enaki priimki na obeh straneh. — Več kot polovico knjige pa tvori seznam priimkov iz križevskih matičnih knjig v letih 1669 do 1900 v obliki, kakršno so poznali in ustvarili tedanji župniki, zato najdemo isti primek zapisan v različni obliki in do druge polovice 19. stoletja z nemško pisavo.

Z dognanji Makovčeve knjige se morajo seznaniti šole v Pomurju, mnogo bravcev pa bo našla med vsemi, ki se količkaj zanimajo za svojo in svoje zemlje preteklost. Temeljito delo zasluži vso pohvalo.

V. N.

Jože Zadravec: »TJE BOMO NAŠLI POT«, Korenine slovenske vere in kulture. Družina 1988. — Jože Zadravec, duhovnik SDB, prof. slov. in urednik Družine, je zbral v knjigo »Tje bomo našli pot« 43 svojih člankov, ki jih je priobčil 41 v Družini v letih 1980 do 1988, enega v ekumenskem zborniku Edinost in enega v Celovškem Zvonu z nalovom v Risu neke poti.

Članki so zbrani v treh poglavjih. Prvo poglavje ima naslov: Narod moj dokaze hrani in vsebuje deset člankov s tematiko o naši davni in bližnji preteklosti. V drugo poglavje z naslovom: Umirjene variacije na slovensko temperaturno temo je vključil 16 člankov. V njih najdemo njegova lastna pa tudi drugih kritična in ostra zapažanja v našem času. Kar trije članki so namenjeni »Dragi«, študijskim dnevom na Opčinah pri Trstu. Tretje poglavje: V objemu vesti in pamei ima sedemnajst člankov. V njih z veliko ljubeznijo piše o Dostojevskem, Kocbeku, kiparju Goršetu, mojstru Plečniku, Bojanu Štihu, o pisatelju Rebuli, skladatelju Primožu Ramovšu, pisatelju Kozarju, pesniku in književniku Francetu Vodniku, zadnji članek pa je namenjen našemu »slavčku« Simonu Gregorčiču.

Čeprav so članki bili že objavljeni, smo pisatelju in uredniku Jožetu Zadravcu hvaležni, da jih je zbral v knjigi, saj smo z njo dobili dragoceno zbirko, ki nam je vedno pri roki. Članki so namreč napisani stvarno, z veliko prizadetostjo človeka, ki pride v ekstazo, kakor hitro spregovori o slovenski zemlji in njenem človeku in bodo ohranili svojo težo in vrednost tudi v prihodnosti tako zaradi vsebine kakor tudi zaradi lepega sloga in zgoščenega jezika.

Uvodno besedo je napisal pisatelj Alojz Rebula, ki svojo besedo sklene z odstavkom:

»Če danes kakšno pero ljubeče šiva niti enotnega slovenskega duhovnega prostora, tako verskega kakor kulturnega, je to Zadravčevo. To je pero, ki piše pod navdihom neke več kot kontingentno zemljepisne Slovenije. Bralca vodi v ono nadzemljepisno Slovenijo, v kateri ni več ne matičnika ne zamejca ne zdomca, ampak samo Slovenec, sin Prešernove izbire in Cankarjeve profecije, Kosovelove vizije in Plečnikovega etosa.«

Lojze Kozar

Ferdo Godina: SINIČKE V ŠKORNJU, Mladinska knjiga 1987

Na zelo zgoščen način, kjer ni tako rekoč nobena beseda odveč, je Ferdo Godina spisal triintrideset klenih kratkih zgodb, v katerih nastopajo predvsem živali, ki pa imajo iste vrline in iste slabosti kakor ljudje. V nekaterih zgodbah je človeška slabost kar otipljiva in zgodbe iz živalskega sveta nikakor niso same sebi namen, ampak nas ljudi na prijeten in nevsiljiv način kažejo v ogledalu in razkrivajo človeško sebičnost in krivičnost, prav tako pa tudi dobroto in čut za druge. Prav tipična je zgodba ali basen Lenuhi, ko detel, brglez in škorec s trudom naredijo luknjo v deblo, potem pa se vanjo naselijo sršeni in prav nič nočejo vedeti o tem, da so jim prostor za bivanje izdolbili drugi.

Čeprav niso vse zgodbe postavljene v določen kraj, pa vendar iz vseh diha obmurski svet z murskimi rokavi, gozdom, močvarami, ljudmi in živalmi.

Knjigo še oplešajo lepe podobe slikarke Jelke Raichman.

Lojze Kozar

Alojzij Zalar: SLOVENSKI KARDINAL DR. JAKOB MISSIA — Biseromašnik Alojzij Zalar je na podlagi predavanj na Missijevem simpoziju v Rimu ob 150 letnici kardinalovega rojstva (r. 30. 6. 1838 na Moti v tedanji križevski župniji) zbral najvažnejše podatke iz življenja tega našega velikega človeka, prvega in edinega slovenskega kardinala, o katerem pa ne samo nešolani, ampak tudi izobraženi Pomurja ne vedo skoraj ničesar. Morda smo bili nanj premalo pazljivi že zaradi priimka, ki zveni tuje, vsaj v obliki, kakor ga uporabljamo zdaj, čeprav je priimek precej domač v severovzhodni Sloveniji in tudi v križevski župniji, kjer ima staro obliko Misle, Misja in ga v tej obliki zasledimo v Banovcih, Borecih, Iljaševcih, Stari Novi vasi (v obliki: Misleta), tako beremo v knjigi Juša Makovca: Korenine, str. 42.

Knjižica obsega komaj 32 strani in je nabita s podatki o življenju velikega škofa, nadškofa in kardinala, ki je izšel iz preprostega kmečkega rodu in mu do najvišjih cerkvenih časti ni pripomoglo ne plemstvo ne bogastvo, ampak samo njegova velika nadarjenost in osebna plemenitost. Po veji kardinalove matere sega njegovo sorodstvo tudi v Bogojino, do nasega pomožnega škofa dr. Jožefa Smeja. Njegov pradedek po materi je bil kardinalov bratranec. Zato je kardinalu ta njegov daljni sorodnik posvetil v knjižici tudi sonet z akrostihom.

Kratko besedo ob stopetdesetletnici so napisali tudi papež Janez Pavel II. in mariborski, graški, ljubljanski in goriški voditelji škofij.

Avtor knjižice si je vzel za vodilo Slomškove besede: Kdor svojih slavnih prednikov ne časti, njih vrli naslednik biti ne zasluži. — Res je, tudi kardinal Missia je naša korenina, iz katere rastemo in bi bilo prav, da bi se tega bolj zavedali.

Lojze Kozar

Julka Nežič: S CVETJEM IN ZELENJEM SLAVIMO BOGA, priročnik za krašenje bogoslužnih prostorov, Celje: Mohorjeva družba 1988.

Julka Nežič je s to svojo knjigo gotovo mnogim ustregla, saj je za krašenje cerkve navadno dovolj rož in zelenja, le opaziti in uporabiti ga je treba na tak način, da bo dvignilo našega duha k večni Lepoti.

Knjiga predpostavlja, da bralec cvetje po imenu dobro pozna in sicer strokovna imena. Da ne bi bilo treba brskati po drugih priročnikih, bi bilo dobro, če bi bila navedena tudi domača imena zlasti manj znanih cvetic. Škoda, da ni v knjigi nekaj barvnih slik, vsaj skice, ki predstavljajo barvni krog in usklajevanje barv, sicer je ves opis precej v zraku.

Lojze Kozar

Dr. Anton Trstenjak: DOBRO JE BITI ČLOVEK. Katehetski center, Ljubljana 1988, str. 119.

Naš pomurski rojak nas je v svojem 83 tem letu osrečil z novo, lepo in nadvse koristno knjigo. Ob njegovih številnih visoko znanstvenih knjigah o psihologiji se ta knjižica uvršča med tiste, sorodne ji, ki jih je že pred desetletji izdajala Mohorjeva družba in tudi ponatiskovala, saj jih mlado in staro z užitkom in koristjo prebira. Podobno po domače nam prof. akademik Trstenjak tudi v tej knjigi govori (to so bila res predavanja na tečaju Za življenje) o najvažnejših vprašanjih, ki mučijo sodob-

nega človeka: hudo in težko je biti človek — v čem je smisel našega trpljenja in življenja — ali je večno življenje? V prvem delu: *Veliko je biti človek* nam v petih poglavjih predstavlja človekove lastnosti in značilnosti. Sevé je treba vsa ta in sledeča poglavja brati počasi, s premislekom, tako bomo tudi kako tujko razumeli iz povezave z drugimi besedami. Kako hitijo ljudje skoz življenje, ne da bi malo pomislili: kaj je človek, kakšen je, kdo sem?

V drugem delu: Hudo je biti človek — bomo najprej pritrdili: da, to je pa res, ali je treba to še dokazovati? Sledimo v osmih poglavjih našemu velikemu strokovnjaku za dušeslovje, ki ni le premožgal mnogo knjig o teh vprašanjih, mnogo premišljal in napisal o njih, marveč poslušal in do dna spoznaval tudi množice ljudi, ki iščejo pri njem tolažbe, pomoči za življenje! V njih nam živo, z mnogimi zgledi, prikazuje človeka kot nezgodno, trpeče, nihajoče bitje; globoko razpravlja o pomenu dobrote v življenju, o sreči in nesreči — predvsem pa o tistem glavnem: čemu živimo, v čem je smisel življenja in trpljenja?

Na to vprašanje temeljito odgovarja naš pisatelj v tretjem delu svoje knjige: Dobro je biti človek. Ko nas je v prvih dveh delih pripravil na ta odgovor in to priznanje, v osemnajstih poglavjih ob Govoru na gori uvede v razmišljanje o smrti in onostranstvu, o neumrljivosti duše, kar je pravzaprav glavno vprašanje življenja in njegovega smisla. Z miselnim dokazovanjem, z navajanjem primerov iz življenja, z razmišljanjem o razmerju med tvarnim in duhovnim svetom vodi do spoznanj evangelija, do povelicanja na gori kot podobe nesmrtnosti. Posebno temeljito pa se pisatelj poglobi v vprašanje dobrote v človekovem življenju, ki vodi v bližino Boga. Za to posveti kar nekaj poglavij temu razmišljanju, ki nam naj pomaga prav živeti in premagati obup: Dobrota je večna, V dobroti vsakdanjosti, Dobrota smo mi, Dobrota je občestvo z vsemi... in še do konca knjige, ki izveni v spoznanje: Dobro je biti človek samo v zarji velikonočne nedelje. — Zato beri, premišlaj, daj brati drugim, pomagaj jim razumeti knjigo. In sezi še po drugih Trstenjakovih knjigah!

V. N.

August Raščan

Zlata maša Ludvika Lajnsčka

Pred 50 leti — leta 1938 — so se v soboški župnijski cerkvi zvrstile kar tri nove maše zaporedoma: 10. julija je opravil novomašno slovesnost Štefan Gjorkoš iz Rakičana, 17. julija Štefan Čergulj iz Satahovec, 24. julija pa Ludvik Lajnsček iz Rakičana.

Medtem ko sta prva dva že v večnosti, je Ludvik doživel zlato mašo in jo v nedeljo, 17. julija 1988, sodaroval s svoje bolniške postelje v kotljskem župnišču.

Če se kratko ozremo na njegovo življenjsko pot, moramo zapisati, da je bil rojen 6. junija 1912 v številni družini vernih zakoncev Vincenca in Klare, roj. Žitek. Po mašniškem posvečenju, ki ga je prejel 3. julija 1938 v Mariboru, je služil vojaški rok, nato tri leta kaplanoval pri Gradu (1939-1943), potem je bil korni vikar v sombotelski stolnici in kaplan v Muraszemenyu do maja 1945. Po vojni je kot župnijski upravitelj v Loki pri Zidanem mostu (1945-1951) prišel celo v slovensko književnost. Zora Tavčar piše takole: »Nismo se še utegnili najokati za njim (za katehetom Štefanom Čakšem, op. A. R.), pa je bil že tu gospod Ludvik Lajnšček. Ta velikan gromkega smeha je prinesel v razred svojo panonsko širino, v kateri je bilo prostora za vse... Za seboj je pustil več kot učitelj četrtega razreda Vrtovec, vtisnil nam je namesto puščobnega učiteljevega obraza veliko globlje v srce svoj veseli moški obraz, v našo zavest pa zdravo, praktično, ljudsko vernost« (Zora Tavčar, *Veter v laseh*, Moh. družba Celje 1982, str. 19).

Iz Loke je prišel za kaplana v Turnišče (1951-1954, od tam pa za župnika v Kotlje. Po 30 letih župnikovanja v Kotljah je stopil v stalen pokoj, ki ga preživlja v kotljskem župnišču.

Zlatomašno slovesnost je namesto bolnega zlatomašnika opravil mariborski pom. škof dr. Jožef Smej.

Izmed čestitk, ki so jih zlatomašniku izrekli domači župnik, cerkveni ključar, zastopnik KS, naj omenimo nekaj stavkov veroučenke Anne Marie Valentarjeve: »Življenje je božji dar, ki nam je izročen, da napravimo iz njega nekaj koristnega. Za ta dar smo Bogu odgovorni... S takimi besedami ste nas vi, naš katehet in vzgojitelj, spodbujali k temu, da bi tudi mi postali svetel zgled bodočim rodovom. Verouk — naša druga šola. Brez strahu smo posedli in se še vedno čudim, kako vam je uspelo z le za ton zvišanim glasom utišati kopico razgrajačev. Za vrati vašega srca je bilo čutiti, da žubori neizčrpen studenec duhovne moči. Vzgajali ste nas v vzorne kristjane, sposobne vero posredovati drugim. Minila so leta. Vaše življenje sedaj stoji pred nami kakor svetišče. In kadar kot Mojzes sezuti stopamo vanj, zaznamo vašo besedo: Vsak človek je luč, eden večja, drugi manjša. Vest, hči vere, je tista nikdar speča opominjevalka, ki nam vedno glasno govori, kaj je prav, kaj napačno...«

V kelih je med zlatomašnim slavljem, ki je bilo zunaj, prilil zlatomašnik kapljo svojega trpljenja za Kotljce, za rojstno župnijo, za škofijo. Tako se zmeraj dopolnjuje, kar primanjkuje Kristusovim bridkostim v prid njegovemu telesu, ki je Cerkev.

P. Boleslav Polanski, kapucin - zlatomašnik

»Kar dolgo si župnija je želela,
to danes ji je dobri Stvarnik dal,
častito, srebrnobelo, trudno glavo
je z zlatim vencem mašništva obdal.«

Tako sta v nedeljo, dne 7. avgusta 1988 ob priliki Donatovega proščenja in prvega zlatomašnega slavlja v cerkvi Srca Jezusovega, v zlatem jubileju ustanovitve župnije Velika Polana, pozdravili zlatomašnika, soročnika in rojaka, njegova pranečakinja Jožica Meričnjak in soseda Irena Žakoc.

Zlatomašnik p. Boleslav s sestro in nečakinjo iz Kanade

Pater Boleslav Polanski, ali po domače »Merkanjov gospod«, je bil rojen 27. junija 1912 v Veliki Polani, staršem Štefanu Ritlopu in Ani, roj. Matjašec. V družini je bilo četvero otrok, dva sina in dve hčerki. Krščen je bil na ime Jožef v Turnišču. Tu je bil tudi pri prvem sv. obhajilu in postal ministrant Jožefu Sakoviču, župniku in graditelju nove cerkve v Turnišču, ter cerkve in župnišča v Veliki Polani. Postal je tudi ministrant prvemu duhovniku Antonu Rantaši, ki je leta 1925 prišel v Polano za ekspozita in je ostal vse do leta 1938, ko je bila v Polani ustanovljena župnija in je Jožef Ritlop, kakor se je prvotno pisal p. Boleslav, imel prav v nedeljo 7. avgusta 1938 na Donatovo proščenje novo sv. mašo. »Novine«,

verski časopis za katoličane so takrat zapisale; »Nova meša v Polani: Srci Jezušovomi posvečena cerkev v V. Polani je v nedelo doživela lepo slovesnost: prvo sv. mešo v sebi, ki jo je služo preč. g. Ritlop Boleslav, duhovnik kapucinskega reda, novomešnik. Ta nova meša je svedok, ka zmore gorečnost duhovnikova. Gorečnost + Sakovič Jožefa je cerkev Srca Jezušovega postavila i Polančarom pripravila pot do lastne fare, gorečnost g. Rantaša Antona pa je cerkev olepšala in v njo postavila duhovnika novomešnika svojega bivšega ministranta. Verniki so zarazmeli veliki pomen nove svete meše v njihovi cerkvi, njihovo veselje je bilo veliko, njihova gorečnost globoka, njihova pesem kak z ednoga grla do oblakov segajoča v prenapunjenov cerkvi... Naroda je privrela nešteta vnožina...«

Podobno je bilo na zlati maši. Polanska župnija se je na zlati jubilej ustanovitve župnije in zlati mašo lepo pripravila. Duhovno pripravo je vodil v času tridnevnice p. Stane Bešter, kapucin, gvardijan iz Ljubljane — Štepanja vas. Verniki so se lepo odzvali. Dekleta in žene so napletle vence in lepo okrasile cerkev. Tudi slavalokov ni manjkalo. Doma pri »Merkanjovih« so postavili uto v kateri so pogostili številne goste. Ob tej priliki se je zopet pokazalo, kaj pomeni, če »bratje verni so« in si radi med seboj pomagajo. Da je slovesnost prve zlate maše tako lepo uspela, zaslužijo pohvalo vsi, ki so pri tem sodelovali, posebej pa še verniki z brega.

Zlatomašno slavlje v cerkvi se je začelo s slovesnim vstopom in pozdravom. Zlatomašnika so pozdravili otroci, mladina, člana ŽPS in domači župnik, ki je med drugim tudi prebral čestitko g. škofa ordinarija dr. Franca Krambergerja in pomožnega škofa g. dr. Jožefa Smeja iz Maribora. Takole sta zapisala v skupni čestitki;

Dragi gospod zlatomašnik!

Kmalu boste obhajali zlatomašni jubilej, slovesnost, ki so jo nekoč doživeli le redki duhovniki. Medtem ko letos nima vaša rodna lendavska dekanija nobenega novomašnika, se lahko kljub temu zahvaljuje, da ima vas, zlatomašnika... Kdaj in kako vas je Jezus poklical, da ste šli za njim po poti evangeljskih svetov, ostane skrivnost... Stopili ste v kapucinski red, naredili večne zaobljube in bili 3. julija 1938 v Solothurnu v Švici posvečeni v duhovnika.

Po mašniškem posvečenju ste delovali kot kapucinski duhovnik na raznih krajih in sprejemali službe, ki so vam jih dodeljevali vaši predstojniki. Niste pa opustili študija in tako ste poleg teološkega študija diplomirali še iz slavistike. Kot prvi provincial Slovenske kapucinske province ste tesno sodelovali tudi z mariborsko škofijo. Vaš zgled veselega služenja je pritegnil kar šest mladih iz vaše rojstne župnije, da so vam sledili kot duhovniki kapucini. Tudi trije drugi duhovniki kapucini iz lendavske in soboške dekanije so vsaj posredno sad vaših molitev in pristnega duhovniškega zgleda.

Ko vam podpisana čestivava k zlatomašnemu jubileju, prosiva Boga, naj vas še ohrani zdravega, da bi bilo vaše duhovništvo v blagoslov kapucinskemu redu, posebej pa še vaši rodni deželi, ki je vse do nedavnega dajala Cerkvi največ duhovnih poklicev...«

Zlatomašna procesija v cerkev

Z zlatomašnikom je somaševalo kar lepo število duhovnikov, vsi duhovniki rojaki, razen p. Štefana Balažica, ki je v istem času imel proščenje v starodavni katoliški cerkvi v Domanjševcih v bedenički župniji, ki so jo skupaj z Martjanci prav v tem letu prevzeli v oskrbo slovenski kapucini z namenom, da se pri sv. Benediktu v Kančevcih zgradi duhovni center za Pomurje. Med somaševalci so bili trije patri kapucini iz Hrvaške, p. Damjan iz Švice, en duhovnik iz Francije, Ivan Camplin, župnik v Gornjih Petrovcih, ki mu je p. Boleslav veliko pomagal v Budimpešti med vojno in domači župnik. Navzoč pa je bil tudi p. Edi Kūhar, benediktinec, doma iz Prosenjakovec, bedenička župnija, sedaj profesor biologije in kemije na redovni gimnaziji v Gyōru na Madžarskem. Od sester sta prišli rojakinji s. Agnes Horvat, avguštinka iz Francije in s. Terezija Žerdin iz Male Loke. Navzočih je bilo veliko ljudi, vsaj za eno cerkev in pol jih je bilo zunaj na cerkvenem dvorišču. Slavnostni govornik je bil p. Donat Kranjec, kapucinski provincial, zlatomašnikov sorodnik in sosed. Pri darovanju sta prinesla kruh in vino domača nečakinja z možem. Na koncu so se Bogu, zlatomašniku in vsem navzočim za lepo zlatomašno slavo v cerkvi zahvalile tri deklice z brega. Po slavlju v cerkvi se je slovesnost nadaljevala pri »Merkanjovih« na zlatomašnikovem rojstnem domu, v družbi številnih gostov, ki so jim pridružili duhovniki, ki zaradi obveznosti doma niso mogli sodelovati pri zlatomašnem slavlju v cerkvi. Med dobrim kosilom je bilo več pozdravov v obliki govorov in deklamacij. Omenim naj zelo lep govor p. Zdenka, bivšega kapucinskega provinciala hrvaške province in učenca p. Boleslava v

Osijeku. P. Boleslav je bil dolga leta ravnatelj kapucinske gimnazije v Osijeku. »Bio je strog, a pravedan učitelj«, kot je v govoru poudaril p. Zdenko. Mnogi sedanji slovenski in hrvaški kapucini so šli skozi to šolo. Prijetno vzdušje je trajalo celo popoldne. Vmes so bile večernice. Po njih so nekateri odšli, drugi pa so skupaj z zlatomašnikom vztrajali v prijetni družbi pozno v noč.

Tako je polanska župnija doživela prav v svojem zlatem jubileju prvo zlatomašno slavlje. Od prve nove maše do prve zlate v Polani se je zvrstilo še 9 novih maš. Bog daj, da bi tudi ta zlata maša bila vir novih maš v polanski župniji in okolici!

Dr. Anton Trstenjak

Profesor dr. Janez Janžekovič

(4. 3. 1901 — 9. 3. 1988)

Za profesorja Janžekoviča velja pregovor: lepo življenje, lepa smrt. Zadnja leta in še na predvečer svoje smrti je rad ponavljal: »Jaz še ničesar nimam, zaradi česar bi moral umreti. Dolgo bom še živel.«

To je bilo na njegov 88. god. Drugo jutro se je po maši zgrudil, prenesli so ga na posteljo, potem pa je rekel: »Lahko greste, zdaj se bom odpočil, potem pa bo dobro. Ko so mu prinesli čaja, so ga našli mrtvega. Odpočil si je za vedno in mu je dobro. Menda je bil to prvi in zadnji čaj, ki so mu ga frančiškani prinesli, in še to mrtvemu. Hranil se namreč ni pri njih.

Za nas vse je pomenljivo, da kljub visoki starosti ni čutil niti malo bližine smrti. Mirno je živel, mirno umrl. Pripravljen pa vsak dan na novo pri sveti daritvi.

Janžekovič je bil izrazit racionalist. Vse je bilo dosledno razumsko uravnano. Morda je na koga prav to napravljalo vtis nekakšnega čudastva; vsekakor pa je bila to redka posebnost, ki je vzbujala občudovanje in spoštovanje. Posnemati ga je bilo malone nemogoče, kakor ponovno ugotavljajo v svetniških osebnostih, ki so občudovane, toda nemogoče za posnemanje.

Tako vsestransko razumsko nadarjen je bil Janžekovič tudi s svojimi talenti. Če se je razvil v velikega filozofa, ki je zapustil za sabo ob številnih, pozornost vzbujajočih razpravah tudi osem knjig, je bil to vendarle bolj po naključju, ker je pač moral že leta 1930 prevzeti stoličo filozofije na mariborskem bogoslovju po upokojitvi profesorja dr. Frana Kovačiča. Sam se je namreč bil med svojim študijem v Parizu usmeril v stari testament; hebrejščina ga je posebno zanimala. Razen tega je razodeval veliko veselje do tehnike; rad je kupoval razne (radijske) aparate, jih razstavil in ponovno setavil, da »so potem bolje funkcionirali«; tudi radijski detektor si je sam napravil. Če še omenim, da je tudi izvrsten muzikaličen posluh, menim, da sem dovolj dokazal njegovo res univerzalno nadarjenost.

Kot filozof se je odlikoval po svoji bistri in dosledni logičnosti; v polemiki je nasprotnike tako dokončno jasno zavračal, da se drugič ni več nikoli nobeden oglasil. To njegovo logično ostrino so občudovali tudi

njegovi vsakokratni slušatelji na teološki fakulteti v Ljubljani, kjer je predaval kot naslednik Aleša Ušeničnika od leta 1938 pa vse do svoje upokojitve.

Brez pretiravanja lahko označimo Janžekoviča, da je bil to naš slovenski Duns Scotus, doctor subtilis, kakor je bil častni naslov tega velikega frančiškanskega tekmeca dominikanskega Tomaža Akvinskega.

Na naslove Janžekovič v svoji stvarni razumski usmerjenosti ni dal veliko več kot nič. Bil je častni prelat, dobil Red dela tudi od države, Finžgarjevo plaketo Mohorjeve družbe in še kaj.

Kot osebnost je bil skromen, markantna osebnost; živel je odmaknjeno, prej po pet ur dnevno na sprehodih z rožnim vencem v roki, proti koncu mu je odpovedal vid, da ni mogel več sam maševati, je pa še zmeraj krmil veverice in ptičke v Tivoliju; značilnost nedružabnega človeka, ki je ljubitelj živali; saj je bil znan čebelar vse do pred nekaj leti, ko ni smel več zaradi težav v kolenih na Kurešček, kjer je imel svoj čebelnjak. Bil je vse življenje tudi dosleden abstinents, kar gre prav tako v sklad z njegovo racionalno in asketsko naravo. Vstajal je zelo zgodaj, pri frančiškanih v Ljubljani je imel vselej prvo mašo že zjutraj ob pol šestih; zdaj je nimajo več.

Ob vsej svoji razumski doslednosti in disciplini duha je znal tudi brzdati svoj jezik. Nikoli ni o drugem kaj slabega povedal; če pa je kdo drug v njegovi navzočnosti koga opravljal, je znal, v vidni zadregi, vselej vsebino pogovora obrniti v dobro odsotnemu. Za profesorja Janžekoviča veljajo pač besede apostola Jakoba: »Kdor se z jezikom ne pregreši, je popoln človek.« Janžekovič se z jezikom ni pregrešil, bil je popoln človek.

Čutil sem potrebo to povedati o Janžekoviču, ki je bil pet let starejši od mene, v službi pa že od leta 1934 moj kolega, najprej v mariborskem dijaškem semenišču, potem v mariborskem bogoslovju in od 1940 do konca na ljubljanski teološki fakulteti. Vedno sem gledal kvišku k njemu in še bom z vsem spoštovanjem.

V. N.

Janošu Küharju v spomin

Ta spominski zapis nastaja predvsem zato, da objavimo njegovo sliko, ki je ob njegovi smrti nisem našel in tako v lanskim Stopinjah v članku o njegovi smrti ni njegove slike. Tudi v enem prejšnjih letnikov ga vidimo le na skupinski sliki. Ta fotografija pa se je tako mimogrede posrečila nekje v letu 1966, ko je bil pokojni senički gospod še pri polni

moči. Tam v bližini svojega skromnega župnišča se ljubeznivo smehlja, blizu gozda, kjer je hodil dan na dan. Nastaja pa ta zapis tudi zato, da oživimo po letu dni spomin na steber slovenstva v Porabju, s katerim se je zrušilo toliko naše narodne moči, da se tega niti ne zavedamo prav.

Ob njegovi smrti smo brali v soboškem Vestniku tako lep članek o pomenu pokojnega seničkega župnika, da smo v žalosti bili veseli, da ga je tako dostojno in dobro označil nekdo, ki ga ni mnogokrat videl. Zato smo pa z bridkostjo brali članek v peštanskem Ljudskem listu, kjer ga za življenja menda niti enkrat niso omenili, kjer se niso zavedali ne njegovega pomena in ne pomena slovenščine v cerkvi za obstoj porabskih Slovencev. Kakor naši uradni obiskovalci Porabja niso našli poti k njemu, ki je največ naredil za slovenstvo na Madžarskem, tako tudi tamkajšnji uradni »varuhi« in zastopniki slovenstva niso našli poti k njemu in ga niso podprli. Obžalujoči stavek o tem v omenjenem članku vsega tega ne more več popraviti.

Svojega prvega srečanja z Janošem Kuharjem v Sombotelu leta 1930 — v družbi z Avgustom Pavlom — se le medlo spominjam. O njem smo pa stalno slišali in govorili potem, ko je prišel na Gorenji Senik. Ko smo spomladi 1958 tam odpirali kulturni dom Avgusta Pavla, njega ni bilo tam. Čeprav je vojna in prva povojna leta srečno preživel, so veliki »prijatelji« svobode in naše države, madžarsko politično vodstvo, dosegli pri škofiji 1952 premestitev tega »nevarnega« slovenskega župnika na madžarsko župnijo. Ogorčeno sem na tistem slovenskem prazniku to povedal zastopnikom ministrstva in našemu veleposlaniku, ki niti ni vedel, da so iz Porabja izselili več slovenskih družin v taborišča. Povedal sem, da želim Kuharja obiskati, čemur so takoj ugovarjali; nemo-goče. Po večernem razgovoru o položaju v Porabju so mi sicer naslednje jutro ponudili, da obiščemo spotoma (z avtom v Budimpešto) Kūharja v Izsákfa — toda ko sem videl, da se z nami pelje tudi več zastopnikov »varnostne službe«, ki so se prej v hotelu pogovarjali z mojim spremljevalcem sem to odklonil.

Tako sva se z župnikom Janošem srečala šele čez deset let, ko sem bil nekaj dni pri njem in iskal sledove Košičevega delovanja in življenja v starem preprostem seniškem župnišču. Zelo preprosto je živel, stara ženica mu je prišla nekaj skromnega skuhat, ni imel radia, češ da ga že tako dolžijo »skrivnih zvez« z Jugoslavijo, zato je tudi le redko šel v domači kraj. Ob neki taki poti sva se srečala poleti ob grobu njegovega brata v Beltincih... Na steni je visela slika Opatije, kamor je večkrat šel v nekdanih letih. Tako sva se spominjala Ivanocyja, ki je tudi hodil tja in vse naše preteklosti, kar naju je privedlo k težki in žalostni sedanjosti ter še hujši prihodnosti. Ta je Kūharju z vso težo ležala na srcu, ker je čutil, da je zadnji, ki vzdržuje slovensko besedo na naši meji ob Rabi...

Mnogo sva govorila o tem, kako naj bi sestavljal mašne molitve, da bi bile ljudem blizu in da bi ne bile daleč od knjižnega jezika. Svoje lističe mi je pošiljal v Ljubljano, da sem mu popravil jezik. Ob tem sva oba čutila veliko odgovornost, obenem pa pomembnost vsake besede, ki približa, kriči, moli in pōje: Slovenci smo bili, Slovenci smo, Slovenci ostanemo — to naj ostanejo tudi naši otroci. Pri tej želji pa je gro-

zotno vstajala vsa sedanjost, ki na cesti, v šoli, v uradih, društvih, v mešanih družinah, z izseljevanjem zaradi zasluzka — pritiska slovenstvo k tlom, v grobove, zapira slovenska usta, ubija slovensko dušo in srce, da vedno bolj nemi in končno pri mnogih že umolkne, izdihne... V času najbolj glasnih zakonov in razglasov o svobodi vseh narodov, jezikov...

Učitelj, ki me je peljal iz Monoštra k njemu, mi je spotoma razlagal: Župnik Kúhar uči s prižnice slovensko slovnico, ko razlaga, kako je treba brati in razumeti mašne molitve, ki jih je prirejal v krajevnem narečju, vendar zelo blizu knjižnemu jeziku. Ko je bilo po koncilu uvedeno bogoslužje v narodnem jeziku, niti malo ni okleval, ali bo maševal v madžarščini ali slovenščini. Šel je k škofu in mu razložil stanje v slovenskih porabskih župnijah. Kúhar je z veseljem pripovedoval: Škof mi je dejal: Janoš, ti si sam svoj papa (papež), delaj, kot je prav. In župnik Kúhar se je lotil prirejanja mašnih molitev za vse leto, jih tipkal na stotine lističev in jih pošiljal tudi sosednjemu župniku Markoviču v Števanovcih, ki je bil sicer Hrvat, da jih je tudi ta uporabljal. In tako sta dve župniji v Porabju imeli slovensko bogoslužje. Peli so že tako od nekdaj slovenski, tudi ko so bili župniki Hrvati in pridiga je bila od nekdaj slovenska.

Toda vneti Slovenec Kúhar ni bil zadovoljen z rokopisnim slovstvom: pri Družini v Ljubljani je dal natisniti dve knjižici: Meša z ljudstvom (24 strani) in Svestvo pokore — sveta spoved (8 strani) ter ju razdelil med ljudi. To je bilo dolgo edino »slovstvo« v Slovenskem Porabju po letu 1956... Mirno lahko trdimo, da je gorenjeseniški župnik Janoš Kúhar držal pokonci slovenstvo v osmih porabskih vaseh pol stoletja, tudi v letih, ko so ga pregnali kot »nevarnega« na madžarsko župnijo. Nikoli ni hodil v slovenske šole, rasel je iz domače hiše v Ivanocyjevi tišinski župniji, iz prekmurskega narečnega tiska in mohorskih knjig. Njegov brat Štefan (r. 1887 v Gradišcu pri Tišini, u. 1922 v Belčincih) je bil pravtako zaveden narodnjak, naročnik mohorskih knjig že kot bogoslovec v Sombotelu in še več: v letu 1913 je napisal tajništvo Družbe sv. Mohorja v Celovcu vsaj dvoje pisem, od katerih je ohranjeno in objavljeno le eno (Ivan Škafar: Družba sv. Mohorja in Slovenska krajina, Književni glasnik 1937. 30—31). Predlagal je, da bi napisal knjigo o prekmurskih Slovencih v narečju (600 strani, 300 podob), ki bi jo naj Družba izdala v dveh delih za svoje člane. Tako bi se ostali Slovenci seznanili s prekmurskimi, med temi pa bi se mohorske knjige še bolj razširile. Toda zavoljo neumevanja in skorajšnje vojske se to ni dogodilo.

Gorenjeseniški župnik Kúhar se je dobro zavedal, da je naslednik 1867 tam umrlega župnika, pisatelja in zgodovinarja Jožefa Košiča. Le tega so obiskovali Božidar Raič in drugi slovenski izobraženci, bral je novice in slovenske knjige, prirejal Slomškove spise in pesnil. Kúhar je z veseljem bral vse, kar je bilo v zadnjih desetletjih napisanega o Košiču in je ob njegovem grobu navdušeno seznanjal ljubljanske slaviste, ki jih je pripeljal tja profesor A. Slodnjak, z njegovim delom.

Janoš Kúhar se je dobro zavedal, kako je slovenstvo v tem najsevernejšem delu Prekmurja zapuščeno, obsojeno na smrt. Videl je, da se

nihče resno ne briga za njihov obstanek, da so dva bogoslovca politične oblasti izgnale iz škofije — pač z dalekovidnim namenom. Zato so danes tri slovenske župnije nezasedene in obsojene na madžarsko bogoslužje. Kúharjeva voščila ob velikih praznikih prijateljem v Sloveniji so bili kratki, bridki, obtožujoči vzkliki: Tu smo, dokler bomo — za nami bo tako vse propadlo, same lepe besede slišimo, te pa ne bodo rešile slovenstva... In zaman smo rotili na naši strani, naj se zavzamejo za prihodnost slovenskih vasi na Madžarskem s skrbjo za slovenske duhovnike in zahtevo po slovenskem pouku, kajti brez tega bo vse potujčeno. Vljudnostni obiski z govori in obljubami ne bodo rešili nikogar. V Ljubljani izsolane profesorje so povečini postavili na nepomembna mesta, kjer ne morejo storiti ničesar za slovensko zavest in izobrazbo!

Klici in napovedi župnika Janoša ne bodo več prihajali k nam, slišali pa jih bomo vsi, ki slovensko Porabje poznamo in ljubimo in slišijo naj jih tudi tisti, ki so in bodo sokrivi velikega molka slovenske besede onstran Srebrnega brega tja do Rabe...

Jože Smej

Ob odhodu Martina Puhana

Kako čisto dugače cenimo pismo človeka, ki je že v onostranstvu. Pismo, ki nam je bilo prej vsakdanje, postane naenkrat silno pomembno kakor beseda iz večnosti. Med mnogimi (žal, neurejenimi) papirji sem našel na pismo izpred 31 let. Pisal ga je Martin Puhan, takrat župnik v Zagorju: »Že nekaj mesecev živim kot pravi puščavnik le ob suhi hrani. (Zagorjani bi mu gotovo poskrbeli osebo, ki bi mu bila skuhalala vsaj kosilo. Toda ni jih hotel obremenjevati...) Sprejel sem to božjepotno župnijo in s tem spolnil škofovo in božjo voljo. Komaj čakam, da pride sestra Anica, takrat bo bolje...«

V spomin na tako drago mu zagorsko župnijo, smo na njegovo osmrtno podobico dali natisniti: »Ne zaide več tvoje sonce, zakaj Gospod ti bo večna luč in dnevi žalosti so pri kraju (Iz 60,20). Martin Puhan, zagorski župnik v p.« Tudi zagorski župljani po 31 letih niso pozabili nanj. Za pokoj njegove duše so zbrali za 12 svetih maš.

Bogojanski verniki so lahko 24 let srečevali svojega rojaka, duhovnika Martina Puhana, ko je šel od doma do cerkve in od cerkve do doma. To je bil njegov vsakdanji »sobotni pot« kot iz Jeruzalema na Olj-

sko goro, malo manj kot kilometer. Tudi zadnji dan svojega življenja na zemlji, na prvi petek, 4. marca 1988, se je odpravil proti cerkvi, da bi domačemu župniku pomagal spovedovati letošnje birmance. Ko je okrog 15.40 prispel do križa pred cerkvijo, je zadet od srčne kapi omahnil v naročje otrok.

Rodil se je 28. septembra 1919 v Bogojini. Po srednji šoli v Murski Soboti in Ljubljani se je vpisal na Visoko bogoslovno šolo v Mariboru. Bogoslovni študij je med vojno nadaljeval v Sombotelu in Pečuhu, po vojni pa na Teološki fakulteti v Ljubljani. V duhovnika je bil posvečen 10. avgusta 1947 v Bogojini. Sledile so dušnopastirske službe: kaplan v Lendavi (1947—1950), Beltincih (1950—1953) in pri Sv. Juriju v Prekmurju (1953—1957). Maja 1957 je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Zagorju. Tam je bil na voljo svojim vernikom, hkrati pa tudi številnim romarjem, ki so prišli k zagorski Materi božji, kot lepo pravi pesnik: »Romali ljudje k Mariji so, pa naj bo v dežju ali suši; prišli so z mrakom v srcu, odšli pa s soncem v duši.« Zaradi bolezni se je po dveh letih odpovedal župnikovanju in prevzel manj zahtevno kaplansko službo pri Sv. Lenartu v Slov. goricah (1959—1962). Nato se je dve leti zdravil v raznih bolnišnicah. Od leta 1964 in vse do smrti pa je v dušnem pastirstvu vneto pomagal bogojanskima župnikoma, najprej Jožetu Gjuranu, nato pa Stanislavu Zveru. Naselil se je v hiši svoje neporočene tete Terezije. To je dom njenega deda Martina Šumaka, ki je kot otrok s svojim očetom ok. leta 1850 prišel v Bogojino z Murskega vrha in je bil bratranec kardinala Jakoba Missie.

Križ, oltar, spovednica, to so bili trije tečaji duhovništva Martina Puhana, je poudaril domači župnik. Bil je zelo nadarjen in goreč duhovnik. Tudi marljiv. Že v bogoslovju je prevedel Regnierjev življenjepis sv. Martina po madžarski predlogi dr. Franca Rogača (Rogačev prevod je doživel dve izdaji, Sombotel 1913 in Budimpešta 1925).

Škof Držečnik (M. Puhani je bil njegov prvi posvečenec) je rad pripovedoval tole: »Ko je bil gospod Martin za kaplana pri Sv. Juriju v Prekmurju, je javno, oblečen v talar in roket, nosil bolnikom presv. Rešnje Telo kot popotnico. Pred njim je stopal cerkovnik s svetilko in zvončkom. S tem je opozarjal vernike, naj pokleknejo in tako izkažejo čast Jezusu, navzočemu v zakramentu presvete evharistije. Zgodilo se je nekoč, da šolar ni pokleknil. Gospod Martin ga je na glas opomnil, naj to stori. Ko so ga zaradi tega prijavili sodniku za prekrške, je le-ta rekel: 'Storili ste kaznivo dejanje, ker ste veroučenca zunaj veroučnega pouka javno opomnili.' Toženec se je zagovarjal: 'Zamislite si učitelja matematike. Stopi v prodajalno, kjer je zaposlen njegov bivši učenec. Ko mu le-ta izda račun, opazi učitelj, da se je njegov bivši učenec zmotil pri seštevajanju. Reče mu: Fant, ali sem te tako učil matematike? Popravi svojo napako! Učitelj je svojega učenca opomnil zunaj šolskega pouka. Ali je zaradi tega storil kaznivo dejanje?' Ne, je rekel sodnik. 'Torej...' Gospodu Martinu ni bilo potrebno dokončati stavka, ker ga je sodnik spoznal za nekrivega.«

Svoj križ, bolezen, je duhovnik Martin prenašal vdano in tiho. Redno se je udeleževal dekanijskih rekolekcij, kot je poudaril dekan Franc Tement. Bil je tudi na zadnji rekolekciji, dva dni pred svojo smrtjo, 2.

marca v Veliki Polani. Govoril je malo, zato pa več molil in premišljeval. Kako je bil zaradi svoje neutrudne spovedniške službe in skromnosti spoštovan, je pokazal pogreb, ki sem ga kot njegov bratranec vodil v Bogojini. Kar 43 duhovnikov ga je spremljalo na zadnji poti in še množica vernikov, ki bo z njim pogrešala modrega svetovalca v spovednici, na tem sedežu božjega usmiljenja.

Naj se izpolnijo besede, ki jih je povedal rojak, dekan Ivan Pucko, v homiliji: »Odložil je svoj življenjski križ in podal roko večni Luči, svojemu Bogu. »Veliki dan vstajenja čaka ob grobu svojega krstitelja, narodnega buditelja, pisatelja in graditelja Plečnikove cerkve, župnika Ivana Baše.

Martin Poredoš

Ludviku Vargu v spomin

Improvisa mors, clericorum sors — nepredvidena smrt je usoda duhovnikov. Ta stari rek se je uresničil, ko je na prvi petek 4. marca 1988 zvečer v soboški bolnici zadet od srčne kapi umrl Ludvik Varga, marčkovski župnik.

V večnost se je preselil v tisti večerni uri, ko duhovniki pri večernicah molijo tale spev:

K večeru se nagiba dan;
naš delavnik je dokončan,
napor je dnevni zdaj minil,
ki zanj si, Kristus, nas najel.

Zdaj delavcem v vinogradu
plačilo daj obljubljeno.
Obljubil slavo si neba,
ki bo vso večnost trajala. —

Te besede cerkvene himne zelo zgovorno ponazarjajo življenje pokojnega duhovnika Lajčija, kakor so ga klicali njegovi sobratje. Dan njegovega življenja se je res nagibal k večeru, vendar večera še ni dočkal. Dve leti mu je manjkalo do zlate maše. Njegov veliki delavnik je dokončan, napor je dnevni zdaj minil. Pred 48 leti ga je božji vinogradnik najel za delo v Gospodovem vinogradu.

Rodil se je 30. maja 1914 v Strehovcih, župnija Bogojina. Po maturi v Ljubljani je stopil v mariborsko bogoslovje. Po 4. letniku bogoslovja je v mariborski stolnici 7. julija 1940 prejel mašniško posvečenje. Leto dni je bil semeniški duhovnik v Mariboru, med vojno pa je štiri leta služboval kot kaplan v župniji Lenti v Sombotelški škofiji. Po vojni je bil dve leti kaplan v Murski Soboti, od maja 1947 pa vse do svoje smrti, se je več kot 40 let vsega razdajal v župniji Marijinega obiskanja v Markovcih. Vmes je nad dve leti soupravljal župnijo Dolenci in pomagal bolnemu župniku v Gornjih Petrovcih.

V Markovcih, v mirni in tihi dolini ob Krki je zastavil svoj duhovniški plug in oral trdo goričko ledino. Tako je več kot 40 let stal na braniku vere in slovenske Cerkve, na skrajni severni točki mariborske škofije in naše domovine. S svojo zrelo duhovniško osebnostjo je bil priča za nadnaravni božji svet preprostemu prekmurskemu človeku. Sejal je seme božje besede in bil delivec božjih skrivnosti. Po Kristusovem zgledu je bil dobri pastir, ki pozna svoje in njegovi verniki so ga poznali kot dobrega, srečnega, veselega in plemenitega duhovnika.

Potrebno je bilo veliko poguma in nesebične ljubezni, da je toliko let vztrajal na terensko težki in odmaknjeni župniji. Peš je neštetokrat prehodil svojo župnijo po dolgem in čez, v poletni vročini, v mrazu in blatu, podnevi in ponoči, Kristusova ljubezen ga je priganjala, da se je razdajal in izgoreval za božje kraljestvo. Človek se sprašuje, ali bi bil danes še kdo pripravljen tako dolgo delati in živeti v taki samoti?

Gorečnost za božjo hišo ga je razjedala. Ni miroval, dokler ni do kraja znotraj in zunaj obnovil markovske cerkve, ki je sedaj ozaljšana kot nevesta za svojega ženina.

Obnovil, dogradil in olepšal je tudi župnišče. Na tako majhni župniji s skromnimi dohodki ni šlo lahko. Delal je postopoma, s skromnimi sredstvi, a vztrajno. Bil je nepopustljiv. Sam je tudi veliko fizično delal. V mlajših letih je v potu svojega obraza obdeloval trdo goričko zemljo, da bi se lažje preživljal. Daleč naokoli je bil znan kot dober čelelar, umni sadjar in modri svetovalec. Pri njegovem duhovniškem in ostalem delu mu je vse do smrti zvesto stala ob strani njegova sestra Julka in skupaj z njim vse svoje življenjske moči posvetila markovski župniji.

Rad je imel svoje dekanijske duhovnike. Njegovo srce in vrata župnišča so bila vedno odprta za sobrate. Radi so se duhovniki zbirali pri njem ob godu in proščenju. Rad je prihajal na razna duhovniška srečanja. Imel je zdrav čut za bratsko skupnost. Njegova ljubezen do sobratov je segala tudi prek državnih meja. Bil je povezan z župnikom v Slovenskem Porabju, Janošem Kuharjem na Gornjem Seniku in Ludvikom Markovičem v Števanovcih. Večkrat jima je posredoval slovenske bogoslužne knjige.

Z njegovim odhodom se je osípal zadnji list 4 peresne deteljice, ki so jo nekoč sestavljali duhovniki starejše generacije: Matija Balažic, Janez Bejek, Matija Rous in Ludvik Varga.

Pogreb je vodil škof Smej v ponedeljek 7. marca v Markovcih. Tam je somaševalo 30 duhovnikov. Po maši so ga prepeljali na soboško poko-

pališče, kjer počiva ob svojem bratrancu Štefanu Vargi, dekanu in bivšemu župniku v župniji Trošče v Porabju.

Pokojni župnik Ludvik je bil zares dobri pastir, ki pozna svoje in njegovi so poznali njega. Njegovo duhovniško srce je mislilo tudi na tiste, ki so se izselili iz domovine in odšli v Ameriko, Kanado in še drugam. Malo pred smrtjo so ga rojaki povabili na obisk v Kanado. Z vso ljubeznijo so ga sprejeli in se razveselili njegovega obiska. Zato je tudi njegova nenadna smrt med njimi boleče odjeknila. Ob njegovi smrti so poslali številne brzojavke in sožalna pisma, darovali za svete maše, za cvetje na grob in sveče. V Winnipegu so naši izseljenci počastili njegov spomin s sveto mašo zadušnico. Tudi ta zapis naj bo izraz hvaležnosti vsem, ki tudi v tujini niso pozabili svojega dušnega pastirja.

Franc Kodila

V spomin s. Alfonzi Gomboši, katehistinji

V ranem jutru velikonočnega torka, dne 6. aprila 1988 je mirno zaspała v Gospodu z besedami: sv. Jožef prosi za nas, v redovni hiši frančiškank Brezmadežne v Čakovcu, s. Alfonza Gomboši, bivša učiteljica in dolgoletna pastoralna delavka — katehistinja v lendavski dekaniji.

Pokojna sestra Alfonza je bila rojena 15. avgusta 1913 v Mali Polani, takrat še v turniški župniji. Danes je njena rojstna vas v župniji Velika Polana. Starši, oče Štefan, kovač in mati Agata roj. Špilak sta ji dala ime Veronika. V družini je bilo 7 otrok. V šolo je hodila v domačem kraju. Ker je pokazala bistrost v znanju so jo poslali v gimnazijo v Mursko Soboto. Končala je učiteljske v Mariboru, kjer je 14. marca 1935 vstopila v redovno družbo bistrških ali graških šolskih sester, ki se danes imenujejo frančiškanke Brezmadežne. Večne zaobljube je naredila 20. julija 1939. Potem pa se je posvetila z dušo in telesom vzgoji otrok. Kot vzgojiteljica in učiteljica je delovala v ustanovah, ki so jih sestre takrat vodile širom po Prekmurju. Najdalje časa je bila v Beltincih, Žižkih in Turnišču. Po vojni pa se je po sili razmer morala vrniti domov. Tu je naprej živela svoje redovno življenje. Pomagala je ostarelim star-

šem in jim stregla v njihovi bolezni. Po smrti staršev in po odhodu sestrine družine v Kanado je ostala sama na domu v Mali Polani. Z delom svojih rok se je prezivljala, obenem pa živela vdana Bogu in Cerkvi.

Po svojih močeh je rada tudi pomagala, kjerkoli je bila potrebna pomoč. Njena ljubezen so bili otroci in bolniki. Večkrat je otroke zbirala okrog sebe jim igrala na harmoniko, ki jo je zvesto čuvala. Vsako jutro je pešala ob Črncu k sv. maši v Veliko Polano, ko pa se je vračala, se je ustavljala pri bolnikih, jih tolažila in bodrila.

Leta in leta je pomagala tudi pri pastoralnem delu kot katehstinja v lendavski, hotiški in domači polanski župniji, kjer je več let tudi pekla hostije, skrbela za lepoto božje hiše in pripravljala z otroki lepa praznična slavlja. Velikokrat je pešala po vročini in mrazu, dežju in snegu, v ranem jutru in poznem večeru po blatni cesti od doma po Hrastovici v Lendavo in na Hotizo z namenom, da mladi rod pouči v veri in ga v uvede v krščansko življenje. Vse to je opravljala z velikim veseljem in njej lastni natančnosti. Redno se je udeleževala vseh srečanj v dekaniji in področju. Zato je njen odhod v adventu 1986 iz dekanije v Čakovec boleče odjeknil, še bolj pa njena smrt. Domaci polanski zvonovi so ji peli v slovo in mnogi rojaki ter drugi so se s hvaležnostjo v srcu udeležili njenega pogreba v Čakovcu.

Na pogrebu je bilo veliko ljudi. Poleg velikega števila redovnih sester je bilo 8 duhovnikov. Dekanijo sta zastopala domači — polanski in hotiški župnik. Duhovnike rojake, pa: p. Donat, p. Boleslav in p. Stanko vsi kapucini, ter trije pp. frančiškani, ki so vodili pogreb in mašo zadušnico v cerkvi.

Na pokopališču sta spregovorila v zahvalo s. Alfonzi dekle Marija Žalik iz rojstne Polane in polanski župnik in prodekan Franc Kodila v imenu domače župnije in lendavske dekanije. Polanski cerkveni pevski zbor pa ji je zapel v slovo slovenske žalostinke, pri maši zadušnici pa tudi lepe Marijine pesmi. S. Alfonza, hvala Vam za Vašo pesem življenja. Hvala Vam za sijaj Vaše čiste duše. Hvala Vam za delo, skrb in trpljenje, za daritev ljubezni, ki se je vnemala in očiščevala v trpljenju. Odpočijte se od svojih poti in dela in uživajte ob Vstalem in njegovi Brezmadežni Materi Mariji. Ne pozabite pa na nas, prosite pri Bogu za svojo rojstno — polansko župnijo, za redovno družbo, kateri ste bili vedno zvesti, za vse, ki ste jih učili in vzgajali, posebej pa še prosite za nove duhovne in pastoralne poklice.

Vilko Novak

V spomin dr. Štefanu Skledarju

Bil je še na pogrebu svojega rojaka Štefana Barbariča, čez tri tedne pa se je v tistih vročih julijskih dneh 26. 7. zgrudil tudi on. Pogrebni obred v Ljubljani je opravil škof. dr. Jožef Smej, sošolec in prijatelj pokojnega. Štefan Skledar se je narodil v Turnišču 8. oktobra 1920, obiskoval gimnazijo v Soboti, kjer je 1939 maturiral. Vstopil je v mariborsko bogoslovje, odkoder ga je pregnala nemška zasedba. Študij je nadaljeval in dokončal v Sombotelu. Posvetiti se ni dal. Spomladi 1945 se je pridružil »prekmurski četi« in delal tudi po osvoboditvi nekaj časa v lendavskem okraju. Vpisal se je na oddelek za kemijo na ljubljanski univerzi in študij dokončal 1949. Začel je z raziskovalnim delom na takratnem Kemičnem inštitutu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki se je preimenoval v Kemični inštitut B. Kidriča. Za doktorja kemijskih znanosti je bil promoviran 1956 z disertacijo »Kemija in reakcije sistema Fe / S« (železa in žvepla), v kateri je raziskoval izkoriščanje domačih železovih sulfidnih mineralnih snovi. L. 1956—57 je bil na postdoktorskih študijih iz področja kemije kondenziranih spojin fosforja na univerzi v Glasgowu v Angliji. Delo na tem področju je nadaljeval v zvezi z novim obratom kondenziranih fosfatov v tovarni kemičnih izdelkov v Hrastniku. V l. 1968—69 je bil na specializaciji v Franciji. Upokojen je bil 1985 kot višji znanstveni raziskovalec.

Štefan Skledar se je v gimnazijskih letih poskušal v leposlovju. Mnogo tega je ostalo v rokopisih ali je uničeno. Z drugimi prijatelji se je poglobljajal v preteklost domače krajine, o čemer priča njegov članek o dr. Francu Ivanocyju v Novinah 6. okt. 1940, ki ga je sklenil takole: »V ognju boja se je izkazal vernega sina domovine. V vročini dneva je bil neutrujeni težak za naše slovensko ljudstvo, za našo narodno svetinjo — materinski jezik. In on nas je v svojih člankih in v vsem svojem delu prvi opozoril na širno obzorje, kjer je izšlo sonce naše slovenske kulture. In tega sonca nam ne sname nihče — nikoli. Kajti kdo more kaj proti taki narodovi duši, kot je slovenska.«

Iz Skledarjevih mariborskih let so ohranjene tudi njegove natisnjene črtice: Antolinovo vstajenje v marib. Slovenskem gospodarju 1940; Materina pot v Kalendarju Srca Jezušovoga za 1941, 40—47; Remenice v Mladiki 1941, ki jo je urejeval pesnik Jože Pogačnik, poznejši ljubljanski nadškof. Črtico ponatiskujemo, saj so vsi ti spisi danes težko dostopni. »Požar na Krajini« je daljša povest v več številkah Slovenskega do-

ma 1943 in je zanimivo, kako je prišla v Ljubljano ali pa jo je že prei komu izročil. Skledar je pisal in snoval skoro vse življenje in škoda za njegovo slovstveno nadarjenost, ki bi se bila v drugačnih razmerah gotovo uspešno razvila.

Inženir dr. Skledar se je usmeril z velikim uspehom v znanost, objavil je v tujini 25 razprav v angleščini, francoščini in nemščini ter imel petnajst predavanj. Doma je objavil okoli 21 razprav ter imel 39 predavanj in referatov na znanstvenih sestankih. Težko je v poljudnem članku označiti nestrokovnjakom njegovo delo. Označujejo ga, da je temeljito poznal vprašanja protikorozijskih in premaznih sistemov. Za naše razmere so nekatera njegova dela celo prehitela, kar še posebno poudarja njihovo aktualnost. Najpomembnejša njegova dela so obravnavala vprašanja protikorozijske (rjavenje) zaščite, dalje zaščite proti porasti in površinske zaščite v ladjedelništvu, hidrocentralah, kemični industriji, vojaških in civilnih objektih. Posebno skrb je posvečal interakcijam veziva (polimeri), pigmentom, polnilom, naravnemu in umetnemu staranju premaznih filmov.

Dr. Skledar je na podlagi svojih del v mednarodnem tisku 1971 postal član Centra za korozijo CEFRACOR v Parizu. Doma je sodeloval pri vzgoji znanstvenega naraščaja v komisijah za doktorske disertacije, predaval je tudi na oddelku za lesarstvo biološke fakultete. Mnogo strokovnih del je prevedel za razne tovarne, za katere je opravil ok. 185 raziskovalnih del doma in v tujini.

Dr. inž. Skledar je bil tih, skromen človek, ves predan znanstvenemu delu. O njegovih uspehih v tujini niso pisali — to pri nas ni navada — v dnevnem tisku, kot razglašajo športnike in razne dvomljive dnevnne veličine, ki nas stanejo težke vsote. Njegovo delo pa bo ostalo živo v stroki in v čast slovenski kemiji. V čast tudi njegovi rodni krajini.

Vilko Novak

V spomin dr. Štefana Barbariča

Lani smo še brali v Stopinjah njegov spis, obljubljal nam je nove — 30. junija pa je nepričakovano izdihnil. 2. julija je na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu pom. škof. dr. Jožef Smej, njegov sošolec v gimnaziji in prijatelj, opravil pogrebne obrede, prof. Joža Mahnič in prof. A. Skaza pa sta se poslovila od Štefana v imenu slavistov in drugih prijateljev z orisom njegovega dela.

Stefan Barbarič se je narodil 19. avg. 1920 v Turnišču, opravil šest razredov gimnazije v Soboti, zadnja dva z maturo pa v Ljubljani. 1940 je začel na univerzi študirati slovenske jezike in slovstva, kar je zaradi madžarske zasedbe nadaljeval v Budimpešti, kjer je veljal za najboljšega študenta svoje stroke. Po osvoboditvi je nadaljeval študij v Ljubljani in ga končal 1948. Že 1946 je začel poučevati na gimnaziji v Mostah, nato na Viču, v Črnomlju, na Ravnah. Jeseni 1955 je postal asistent pri prof. A. Slodnjaku na filozofski fakulteti. Osem mesecev se je izpopolnjeval na univerzi v Marburgu v Nemčiji. Ko je bil 1959 prof. Slodnjak krivično predčasno upokojen, je moral tudi Barbarič zapustiti svoje mesto. Zaposlil se je na Dopisni delavski univerzi v Ljubljani. Ker je bilo njegovo znanstveno delo že vidno, je jeseni 1965 postal višji predavatelj za slovensko slovstvo in jezik na filozofski fakulteti v Zadru, kjer je ostal do 1972. Še dve leti je hodil tja predavat in do letos tudi k izpitom. Slovencem je pridobil s svojim delom na Hrvatskem mnogo prijateljev in njegovi spisi v tamkajšnjih časopisih in leksikonih so pomembna vez med narodoma.

Osem let je bil nato tajnik in urednik knjig Slovenske matice, njen odbornik pa do konca 1980 je postal ravnatelj Slovenske knjižnice v Ljubljani, kjer je priredil več knjižnih razstav in gojil uspešne stike z drugimi knjižnicami v Evropi. Bil je predsednik Slavističnega društva Slovenije, predaval je na mnogih domačih in tujih znanstvenih sestankih in zborovanjih. Vmes je polnih štirideset let raziskoval domače in tuja slovstva ter napisal množico razprav, člankov in dve knjigi, o čemer moremo tu le na splošno nekaj povedati. Naše bravce bo najprej zanimalo, kaj je pisal o rodnem Prekmurju in o Prlekiji. V Stopnjah je sodeloval od 1974, ko se je spominjal turniškega učitelja Julija Kontlerja, ki je tudi pisal o naši krajini in prevajal v madžarščino Cankarja. Napisal je uvodno razmišljanje o pomenu spisov o naši preteklosti v Stopnjah (1979), ko je za prejšnji letnik v članku Znamenita dela naših očetov poudaril pomen našega slovstva (ob Novakovem Izboru 1976) in se spominjal svojih sošolcev. Ob Smejevih knjigah Muza Mikloša Kuzmiča in Po sledovih zlatega peresa je pokazal pomen tega našega pisatelja (1981) in del o njem. Sobočke dijaške spomine obuja tudi v letniku 1982. Potem ko je med pisanjem svojih knjig in razprav molčal, se je znova oglasil ob Franca Novaka Slovarju beltinskega govora s širnim razgledom na sosednja narečja in značilnosti prekmurščine (1987). In končno je v lanskem letniku predstavil Tri knjižne podobe Prekmurja 1934.

Znanstveni značaj imajo njegovi spisi »Oris književnega razvoja severovzhodne Slovenije do sredine 19. stoletja« (panonski zbornik 1966), Stara prekmurska književnost ob vzhodnoštajerski in kajkavski hrvatski (Študije o jeziku in slovstvu 1973); dalje o časnikarju in pisatelju Imreju Agustiču, o prekmurskih učbenikih in borbi beltinskega župnika Marka Žizka za slovensko šolo, o Avgustu Pavlu ter o B. Belošiču in njegovih zapisih ljudskega izročila pri nas ter slovenskem ljudskem izročilu (vse v Časopisu za zgod. in narodop.). Vsi ti spisi vsebujejo mnogo novih doizgledov in vidikov za našo preteklost ter naše kulturne ustvarjalce.

Prav tako izvirni in polni novih misli so številni Barbaričevi spisi (tudi v hrvaščini, madžarščini, nemščini, francoščini, slovaščini) o raznih dobah in ljudeh našega slovstva, od reformacije, razsvetljenstva do romantike, o katere začetkih je obširno pisal že 1968. Posebno skrbno je raziskoval sredino prejšnjega stoletja z začetki našega pripovedništva, ko je napisal več razprav o Josipu Jurčiču in končno knjigo o njem (1986), v kateri je popravil površno gledanje na pisatelja našega prvega romana in ga osvetlil od novih strani (gl. Ftičarjev članek o njem v Stopinjah 1987). Razmerje naših prvih pripovednikov in kritikov do tujih pisateljev ga je večkrat pritegnilo, saj v mnogih spisih obravnava, kako so se naši pisatelji učili pri tujih, kako so vzporedno in neodvisno od njih podobno pisali in kako so mednarodne slovstvene oblike, slogi prihajali k nam. To je pokazal — poleg prejšnjih razprav — tudi v knjigi o Jurčiču, posebej pa v svoji doktorski disertaciji, predloženi v Zagrebu, natisnjeni v knjigi: *Turgenjev in slovenski realizem* (1983), v kateri je natanko preučil, kako so tega ruskega pisatelja pri nas mnogo prevajali, kako so o njem pisali in se pri njem učili naši pisatelji.

Kako dobro je Barbarič poznal evropska slovstva, dokazujejo še njegova prva poročila in članki od 1948, ko je ocenjeval knjige Gorkega, Čehova, Puškina, pisal o Petőfiju, Molnárju (tega Dečke iz Pavlove ulice je tudi prevedel), Zs. Móriczu (prevedel je njegov roman Roža Šandor), Tamásyju, Dériju, o Francozih Malrauxu, Gideu, Tainu, posebno o pomenu Herderja za slovensko romantiko itn. Barbarič je sodeloval pri madžarski reviji novosadske univerze, v srbskih revijah, predaval na peštanski univerzi in na mednarodnih zborih na Madžarskem. Na zadnje ob stoletnici rojstva Avgusta Pavla v Sombotelu 1986.

Stefan Barbarič ni le nanovo raziskal razvoja našega pripovedništva v drugi polovici 19. stoletja in vodilnih misli o značaju slovstva ter načinu pisanja tedanjih pisateljev, marveč se je tudi s posebno ljubeznijo in skrbjo posvečal nazorom in delu slovstvenih teoretikov — voditeljev in ocenjevalcev pisateljev, prenašalcev tujih vzorov in misli k nam. Predvsem je raziskoval slovstvene nazore Ivana Prijatelja, prvega profesorja novejšega slovstva na ljubljanski univerzi. Dalje slovstvenega zgodovinarja Matija Murka, umetnostnega zgodovinarja, znamenitega urednika Doma in sveta in učitelja mladih pesnikov in pisateljev, Izidorja Cankarja. Prvotako je Barbarič raziskoval razvoj slovstvenega nazora pri mlademu Ivanu Cankarju in misli Otona Župančiča o pesništvu.

Stefan Barbarič pa je pisal tudi o delu novejših pisateljev, npr. o Ivanu Preglju, Prežihovem Vorancu, Borisu Pahorju, o slovstvenozgodovinskem delu Marje Boršnikove idr. Posebej moramo poudariti njegovo tezaško delo, ki se ga drugi niso hoteli oprijeti, ker je terjalo mnogo časa in truda, uspeh pa je moral biti strnjen na nekaj strani Enciklopedije Jugoslavije: zanjo je napisal pregledno razpravo o slovenskem romanu (1956) in pregled slovenskega slovstva. Podobno delo je opravil tudi za Jugoslovanski književni leksikon in madžarski leksikon svetovne literature (1970), za katere je napisal članke o slovenskih pesnikih in pisateljih.

Kot urednik knjig Slovenske matice je Barbarič uredil tri njene zbornike z razpravami na simpozijih: Kmečki upor v slovenski književnosti (1974), Simpozij o Ivanu Cankarju (1976), Prijateljev zbornik (1976). Bil je tudi odgovorni urednik Glasnika SM, v katerega je prvotako pisal.

Barbarič je od 1948 sodeloval pri vseh naših znanstvenih in kulturnih časopisih, posebej pa pri Jeziku in slojstvu in Slavistični reviji.

Delovanje na Hrvatskem ga je vzpodbujalo tudi, da je pisal o hrvatskih pisateljev in njih zvezah s Slovenci, npr. o Senoi, Djalskem, Marjancviću itn. Tudi v drugih spisih je večkrat pritegnil dogajanje v hrvatskem slojstvu ob primerjavi z našim. Njegov vpliv na hrvatske študente, ki jih je prizadevno seznanjal z našim jezikom in slojstvom, bo še dolgo živ.

Včasih smo obžalovali, da se naš prijatelj ne posveča bolj raziskovanju prekmurskih pisateljev in našega narečja, čeprav je imel glede tega še načrte, npr. da bi natančneje raziskal delo Imreja Agustiča. Toda videl je, da se temu posvečajo drugi (čeprav nas nikoli ni dovolj — in kaj bo za nami?) in drugi vzrok: pridobil si je tako široko in globoko slojstveno in splošno kulturno izobrazbo najprej na peštanski (madžarsko, francosko slojstvo), nato na naši univerzi, ki si jo je vse življenje nad vse prizadevno poglobljal, da ga je to sililo k preiskovanju celotnega slojenskega slojstvenega ustvarjanja, posebej leposlovnega, da bi v njem odkril še neopažene vrednote, pobude, značilnosti, povezave z drugimi slojstvi, da bi popravil napačne trditve o nekaterih pisateljih (npr. o Jurčiču) in jih postavil v pravičnejšo luč. Ko je bil izbran za asistenta na univerzi, mu je bila določena tudi pot, da bo tam tudi ostal, če se bo uveljavil, kot akademski učitelj.

Štefan Barbarič je to pričakovanje svojih profesorjev tudi opravičil, toda nasilna odstranitev s fakultete takega znanstvenika, kot je bil njegov predstojnik Anton Slodnjak, ki so ga potem vabile mnoge evropske univerze, je zavrla tudi našemu rojaku življenjsko in znanstveno pot. Barbarič se je sicer znašel povsod, kamor ga je usoda postavila in naredil, kar največ je mogel, tudi za svojo stroko. Toda tiste zbranosti za znanstveno delo, ki bi mu jo dajala univerza, mu ni bilo dano uživati, tudi v Zadru ne, kjer se je moral predvsem posvečati pouku in vzgoji. Zato je Barbaričevo delo segalo z manjšimi spisi na premnoga področja in prineslo sicer mnogo novega v našo znanost, toda kaj bi bil mogel še ustvariti ob mirnejšem delu na domači univerzi! Upam si trditi tudi, da bi si bil mogel bolje ohraniti svoje zdravje, saj mu je zdaj nemirno upravnno in drugo delo onemogočilo zbrano znanstveno delo, za katero si je moral pritrgovati ure počitka.

Kako obsežno, mnogostransko po vsebini je Barbaričevo znanstveno delo, bo pokazala šele njegova bibliografija v Slavistični reviji. Število njegovih spisov gre v stotine, število strani pa gotovo v tisoče, kar nam bo nazorno pokazala izdaja njegovih raztresenih razprav in člankov v knjigah, ki jih bo zagotovo pripravila Slovenska matica svojemu tako zaslužnemu uredniku. Te knjige nam bodo tudi približale vse bogastvo novih misli in dognanj o naši kulturni preteklosti, iz katere živimo, za katere je naša znanost dolžna priznanje dr. Štefanu Barbariču. Mnogi prijatelji, med njimi posebej uredniški odbor Stopinj, žalujejo za odkritim, delavnim prijateljem.

Narcisa na grob Štefana Zorka

Travnik narcis ali škrtovinjekov ob Zorkovi domačiji v Izakovcih še ni pokazal vse svoje razkošne beline, ko je na Gospodov dan, 20. marca 1988, na Kliničnem centru v Ljubljani, na oltarju bolniške postelje dokončal svojo življenjsko daritev Štefan Zorko, salezijanec.

Čeprav so ob njegovem odhodu obširno pisali Salezijanski vestnik, Družina, Hitelet in Sporočila slovenskih škofij, je primerno, da se ga spomnijo tudi Stopinje.

Pomenljiva sta že njegov prihod na svet in tudi njegov odhod s tega sveta. Oba sta v znamenju Marije Device. Narodil se je 11. februarja 1915, na god Lurške Matere božje, od njega pa smo se poslovili na praznik Gospodovega oznanjenja Mariji, 25. marca, na ljubljanskih Žalah.

Jožef Raduha, ravnatelj salezijanskega zavoda Martinišče, mu je leta 1928 omogočil šolanje pri salezijancih v Italiji. V nedeljo, 23. junija 1940, je bil v Turinu posvečen v duhovnika. Novo mašo je imel v Beltincih. Tisto leto je bilo v Prekmurju 15 novomašnikov: Antolin, Cigan, Geld, Jakob, Kisilak, Kolenko, Magdič, Maroša, Pintarič, Salaj, Avg. Sraka, V. Sraka, Varga, Zorko, Žilavec. Od teh je deset salezijancev, en kapucin, en iz Družbe sinov božje previdnosti in trije škofijski duhovniki.

Postaje Zorkovega duhovniškega delovanja: Sóbota, Balassagyarmat (Bosco Szent János v esztergomski nadškofiji), Verzej, Križevci, Kapela, Kodeljevo, Rakovnik, Trstenik, Mužlja (zrenjaninska predmestna župnija) in Goriče.

Birma v Dolencih 18. 6. 1958. Od leve proti desni stojijo: Štefan Zorko, Matija Rous, dekan Štefan Bakan, škof dr. M. Držečnik in tajnik Justin Oberžan

Čeprav se mu je kot nadarjenemu duhovniku obetala visoka kariera, saj je nadaljeval študij prava na univerzi v Turinu, si je rajši izbral misijonarski poklic. Ker ni mogel v misijone, je kot ljudski misijonar prekrizaril vso Slovenijo, saj skoraj ni župnije, kjer ne bi bil imel misijona ali duhovne obnove.

Jeseni 1952 ga je ljubljanski škof Anton Vovk imenoval za spirituala svojim bogoslovcem. Ker ni dobil privoljenja krajevnih oblasti, je škof moral poiskati drugega.

Štefan Zorko izhaja iz globokoverne družine Zorkovih. Izmed 14 otrok sta dva postala duhovnika, drugi so si izbrali poklic sociologa, zdravnika, medicinske sestre, učiteljice, profesorja, kmeta in gospodinje.

V pastoralnem obdobju z geslom Živa Cerkev za naš čas naj omeni-mo še močno vero Zorkovega očeta, ki jo je posredoval vsem štirinajstim otrokom. Ko je bil skupaj z duhovnikom Janezom Erjavcem v neprostostovoljni odsotnosti, je pokazal tisto vero, o kateri govori Pismo Hebrejcem v 11. poglavju: Ni se ustrašil nasprotovanja in zasmehovanja, temveč je vztrajal, kakor bi gledal Nevidnega (v. 27).

Na pogreb so se ob treh škofih (Kramberger, Huzsvár, Kvas) in salezianskem inšpektorju Koširju zbrali duhovni sobratje in številni verniki.

Z njegovim odhodom je Pomurje izgubilo velikega misijonarja. Z očmi vere gledano pa je pridobilo zagovornika in — tako si upamo reči— tudi priprošnjika.

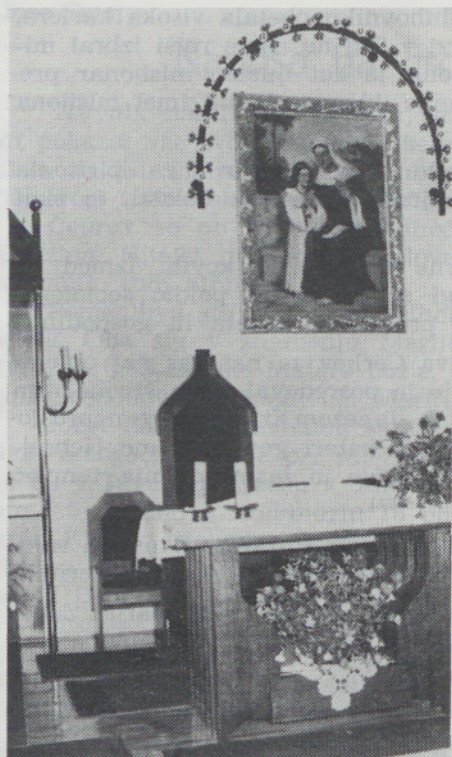
Na travniku ob Zorkovi domačiji ob Muri bodo še cvetele narcise. Naj precvetijo tudi duhovni in drugi pošteni poklici!

Važnejši dogodki župnij pomurskega pastoralnega področja

BAKOVCI — V Marijinem letu je bilo v župniji Bakovci zatišje. To pomeni, da ni bilo kakšnih posebnih slovesnosti, razen slovesnosti prvega svetega obhajila in izpovedi vere osmošolcev. S tem ni rečeno, da se v župniji ni nič dogajalo.

V zimskih mesecih je 60 mladih, ki so končali osemletko obiskovalo 6 predavanj o pripravi na zakon. Ta tečaj je vsako tretje leto in zajame skoraj vse mladince. Za mnoge, ki niso vključeni v mladinsko veroučno skupino, je to edina priložnost za poglobitev vere, in ožji stik z veroučno skupino.

Za romanje na Krko v Marijinem letu in na srečanje s papežem smo povabili predvsem mlade. Bili smo edina župnija, ki je imela na romanju samo mlade. Upoštevali smo, da bo za starejše zaradi dolgega pešačenja, pot pretežka. Mladi so bili zadovoljni, čeprav je slovesnost predolgo trajala in ni bilo prave zbranosti do konca. Na romanje smo povabili tudi osmošolce, ki so v tem letu imeli izpoved vere.

Oltar v bakovski cerkvi

Oltarna slika v bakovski cerkvi

Oltarna umetniška slika svete Ane, ki je delo akademskega slikarja Karla Jakoba (1936), je letos dobila nov zlat okvir. Rezbarsko delo je umetniško opravil kipar Anton Blatnik iz Maribora. Arhitekt Jože Kregar pa je pripravil načrte za dokončno ureditev kora in klopi.

Župnija Bakovci stopa z letošnjo jesenjo v drugo birmosko leto. Ta naj bi prinesla župniji novega ognja in spodbude, da začetno navdušenje ne bi popustilo.

BELTINCI — V Marijinem letu je bilo glavno vodilo našega dela. Z Marijino pomočjo in pod njenim varstvom duhovno poglobiti župnijo.

K duhovni poglobitvi župnije so gotovo prispevale različne tridnevne duhovne obnove ob koncu tedna v župnijskem domu, kjer imamo tri spalnice z 32 posteljami.

Duhovno obnovo so prvi imeli člani mladinskega pevskega zbora v začetku meseca oktobra. Vodil jo je salezijanec Ivan Turk z bogoslovci. Duhovno srečanje je mlade povezalo v skupnost in še bolj navdušilo za sodelovanje pri pevskem zboru in pri bogoslužju. Tako tudi z obiskom pevskih vaj nismo imeli nobenih težav.

9. oktobra je bilo v župnijskem domu srečanje svojcev in prijateljev bolnikov in prizadetih. Diplomirani pedagog L. Štefan iz Ljubljane je imel predavanje in pogovor z naslovom: »Vzgoja za diakonijo v družini.« Srečanja se je udeležilo precej staršev bolnih in prizadetih otrok, ki so se zelo udeleževali v pogovoru. Bolniki so imeli svoje duhovne vaje v začetku meseca junija pod okriljem Prijateljstva bolnikov. Duhovno skrb za bolnike ima lazarist Jože Zupančič, glavni in odgovorni urednik Prijatelja. Bolnikom so pomagali mladinci iz župnije. Na duhovnih srečanjih bolniki spoznajo prijatelje in hkrati dozivljajo, da je v medsebojni povezanosti lažje prenašati križe in težave življenja in bolezni.

Prvič letos je tudi 209 birmancev v pripravi na birmo opravilo duhovne vaje. Razdelili smo jih v 6 skupin. Duhovni voditelj pri vseh skupinah je bil salezijanec Ivan Turk, pri vsaki skupini pa sta mu pomagali po dve redovni sestra iz različnih redovnih skupnosti. Tudi starši birmancev so na različne načine radi pomagali. Birmanci so na duhovnih

Ena izmed birmanskih skupin na duhovnih vajah

obnovah spoznavali in doživljali Cerkev kot skupnost božjega ljudstva. Večinoma so bili tako navdušeni nad duhovnimi vajami, da se v nedeljo popoldne niso in niso hoteli raziti na svoje domove. Največji uspeh duhovnih vaj pa je bil, da so birmanci 19. junija zbrano in pobožno obhajali svoj binkoštni praznik — birmo v župnijski cerkvi, čeprav je slovesnost trajala več kot dve uri. S svojo zbranostjo so vplivali tudi na zbranost staršev in botrov, ki jih ob takih priložnostih tarejo včasih bolj zemeljske skrbi.

Pošolska mladina je v začetku avgusta opravila enotedenske duhovne vaje na Trsteniku pod Storžičem na Gorenjskem. Vodil jih je kaplan Štefan Grabar.

Razen tega se je tudi v tem pastoralnem letu veliko fantov in deklet udeležilo duhovnih vaj v Mariboru, Želimljem, na Bledu in na Homcu.

K duhovni prenovi župnije so gotovo tudi prispevala različna romanja.

Mladina je romala v Stično in s kolesi na Ptujsko goro. Z mladinskim pevskim zborom smo skupaj z zborom iz Odranec romali po Goričkem in tako sklenili tudi medžupnijsko sodelovanje. Bolniki so romali na Brezje in v Turnišče.

Mešani pevski zbor je romal v Radmirje in Mozirje. Prav tako smo se udeležili papeževega obiska na Krki na avstrijskem Koroškem. Glavno župnijsko romanje pa smo imeli k Mariji v Novi Štifti, v Gornji grad, Radmirje in Nazarje.

BOGOJINA — Minulo pastoralno leto nas je s svojim začetkom našlo v polnem zamahu pri obnovi župnišča. Obnovitvena dela so trajala vse tja do konca novembra. Ugodna zima nam je omogočila, da smo z deli že

Prvoobhajanci s starši

februarja nadaljevali, tako da bo župnišče verjetno že v septembru vseljivo. Z veliko mero ljubezni, vneme in dobrote je večina župljanov vlagala v obnovo ne malo truda; saj smo večino del opravili sami pod vodstvom delavcev gradbenega podjetja »Graditelj«. Posebej so se v pomoči odlikovale nekatere družine iz vsake vasi v župniji. Veliko mero zavzetosti, vzajemnosti in složnosti je pokazala tudi večina članov gradbenega odbora. Vsem župljanom, ki so kakorkoli pomagali, iskrena zahvala pohvala in Bog povrni.

Za sklep celodnevnega čiščenja (29. 11. 1987) nas je obiskal škof dr. Franc Kramberger. Seveda nas je še večkrat obiskal rojak pom. škof dr. J. Smej. Tudi 92 birmancev je 15. 5. 1988 bilo po njegovih rokah potrjenih v veri. Devetdnevnico pred sv. birmo so v veliko duhovno spodbudo birmancev in staršev opravili dekanijski duhovniki. Vsak dan drugi. V znamenje, da Bog vse ljudi brez izjeme ljubi, je v enakih oblekah obstarših stopilo k obhajilni mizi 19 prvoobhajancev. Življenje po veri je pred župnijskim občestvom obljubilo 18 osmošolcev. Zelo lepa je bila slovesnost »sprejem novih ministrantov«, ob začetku veroučnega leta. Tudi število mladih pri mladinskem verouku se je nekoliko dvignilo. Tudi romali smo. Mladi v Stično; pevci in invalidi k M. Bistrici; župnijsko romanje pa je še pred nami.

V mozaik lepih dogodkov v župniji je vtisnila prav gotovo svoj lesket ponovitev nove maše (10. 7.), ki jo je opravil Tone Furar, novomašnik iz ljubljanske nadškofije, v zahvalo dobrotnikom iz Bogojine.

Gospod, lepo ti je služiti (novi ministranti)

Seveda tudi kamenčkov s temnim sijajem v mozaiku življenja župnije ni manjkalo. Boleče je izzvenela izguba dveh duhovnikov iz naše župnije. Zemeljsko potovanje sta končala na isti dan. Dne 4. marca 1988, na prvi petek, je upokojeni zagorski župnik Martin Puhan, ki je bival pri sestri in bratu v Bogojini, ob križu pred cerkvijo smrtno zadet od kapi omahnil v naročje otrok, ki jih je šel spovedovat. Vrsto let mu je življenje v domači župniji teklo ob stožerjih: križ, oltar, spovednica. Pogreb je ob navzočnosti 43 duhovnikov in množice vernikov opravil njegov bratranec pom. škof dr. J. Smej.

Isti dan, nekaj ur pozneje, pa se je Martinu pridružil v večnosti markovski župnik Ludvik Varga, doma iz Strehovec. Tako je župnija v enem dnevu izgubila dva dobra duhovnika. Stvarnik naj jima bo bogat plačnik, kot tudi redovnici Margiti Gjerek, doma iz Filovec, ki je umrla v Gradcu. Jih bo kdo iz župnije sčasoma nadomestil? Vprašanje izzveneva v prošnjo in klic k odgovoru v smeri: molitev, žrtev in dobra dela vseh župljanov za nove duhovne poklice.

CANKOVA — Marijino leto je dajalo poseben ton versko-duhovnemu, posebej še bogoslužnemu življenju v naši župniji. Kadar praznuje mati, je v družini čutiti večjo harmonijo in večje veselje. Tako smo se pri rednem dušnem pastirstvu bolj potrudili, da bi misel na Marijo bolj poglobila našo vero in da bi se tudi mi po Marijinem zgledu bolj bližali Njenemu Sinu in našemu skupnemu Očetu. Pri verouku in mladinskih razgovorih smo se več pogovarjali o Mariji. Fantje in dekleta, ki so bili na vseslovenskem srečanju mladine v Stični 19. 9. 1987, so bili še posebno aktivni. Pri sveti maši in drugem bogoslužju smo dali več mesta Marijnim pesmim. Zelo lepi so bili postni govori pred križevim potom o Mariji sedem žalosti. Tudi manjših slovesnosti in žal težkih trenutkov v preteklem letu v naši župniji ni manjkalo. Slovesno smo končali molitveno osmino za edinost kristjanov, ko je bila pri nas duhovna obnova duhovnikov soboške dekanije. Somaševanje je vodil pomožni škof dr. Jožef Smej. 20. februarja sta obhajala zlato poroko Anton Flisar in Antonija r. Gomboc iz Skakovec. Dobro sta vzgajala svojih šest otrok in pozneje tudi vnuke; mož Anton pa je kot zidar veliko pomagal pri obnovi župnijske cerkve in farnega doma. Škof dr. Kramberger jima je ob priliki poroke poslal posebno zahvalno pismo. Prvo sveto obhajilo in izpoved vere osmošolcev na poseben način delovno razgiblje celo župnijo. Lepo doživeti je bilo romanje z enim avtobusom na Koroško v Krko ob papeževem obisku v Avstriji. Ob tej priliki nas je v Gradcu ob 2. uri ponoči izredno pogostila Kristina r. Gomboc iz Ropoče. Romarji se ji zahvaljujemo. 10. julija je bil blagoslov kapele v Puževcih. Razen lepo obnovljene kapele — mrtvašnice, smo občudovali tudi zvonova, ki sta sedaj na električni pogon. Na slovesnosti je govoril predsednik vaše skupnosti, skupno bogoslužje pa sta vodila evangeličanski duhovnik iz Puconec in katoliški iz Cankove. Sodelovali so puconski in cankovski cerkveni pevci in nazadnje vsi skupaj — združena zbor. To ekumensko bogoslužje naj bi postalo tradicionalno. S škofijskim in občinskim dovoljenjem smo imeli prvo nedeljo v avgustu orgelski koncert, na katerem sta nastopala operna pevca Zlata Ognjanovič in Marcel Ostaševski, na orgle pa je igral profesor Hu-

bert Bergant. Izvajali so dela klasičnih mojstrov in hvaležni smo jim za lepo duhovno in tudi versko doživetje.

Z avtobusom smo romali na Brezje; mladina pa se pripravlja na vse-slovensko srečanje v Stični.

Sedaj se pripravljamo na izvolitev novih članov Župnijskega pastoralnega sveta. Ne zato, da bi dosedanji člani ne delali s čutom odgovornosti za župnijo, ampak preprosto zato, ker so nekateri predstavniki mladih prešli med može in žene, nekateri pa so umrli. Tako smo žal mnogo prerano morali pospremiti k večnemu počitku Viktorja Šnurerja iz Topolovec, ki je zaradi srčne slabosti nenadoma umrl v Gradcu 1. avgusta 1988. Pokojni Viktor je bil dober družinski oče in mož ter spreten organizator v vasi, veliko pa je pomagal tudi župniji, posebno pri obnovi župnišča. Ker je bil vsako nedeljo pri bogoslužju, smemo upati, da ga je Bog sprejel na večno bogoslužje v nebesih. Sposebno žalostjo pa smo na cankovsko pokopališče pospremili dne 26. avgusta 1988. v 55. letu staro-

Pogreb Fride Žilavec

sti Frido Žilavec iz Cankove. Bila je 25 let cerkvena pevka. V teh 25 letih je bilo v cankovski župniji 797 pogrebov in smemo trditi, da je na vsakem prepevala tudi pokojna Frida. Stala je ob grobu otrok, fantov in deklet, ljudi srednjih let, kakor tudi starejših. Vedno se je zavedala, da grob ni zadnja postaja našega življenja, zato je tudi sama po težki bolezni na god apostola svetega Jerneja popolnoma mirno zaspala, potem, ko si je želela, da pridejo k njeni postelji mož in otroci. Solze in molitev so sprem-ljale njeno dušo, ki je odhajala k svojemu Stvarniku. Velika množica lju-di, tudi mladi zakonci — katerim je prepevala ob poročni slovesnosti —

ji je izrekala besede zahvale, prinašala cvetje, dajala za sv. maše in cerkvene potrebe ter ji želela plačilo pri Bogu. Kljub lepemu delu za župnijo pa ni zanemarjala svoje družine. Mož je imel v njej ljubečo ženo, štirje otroci pa skrbno mater in vnuki dobro »omo«. 10. januarja pa je zatisnila oči za zemeljsko življenje najstarejša članica naše farne družine, Ema Škraban, rojena 1897 leta, doma iz Domajinec. Bila je vzgled potrpežljivosti in molitve za vse potrebe Cerkve. Zato je pa tudi v starejših letih uživala vso pozornost domačih, pa tudi hčerke iz Topolovec, iz Ljubljane in hčerke, ki živi z družino v dalnji Kanadi. Kako lepo je, če se ljudje imajo v družini radi!

CEZANJEVCI — Slovesnost farnega zavetnika sv. Roka smo letos praznovali na lepo sončno nedeljo, 14. avgusta. Slovesnost je vodil g. Ludvik Duh, upokojeni župnik. Po pozni maši smo imeli srečanje ostarelih, bolnih in invalidov. Po maši so jim farani pripravili prijetno srečanje pod cerkvenimi lipami s skromnim prigrizkom.

*Blagoslovitev vaške
kapele v
Cezanjevcih*

19. avgusta smo blagoslovili obnovljeno vaško kapelico v Cezanjevcih. Zidarska dela je opravil domačin Mirko Lebar, poslikal pa jo je Drago Ficko iz Spodnjega Kamensčaka. S pomočjo vaščanov sta Pavla in Franc Novak poravnala vse nastale stroške. Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

21. avgusta smo blagoslovili obnovljeni Heričev križ v Vogričevcih. Obnoviti sta ga dala Terezija in Martin Heric. Bog plačaj.

Obnovljen in blagoslovljen je bil tudi križ na cerkveni zemlji v Cezanjevcih.

V nedeljo, 28. avgusta, smo poromali na vsakoletno dekanijsko romanje na Ptujsko goro. Ob 9. uri je bilo somaševanje dekanijskih duhovnikov. Cerkev na Ptujski gori se je popolnoma napolnila z romarji ljutomerske dekanije. Ob 11. uri smo nadaljevali romanje v Zreče. Od

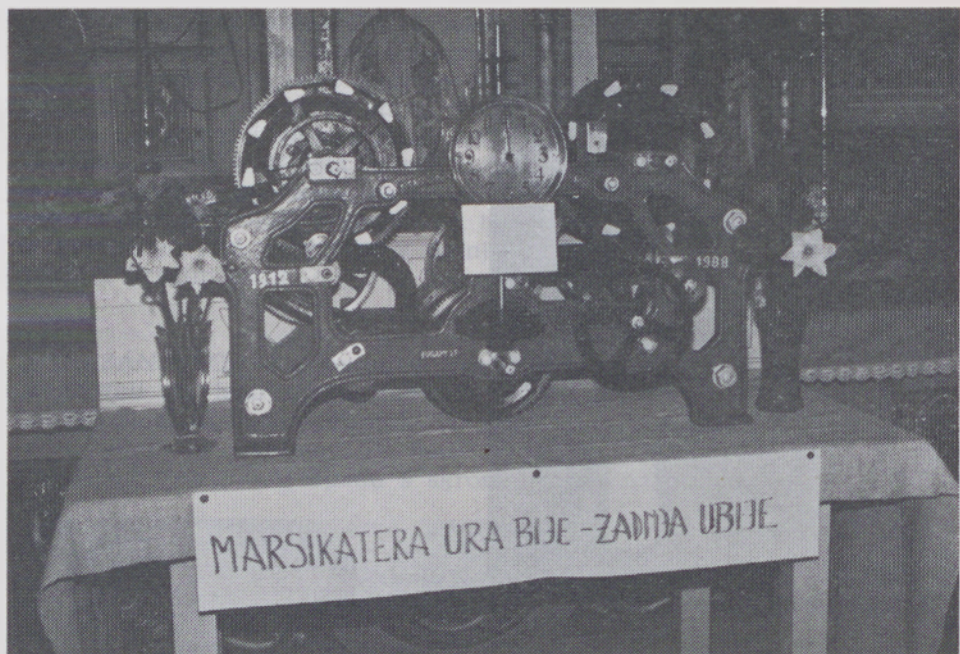
Blagoslovitev Heričevega križa v Vogričevcih

Zreč smo se povzpeli preko Rogle na Pohorju v Puščavo. Tam smo imeli zaključek romanja s petimi litanijami Matere božje in blagoslovom. Romanje nam bo ostalo še dolgo v spominu.

ČRENDOVCI — Tri nedelje letošnjega januarja smo imeli v naši župniji tečaj za predzakonsko mladino. Udeleževalo se ga je okrog 40 tečajnikov. Predavali so predavatelji Pomurskega pastoralnega področja.

Na binkoštno nedeljo smo imeli slovesnost prvega svetega obhajila. Evharističnega Kralja je prejelo prvič 55 deklic in dečkov.

Na binkoštni ponedeljek, na god Marije, Matere Cerkve, smo imeli trojno slovesnost: najprej srečanje bolnikov iz naše župnije s pom. škofom dr. Jožetom Smejcem. V lepi pridigi jim je dal močno spodbudo za vdano prenašanje križev starosti in bolezni. Mnogi navzoči so prejeli tudi sv. maziljenje. Po maši je škof blagoslovil obnovljeno stolpno uro. Obsežna dela na uri so bila končana 20. maja. Črenšovska stolpna ura je bila kupljena leta 1912 pri takrat v vsej Avstro-Ogrski znani tvrdki v Budimpešti. Z manjšimi in večjimi popravili je služila namenu celih 75 let. Zapleteno in obsežno popravilo je prevzel znani strokovnjak za stolpne ure Ivan Marič iz Beltincev. Pri obnovi ure je sodelovala še cela vrsta mojstrov, kot Marijan Mulec s strgarskimi storitvami, finomehanik Ivan Kunaver iz Ljubljane, ključavničar Franc Gomboši, Štefan Hajduk iz Bratonec, Štefan Hanc in še kdo. Glavno odgovornost je nosil Ivan Marič. Naši farani so mu za odlično opravljeno delo iz srca hvaležni. Temu priznanemu mojstru gre priznanje, da je marsikatero uro na stolpu ne le v Sloveniji,

Del mehanizma črensovske stolpne ure

ampak tudi v naši širši domovini skrbno obnovil, nekaj pa jih je celo na novo izdelal. Menim, da si ta strokovnjak za stolpne ure še kako zaslužil odgovarjajoče cerkveno odlikovanje. — Vsem izvajalcem bodi izrečena pristrčna zahvala z željo, da bi jih nekoč VEČNI URAR sprejel v svojo večno urarno — v nebesa. Prav tako gre zahvala gospodu škofu, ki je obnovljeno stolpno uro blagoslovil in jo ponovno predal v rabo božjemu ljudstvu črensovske župnije. In končno gre zahvala tudi vsem, ki so prispevali svoj delež za popravilo ure.

Tako nam bo prihodnja desetletja naša stolpna ura zopet kazala ure, dneve in leta. S svojim bitjem nas bo spominjala naše minljivosti in božje veličine. Morda bo katero dušo, ki se je oddaljila od Boga, spomnila, da je nad nami vendar nekdo, ki je visoko nad materijo! Naj bo ta stolpna ura opomin tudi vsem nam, ki verujemo, da bo od mnogih ur ena naša zadnja, naslednja pa v večnosti. In naj nas spodbuja, da bi vredno služili STVARNIKU nebes in zemlje!

Na obnovljeni uri je napis v latinščini: IN HISTORIA ECCLESIAE SANCTAE CRUCIS MEMORIAE TRADITUR, HOROLOGIIUM ISTUD ANNO 1912 A FABRO IN OPPIDO BUDAPEST CONSTRUCTUM ET ANNO 1988 GENERALITER RENOVATUM ESSE A JOANNE MARIČ IN PAGO BELTINCI, PASCENTE GREGE IN ČRENŠOVCI FRANCISCO TE-MENT. HOROLOGIIUM ISTUD BENEDIXIT DIE 23. MAII 1988 EPISCO-PUS AUXILIARIUS DOMINUS DOMINUS JOSEPHUS. »OMNIS HORA VULNERAT, ULTIMA OCCIDIT«.

Po srečanju bolnikov in blagoslovu ure je bilo spraševanje in vero-uka in na koncu še naddekanova vizitacija.

Dva avtobusa romarjev se nas je 25. junija udeležilo romanja k Sv. Emi na Koroškem ob priliki obiska svetega očeta papeža Janeza Pavla II. v Avstriji. Za naše romarje je bilo to enkratno doživetje. Mnogi se de-jali, da kaj podobnega najbrž več ne doživimo. Nekaj nepozabnega je bilo med drugim potje Tebe Boga hvalimo in Angel Gospodov v različnih jezikih hkrati.

Naši ministranti so se udeležili duhovne obnove v Odrancih.

Dne 3. julija je naš bogoslovec Ivan Kranjec prejel diakonat pri Sv. Lenartu v Slov. goricah iz rok škofa dr. Franca Krambergerja.

Dekanijsko srečanje bolnikov smo imeli v Turnišču 28. avgusta. Ob lepem vremenu se je udeležilo te skupne pobožnosti za duhovne poklice tudi precejšnje število naših vernikov.

Prvega avgusta je nastopil službo kaplana v naši črensovski župniji novomašnik Jože Turk. Novemu kaplanu želimo vsi božjega blagoslova na tej prvi dušnopastirski postaji.

Prejšnje leto smo obnovili gospodarsko poslopje ob cesti. Med dru-gim smo tu uredili učilnico in jo deloma že tudi opremili. Letos smo temeljito obnovili drugi trakt gospodarskega poslopja. Na novo smo ure-dili tudi studenec na župnijskem dvorišču. Del strehe na cerkvi se ob-navlja.

Cerkev na Gornji Bistrici in tamkajšnja učilnica sta dobila električ-no ogrevanje. Del cerkvene strehe tudi na tej cerkvi je bil obnovljen, ker je začelo zatekati.

Pokopališče na Gornji Bistrici je dobilo nov križ. Za prevoz pokojnikov so tamkajšnji vaščani nabavili novo vozilo.

Na pokopališču na Srednji Bistrici je že urejena nova mrtvašnica. Kmalu bo dograjena velika mrtvašnica v Črensovcih. Gradi jo zidarski mojster Štefan Horvat in razni drugi mojstri.

Tudi na Dolnji Bistrici gradijo novo mrtvašnico.

Cerkev na Gornji Bistrici je že naročila stolpno uro. Popolnoma novo bo izdelal urar Ivan Marič iz Beltincev.

Naša župnija se pripravlja na misijon. Načrtujemo ga za postni čas 1989. Pripravil naj bi nas na novo mašo, ki bo pri nas, če bog da, prihod-nje leto.

»Mati Verona Žerdin je umrla v prvih spomladanskih dneh, ko so prve tulpike okrasile bregove Mure in ko so prve lastovke našle pot nazaj na naša ravna polja. Umrla je vkrogu svojih otrok, ki so kot veličastna krona njenega življenja obdali njeno posteljo, umrla je ob molitvi vseh prisotnih, umrla je kot bi zaspala. Tako umirajo svete žene, tako umirajo matere, božje sodelavke: mirno, tiho, skoraj neopazno, da bi se čim prej zbudile v svetlobi večne ljubezni.« (Rezka)

»V februarju 1988. leta smo v Črensovcih obhajali petdesetletnico uprizoritve Meškove Igre o Kristusovem trpljenju. Z velikim navduše-njem smo takrat igrali vsak svojo vlogo in igro velikokrat ponovili. Igral sem dečka, ki spremlja Jezusa na cvetno nedeljo v Jeruzalem. Mno-gi od igralcev so že pokojni, živi, ki so pač mogli, pa smo se zbrali, da obudimo spomine na tiste davne lepe dni.« (Franc Halas)

Ob petdesetletnici postne igre v Črenšovcih

DOBROVNIK V PREKMURJU — Zelo kratko je leto, tako hitro minevajo dnevi. Bilo bi res preuranjeno govoriti o doseženih uspehih tako na duhovnem, kakor na materialnem področju. Pa vendar lahko z veseljem ugotavljamo neke vidne premike na obeh področjih. V skopo odmerjenem prostoru bom poskušal zajeti najbistvenejše dogodke v naši župniji vse od lanskega poročanja do danes!

Po prazniku vseh svetnikov smo začeli z obnovo cerkvenih orgel. Dela je prevzel Andrej Lenarčič iz Ljubljane. Dotrajane orgle so bile potrebne popravila predvsem zaradi čiščenja in uglaševanja pedalov in registrov. Manjkajo tudi zunanje piščali, ki jih bomo namestili še do letošnjega božiča. Ohišje smo prebarvali, saj so ga že načeli črvi, ki bi počasi, a uspešno dokončali svoje delo.

7. februarja smo imeli pet zlatih porok. Ne moremo se Bogu dovolj zahvaliti, saj že tretje leto zapovrstjo imamo kar rekordno število parov zlatoporočencev. Letošnji so: Ludvik GLAVAC in Katarina MARTON, Janez SOMI in Terezija BERDEN, Vendel RITLOP in Elizabeta VARGA, Štefan GÖNC in Irena VARGA, Janez PRAJNŠPERGER in Rozalija KIRALY. Z zelo veliko udeležbo vernikov pri sveti maši, predvsem otrok in vnukov zlatoporočencev, smo se zahvalili Bogu za to nagrado.

Zlatoporočenci v Dobrovniku

Od 4. aprila do 6. maja letos sem na povabilo naših župljanov, ki živijo v Avstraliji, potoval v Sydney. Bilo je zanimivo doživljati življenje naših ljudi v tej daljni oceanski deželi. Zelo sem hvaležen Gizeli HORVAT roj. Šabjan in možu Jožefu, da sta mi nudila bivališče, kakor tudi Avgustu FEHER in ženi Heleni roj. Šabjan za zbrano pomoč naši župniji. Bog plačaj! Potrudil se bom potopisne vtise napisati v obliki dnevnika in izdati v brošuri.

Ob polnočnici (in tudi na božič) smo praznovali 40. letnico organista Franca HACKA. Prav ob polnočnici pred 40. leti je nastopil svojo službo in jo vestno opravljal vse do današnjega dne (v bolezni in zdravju). Dostojno smo se zahvalili Bogu in njemu in mu zaželeli še mnogo čilih in zdravih let od orglah. Tudi škofija mu je izrekla zahvalo z lepo plaketo (diplomo), avstralski rojaki pa z zlato ročno uro.

24. julija letos smo imeli ponovitev nove maše. Novomašnik prihaja iz Bodehaze (župnija Gaborjanhaza) na Madžarskem. Župnija, kakor tudi rojstna vas novomašnika VEGI CSABE z okoliškimi zaselki je nekoč spadala pod Dobrovnik, zato si upamo »lastiti« novomašnika tudi mi. Precej

Pri Vargovih v daljni Avstraliji

njegovih sorodnikov živi v Radmožancih in Dobrovniku. Ob udeležbi velike množice vernikov, tudi iz drugih župnij, smo doživljali prijetno duhovno vzdušje dvojezične nove maše!

DOKLEŽOVJE — Pastoralno leto 1986-88 je bilo v naši župniji leto priprave na birmo. To se je poznalo pri obisku maše med tednom. K večerni maši med tednom so birmanci prihajali po razredih.

V soboto, 11. junija 1988 je škof Jožef Smej birmal 61 otrok iz dokležovske župnije. K mladinskemu verouku je hodilo 28 fantov in deklet. Ob nedeljah kar redno prihajajo na srečanja staršev starsi po razredih. V preteklem šolskem letu se je srečanj udeležilo 49 očetov in 113 mater. Dokležovje ima komaj 900 ljudi.

Letos sta bila najštevilčnejša razreda pri verouku: prvi razred (19 učencev) in osmi (17 učencev), vmes so pa razredi od 11 do 13 učencev. Posebej je bil v preteklem letu dejaven mladinski zbor, ki je že 1. novembra 1987 zapel tri triglasne pesmi na pokopališču, v nedeljo, 29. 11. 1987 je s petjem zbornih pesmi sodeloval pri molitvenem srečanju prekmurske mladine v Beltincih, pred polnočnico je pol ure prepeval božične pesmi, na praznik sv. družine je zbor obiskal najbolj osamljene ostarele in bolne v župniji in jim prepeval božične pesmi, v nedeljo, 17. januarja 1988 je imel samostojni koncert božičnih pesmi v Radencih, na veliki četrtek je prepeval med molitveno uro, na veliko noč je pel ob 10. uri mašo »Podari nam mir«, Jerka Grzinčiča in triglasne velikonočne pesmi. Tudi

Prvoobhajanci v Dokležovju 1988

8. razred v Dokležovju 1988

med spraševanejm pred birmo je prepeval velikonočne in Marijine pesmi. Misijonski dan v Veržeju, 21. februarja 1988 in 22. maja 1988 ura molitve za duhovne poklice tudi nista minila brez petja mladinskega zbora. Posebej je mladinski zbor popestril s svojim petjem slovesnost prvega sv. obhajila, sv. birme in izpovedi vere 8. razreda. Razveseljivo je, da je v mladinskem zboru šest srednješolk. Bog, daj, da bi vstrajale vsaj do konca srednje šole!

DOLENCI — Vsako leto se po naših župnijah vrstijo pomembni in manj pomembni dogodki, ki vplivajo na poglobljanje verskega življenja. Za našo obmejno župnijo je pomembna tudi ta priprava in romanje naših faranov v Krko, ob obisku papeža Janeza Pavla II. v Avstriji.

Prvoobhajanci s starši v Dolencih

Slovesnost prvega sv. obhajila smo obhajali kot vsako leto na binkošno nedeljo 22. maja. Število prvoobhajancev je bilo zelo malo, samo 6, in to je lep pokazatelj, da goričke župnije počasi toda vztrajno izumirajo, saj je iz leta v leto večje število pogrebov kot krstov.

S prostovoljnim — udarniškim delom faranov se je začela urejati okolica cerkve in župnišča. Zbetonirali smo steze okrog župnišča in cerkve, da bi se na tak način ohranjala čistoča v cerkvi.

V začetku septembra so se oglasili dolenski zvonovi in naznanili žalostno vest, da je v Ameriki umrl dolgoletni dušni pastir dolenske župnije Franc Horvat doma iz Bogojine. V naši župniji je deloval pred, med in po drugi svetovni vojni 9 let. Za vsa dela naj mu bo Bog plačnik.

GORNJA RADGONA — Najlepše in najvažnejše v življenju župnije je nedeljsko bogoslužje, ko se zberemo kot velika družina božjih otrok. So pa še nekateri drugi dogodki, ki se jih radi ponovno spominjamo.

V župniji je 76 verskih znamenj. V zadnjem času je bila zelo lepo obnovljena Pintarič-Kocbekova kapela na Ptujski cesti, Anžel-Mulecov in Prejacov križ v Zbigovcih, Irgolič-Puharjev križ v Policah, križ na pokopališču in križ na grobnici Fünfkirchnerjevih.

Na Vse svete je tudi v tem letu sodelovala množica vernikov pri sveti maši ob pokopališki kapeli. V načrtu imamo obnovo strehe na tej kapeli.

Duhovno obnovo župnijskim ministrantom je na Svečnico vodil p. Jože Osvald.

V adventnem in postnem času smo prinesli okrog 130 bolnim in ostarelim sv. zakramente na dom.

Tečaj: priprava na zakon je v marcu opravilo 65 naših fantov in deklet.

Kot razmnožnino smo zopet izdali župnijski list z velikonočnim in s predbirmanskim pismom. Birmovanje imamo odslej v župniji vsako drugo leto. Ker so bili tokrat osmošolci že birmani, je škof Smej na belo nedeljo birmal samo 87 dečkov in deklic.

V kaplanovi režiji so mladinci 8. maja zaigrali v cerkvi igro: Vsi me imajo radi, samo oče me ne mara.

Na binkošti so imeli dopoldne mašo osmošolci, popoldne pa bolni in ostareli.

Romali smo k Mariji Bistrici in na Svete gore, na Brezje in Vrata, na Ptujsko goro, v Slov. Konjice, Zreče in na Prihovo.

Med drugim smo kupili nova mašna oblačila v vseh liturgičnih barvah.

S 1. avgustom je šel naš kaplan Jože Kornik za župnika v Črešnjevec, k nam pa je prišel Karel Pavlič iz Laškega.

Ob prenavljanju župnišča se je izkazala darežljivost župljanov.

GRAD — Šolsko leto 1987/88, ki je potekalo v Marijinem letu, je bilo posebej posvečeno bližnji pripravi na prejem zakramenta sv. birme. Slovesnost pa je bila v nedeljo 5. junija 1988 in jo je vodil mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej. Iz župnije je bilo 121 birmancev, ki so lepo sodelovali pri pripravi. Že marca meseca so se predstavili župnijskemu občestvu in svojemu birmovalcu. Med devetdnevnic v čast Sv. Duhu — na Telovo so se birmanci skupaj s svojimi starši znova srečali s svojim birmovalcem.

Tudi druge slovesnosti v tem Marijinem letu so nas vzpodbujale, da naše molitve in naše trpljenje postane po materinskem posredovanju povečevanje Boga in služba milosti za bližnjega. Poromali smo na Slomškovo proslavo v Brestanico. Med potjo smo se zaustavili v Olimlju, poromali k Zagorski Materi Božji. Za »molbo« je nudil duhovno pomoč Franc Rezonja, žpk. in prodekan iz Murske Sobote. Za »velko mešo« 1988 pa Bernard Jauk, OFM Cap. iz Celja, ki je vodil tudi posvetitev Mariji. Kot župnijska skupnost se še naprej zbiramo v Marijini cerkvi, zato se Marijino leto nadaljuje in naj postane priča naslednikom o živi in dejavni veri med nami.

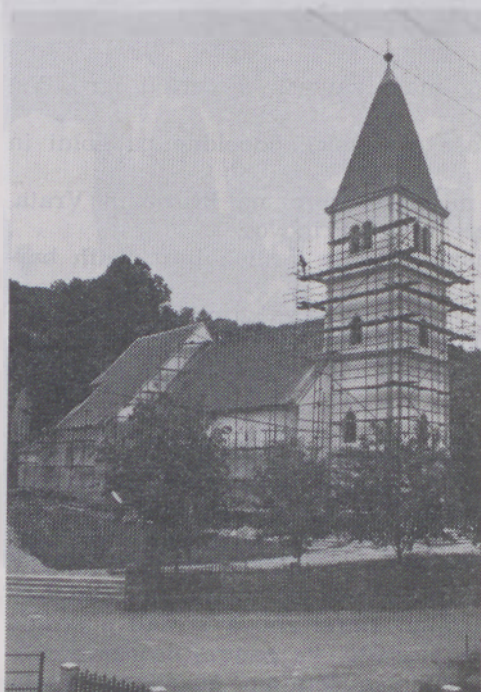
V tem Marijinem letu so bila obnovljena nekatera vaška križna znamenja. Posebna ekumenska pobožnost je bila 4. oktobra 1987 ob blagoslovitvi novega križa na radovskem pokopališču, ker je prejšnjega lanskoletno neurje zlomilo. Slovesnost sta vodila domači župnik in evang. duhovnik Ludvik Jošar iz Bodonec ob sodelovanju obeh cerkvenih zborov in vernikov.

Marijino leto je na poseben način označeno z obnovo naše župnijske cerkve.

Po lanskem neurju s točo (25. 7. 1987), ki je poškodovalo zvonik cerkve, so se začela pripravljala dela za obnovo ostrešja in fasade na zvoniku in cerkvi. Po razpisu ponudb je dela sprejel Matija Horvat, gradbeništvo, Rankovci 52, p. Tišina.

Dela so se začela 23. marca 1988 in so trajala do 10. avgusta 1988.

Postavljeno je bilo 1.821 m² fasadnega odra na zvoniku in cerkvi. Z zidov zvonika in cerkve je bil odbit ves omet (1.046 m²), oboje oprano pod pritiskom in na novo ometano s slojem zglajenega ometa, prebelje-

Obnova cerkve pri Gradu

no s starim gašenim apnom. Okrog oken, vrat in venec pod streho ter obrobe na zvoniku so prebeljene z zlatim okrom. Ves belež je zaščiten z Wacker 290 L zaščito. Celotna streha (727 m²) na zvoniku in cerkvi je bila prekrita. Na zvoniku in severni strani ladje je nova opeka, na ostali strehi pa je preložen stari bobrovec. Povsod so novi slemenjaki.

Kleparska dela je opravil Pavel Flisar, stavbeno kleparstvo, M. Sobota, Matija Gubca 4. Narejeni so novi žlebovi iz pocinkane pločevine, odtočne cevi, čelne obrobe na strehi, zidne obrobe. Na zvoniku je po-

pravljeno »jabolko«, zamenjana dotrajana pločevina na strehi, narejena odkapna pločevina ter vse zaščiteno z bakreno barvo.

Zahvalno mašo in blagoslov ob srečno dokončanih obnovitvenih delih je opravil v nedeljo 28. avgusta 1988 mariborski škof dr. Franc Kramberger ob somaševanju duhovnikov, ki izhajajo iz gračke župnije in delujejo po raznih župnijah naše škofije. Živijo še štirje duhovniki iz naše župnije: Viljem Gumilar, žpk. v Vitanju; in Rudolf Ficko, žpk. v Kuzmi sta doma iz Vidonec; Jožef Gomboc, žpk. v Radljah ob Dravi je doma iz Motovilec; Viljem Kovač, žpk. na Hotizi je doma od Grada. Beseda zahvale je veljala skupnostim in posameznikom, ki so prispevali svoj delež pri obnovi naše Marijine cerkve in Plečnikovega spomenika pri Gradu.

Pred glavna vrata so verniki iz Vidonec postavili lep slavalok, ki je izražal hvaležnost: HVALA BOGU, HVALA DOBROTNIKOM.

HOTIZA — V letu, ki se izteka, je utrip verskega življenja v župniji, ki šteje 744 vernikov, od tega je katoličanov 736, podoben letom poprej. Toda vedno se nekaj dogaja, kar počasi, a vztrajno poživlja versko zavest v dušah vernikov.

Tako so se mladi kristjani zbirali v zimskih mesecih na tedenskih srečanjih. Pogovarjali smo se o vsebini svetega pisma in o problemih mladih. Srečanj se je udeleževalo do 30 mladih kristjanov. 30. januarja smo začeli s predzakonskim tečajem. Tečaj je potekal v treh sobotah. Predavalo je 6 predavateljev. Tečaja se je udeležilo 49 mladih iz naše župnije.

Velikonočno spoved je opravilo okrog 450 faranov. Precejšen je bil obisk bogoslužja v velikem tednu. Na samo veliko noč je bilo čez 450 ljudi pri obhajilu.

Šolarji so redno obiskovali šmarnično pobožnost v mesecu maju. Posebej so se šmarnic udeleževali prvoobhajanci. Letos jih je bilo 16.

V mesecu juliju smo zamenjali vsa okna na župnišču, ki so bila že dotrajana. Zidarji in drugi farani so velikodušno priskočili na pomoč. Dela so bila končana v slabih treh dneh.

Na srečanjih Župnijskega pastoralnega sveta vedno načrtujemo, kaj bi naredili v prihodnje. Tako bi bilo potrebno olepšati zunanost župnišča, pa tudi cerkev bo potrebno olepšati in preurediti ostrežje in streho. S skupnimi močmi in z dobro voljo se bo tudi to lahko uresničilo.

Nesreča nikoli ne počiva. Tako se je pri prometni nesreči hudo poškodoval štiridesetletni Martin Antolin, ki mu je življenje dolgo časa viselo na nitki.

KANČEVCI — Vidiš in ne vidiš. Slišiš in ne slišiš. Tako je tudi z našo kančevsko župnijo. Tokrat se ponovno, boječe in sramežljivo vriva v Stopinje.

Največji in najpomembnejši dogodek za duhovno in versko življenje župnije leta 1987 je bila sveta birma. Priprava nanjo je angažirala ne samo birmance, temveč so pri tem bili soudeleženi starši in vsa župnija. Večina birmancev je šla k birmi v sosednjo župnijo sv. Martina v Martjancih. Birmovalec škof Kramberger se je kljub temu želel srečati s

kančevsko župnijo. Ob svojem obisku v Kančevcih, je 21. junija izrekel besede SPREJMI POTRDI TEV — DAR SVETEGA DUHA nad tremi birmanci. Slovesnost birme je bila domača, a prisrčna.

Že večkrat je dušne pastirje pomurskega pastoralnega področja začela vznemirjati resničnost, da to področje nima nobene hiše za duhovne vaje, nobenega duhovnega centra. Zadnja leta so pogovori o tej zadevi postajali resnejši in glasnejši. Že v začetku leta 1987 je zadeva dozorela do te stopnje, da sta lendavska in soboška dekanija poslali Škofijskemu ordinariatu v Mariboru prošnji, v katerih sta prosili ordinarija, naj bi v Kančevcih bila hiša duhovnih vaj, oziroma duhovni center. O teh dveh prošnjah je razpravljal dne 25. februarja 1987 duhovniški svet mariborske škofije. Na podlagi vsega tega je škof Franc Kramberger dne 10. marca 1987 poslal dopis slovenskemu kapucinskemu provincialatu s prošnjo, naj bi kapucini prevzeli župnijo Kančevce ter tam organizirali in vodili dom duhovnih vaj ali duhovni center. Razen hiše duhovnih vaj, naj bi nastalo v Kančevcih ekumensko središče, saj je svetnik Leopold Mandič, kapucin iz Hercegnovega v Boki Kotorski, znan ne samo kot svet in odličen spovednik, temveč tudi kot goreč delavec za cerkveno edinost.

Slovenski kapucini so o zadevi razpravljali na svojem provincialnem zborovanju. Župnijo Kančevci z duhovnim centrom, ki naj bi tam nastal, so načelno sprejeli aprila 1988 leta.

15. junija 1988 so se v Kančevcih sestali ob škofih Krambergerju in Smeju vsi trije dekanji pomurskega pastoralnega področja, dva prodekana, škofijski ekonom in tajnik, trije zastopniki slovenske kapucinske province, nekateri člani ŽPS ter arhitekt. Po ogledu sedanjega župnišča, so vsi prisotni bili enotnega mnenja, da se ta stavba ne da popraviti in obnoviti. Treba bo zidati novo. Bog daj, da bi ta zamisel postala resničnost.

Zadnja tri leta je župnijo Kančevci vodil Alojz Antolin. Zadnja dva meseca Franc Režonja s kaplanom iz Murske Sobote. Konec julija 1983 so župnijo prevzeli bratje kapucini.

KAPELA —

»Tam sem jaz doma, kjer je sonce,
kjer je hrib cvetoč, tam dom je moj!«
Hvala Ti Gospod za blagoslov in žuljave roke pri delu mnogih faranov,
mojstrov in njihovih sodelavcev!

V letu Gospodovem 1988, ko smo Salezijanci praznovali 100 letnico smrti sv. Janeza Boska, učitelja in vzgojitelja mladine, smo obnovili ostrežje župnijske cerkve, zvonik in fasado.

Dne 28. avgusta je dr. Franc Kramberger, mariborski ordinarij, blagoslovil sad truda in našega dela.

Pozdravni govor, ki ga je imel bivši predsednik krajevne skupnosti, Rudolf Ketiš:

Glej, kako prijetno je, če bratje
in sestre delajo skupaj!

Spoštovani gospod škof!

Imam to čast, da Vas dragi g. škof, prav prisrčno pozdravim, v imenu župnijskega sveta in celotne župnijske skupnosti. Zaželim Vam prijetno počutje med kapelskimi verniki, na tem prijaznem hribčku, ob lepo urejeni in okrašeni cerkvi sv. Marije Magdalene. Čeprav je Vaš obisk kratek, pa vendar smo kapelski verniki počaščeni, da nam pri zaključku del blagoslovite naše delo in trpljenje pri obnovljeni cerkveni strehi, fasadi in zvoniku, naše skupne hiše božje.

Za vsa obnovitvena dela strehe in fasade je bilo opravljenih preko 100 delavnih dni. Ob nekaterih dneh je bilo na delu 80 ali 90 ljudi, naših dobrih zvestih vernikov. Sreča božja je bila, da se pri delu ni zgodila nobena nesreča. Skupna vrednost opravljenih del z materialom je približno 15 starih milijard. To so le okvirne ocene, ostala je odprta postavka dolga, vendar nas tega ne sme biti strah, kot nas ni bilo strah delati na vrhu zvonika.

Gospod škof, dragi verniki, vsi smo priča, da se je v zadnjih nekaj letih veliko naredilo v kapelski župniji in o tem ni potrebno izgubljeni besed. Vsa zahvala gre našemu dobremu pastirju g. župniku in bivšemu g. kaplanu, župnijskemu svetu za smeje odločitve, školijskemu ordinariatu — Vam g. škof in salezijanski družbi za finančno pomoč. Zahvala vam, dragi verniki, ki ste kot ena družina tako pridno in marljivo pomagali, da je cerkev popolnoma obnovljena. Težko je najti prave besede zahvale. Ponovil bi besede g. župnika: »Hvala Vam dobri ljudje, do-

bri farani za preliti znoj in žuljave roke pri delih obnove!« Bodimo srečni in ponosni na tako lepo obnovljeno cerkev, ki stoji na tem kapelskem hribčku kot »bela račka«, videna daleč na okrog!

Gospod škof, današnja slovesnost in blagoslovitev naj bo krona vsemu opravljenemu, Vaš in naš ponos, v čast Stvarniku nebes in zemlje!

Preden boste blagoslovili prislunhno pesmi: »Ti krasni sončni sviti, nato besedi gospoda župnika.

Pozdrav in dobrodošlica g. škofu.

Bodočemu kapelskemu rodu v spomin in v spodbudo!

- za časa papeža Janeza Pavla II., slovanskega rodu, iz Poljske,
- za časa škofa dr. Franca Krambergerja,
- osem let po smrti predsednika Jugoslavije, Josipa Broza Tita,
- ob 100 letnici smrti učitelja in vzgojitelja mladine, sv. Janeza Boska,
- za časa župnika Cirila Koštrica in kaplana Štefana Vozliča,
- v Gospodovem letu 1988 od 26. aprila do 7. avgusta smo kapelski farani z veliko zavzetostjo in požrtvovainostjo obnovili ostrešje, zvonik in fasado na župnijski cerkvi sv. Magdalene!

Izvajalci del so bili naslednji:

1. Tesarska dela — Franc Mlinarič — Stavešinski vrh 2
2. Zidarska dela — Ivan Rous — Srednja Bistrica
3. Kleparska dela — Karel Bagari — Murska Sobota
4. Farani v velikem številu razdeljeni po območju župnije za 14 delav-nih dni. Zaporedje dela se je ponovilo devetkrat.

To poročilo naj bo vam, mlajši kapelski rod, spodbuda in pogum za obnovo po nekaj desetletjih!

Dragi g. škof, to poročilo je bilo zapisano na željo faranov in mojstrov. Položeno je v zvitku tik pod križ kupole.

Bog je blagoslovil naše delo, naj še v bodoče blagoslavlja vso župnijsko skupnost.

KOBILJE — Leto 1988. za župnijo Kobilje ni bilo kot običajno natrpano z raznimi slovesnostmi. Novo leto je župnija začela brez župnika. Prav na novo leto sem v Beogradu nameraval vzleteti in odpotovati skupaj z drugimi potniki proti daljnji Avstraliji na obisk k znancem in prijateljem, od koder sem se vrnil na Blaževo 3. februarja.

Po vrnitvi smo se začeli pripravljati na velikonočne praznike, ki so bili glede vremena mirni kot že dolgo ne.

Prvoobhajanci na Kobilju

Komaj so velikonočni prazniki minili, smo začeli s pospešenimi pripravami na prvo obhajilo. Imeli smo 14 prvoobhajancev, kar je za našo majhno župnijo veliko. Pri slovesnosti so posebej sodelovali starši in prvoobhajanci s prošnjami.

Ob obletnici nove maše nas je obiskal naš lanski novomašnik in imel z zbranim občestvom priložnostno slovesnost.

Že lansko leto spomladi smo načrtovali slovesno obhajanje 50. obletnice obnove župnije, saj je župnija obstajala že v srednjem veku in so jo uničili v 17. stoletju Turki. Slovesnost je bila 21. VIII. 1988 po-

poldne ob tretji uri. Vodil jo je pomožni škof dr. Smej ob somaševanju sedmih duhovnikov. Pred mašo je odkril in blagoslovil spominsko ploščo duhovniku in zgodovinarju dr. Ivanu Zelku, kateremu se ima naša župnija največ zahvaliti, da pozna svojo preteklost, zlasti tisto zgodnjo.

Izjemno lepo je bilo sodelovanje vsega ljudstva, ki se je natrpalo v cerkev. Naše slavje je izsušeni zemlji prineslo »blagodejnega dežja«. Skofa sta na začetku pozdravila prvi ključar župnije Pavel Berden in domači župnik, na koncu pa se je zahvalil ključar Seršen.

Sredi septembra smo namestili nove klopi v cerkev, ker so nekatere prejšnje bile precej načete od črvov. Klopi imajo železno ogrodje, hrastovino oziroma borovino s prevleko rdečega žameta.

Na videz je bilo malo vsega, vendar je pa v vse vloženo veliko ljubezni in finančnih žrtev.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — Letošnje leto nas je obogatilo duhovno in materialno. Nadaljujemo z deli pri ureditvi novih prostorov za verouk in upamo, da se homo naslednje leto že lahko preselili vanje.

Duhovne pridobitve pa nas razveseljujejo še bolj, saj prav z njimi merimo utrip župnije. Postna tridnevnik, ob prazniku sv. Jožefa, ki jo je vodil minorit p. Janez Kmetec, je prinesla kljub tradiciji pravo osvežitve. Obisk je bil dvakrat večji kot prejšnje leto, kar se je poznalo še bolj ob velikonočnem slavlju.

Druge osvežitve pa smo bili deležni 7. 8. ob 150-letnici rojstva kardinala Jakoba Missia. Hrastje Mota, kjer se je rodil, danes sicer ne spada več v našo župnijo, kljub temu pa je naš rojak. Slovesnost je vodil mariborski škof ordinarij Franc Kramberger, ob katerem so se zbrali še štirje živi domači duhovniki: Alojzij in Jakob Žalar, Ludvik Duh in Jože Šomen. Odsoten je bil le vicepostulator v Rimu p. Bruno Korošak. Tri nedelje prej smo imeli duhovno pripravo, ki so jo vodili duhovniki — rojaki.

Središčna točka slovesnosti je bila blagoslovitev spominske plošče, ki bo prihodnjim rodovom pričala o duhovnem življenju naše župnije, ki je prav v času kardinala dala največ duhovnih poklicev.

Da ne bi ostalo samo pri podatkih, ki jih je posredoval g. škof pri pridigi, je Alojzij Žalar pomembnejše poudarke iz kardinalovega življenja zbral v drobni knjižici.

Od 23. 8. je naša cerkev vidna tudi ponoči, saj smo jo na pobudo in ob pomoči dobrotnika osvetlili s tremi reflektorji.

28. 8. smo tudi letos s tremi avtobusi poromali na Ptujsko goro, kjer se že nekaj desetletij zbiramo vsako zadnjo nedeljo v avgustu.

Vaščani Logarovec so svojo prizadevnost pokazali tudi letos, ko so asfaltirali prostor pred novo kapelo. Tudi sosednji Kokoriči z Berkovskimi Prelogi niso bili na obrobju, saj so poleg prenovitve notranjosti kapele še elektrificirali zvonjenje. Po nekaj letih se je s prenovo nadaljevalo tudi v Borecih, kjer je bližnja voda že precej načela temelje dokaj lepe kapele.

Tudi letos smo poskušali izvajati oboje, duhovno in materialno prenovno in zdi se, da nam je tudi uspelo. Za vse Bogu hvala.

KUZMA — V kroniko župnije KUZMA za leto 1988 prav gotovo spada delo za župnijski dom — cerkev. Cerkev v župniji ni samo kulturni spomenik ali spomenik Lojzeta Perka in župnika Janeza Eljaša, ampak je znamenje vernosti župnijskega občestva. Pred enim letom smo verniki postavili vseh šest vitražnih — barvastih oken, da je cerkev dobila večji sakralni pomen. Zato je notranjščina in zunanjščina ob oknih bila poškodovana. Potrebna je bila celotna obnova — beljenje in zaščita lesa. Delo so prevzeli in uredili mojstri soboslikar in pleskar Ludvik

Obnavljanje župnijske cerkve v Kuzmi

Kuzmič s sinovoma iz Gornjih Slaveč. Desna roka jim je bil v pomoč Marjan Zrim, dijak iz Kuzme, ki jim je na vsakem koraku pomagal. Delo je bilo opravljeno v mesecu juliju 1988.

Slovesnosti župnijskih praznikov so važni dogodki v župniji, saj prinašajo duhovno poglobitev. Glavni župnijski praznik — Vnebohod je znamenje srečanj vseh sosednjih župnij, predvsem pa župnije Grad, od koder še vedno na ta praznik poromajo v našo cerkev iz tistih časov, ko je bila še podružnica Grada. Ne smemo pa pozabiti vernikov iz sosednje Avstrije, ki radi poromajo in pridejo na oddih v našo župnijo.

Veren človek potrebuje duhovne hrane včasih tudi zunaj domačega okolja in kraja svoje župnije. Zato se je tudi naša župnija udeležila romanja skupaj z graško župnijo 25. junija v Krko ob priliki papeževega obiska in srečanja treh dežel na Koroškem. Vsi so bili zelo srečni in veseli ob tem lepem doživetju.

Našo župnijo pa so obiskali zdomci z mladino iz Ingolstadta ob priliki gostovanj po Sloveniji in predstavi igre, ki so jo naštudirali pri slovenskem pouku. To je bilo 19. junija. 20. junija pa so nas obiskali trije študentje iz Nizozemske, ki so se po turneji po Jugoslaviji vračali nazaj v svojo domovino, saj so bili opozorjeni na našo župnijsko cerkev.

Da je Perkov spomenik vreden ogleda sta prišla tudi dva avtobusa iz Kamnika z ožjim sorodstvom Lojzeta Perka. Poleg drugih romarjev sta nas obiskala še mladinska pevska zbor iz župnije Beltinci in Od-ranci.

26. septembra župnija slavi dvojni praznik: praznik svetega Kozma in Damjana in obletnica posvetitve cerkve. Ob tej priliki smo povabili Viljema Pangerla, kanonika iz Maribora, ki je imel glavno slovesnost in obenem blagoslovitev prebeljene notranjosti cerkve. Skupaj z njim smo somaševali duhovniki — domačini in domači župnik.

Tudi zlata poroka Franca Kisilaka in Adele roj. Pozvek iz Doliča 13. 2. 1988 je bila zelo prisrčna, tudi zato ker jih tako malo dočaka takšen jubilej.

Vredni spomina: Žalostni v srcih se moramo spomniti na tem mestu tudi naših bratov in sester, ki jih je Gospodar življenja odpoklical k sebi. Posebno tistih mladih mož in mater, katerih slovo je bilo nepričakovano zaradi zahrbtne bolezni ali kapi. Bog jim povrne, kar so dobrega storili za našo župnijo. 4. 9. 1987 se je od nas poslovil Franc Emberšič iz Trdkove, cerkveni ključar in član župnijskega sveta. 29. avgusta 1988 Terezija Žohar — Zrim Terezija po domače, žena molitve. Bila je podobna prerokinji Ani iz stare zaveze. »Ona pa ni zapuščala templja, ampak je dan in noč k Bogu molila.«

LENDAVA — Poglejmo, kaj se je pri nas zgodilo v zadnjih letih.

Leta 1983 je v naši župnijski cerkvi nastopil Slovenski oktet. Pevce je z orglami spremljal Hubert Bergant.

Meseca maja je bil v televizijski oddaji o narodnostnih manjšinah prikazan tudi odlomek iz dvojezične maše in obreda svetega krsta.

V naši župniji imamo vsako drugo leto sveto birmo. 15. maja 1983 je podelil zakrament svete birme mariborski pomožni škof Jožef Smej. Obred je potekal v slovenskem in madžarskem jeziku.

18. julija 1983 smo poromali v mariborsko stolnico in nato v Muto, kjer je pred leti kaplanoval Franc Režonja.

Proščenje je bilo slovesno. Madžarsko mašo je vodil župnik slovenskega rodu Štefan Šomenek, ki deluje na Madžarskem, slovensko pa domači kaplan Štefan Grabar.

Leta 1983 smo začeli z gradnjo župnišča. Načrte je izdelal arhitekt Aleksander Šmidlehner s soboškega Projektivnega biroja. 13. novembra smo začeli rušiti staro, za bivanje neprimerno župnišče. Pri tem delu so se zelo izkazali verniki iz Banute, Kota, Petišovec, Kapce. Gradnjo župnišča je prevzelo podjetje Gradbenik iz Lendave. Klet in pritličje je bilo končano ob koncu novembra, v februarju pa prvo nadstropje. Maja je bilo novo župnišče že pod streho. Opravili smo še obitniška dela in novembra 1984 smo se lahko vselili. Pri vseh delih so veliko pomagali verniki, posebno pa naslednji: Hebar Istvan, upokojeni delovodja, Anton

Camplin, upokojenec, Idzig László, zidar, Gerencsér Laci, zidar, Jožef Gjuran, ekonomski tehnik in Lebar Karel, uslužbenec. Ob tej priliki se vsem, ki so pomagali pri gradnji župnišča, najlepše zahvaljujemo.

Leta 1984 je škof prestavil kaplana Franca Režonja za župnika v Soboto. Na njegovo mesto je prišel Štefan Hodnik, ki se je pogumno spopadel z madžarskim jezikom. Poleti 1984 je vodil romanje na Svete gore. Romaji smo s petimi avtobusi.

Sv. Trojica sredi lendavskih gor

Verniki iz Pinc so v letu 1984 ob kapeli zgradili sobo, ki služi kot zakristija in soba za spovedovanje.

V letu 1985 je bil v naši župniji vesel dogodek. Škof Szakos Gyula iz Szekesfehervara na Madžarskem je opravil slovesnost svete birme v madžarskem jeziku. Zahvaljujemo se mu, da je prišel med nas in birmance utrdil v veri. Slovenski del birmanske slovesnosti je opravil škof ordinarij Franc Kramberger.

Poleg duhovnih del smo opravljali tudi druga. Z velikodušno pomočjo vernikov smo dokončali novo župnišče, ki je dobilo novo obleko. Asfaltirali smo tudi vhod in dvorišče.

Štefan Zver, ki je 37 let kot župnik vodil lendavsko župnijo, je julija 1986 daroval zlato mašo v naši župnijski cerkvi. Ob tej priliki je pridigal škof Jožef Smej. Zlatomašnik je prišel med nas tudi na dan prošenja, ko je maševal v slovenskem in madžarskem jeziku.

In kaj nam je prineslo leto 1987? Podobno kakor leta 1985 smo na birmo povabili dva škofa. Ker je naprošeni sombotelski škof Póka

György prej umrl, je vse delo opravil mariborski pomožni škof Jožef Smej. Z birmanci se je srečal že v soboto in se z njimi zadržal v daljšem razgovoru. Že pred birmo pa so starši birmancev in botri očistili in uredili okolico župnišča.

Novo župnišče v Lendavi

V letu 1987 pri nas ni bilo prvega obhajila. Do tedaj je bilo prvo obhajilo v 1. razredu. V župniji pa je bilo vse več družin, ki so zanemarjale versko vzgojo. Odločili smo se, naj se otroci vsaj dve leti pripravljajo na prvo srečanje s Kristusom in zato smo prvo obhajilo predstavili v 2. razred.

Leta 1987 so bile v naši župniji tudi osebne spremembe. Kaplan Štefan Hodnik, ki je bil pri nas tri leta, je bil prestavljen za župnika v Poljčane, Štefan Grabar, ki je med nami deloval štiri leta, pa za kaplana v Beltince. Obema se zahvaljujemo za njuno delo in jima želimo obilo božjega blagoslova pri nadaljnjem delu. Na njuno mesto je škof poslal samo enega kaplana in sicer Lojzeta Kozarja.

Največje in najpomembnejše delo v letu 1987 je bila obnova kapele sv. Trojice. Naredili smo novo ostrešje in ga prekrili z novim bobrovcem. To delo je vodil Gerencsér Laci. Okrog cerkve smo uredili drenažo. Pri delu so pomagali predvsem verniki iz Goric.

Kaj lahko še rečemo ob koncu? Lepo je tain, kjer se ljudje zavedajo, da pripadajo skupnosti in pomagajo tej skupnosti ne le z besedo, ampak tudi z dejanji.

LJUTOMER — Leto, ki se izteka, je bilo precej sušno leto. Toda v vsakdanjem utripu življenja pa ni bilo take suše. Radi smo delali in živeli zase in za skupno srečo.

V postnem času smo začeli z akcijo **Z ODPOVEDJO ZA OBNOVO KRIŽEV**. Akcija lepo uspeva in že se kažejo sadovi. Obnavljamo križe in kapele. 1. maja popoldne je pomožni škof dr. Smej blagoslovil lepo obnovljeno kapelo na Cvenu. Še istega dne zvečer smo imeli lepo srečanje s pomožnim škofom pred našo birmo. Prepričan sem, da bo marsikomu tudi ta birma ostala v lepem spominu kot doživetje vere. 22. maja smo se veselili v Pristavi nove pridobitve pri lepo obnovljeni kapeli — električnega zvonjenja. Marsikje več ne zvoní. Pristavci bi pa radi, da bi še zvonilo in vabilo verne k molitvi. Tudi dobri ljudje v Radomerščaku in okolici, kjer je bil rojen Fran Miklošič, ne bi imeli radi najslabše kapele. Nekaj zelo navdušenih se je zbralo in še druge navdušilo za obnovo kapele. Delo so pogumno začeli in ga 29. maja končali z blagoslovom kapele. Čudovito nedeljsko sonce in prelep kraj sredi goríc sta nas osrečevala ob slovesnosti. Prebudili so se tudi ljudje v Podgradju in začeli z obnovo kapele. Kapela sredi vasi je bila kaj malo v ponos krajanom. Stopili smo skupaj in delo lepo opravili in ga 12. junija končali z blagoslovitvijo obnovljene kapele. Praznik je bil lep, bogatejši pa še z obiskom šentlenarških pevcev. Pevci iz Šentlenarta, kjer je več kot 50 let živel in deloval naš rojak Anton Babič, so nas obiskali in se z nami veselili in peli na lepi slovesnosti.

To leto je bilo lepo in osrečujoče po dogodkih. Zelo lep dogodek je bila tudi srebrna maša ljutomerskega župnika Izidorja. Zares lepo je,

iz starega nastaja novo

če smo farani kakor ena družina. Prav to pa se je ob tej slovesnosti zelo čutilo. Skoraj si ne bi mogel misliti, da lahko farani naredijo tako veselje svojemu duhovniku.

Tudi naše učilnice nismo pozabili. Stari škedenj ima vedno manj podobo škednja, kajti vedno bolj postaja MOJ DOM, kjer gradimo naše nove učilnice. Letos smo kljub draginji veliko naredili. Obnovili ostrešje, uredili električno napeljavo, prebelili stene in položili parket. Veliko dobrote je vtakano v ta dom. Bog blagoslovi naše delo in življenje.

MARKOVCI — Na prvi petek 4. marca 1988 v večernih urah je vsa župnija s težkim srcem sprejela žalostno vest, da je nehalo biti srce župnika Lajčija. Za njegov dušnopastirski lik je značilno predvsem tro-

Župnik Ludvik Varga na mrtvaškem odru

je: izredna požrtvovalnost pri katehezi otrok, neumorno oznanjevanje božje besede in ljubezen do sobratov duhovnikov. Lepo obnovljena markovska župnijska cerkev v zeleni dolini ob Krki, prenovljeno župnišče in veroučna učilnica so vidni spomeniki njegovega dela. Še lepši spomenik pa je v dušah njegovih vernikov — ali bi vsaj moral biti. Zadnje leto je začel bolehati. Po srčnem napadu se je v četrtek, 3. marca, zatekel v soboško bolnišnico, kjer je naslednji dan nenadoma ugasnil. Pogreb je vodil škof Smej v ponedeljek 7. marca 1988 v Markovcih. Tam je bila ob 14. uri sv. maša. Somaševalo je nad 30 duhovnikov. V govoru

se mu je g. škof zahvalil za dolgoletno požrtvovalno pastirsko delo. S solzami v očeh je številna množica vernikov poslušala poslovilne besede predstavnikov ministrantov, članice župnijskega sveta, sosednjega žup-

K večnemu počitku na soboškem pokopališču

nika Camplina in Vilija Hribernika. Naša župnija se je zavila v žalost in pričakovanje, kdaj bomo zopet dobili tako dobrega dušnega pastirja. Medtem bo našo župnijo vodil dolenski župnik Vili Hribernik.

MARTJANCI — Leto 1987 je martjansko župnijo osrečevalo več lepih, pomembnih in redkih slovesnosti.

14. junija smo praznovali 100-letnico kapelice sv. Trojice v Tešanovcih. Za ta jubilej je kapela dobila »novo obleko« od znotraj in od zunaj. Lepo obnovljena je z nasmehom sprejela veliko ljudi, ki so se ta dan zbrali k slovesnosti. Slovesnost je vodil Franc Režonja, župnik v Soboti in prodekan. Ob njem so bili: domači župnik Alojz Antolin, sosed iz Bogojine Stanko Zver ter martjanski in bakovski diakon. Slovesnosti sta se udeležila tudi dva evangeličanska duhovnika: Gustav Škalič in Geza Erniša, ki sta slovesnost popestrila s svojimi govori. Svoj delež k lepoti bogoslužja in celotni slovesnosti so prispevali pevski zbor iz Martjanec, evangeličanski pevski zbor iz Tešanovec ter godba na pihala iz Murske Sobote.

Slovesnost je potekala lepo, saj so organizatorji bili zavzeti in dobri možje. Obnovitvena dela so opravili domačini iz Tešanovca: Branko Henzlin, Franc Vogrinec in Štefan Zelko.

Na tem mestu še enkrat Bog povrni vsem, ki so pripomogli, da je kapelica lepo obnovljena in vsem, ki so pripravili lepo slovesnost ob njeni 100-letnici.

Kapela Sv. Trojice v Tešanovcih

Teden dni po tem lepem dogodku v Tešanovcih, je bila na vrsti druga slovesnost. V župnijo je prišel škof ordinarij Franc Kramberger in položil svojo roko na glavo 126-tim mladim kristjanom ter nad njimi izgovarjal besede SPREJMI POTRDITEV — DAR SVETEGA DUHA. Bog daj, da bi vsi birmanci rasli iz korenin vere in se dali voditi Svetemu Duhu.

12. julija je bila na nogah vsa župnija. Vzvalovila pa je tudi njena bližnja in daljna okolica. Ta dan je v Martjancih zadonela pesem Novomašnik bod pozdravljen. Čez tisoč parov oči je hotelo videti novomašnika, kristjana, ki je prekinil 70-letno pavzo od zadnje nove maše.

Vreme je bilo slovesnosti nove maše naklonjeno, zato je bila maša na prostem, ob cerkvi. Slovesnost je povečalo ubrano petje domačega pevskega zbora.

Nova maša v Martjancih

Upamo, da se bo v naši župniji še kdo odzval božjemu klicu HODI ZA MENOJ in da do naslednje nove maše ne bo treba čakati naslednjih 70 let.

Novomašnik Jože Pasičnjek s svojimi starši in množico

V pastoralnem letu 1987—88 ni bilo posebnih slovesnosti. Malo za-
tišja po vsem, kar je bilo lansko leto tudi prav pride.

Župnija je pripravljala obnovitvena dela na zvoniku in cerkveni
strehi. V ta namen je bil nabavljen potreben material tako, kot so do-
tekala finančna sredstva.

Ker je Lojze Antolin bil razrešen župnije Martjanci, jo je slaba dva
meseca soupravljal župnik v Soboti Franc Režonja. Pri tem sta mu prid-
no pomagala kaplana Jože Vinkovič in Jože Pašičnjek. Konec julija so
prevzeli dušnopastirsko delo v župniji redovniki kapucini.

MURSKA SOBOTA — Župnijska cerkev sv. Nikolaja je srce župnije.
Nedeljske, praznične in delavniške maše nas bogatijo, povezujejo s Kri-
stusom in med seboj. V njej imamo tudi razna srečanja. Na misijonsko
nedeljo je bilo spet srečanje bolnikov in ostarelih za sobosko dekanijo,
ki ga je vodil dekan Martin Poredoš iz Bakovec. Za Miklošovo prošče-
nje je bil naš gost soboški rojak Viktor Vratarič, župnik v Kostrivnici.
Za teden molitvene osmine za edinost kristjanov smo bili v evangeličan-
ski cerkvi. Ob koncu osmine smo imeli v naši cerkvi božični koncert
Slovenskega okteta s spremljavo na orglah prof. Huberta Berganta. Od-
meven je bil tudi nastop opernih pevcev iz Ljubljane. Naši gostje so bili
tudi mladi pevci iz župnije Videm ob Ščavnici.

Tudi učilnice župnijskega doma so začasni dom naših mladih in
tudi odraslih. Poleg rednega osnovnošolskega in mladinskega verouka,
je tukaj tudi teološko katehetski tečaj, v postnem času tečaj za laike in
predzakonski tečaj za mlade iz Pomurja. Imeli smo tudi duhovno sre-

Obnovljena pokopališka kapela v
Soboti

čanje za sodelavce bratstva in prijateljstva, bolnikov in invalidov. Ob koncu šolskega leta so se nam predstavili slovenski izseljenski otroci iz Ingolstadta iz ZR Nemčije z igrico Svetlane Makarovič: Sovica Oka. Urejamo tudi dekanjsko knjižnico in upamo, da bo v kratkem predana svojemu namenu.

Pred lanskim praznikom Vseh svetih, smo na soboški božji njivi končali z deli pri obnovi pokopališke kapele. Ob njej smo v vrsti duhovniških grobov 7. marca pokopali nenadno umrlega markovskega župnika Ludvika Varga, nekdanjega soboškega kaplana. Naj počiva v miru!

V jeseni smo poromali v Marijino svetišče v Molve, meseca junija pa v Krko ob priliki papeževskega obiska v Avstriji.

Upokojeni župnik Ernest Veleberi se je konec septembra preselil v duhovniški dom v Maribor. Zaradi bolezni je odšel v zaslužni pokoj naš zvonar Štefan Domjan. Pišta, kakor smo ga klicali, je 24 let vestno in natančno opravljal svojo službo in služil šestim soboškim župnikom.

Zvonar Pišta

Po štirih letih kaplanske službe, se je poslovil od nas kaplan Jože Vinkovič in je 1. avgusta postal župnik na Pertoči. Želimo mu obilo božjega blagoslova.

ODRANCI — Razveseljav dogodek v preteklem letu je prirastek obiska nedeljske maše, ko smo po večletnem padanju zopet narasli na 66 odst. nedeljnikov. Padlo pa je število krstov in se je izenačilo s pogrebi, tako da nimamo nobenega prirastka v tem letu, kar se je zgodilo prvič po zadnji vojni.

Z dvema avtobusoma smo se udeležili papeževskega obiska v Krki na Koroškem. Na tihem smo računali, da bomo kot skoraj najbolj oddaljeni gostje imeli pri parkiranju prednost, pa smo bili glede tega nekoliko razočarani, pa samo glede tega, kajti vse ostalo je bilo odlično. Naša mladina se je v velikem številu udeležila mladinskega srečanja v Stični. Otroški cerkveni zbor si je skupaj z beltinskim ogledal zahodni del Go-

ričkega. Mešani zbor pa je sodeloval pri skupnem nastopu cerkvenih pevskih zborov lendavske dekanije v Turnišču ob zaključku Marijinega leta.

Prvoobhajanci v Odrancih 1988

Naši najmlajši so imeli Miklavževu prireditev, pri kateri so na svoj otroški način lepo sodelovali, mladina pa je skupaj z otroškim zborom pripravila božično prireditev pred polnočnico Begunka med begunci (mednarodno leto beguncev) ob koroški ljudski pesmi Lepa roža, Mati božja, Marija sedem žalosti.

Člani ŽPS so imeli dekanijsko srečanje v Lendavi 27. 9. 87 in v V. Polani 5. 6. 1988. Veliko naših bolnikov se udeleži svojega srečanja v Turnišču.

Naša župnija se pripravlja na misijon, ki bo januarja 1989. V prejšnjem januarju smo se začeli nanj pripravljati s tridnevnicco, ki jo je imel p. Janez Sraka DJ iz Ljubljane, sredi poletja smo dobili listke s posebno molitvijo, da bi se v družinah in posamično čim lepše na misijon pripravili.

V preteklem letu smo dokončali prizidek pri župnišču in imamo sedaj dve učilnici za verouk. Zidarska dela je vodil domači zidarski moj-

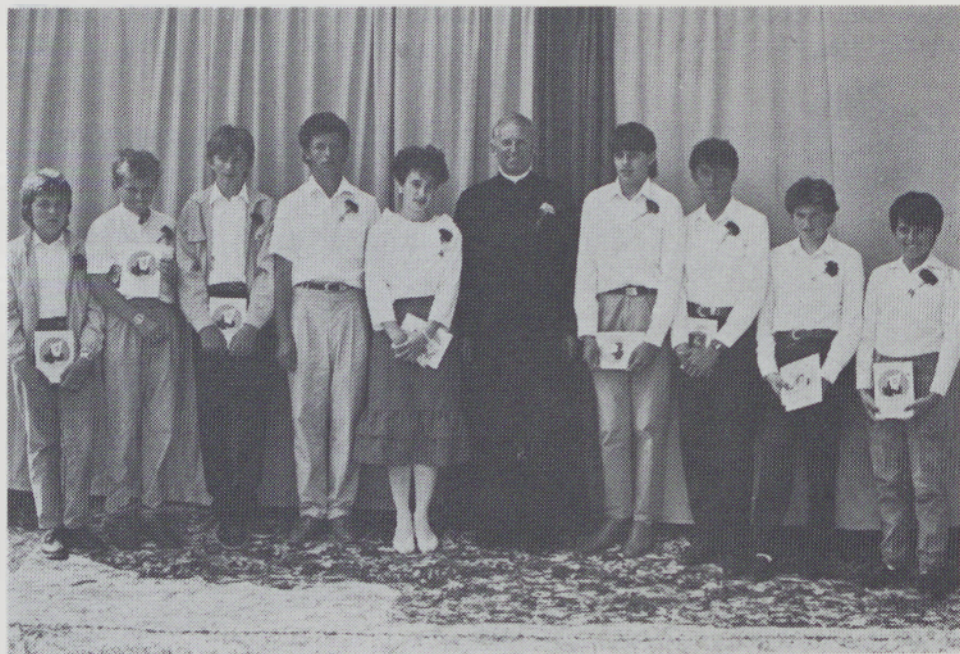

Prizidek odranskega župnišča

ster Martin Kociper. Verniki so opravili pri prizidku 584 prostovoljnih dni dela. Stavba je stala nekaj nad 1.500 starih milijonov. Vsem vernikom, delavcem in mojstrom tudi s tega mesta: Bog povrni!

PEČAROVCI — Za našo župnijo je bil zelo vesel dogodek, ko smo dobili asfalt skozi vas Pečarovci. Tako imamo sedaj preko Šalamenec asfaltno povezavo z M. Soboto. Imamo pa še veliko željo, da bi nas v čim krajšem času asfaltna cesta povezovala tudi preko vasi Moščanci. Le tako bi bili naši krajani — verniki še bolj povezani z našim skupnim domom — cerkvijo. Zadovoljni smo tudi, da smo pri vhodu v cerkev dozidali vežo. S tem smo pridobili več prostora in se obenem zavarovali pred vdorom mraza v cerkev, ker še nimamo ogrevanja. Obenem smo asfaltirali dohod k cerkvi in na župnijsko dvorišče. Torej lepa pridobitev in dovolj izdatkov za našo malo župnijo.

Nekaj naših vernikov je poromalo v Krko na Emينو proslavo in srečanje s papežem. V Marijinem letu smo še posebej poglobljali svojo ljubezen do naše skupne nebeške matere Marije, zlasti pa smo jo slovesno proslavili ob njenih praznikih. Pričujoča slika predstavlja devet

Izpoved vere v Pečarovcih

osmošolcev, ki so ob zaključku izpovedali vero in obljubili zvestobo Bogu in Cerkvi. To je tudi odgovornost pred vestjo in župnijskim občestvom. Bog daj, da bi res vsi ostali zvesti svoji obljubi, le tako bomo lahko v prihodnje uresničili še mnogo pastoralnih načrtov v naši župniji.

PERTOČA — Župnijo sv. Helene na Pertoči je skoraj 47 let vodil župnik Štefan Tratnjek. Svoje pastirsko delo je začel v težkih medvojnih časih, nadaljeval v povojnem obdobju zbežanosti in vse do leta 1988 z vso duhovniško ljubeznijo vztrajal med verniki pertoške župnije. Rad je imel svoje preprosto in verno ljudstvo. Z izjemno vztrajnostjo in globino besede mu je razlagal skrivnost Boga in božje besede. Vsa leta si je vestno pripravljaj in zapisoval ne le govore, ampak celo vsako pripombo ali uvod v posamezne dele maše in drugih obredov. Nič ni prepustil naključju.

Molitev, skromnost, preprostost in premišljena beseda so bili odraz njegove vere. Njegov zgled!

Poleg duhovnega dela ni zanemarjal materialnega dela. Cerkev je bila povečana v časih, ko je bilo zelo težko dobiti dovoljenje za gradnjo ali povečavo cerkva. Uspelo mu je. Potem je bilo na vrsti župnišče. Tudi tu je iz stare zgradbe (nekdanje šole) zraslo lepo stanovanje za duhovnika.

Župnikovo slovo 31. julija 1988

Pred dvema letoma je slovesno daroval zlato mašo. Potem pa so njegove moči začele pešati. Od februarja naprej mu je prihajal ob nedeljah v pomoč soboški kaplan Joško Vinkovič.

Toda neutrudni župnik je še vedno delal, skrbel za duhovno življenje in gradbena dela. Toča je prejšnje leto poškodovala barvna okna, vitraže. Spomladi so bila montirana zaščitna stekla na zunanji strani oken.

Junija je župnik Tratnjek dočakal že 46. podelitev prvega obhajila.

Že pozimi se je župnik odločil in dogovoril na škofiji, da se bo poleti preselil v dom za upokojene duhovnike v Mariboru.

31. julija je prišel dan slovesa. Po skoraj 47 letih neutrudnega dela je bila izrečena beseda zahvale. Toda beseda je pač nebogljenja. Priklicala je vsem solze na oči. Slovo od duhovnega očeta župnije.

1. avgusta je skrb za župnijo prevzel novi župnik, Joško Vinkovič.

Čez mesec dni pa je sledilo še eno slovo. Katehistinja Marija Sraka je končala svoje enajstletno duhovno delo v župniji. Bila je župniku desna roka pri oblikovanju bogoslužja v cerkvi in verska vzgojiteljica večine pertoških otrok in mladine. Zadnjih nekaj let pa tudi gospodinja na župnišču. Ob vsem tem pa je poučevala verouk v M. Soboti in na druge načine sodelovala v življenju Cerkve. Posebno zahvalo so ji iz-

Prvo obhajilo 1988 na Pertoči — župnik Tratnjek, katehstinja Marija in nov župnik Vinkovič

rekli mladi, saj jim je bila kot duhovna mati in vodnica skozi viharje mladega življenja. Starši pa so se zavedali, da je uspešna vzgojiteljica njihovih otrok, njihova pomočnica pri vzgoji.

Tudi njeno uspešno delo bo župnija še dolgo čutila.

PETROVCI — NEDELA — V nedeljo 20. septembra 1987 ob 15. uri je bilo pri Nedeli srečanje članov ŽS. Bilo je krasno sončno vreme in tudi zato je srečanje lepo uspelo. -- V nedeljo 25. oktobra 1987 ob 14. uri je bila blagoslovitev prenovljenega vaškega križa v Martinju pri hišni številki 12, navzočih 75 vernikov pri maši ob križu.

Na novi svetek 27. oktobra 1987 je pri Nedeli maševal in pridigal Martinec Lojze Kozar ml. lendavski kaplan.

V nedeljo 6. decembra 1987 pri maši ob 10.30 pri Nedeli je obiskal in vzpodbujal naše šolarje »Miklavž«.

Božična polnočnica pri Nedeli 1987 je imela kar 65 navzočih, izredno število v primerjavi s prejšnjimi leti.

Tudi našo župnijo je zelo prizadela nenadna smrt markovskega župnika Ludvika Varge na prvi petek 4. marca 1988.

Na veliko soboto 2. aprila 1988 je bila gasilska veselica v Šulincih. Za dolgoletno prizadevanje pri ohranjanju števila naročnikov Mavrice je njeno uredništvo naši župniji podelilo pohvalno diplomu na Ptujski gori 2. maja 1988 ob 10. uri.

Slovesnost trojiške nedelje 29. maja je vodil sedanji pertočki župnik Jože Vinkovič.

V sredo 8. junija so duhovniki lendavske dekanije somaševali v naši romarski cerkvi sv. Ane v Boreči. O zgodovini te cerkve in o svojih spominih na novo mašo pri tej cerkvi leta 1936 je prisrčno govoril naš slavní Martinec mgr. Lojze Kozar.

Prvo obhajilo pri Nedeli 1988

V nedeljo 19. junija se je naša župnijska cerkev razveselila kar 7 prvoobhajancev; po maši so imeli skupni zajtrk v župnišču. Tudi naš župnik se je udeležil srečanja s papežem v soboto 25. junija pri sv. Emi v Krki v Avstriji.

Na Anino nedeljo 24. julija v Boreči je po maši bil blagoslov za vsa vozila, udeležba izredno velika.

Naš župnik je somaševal pri zlati maši p. Boleslava Polanskega v Polani v nedeljo 7. avgusta. Ta odlični p. kapucin je obiskoval našega župnika, ki je bil zaprt v vojaški ječi v Budimpešti.

Na proščenju v kapeli v Martinju v nedeljo 21. avgusta je župnikov sošolec Janko Škraban v pretresljivem govoru vzpodbujal, naj radi molimo rožni venec in zaupamo v Marijino brezmadežno srce.

RADENCI — Nova cerkev sv. Cirila in Metoda privablja domače in tuje goste. Vsak dan prihajajo obiskovalci ne le iz pobožnosti, ampak tudi iz radovednosti. V preteklem letu, zlasti ob sobotah, je prišlo več avtobusov. Zgodilo se je v soboto v avgustu, da se je zvrstilo kar 18 avtobusov.

Ker je nova cerkev prostorna, je nedeljski obisk veliko večji, kot je bil prej v kapeli v zdraviliškem parku. 20 let smo se stiskali v kapeli zlasti ob praznikih.

Tekmovanje »jasličarjev«

V začetku adventa nas je obiskal »Miklavž« v spremstvu »angelčkov« v cerkvi nabito polni otrok. K božični devetdnevni je prihajalo do 200 otrok. Tekmovali so v pripravljanju jasiic. Svoje jasiice so dali na razstavo v cerkev. Najlepše in najbolj originalne je na praznik sv. treh kraljev posebna žirija ocenila in tudi nagradila.

Umivanje nog »apostolom« na vel. četrtek

Na novo leto je pevski zbor pod vodstvom organista Rudija Lileka pripravil koncert božičnih in Marijinih pesmi. Koncertu niso prisostvovali samo domačini, ampak tudi več gostov iz Nemčije in Avstrije, ki so bili takrat v zdravilišču.

Z veseljem je farno občestvo pričakovalo velikonočne praznike, ker jih je lahko dostojno obhajalo v novi cerkvi. Cvetna nedelja s procesijo, pri kateri so otroci nosili zelenje in prepevali, je bila najlepši uvod v veliki teden. Za veliki četrtek so se okoli oltarja zbrali najstarejši možje »12 apostolov«, ki jim je župnik umil noge. Na velikonočno jutro je bila prvič procesija. Zahvalna pesem je bila izraz hvaležnosti za naše odrešenje in za novo svetišče.

Lep uvod v Marijin mesec maj, je bila glasbena mladinska maša »Tisočeri zvonov«. Ta »sončna pesem« se je nadaljevala ves maj pri šmarnicah ob udeležbi mnogih otrok.

Zaključek veroučnega leta smo doživljali z »don Boskom na dvorišču«. Ljubljancani so postavili sredi sadovnjaka velik šotor. Zbralo se je okoli 300 otrok. Ob 100 letnici don Boskove smrti so se mladi navduševali za resnične vrednote. Ves dan so se vrstile igre, petje in videokase te iz don Boskovega življenja. Višek je bila maša, na katero so se otroci pripravljali po skupinah.

Blagoslovitev Marijine podobe ob prvi obletnici posv. cerkve

Za prvo obletnico posvečenja cerkve na Ciril-Metodovo nedeljo je prišel novi salezijanski inšpektor Stanko Hočevnar. Ob veliki udeležbi domačih in tujih vernikov je odkril v cerkveni veži spominsko ploščo z glavnimi podatki nove cerkve in blagoslovil reliefno podobo Marije Po-

močnice-Zdravja bolnikov. Marijina podoba, ki pomeni novo umetniško pridobitev, je delo slikarja in kiparja Cirila Jeriča, doma iz Melinca. Marijina podoba je barvni relief božje Matere z Jezusom v naročju, ki se z desnico tesno oklepa Marije, z levico pa kaže na tabernakelj — evharistijo.

SV. JURIJ V PREKMURJU — Zaključek veroučnega leta 1987/88 združen s slovesom osmošolcev in z izpovedjo vere je bilo 19. junija pri rani maši. Uvod v mašo je imela Gabrijela Rogan in zaključek z zahvalo župniku — katehetu. Berila in prošnjo so imeli osmošolci. Po maši so imeli v veroučni sobi prigrizek z obujanjem spominov na veroučne ure. Prejeli so knjižico Sv. Pismo moj vsak dan. Ob koncu so se slikali.

Izpoved vere pri Sv. Juriju v Prekmurju

Romanja v Krko se je udeležilo 51 ljudi, za cel avtobus. Vodil jih je p. Bernard Jauk iz Ptuja. Vrnili so se zelo zadovoljni, da so tako blizu videli sv. očeta in množico vernikov iz vseh krajev.

V podružnični cerkvi Marije Snežne v Fikšincih je bila napeljana električna. Za prošenje 7. avgusta je prvič zasvetila. Blagoslov pa bo 18. septembra.

SV. JURIJ OB ŠČAVNICI — Dne 7. maja je dočakala svoj zlati jubilej redovniškega življenja sestra Ambrosina Hodnik iz kongregacije usmiljenih sester sv. Križa. V samostan je stopila skupaj s svojo sestro, ki je dobila redovno ime Amata in je že pred leti umrla. Sestra Ambrosina je doma v Slaptincih in izhaja iz družine sedmih otrok. Službovala

S. Ambrosina Hodnik

je po raznih krajih province: v Brucku in Spittalu v Avstriji, zadnja leta pa v sanatoriju »Maria Hilf« v Celovcu. Sestra Ambrosina je zelo navezana na svojo domačo župnijo in rada prihaja domov. K njenemu jubileju najlepše čestitke vseh naših župljanov!

Podružnična cerkev Sv. Duha na Stari gori

Prepleskali smo stolp naše podružnične cerkve pri Svetem Duhu in obnovili odtočne cevi. Ta podružnična cerkev je ena izmed najlepših podružnic v škofiji. Včasih so romarji zelo radi prihajali sem in so se Sv. Duhu priporočali za dar modrosti. Tudi danes smo tega daru vsi potrebni, saj je znanja dovolj, modrosti pa povsod manjka.

Popravili in obnovili smo gospodarsko poslopje in ga prekrili.

Prvoobhajancev je bilo letos pri nas 25.

Doživeli smo lep obisk iz Zaira, obiskal nas je misijonar Jože Šömen, ki nam je v pridigi in nato ob diapozitivih predstavil svoje delo in razmere v tej daljni deželi.

TIŠINA — Na dan prošenja 8. septembra je pomagal in pridigal beltinski župnik Jožef Hozjan. Ob 30. letnici posvetitve soboške in lenčavske dekanije Brezmadežnemu srcu Marijinemu (1957—1987) smo obnovili posvetitev Mariji. Naš domačin — rojak Janoš Kühar iz Gradišča, biseromašnik — župnik na Gornjem Seniku na Madžarskem je umrl v nedeljo 6. 9. pred mašo v cerkvi 86 let star. Pogreba na Gor. Seniku se nisem mogel udeležiti, ker je umrl oče naše gospodinje Štefan Horvat v Črensovcih in je bil pogreb ob istem času kot na Seniku.

Srečanja v Stični 19. septembra se je udeležilo 29 naše mladine. Naši verniki so 9. in 10. oktobra z dvema avtobusoma obiskali Medjugorje. Bili so zelo navdušeni in zadovoljni nad zbrano molitvijo, ki so jo tam doživeli. Na dan celodnevnega češčenja 4. novembra je pomagal p. Maksimiljan Klanjšek. — Jožef Kuhar, brat dveh župnikov Štefana in Janeza, je umrl 19. decembra v Gradišču 93 let star. Od 6 bratov je umrl zadnji. Bil je zelo delaven, veren in načitan, še zadnje Stopinje 1988, ki so pisale o bratu Janošu, je prečital. Polnočnico v Gederovcih smo imeli ob pol osmih, v župnijski cerkvi pa ob pol enajstih. Ob 10. uri je bila božičnica Begunka med begunci. Prizor za božič v mednarodnem letu beguncev je napisal Lojze Kozar, odranski župnik. Tečaj o pri-

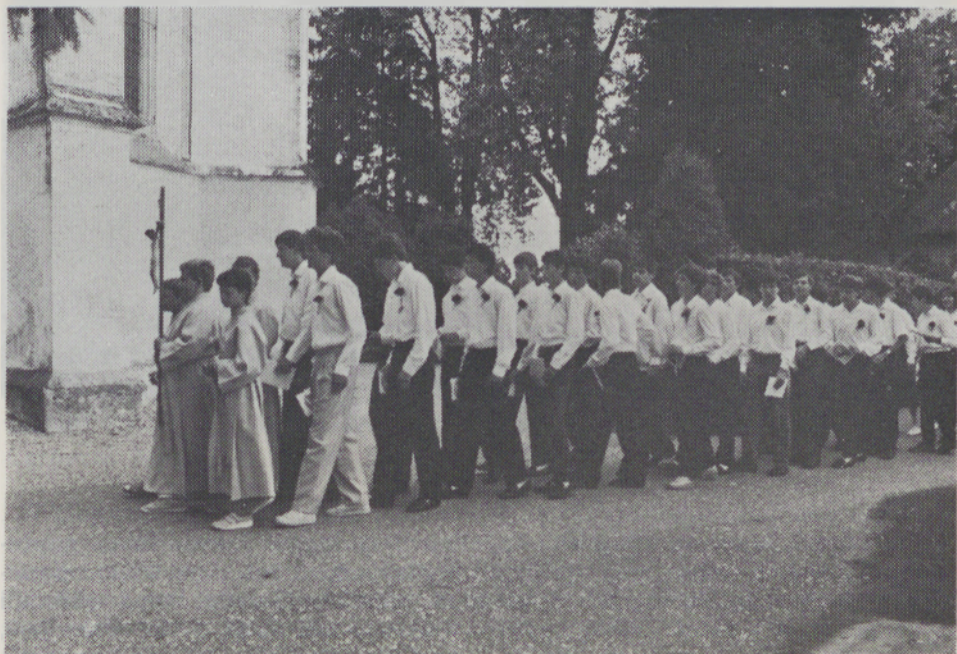
Sin duhovnik blagoslavlja zlatoporočenca

pravi na zakon imamo vsako leto. Letos smo ga imeli od 31. 1. dalje tri nedelje zaporedoma, vedno ob treh popoldne — dve predavanji do pete ure. Udeležilo se ga je 30 fantov in deklet.

Zlata poroka Alojza Giderja in Jožefe Klonfar je bila 6. 2. ob 10. uri. Mašo je opravil in obred ponovil sin Jožef Gider, župnik v Ločah pri Poljčanah. Ob tej priliki so otroci: Alojz, Marija in Jože, župnijski cerkvi darovali 3 lepe svečnike.

Trije bati za zvonove so bili specialno predelani — lažje tolčejo in zvonovi so glasnejši. Eden bat je bil predelan že 1986. leta. Na svečnico 2. februarja smo v svetišče postavili novi ambon (povišani bralni oder), šest sedežev za ministrante in 5 sedežev za starše in botre ob priliki krsta in poseben sedež za duhovnika. Vse je narejeno po načrtih ing. arhitekta Jožefa Kregarja iz Ljubljane. Izdelal jih je mizar Alojz Števanec iz Tropovec, tapicirala sta jih Alojz Maček starejši in mlajši iz Gradišča. Nov je tudi svečnik za velikonočno svečo po načrtu arhitekta Kregarja, naredil ga je Janez Žmuc, ing. iz Ljubljane. — Prvo postno nedeljo 21. 2. je bila predstavitev birmancev pomožnemu škofu dr. Smeju. Ob dveh je škof govoril staršem in botrom o vzgoji, opravil križev pot, nato so se birmanci s starši predstavili škofu z obljubami. (Tudi po birmi bom obiskoval verouk, hodil bom tudi k mladinskemu verouku, redno bom molil, tudi za duhovne poklice itd.)

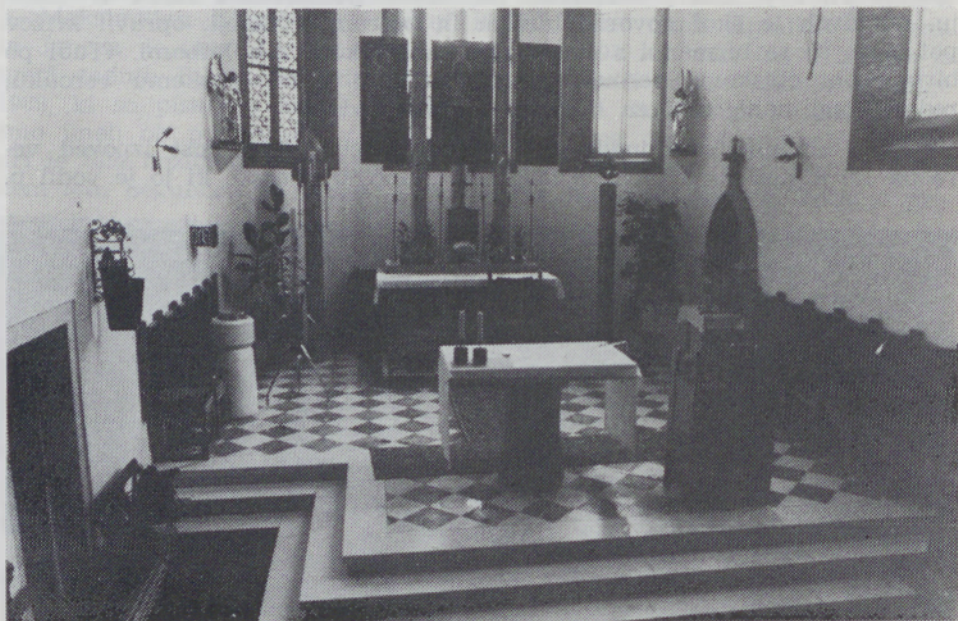
Prvo obhajilo smo imeli na trojiško nedeljo, slovesnost izpoved vere pa 19. junija. Pred birmo smo imeli duhovno obnovo, ki jo je vodil p.

Tišinski osmošolci na poti v cerkev

Alojz Markelj DJ. Sv. birma je bila 5. junija ob 10. uri. Birma je bila po maši. Vseh birmancev je bilo 157, nekaj tudi iz drugih župnij. — Sestra Akacija, Jožefa Seršen iz Tropovec je umrla 30. 5. v Đakovem 92 let stara. Dva pozlačena angela smo namestili v svetišču. Angela sta bila pred leti na starem gotskem oltarju. Obnovili so ju v škofijski delavnici v Mariboru. Tam so obnovili tudi oba stranska oltarja. Oltar Srca Marijinega in oltar Srca Jezusovega. Nova stranska in glavna cerkvena vrata po načrtu arhitekta Kregarja je naredil mizar Alojz Števanec.

Na romanje v Krko 25. junija ob papeževem obisku je iz župnije vozil en avtobus. — Na Ptujsko goro 2. julija je romala mladina s kolesi. Duhovna obnova za osmošolce je bila 15. julija. V soboto 16. in v nedeljo 17. pa za mladino. Enih in drugih se je udeležilo obnove 20. Vодil jo je p. Alojz Markelj. Razgovarjali so se, kako živeti, da bo življenje smiselno — srečno. Vsi so ob tej priliki opravili spoved in bili pri obhajilu.

Prenovljeno svetišče na Tišini

Vsi smo zadovoljni, da smo z obnovo cerkvene notranjščine napredovali. Veseli in radi bomo prihajali v Gospodovo hišo, ne samo ob nedeljah in praznikih, ampak tudi med tednom. Goreče bomo obhajali prve petke in častili Jezusovo srce. Naj se tudi naša srca obnavljajo, dokler se ne bodo pomirila na božjem Srcu. Radi bomo prišli tudi na prve sobote in častili Marijino srce.

TURNIŠČE -- Zgodovina je učiteljica življenja. Ta učiteljica nas uči, da so se vse prenove vere in življenja začele ob božji besedi, ob prebiranju in premišljevanju Svetega pisma. Zato smo novo pastoralno in katehetsko leto, ki je bilo leto birme, začeli za naših 150 birmancev, njihovih staršev in botrov z branjem in premišljevanjem Svetega pisma. Kako se je to dogajalo? Poleg rednega verouka, so se birmanci pod vodstvom voditeljev skupin zbirali vsak teden v trinajstih bibličnih krožkih. Voditelji so bili iz vrst staršev birmancev, članov Župnijskega sveta, Biblične družinske skupine in treh absolventk pastoralno katehetskega tečaja. Kaj je bil cilj teh srečanj? Zadali smo si nalogo prebrati prvi dve Mojzesovi knjigi in vse štiri evangelije. Ta cilj smo tudi dosegli. Ob več kot tristo vprašanjih so utrdili vsebino, mnogi prebrali te knjige SP v družini glasno, tako da je za marsikatero družino pomenilo to novo zbiranje pri mizi, ined seboj in z Bogom.

Omogočili smo birmancem duhovne vaje na različnih krajih. Dobra polovica se jih je tudi udeležila. Vse poglobljanje in pripravo smo sklenili z desetdnevno obnovo misijona, ki jo je vodil p. Lojze Markelj.

Cerkveni ključar J. Thalec pozdravlja škofa dr. Smeja

Gotovo nobena skupina birmancev doslej ni bila tako dobro seznanjena z vsebino Svetega pisma kot ta. Bogato srečanje birmancev s škofom birmovalcem dr. J. Smejem z birmanci, posebej pa še z voditelji skupin, ko je vsak voditelj pripovedoval in poročal o svojem delu, o doživetjih skozi trintrideset srečanj. Mnoge družine so skupaj prebrale Sveto pismo. Tri biblične skupine nadaljujejo z branjem in premišljevanjem Svetega pisma.

Ministranti, ki se tedensko zbirajo na svojih srečanjih, so pripravili lepo božičnico.

Mladinska srečanja smo začeli z romanjem mladih v Stično. Bili smo tudi »romarska Cerkev. Romanje na Brezje na srečanje bolnikov, romanje v Krko 155 romarjev, romanje k Trojici, na Svete Višarje in v Medjugorje. Pa tudi sami smo radi sprejemali romarje. Višek romarskih srečanj je vsako leto na praznik Marijinega Vnebovzetja. Na ta praznovanja smo se pripravljali s tridnevnicco, ki sta jo vodila p. Štefan Balazic in Jože Kužnik, ravnatelj bogoslovja iz Maribora. Že na vigilijo samo smo se zbrali dekanijski duhovniki skupaj s škofom Smejem ob Marijinem oltarju za zaključek Marijinega leta. Pri tej slovesni maši so prepevali združeni zbori iz Beltinec, Črensovec, Odranec in Turnišča pod vodstvom Toneta Rožmariča župnika iz Dokležovja. Nadaljevalo se je bedenje, molitev, pesem pomešana tudi s čustvi solz, ganotja, zahvale, prošnje, veselja naši skupni Materi. Poleg drugih so vso noč prebedeli pri Mariji in sodelovali z molitvijo tudi skupina mladih, ki so poromali peš in vztrajali vso noč.

Da so romanja tako množična, da lahko toliko romarjev sprejme zakramente, gre zahvala dekanijskim duhovnikom, ki so radi v službi sprave in bogoslužje doma prilagajajo našim romarskim slovesnostim.

Se eno doživeto srečanje moram omeniti. To je srečanje bolnikov in starejših, ki je vedno množično, saj dekanijski duhovniki poskrbijo za vse mogoče prevoze, referent za bolnike, J. Škraban pa za lep program srečanja. Vsi bolniki so deležni prejema zakramentov sprave, evharistije in maziljenja.

Blagoslovitev povečane kapele v Gomilicah

Tudi molitveno srečanje in romanje rož rožnega venca ter članov župnijskih pastoralnih svetov postaja tradicionalno.

Glavna materialna skrb je bila v preteklem letu posvečena prizidku in razširitvi kapele sv. Ane in sv. Jožefa v Gomilicah. Po načrtih arhitekta Šmidlehnerja in pod vodstvom cehmeštra Jožeta Tkalca so verniki Gomilic zgradili lepo svetišče. Pridobili so okrog 50 m² novega bogoslužnega prostora in temeljito obnovili stari del. Žrtvovali so 18 milijonov novih din in nekaj sto delovnih dni. Vse te žrtve in delo je blagoslovil škof dr. Jože Smej v nedeljo 31. julija. Tudi kapela sv. Antona v Turnišču je obogatena za nov marmornati tlak in nova vrata. Skrb za to je imel turniški cehmester Jože Ščap.

Zlatoporočenci — v ospredju biserni par Zver

Na obe cerkvi, staro in novo nameščamo novo strelovodno napeljava.

Še nekaj lepih srečanj naj omenim. 220 predšolskih otrok je razveselil Miklavž. 65 fantov in deklet je obiskovalo tečaj priprave na zakon. Biserni par, pet zlatih in več drugih jubilarntov se je skupaj zahvalilo Bogu za zvestobo v zakonu. 60 prvoobhajancev se je prvič srečalo z Jezusom v evharistiji. Zvestobo Kristusu je ob koncu osemletnega verouka obljubilo 62 osmošolcev. Obisk misijonarja p. Janeza Mujdrice bo gotovo poživil misijonsko zavest med nami.

VELIKA POLANA — V ZNAMENJU MARIJINEGA LETA, PETDESETLETNICE USTANOVITVE ŽUPNIJE IN PRVE ZLATE MAŠE. V septembru 1987 smo v župniji izvedli volitve novega župnijskega sveta. 1/3 je novih članov. — Martin Laki iz Velike Polane 37, je prejel za 40-letno sodelovanje v CUS in ŽPS od škofije posebno priznanje in zahvalo.

13. septembra 1987 smo se s polnim avtobusom udeležili lepe slovesnosti 250- obletnice rojstva Mikloša Kuzmiča v Dolnjih Slavečih. Na slovesnosti sta aktivno sodelovala pevski zbor in Stanko Raščan, naš študent medicine, ki je prebral berilo v prevodu M. Kuzmiča. Ko smo se vračali, smo se ustavili v cerkvi pri Gradu, kjer je bil Kuzmič krščen.

Polanski duhovniki 1954. Od leve proti desni stojijo: p. Boleslav Polanski, kap; p. Gilbert Gjerkeš, frančiškan; p. Donat Kranjec, kap.; sedijo: Ignac Lebar, salez., Anton Holzedl, polanski župnik in Jože Hozjan, novomašnik

Na novo leto 1988 popoldne pri večernicah je bil sprejem mladine v fantovsko in dekleško Marijino družbo. Vstopilo je 14 fantov in 14 deklet.

V nedeljo 31. januarja sta bili pri sv. maši ob 10. uri dve biserni poroki. Biseroporočenci so bili: Matija Kelenc in Ana r. Gerič iz Male Polane št. 47 in Štefan Gerič in Ana r. Špilak iz Male Polane št. 48. Torej sosedje. Naslednjo nedeljo pa smo imeli zlato poroko, tudi iz Male Polane: Jožef Magdič in Ana r. Kovač iz Male Polane št. 122. Vsi jubilanti so še pri dokaj dobrem zdravju in dobri verniki.

Zima je bila bolj mila, zato smo se lahko lepo pripravili na veliko noč, ki smo jo lepo obhajali, posebno lepa in številna je bila vstajenjska procesija.

Kmalu po veliki noči, v torek 6. aprila je prišla iz Čakovca žalostna vest, da je tam umrla naša rojakinja s. Alfonza Gomboši.

Bela nedelja je za polansko župnijo postala črna. Saj se je v soboto zvečer ponesrečil na cesti med Žižki in Polano komaj 18 letni fant Štefan Vori iz V. Polane, po domače Rosov Stevek. Bil je dober in veren fant, dolgoleten ministrant, edini sin. Njegov pogreb je bil veličasten, ob udeležbi velike množice posebno mladih, ki so s svojim sodelovanjem pokazali vse spoštovanje svojemu vrstniku Števeku.

Števek Vori

Za nedeljo Dobrega Pastirja sta prišla k nam na pastoralni vikend dva naša mariborska bogoslovca in sicer: Janez Görgner, bogoslovec 5. letnika, doma iz župnije Sv. Lenart v Slovenskih goricah in Lojze Furman, bogoslovec 1. letnika, doma iz župnije Slovenske Konjice. Oba sta zelo lepo predstavila življenje v bogoslovju, študij na teološki fakulteti in sodelovala pri verouku, bogoslužju in drugih srečanjih. Želeli bi še več takšnih obiskov.

Prvo sv. obhajilo smo imeli v nedeljo 15. maja. Prvoobhajancev smo imeli samo 15.

5. junija je bil pri nas študijski dan članov župnijskih svetov len-davske dekanije. Vreme ni bilo naklonjeno, pa se je kljub temu zbralo preko 120. Prav nam je prišel prizidek, ki smo ga letos spravili v uporabno stanje, tako da ima sedaj župnija lepo župnijsko dvorano, v kateri je mesto za najmanj sto ljudi, manjšo učilnico in sanitarije, vse pod eno streho. Stavba je povezana s cerkvijo. V juniju smo še asfaltirali pot od parkirišča do vhoda v prizidek.

V soboto 25. junija 1988 se je 55 vernikov skupaj s svojim župnikom udeležilo nepozabnega srečanja s papežem Janezom Pavlom II. v Krki na Koroškem.

Zelo lepo je bilo letos na proščenju v Mali Polani v nedeljo, dne 17. julija. Velika množica ljudi, posebno tudi mladih iz drugih župnij se je zbralo ob Škapulirski Materi božji, ki tukaj že ima več kot 70 let svoje majhno a prijetno svetišče. Slovesnost je vodil Martin Horvat, izseljenski duhovnik v Berlinu, rojak iz sosednje Hotize.

Župnijsko romanje smo imeli v soboto 30. julija. Nabralo se nas je kar za dva avtobusa. Romarsko sv. mašo smo imeli v Puščavi. Litanije pa na Ptujski gori. Ustavili smo se še pri Lovrencu na Pohorju in v Kidričevem. Povsod smo bili lepo sprejeti.

Župnijski sklep Marijinega leta smo imeli na Velko mešo popoldne ob 6. uri pri Marijini kapeli v Mali Polani ob veliki udeležbi župljanov s posvetitvijo -- naj nas Marija še naprej vodi po pravi poti, posebno še mladi rod, da bo ostal zvest Bogu, Cerkvi, sebi in slovenskemu narodu...

VERŽEJ — Dva glavna dogodka sta v Veržeju zaznamovala leto 1988: smrt bivšega župnika Jožefa Pušnika in sprememba v vodstvu župnije.

Jože Pušnik je preživel v Veržeju 25 let. Rodil se je v Spodnjem Grušovju 16. marca 1906. Oče Vinko in mati Marija rojena Pavlič, oba globoko verna, sta ga dala krstiti na praznik sv. Jožefa v domači župnijski cerkvi na Prihovi. Družina je bila povezana s salezijanci, zato so mladega Jožefa usmerili k salezijancem in je v Veržeju in na Radni doštudiral gimnazijo. Pogumno se je odzval Jezusovemu klicu in se mu je posvetil v salezijanski družbi z zaobljubami 10. 8. 1924. Študij bogoslovja je končal na Rakovniku in 2. 7. 1933 je bil povečen v mašnika v Ljubljanski stolnici.

Jože Pušnik

Nastopil je službo vzgojitelja v salezijanskem semenišču na Radni, kjer ga je vojna zalotila kot ravnatelja. Prisiljen od okupatorja se je s semeniščniki preselil na Lisičje, leta 1943 pa je prevzel vodstvo bogoslovcev na Rakovniku.

Po vojni se je preusmeril na župnijsko pastoralo. Kot župnijskega upravitelja v Boštanju so ga 1949. leta obsodili in zaprli. Po nedolžnem je štiri dolga leta prebil v zaporu, največ v samici in na prisilnem delu. To pa ni zlomilo njegove vere. Še vesel je bil, da je lahko nosil križ s Kristusom. Ni zasovražil nikogar. Molil je za tiste, ki so ga krivično obsodili, zasramovali in oropali svobode.

Po vrnitvi iz zapore je nekaj časa deloval na Reki in Trebelnem, v Mokronogu in Trzišču. Ta čas je bil tudi ravnatelj salezijanske skupnosti na Dolenjskem.

Leta 1963 je dospel v Veržej, kot duhovni pomočnik in pozneje 11 let župni upravitelj. Bolehen se je 1976. leta odpovedal tej odgovornosti, vendar je ostal v Veržeju kot duhovni pomočnik vse do svoje smrti, ki je nastopila v prvih jutranjih urah 17. 5. 1988.

Z novim župnikom je živel v vzornem razumevanju in v pravi brat-ski ljubezni. Sodeloval je po svojih močeh, veliko pa trpel in molil. Rad je obiskoval bolnike in jih tolažil. Obvezno je tudi vsak dan stopil na božjo njivo in skrbel za grobove pokojnih sobratov. Krajevni skupnosti je svetoval, kako naj bi urejali pokopališče. Še sam je večkrat prijel za škarje in obrezoval živo mejo.

Pred letom dni se mu je zdravje začelo vidno slabšati. Ni se ustrašil, le še bolj vneto se je pripravljaj na srečanje z Bogom. V začetku tega leta je rad ponavljal: To je Marijino leto in stoletnica Don Boskove smrti, to bo tudi leto moje smrti. Zdravnik ga je dober teden pred smrtjo hotel potolažiti, pa mu je odgovoril: »Jaz dobro vem, kaj imam. Kmalu bom umrl. Tudi vi zdravniki ne morete delati čudežev.« Pozneje je zdravnik ganjen komentiral: »Pa še prav je imel: saj res ne moremo delati čudežev...«

Zadnjič je bil v cerkvi 1. maja. Do 11. maja je še maševal v sobi zadnje dni z veliko težavo. Vsakemu, ki ga je obiskal, je znal povedati kakšno vzpodbudno besedo. Čeprav je že težko govoril, se je tudi pogosto pošalil...

Rodna sestra, gospodinja in župnik so se zadnje dni vrstili ob njegovi postelji noč in dan. Brezmejno jim je bil hvaležen in je obžaloval, da jim povzroča težave in sitnosti.

Njegova smrt je povzročila v veržejski skupnosti splošno žalovanje, saj si je s svojo dobroto in značajnostjo pridobil spoštovanje in ljubezen vseh, ki so ga poznali.

Pogreb je bil zmagoslavje pravičnika. Pospremili so ga številni sorodniki, množica vernikov iz postojank, kjer je kdaj deloval, sobratje, prijatelji, okrog 70 duhovnikov, salezijski inšpektor in pom. škof Dr. Jože Smej, ki je vodil somaševanje, imel homilijo in pogrebno slovesnost. Govorniki: škof, preds. KS Veržej ter prijatelj mojster Marjan Mulec, so osvetlili osebnost pokojnika, vsak iz svojega zornega kota.

Inšpektor Anton Košir je takole zaključil svoj govor:

»Vsi, ki smo poznali Jožeta, ga imamo v spominu kot izredno zrelega, modrega, umirjenega, rahločutnega in dobrohotnega sobrata in duhovnika... Kot vzgojitelj in duhovnik je bil razumevajoč in potrpežljiv, predvsem pa »zglede«. Z Don Boskom se je zavedal, da je vzgoja zdeva srca in, da je Bog gospodar človeških src.. V veliki meri je obvladal Don Boskovo umetnost vzgajanja. Mladim je zaupal, si pridobil njihova srca in jim tako lahko pomagal v rasti na poti človeškega in krščanskega življenja... Te drže je razvil tudi v pastoralnem delu. Dobrohotno, spoštljivo in razumevajoče je spremljal vsakega župljana in se trudil, da bi bil res vsem vse. Dobra kateheza, pospeševanje sakramentalnega življenja, molitve, pa globoka, iskrena pobožnost do Marije, so bile vsa leta stalnice njegovega duhovniškega prizadevanja. Oznanjevanju pa je dodal zgled svojega življenja. Sam je postal Evangelij, ki so ga lahko brali in razumeli vsi, ki so se mu približali z odprtimi srcem...«

Bog daj Cerkvi na slovenskem in salezijski družbi še veliko takih duhovnikov.

Drugi dogodek je sprememba v vodstvu župnije. Dosedanji župnik, Martin Maroša je po 12 letih župnikovanja odgovornost preložil na mlajša ramena in se preselil, kot duhovni pomočnik, na Kapelo. Novi župnik je Janez Žabot iz Gibine pri Razkrižju.

Ganljivo slovo je bilo v Veržeju 14. 8., naslednji dan pa v Bunčanih in Banovcih. Vsem se je zahvalil za razumevanje in sodelovanje pri obnavljanju cerkve, župnišča in goric. Prosil jih je, naj novega župnika sprejmejo s poštovanjem in ljubeznijo ter mu svetujejo in pomagajo. Predstavnikom krajevne skupnosti se je zahvalil za zgledno razumevanje, spoštovanje in sodelovanje pri vseh načrtih in delih za napredek KS Verzej. Po njihovi iniciativi se že osem let vršijo skupna srečanja, navadno ob novem letu, na katerih predstavniki župnije in KS vzajemno in skupno načrtujejo za bodočnost. To je res vredno posnemanja. Izredno rahločutnost so dokazali tudi s tem, da so se prišli posloviti od župnika na njegovo novo mesto pri Kapeli.

Druge novice. Versko življenje smo v tem evharistično-Marijinem letu osredotočili na Evharistijo in Marijo. Božič, velikonočno tridnevje, telovo, Marijo Pomočnico, dan prvih obhajil, dvakratno srečanje pomurskih molivcev za duh, poklice, Don Boskov praznik ob stoletnici njegove smrti, smo letos posebno slovesno praznovali. Obisk in sodelovanje vernikov je bilo precej večje kot druga leta.

Za mlade smo imeli predzakonski tečaj. Obiskovalo ga je 51 mladih. Liturgijo so povzdignili cerkveni pevski zbor, moški oktet, mladinski

Veržejski prvoobhajanci 1988

mešani zbor in otroški zbor. Tudi ministranti so lepo sodelovali in se pridno udeleževali ministrantskih srečanj.

Romali smo na Ptujsko goro, na Svete gore in v Stično.

V Bunčanih so verniki, kot prejšnje leto v Banovcih, obnovili svojo lepo kapelo, v kateri pogosto mašujemo. Verženski mojster Marjan Mulec jim je s svojimi delavci uredil električno zvonjenje. Sodelovali so vsi vaščani. Obnovljeno kapelo je v pričujočnosti vaščanov blagoslovil župnik Martin Maroša.

Zdaj obnavljajo oba križa, ki ju bodo znova postavili na svoje nekdanje mesto pri vhodu v vas od veržejske strani. Naj dobri Bog blagoslovi vse vaščane, posebno pa kapelski odbor, za opravljeno delo.

Iz Ognjene zemlje nas je obiskal salez. misijonar Franc Petek, doma iz Hardeka pri Ormožu. Že dolga leta je v Punta Arenasu ravnatelj meteorološkega observatorija, ki so ga leta 1888 ustanovili salezijanski misijonarji. Za svoje delo je bil že odlikovan od čilenske vlade. Observatorij ima svetovni sloves, ker je najstarejši na tem delu sveta, južni tečaj pa menda zelo aktivno vpliva na vreme po vsej zemlji.

Spomnimo se še bratov in sester, ki so odšli v večnost.

V decembru 1987, Angela Vrabl, zelo pobožna krščanska žena, vedno pripravljena pomagati bližnjemu in Franc Sonaja.

Letos, Štefan Mertuk in Ciril Čagran, oba vzor dobrega moža in kristjana. Ivan Zelko in Franc Tušak, bivši železničar, zadeta od kapi. Franc Jaušovec, knet z vsem srcem, ki je navzlic visoki starosti skoraj do zadnjega dne obdeloval svoje njive s traktorjem. Umrli je takorekoč stoje. Rozalija Fras in Ivana Ropoša, dobri krščanski materi. Razen enega, so vsi prejeli sv. zakramente. Naj počivajo v božjem miru.

Kazalo

	Stran
Koledarski del	5
Jožef Smej — Stopinje 1989	19
Jože Smej — Premišljevalna molitev ob evangelijih	20
M. R. — Obhajali smo Marijino leto	26
Jože Smej — Vilku Novaku	28
Lojze Kozar — Vilku Novaku	28
Dr. Anton Trstenjak — Antropološka podoba prleških ljudi	30
Irena Šavel — Poselitev pokrajine ob Muri	33
France Stele — Umetnost v beltinski cerkvi	37
M. S. — Borba za našo osvoboditev 1919	39
B. B. — Stiki z Ljubljano pred 80 leti	45
Vilko Novak — Veliki glasnik »naše slovenščine«	47
V. N. — Prekmurski tisk na avstrijskem Štajerskem	51
G. S. — Slovenci na Madžarskem	52
Valter Dermota — Naši »najstniki«	56
Bg. — Knezoškof Jeglič v Prekmurju	58
Franc Tement — Pri rojakih v Chicagu in Torontu	59
Franc Halas — Onstran morij	73
M. P. — Prihod očetov kapucinov v Pomurje	77
Lojze Kozar — Zgodovina župnije Odranci	78
V. N. — Mihael Fidel Sreš	91
Franc Tement — Za zvesto služenje	93
Tone Casar — Birma med našimi zdomci	95
Vid Goričanec — Pol stoletja	96
Jakob Šešerko — Pesmi	97
-rko — Pesmi	98
Stanislav Koštric — Pesmi	99
Glog — Pesmi	100
Lojze Kozar — Božična noč	101

Avgust Pavel — Ne lepотиči besed! Drugi so dirjali, — jaz sem samo stopical; Zdaj samo o sovraštву govoriјо	102
Dobosics József — Eva és a kigyó	105
Franc Puncer — Iz nenapisanga dnevnika	106
-fēr- — V nedeljo z materjo	111
Miroslav Slana-Miros — Psihonevroza	118
Lojze Kozar — Moji psički	121
Stanislav Koštric — 1. Posebno obvestilo, 2. Rumeni metulj	129
Lojze Kozar ml. — Bil je pogreb	131
Štefan Skledar — Remenice	134
Tatjana Kalamar — Krik brez odmeva	138
Marko — Matjaš pa Miška sta odila Vogledi	140
Valter Dermota — Requiem za svetom, ki ga ni več	143
jz — Fotokronika: Kar Cerkev seje, žanjejo stoletja	145
Knjige naših ljudi in o nas	158
Avguštin Raščan — Zlata maša Ludvika Lajnjščka	164
Franc Kodila — P. Boleslav Polanski kapucin — zlatomašnik	165
Dr. Anton Trstenjak — Profesor dr. Janez Janžekovič	169
V. N. — Janošu Kuharju v spomin	170
Jože Smej — Ob odhodu Martina Puhana	173
Martin Poredoš — Ludviku Vargi v spomin	175
Franc Kodila — V spomin s. Alfonzi Gomboši, katehistinji	177
Vilko Novak — V spomin dr. Štefanu Skledarju	179
Vilko Novak — V spomin dr. Štefana Barbariča	180
Jože Smej — Narcisa na grob Štefana Zorka	184
Važnejši dogodki župnij Pomurskega pastoralnega področja	185

POŠTNE IN TELEFONSKE ŠTEVILKE ŽUPNIJSKIH URADOV POMURJA

Župnija	Poštna štev.	Tel. štev.
Apače	69253	069 79-063
Bakovci — M. Sobota	69000	069 76-157
Beltinci	69231	069 71-239
Bogojina	69222	069 76-250
Cankova	69261	069 76-615
Cezanjevci — Ljutomer	69240	069 81-018
Črenšovci	69232	069 70-073
Dobrovnik	69223	069 79-018
Dokležovje — Beltinci	69231	069 71-180
Dolenci — Šalovci	69204	069 78-413
Gornja Radgona	69250	069 74-236
Grad	69264	069 77-610
Hotiza — Lendava	69220	
Kančevci — Križevci	69206	
Kapela — Radenci	69252	069 73-305
Kobilje — Dobrovnik	69223	
Križevci pri Ljutomeru	69242	069 82-508
Kuzma	69263	069 78-223
Lendava	69220	069 75-096
Ljutomer	69240	069 81-065
Mala Nedelja — Bučkovci	69243	069 82-020
Markovci — Šalovci	69204	
Martjanci	69221	069 48-394
Murska Sobota	69000	069 21-245
Odranci — Črenšovci	69232	069 70-181
Pečarovci — Mačkovci	69202	069 77-057
Pertoča — Rogošovci	69262	069 78-628
Petrovci (Martinje)	69203	069 78-036
Radenci	69252	069 73-207
Rogošovci	69262	069 78-617
Tišina	69251	069 46-110
Turnišče	69224	069 72-015
Velika Polana	69225	069 70-083
Veržej	69241	069 87-556
Videm ob Ščavnici	69244	069 79-221
Evangelikianske župnije:		
Bodonci	69265	069 76-806
Domanjševeci — Križevci	69206	
Gornji Slaveči — Kuzma	69263	069 78-237
Hodoš	69205	
Križevci v Prekmurju	69206	069 77-803
Murska Sobota	69000	069 22-304
Moravci — Martjanci	69221	069 72-234
Petrovci	69203	069 78-039
Puconci	69201	069 72-532

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIZNICA MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1989

262.2(497.12-18)(059)

19025942

COBISS •

